

NNFF

Nordiskt Nätverk för Forskning i Förstaspråksdidaktik

NNFF9 - Den nionde konferensen ordnad av Nordiskt nätverk
för forskning i förstaspråksdidaktik

25-26 oktober 2023
Helsingfors universitet
Finland

ABSTRAKTBOOK

NNFF

Åbo Akademi

HELSINGFORS UNIVERSITET
PEDAGOGISKA FAKULTETEN

Innehållsförteckning

SESSION 1A: Skrivande.....	8
Elevs agency i funktionellt textskapande ur ett lärarperspektiv	8
Et tekstlingvistisk studie af elevs måder at skabe tekstsammenhæng i faget dansk	9
Scaffolding writing through explicit instruction: Genre-theoretical perspectives on adult second-language students.	10
SESSION 1 B: Läsande	11
Læseulyst ved stillelæsning	11
När eleverna får välja: kronotopiska kontexter och deltaganderoller.....	11
Multiple tekster som metode for å utvikle kritisk literacy	12
SESSION 1 C: Litteratur	14
Uppgiftskulturer och textrörlighet i svenskläromedel – med fokus på skönlitteratur	14
Har du förlorat vänner för att du skrivit boken? – en tematisk analys av mötet mellan elevfrågor och en text om hedersrelaterat förtryck.....	15
Läsengagemang genom möten med fiktion: exempel från svenskundervisning i årskurs 8	15
SESSION 1 D: Flerspråkighet, språkstärkande, minoriteter	17
The Potential of Picture Books in Multilingual Primary School Classrooms: Approaches of Meaning Making and Literacy Learning	17
Didaktiska perspektiv på språk i rörelse i svensk skola	17
Språk- og kultur mangfold i norskfaget. Ein historisk komparativ læreplananalyse av norskfaget i skulen og lærarutdanninga.....	18
SESSION 1 E: Digitalitet	20
YouTube-videon som lærresurs – en ny literacypraktik i elevs skolarbete	20
«Eg får så vondt når eg skriv!» Unge elevs oppfatning av handskrift og nettbrett i 3. klasse	21
Svenskämnet elevtexter möter digitalisering.....	21
SESSION 1 F: Tidig litteracitet	23
Barnehagens literacyhendinger som møtepunkt for språkpolitiske val	23
Feedback for sjølvregulert læring når småskuleelevar skriv.....	24
Språkutveklende læremiljøer i førskolan.....	25
SESSION 1 G: Muntlighet, dialog	26
«Jeg må tenke litt» - om opphold mellom turer i litteraturredaktiske samtaler	26
Teachers' Perspectives on Igniting Dialogue in L1 Classroom Discourse.....	26
SESSION 1 H: Symposium – Ulike tilnæringer til grammatikk-didaktikk i klasserommet	29
Hur får vi elever att se språkets Matrix? En designstudie av kontekstualiserad grammatikundervisning i praktiken	30
Å sammenligne og konstruere språk i grammatikundervisningen.....	31

Grammatikundervisning for alle kunnskapsformer	32
SESSION 1 I: Symposium – Postperspektiv i nordisk L1-forskning	34
En mindre litteraturdidaktikk	35
Litteraturdidaktik og postkritik – potentialer og dilemmaer	35
Den forbundne skriverkrop: Affekt, krop og materialitet i skrivning i L1	36
Brainstorming i kollaborativt skrivande: En rhizomatisk omtänkning	37
SESSION 2 A: Skrivande	39
High-stakes skrivning med blind makker – afgangseksamen genbesøgt efter fem år og en revideret bekendtgørelse	39
Plurilingual students’ learning opportunities through functional writing in early school years: student and teacher perspectives	40
SESSION 2 B: Läsande	41
Lesel�p! – � utvikle leseundervisning i et praksissamarbeid	41
Barndeckaren och demokratin. Rum och rörlighet i Christina Wahldéns deckarserie Falafelflickorna (2018), Tack f�r allt (2019) och I god tro (2020)	42
SESSION 2 C: Litteratur	43
Kakofoni eller korsang? Skrivning og stemme i et dialogisk perspektiv	43
Svenska och danska elevers ‘tekno-faglige’ literacypraktiker i det digitalt rika klassrummet	44
SESSION 2 D: Flerspråkighet, språkstärkande, minoriteter	46
Fra finske til norske tilstander. Hvordan styrke elevers identitet som medlemmer av et flerspråklig samfunn?	46
Att definiera ord eller bes�ka en minoritetsf�rening. Meningserbjudanden i oppgifter og språkliga exempel i läroboksavsnitt om de svenska nationella minoritetsspråken	47
SESSION 2 E: Digitalitet	49
Intermodal re-/dekonstruktion av R�dluan och vargen: två lärare promptar och f�rhandlar om berättande text i årskurs 1	49
Elevperspektiv på bruk av samtaleroboter som ChatGPT i skrivning på skolen	50
SESSION 2 F: Grammatik & retorik	51
Retoriska �vningar i faktisk undervisning	51
Ei grammatikkdidaktisk lesing av Otto Jespersens Philosophy of Grammar – 99 år etter	52
SESSION 2 G: Utvärdering	54
Norskdidaktiske masteroppgaver i grunnskolelærerutdanninga – hva brukes de til?	54
SESSION 2 H: �mnet över tid	56
F�lt och faglighet i förändring? Sk�rningspunktet mellom litteraturvetenskap og litteraturdidaktik i Skandinavien	56
Svenskämnesdidaktik som akademisk disiplin – en studie av ett professionsfält	57
SESSION 2 I: Grannspr�ksdidaktik	58
Nabosprog- og nabokulturforståelse i de nordiske l�reruddannelser	58

Interskandinaviske læseforståelsesstrategier	59
SESSION 3 A: Skrivande.....	61
Skrivutveckling som en del av en bredare multimodal textkompetens	61
Skrivoppgifter och skrivstöd i en komplex utbildningsmiljö: variation och stöd på ett lärarutbildningsprogram	62
SESSION 3 B: Läsande	63
Sosial klasse som utenforskap. Elevers litterære samtaler om Maria Navarro Skarangers Emily forever (2021).....	63
Undersøgende litteraturhistorie i gymnasiet – et interventionsstudie med utgangspunkt i den digitale udgave af H.C. Andersens eventyrmanuskripter.....	63
Samband mellan läsförståelse, tolkningsförmåga och genrespecifik self-efficacy.....	65
SESSION 3 C: Litteratur	66
Glödande material. När litteraturen skaver, rubbar och berör	66
Nyere billedbøger som grundlag for økokritisk læsning i grundskolens danskundervisning	67
Läsa lokalt: Platsbaserad litteratur- och historieundervisning för en hållbar framtid.....	67
SESSION 3 D: Flerspråkighet, språkstärkande, minoriteter	69
Utvikling av lærerstudenters grunntanker om språk	69
Norsklærerstudenters møte med det samiske	70
Om samisk i norskfaget: Fra minorisende til sympatisk lyttende subjekt	71
SESSION 3 E: Läsande/Litteratur.....	72
Högstadiееlevs komplexa läsning av multimodala argumenterande texter	72
Skapande möten med litteratur - elevers arbete i skönlitterära textuniversum.....	73
Kunskapsuttryck och kritisk potential i elevsamtal i svenskundervisningen	73
SESSION 3 F: Perspektiv på L1	75
Hvorfor ble du norsklærer?	75
Svenska med didaktisk inriktning – en gammal historia	76
Discursive diversity among Norwegian L1 teacher students	77
SESSION 3 G: Språk	78
Svenska som andraspråk i en tid av förändring – hur policy görs till praktik	78
Modersmåls lärare som sociala aktörer	79
SESSION 3 H: Symposium – Praksisforankrede norskfaglige masteroppgaver	80
Masteroppgaver om utforskande arbeid med utfordrande skjønnlitterære tekster	81
Å skrive om skrivning og skriveopplæring	82
Praksisforanka og profesjonsorientert? Om å skrive masteroppgave om skrivning i PRANO- prosjektet	83
SESSION 3 I: Symposium – Skrivdidaktik som fenomen och praxis – Initiativ till ett nätverk för skrivdidaktisk forskning	84

Inledning: Initiativ till skrivdidaktiskt forskarnätverk.....	84
Föreställningar om skrivundervisning i gymnasieskolans svenskämne – en komparativ studie av nya och erfarna ämneslärarstudenter	84
Ämnesspecifikt skrivande i gymnasieskolan	85
Lärarytelse om essäprovet som skolgenre.....	85
Skrivstöttning i teori och praktik med exempel från Finland och Sverige	86
Skrivstöttning i fyra olika miljöer för undervisning i svenska	86
SESSION 4 A: Skrivande.....	88
Grammatikundervisning med funktionellt perspektiv. Ett nedslag i lärandet av grammatik på ämneslärarprogrammet.	88
Studieförberedande skrivning gjennom arbeid med forskningsoppgave i Vg3.....	89
“Vi er ikke kommet helt i hus endnu...” - dansklæreres skrivepedagogiske kompetenceudvikling.....	90
SESSION 4 B: Läsande/Litteratur	92
«Natten kommer mørk og stor». Møter med kosmos i sanger ved leggetid	92
Skönlitterära texter som elever möter – och lärare väljer – i grundskolans svenskundervisning....	93
Dialog i elevers arbejde med litteratur og deres æstetiske produktion i det digitaliserede klasserum.....	93
SESSION 4 C: Litteratur	95
Etnicitet och ras i nordisk litteraturredidaktisk forskning	95
Inkluderende litteraturundervisning på mellemtrinnet.....	96
Dealing with sensitive topics in literature education.....	96
SESSION 4 D: Multilingualism, language-enhancement, minorities.....	98
Second language and mother tongue education for immigrant children in Nordic educational policies: Search for a common Nordic dimension.....	98
“I feel like we cannot manage without her” – literacy brokers for recently immigrated adolescents with little prior experience of school-based learning	99
Diverse conceptualizations of cross curricular teaching among Norwegian L1 teacher students ...	99
SESSION 4 E: Språkstärkande.....	101
Breakout-rum – en plats för möten och mångfald i ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt	101
Bygga språk, bygga kunskap: Hur historieundervisning på högstadiet förmedlar ämnesinnehållet	102
SESSION 4 F: Perspektiv på L1	103
Norskfaget i møtet mellom grunnskule og vidaregåande opplæring	103
Mångfald eller likriktning? Provet i modersmål och litteratur (svenska) under tio år	104
Svenskämnetts plattformisering. Nya didaktiska kontrakt i gymnasieskolans svenskämnesundervisning.	104
SESSION 4 G: Lyrik och ordkonst	106

"Uppfinn en dikt på din väg." Grundlärostudenters attityder till lyrikläsning, kreativt skrivande och att undervisa med utgångspunkt i lyrik.....	106
Ordkonst i praktisk tillämpning	106
Närhet och distans – Gymnasielärares meningsskapande med poesi i privata och professionella kontexter	107
SESSION 4 H: Symposium – Utforske og utøve. Performative perspektiver på kunnskap i lærerutdanningens norskfag	109
Å lære fra hverandre. Utforskende fellesskap i lærerutdanningens norskfag.....	110
Litterære samtaler: lærerstudenters læring gjennom Lesson Study	111
«Jolly Co-operation»: Samarbeid om spillnoveller for å skape tekstengasjement i norskfaget.....	112
Lærerutdanneres modellering av utforskende samtaler	113
Om utprøving av arbeidsmåtar og prøving av tålmod i diktundervisninga	114
SESSION 4 I: Symposium – Metakonsepter og metaspråk i grammatikkundervisningen	116
Linguistic reasoning i grammatikkundervisningen i en dansk 7. klasse.....	116
Nye ord som inngang til å lære om morfologi – utforskende grammatikkvideregående skole ...	117
Grammatik og metaspråklig kunnskap i (språk)undervisning i skandinaviske	118
SESSION 4 J: Symposium – Mangfold og motstand: Tverrestetiske og -faglige møter i norskfaget ...	119
Mangfold og motstand: Tverrestetiske og -faglige møter i norskfaget. Kort presentasjon av Lydrik(k) og symposiet som helhet.....	119
Å skape, utøve og fortrylle – estetikk og eller i norskfaget.....	120
Undervisning som bærekraft i kreative og samskapende skriveprosesser.....	120
Kreativ, transspråklig skriving for nyankomne elever	121
SESSION 5 A: Skrivande.....	123
Elevs metasproglige repertoire i L1-skriveundervisning.....	123
Hvad kendetegner elevs forståelse af sig selv som skrivere i mellemtrinnets danskfag?.....	124
SESSION 5 B: Litteratur	126
Literary literacy in Finnish language and literature textbooks for lower secondary schools	126
En mangfold av berättelser - om litteraturundervisning i det globala och digitala samhället	127
Marginaliserte samfunnsgrupper i litteraturen – en litteraturdidaktisk studie	127
SESSION 5 C: Litteratur	129
Det öppna verket och den slutande läsningen – etik och estetik i texttolkande litteratursamtal ..	129
Den minoriseres selvbiografi i litteraturundervisningen	129
Gymnasieelevs oppfatninger om litteratur och läsning över tid.....	130
SESSION 5 D: Flerspråkighet, språkstärkande, minoriteter	131
Begripligt och engagerande? Didaktiska stilgrepp i gymnasieläromedel för svenska som andraspråk.....	131
SFI-elevs språkpraktik - Upplevelser och ordförrådsdiskussioner	132

Flerspråkiga elever och digitala översättningsresurser i interaktion.....	133
SESSION 5 E: Språklärande och språkmedvetenhet	134
Rolleik og språklæring i ein norsk, fleirdialektal barnehagekontekst	134
Språkvetenskap i gymnasiets svenskämne	134
Ämneslärares erfarenheter och upplevelser av språkutvecklande arbetssätt i gymnasieskolan ..	135
SESSION 5 F: Litteratur.....	137
Mødet mellem læremiddel og klasserum i litteraturundervisningen.....	137
Rethinking the focus of literature education – Model of narrative agency as a possible framework	137
Hvordan forstår L1-lærere i Sverige, Norge og Danmark strategier og didaktiske principper i undersøgende litteraturundervisning: et komparativt studie i QUALE	138
SESSION 5 G: Skrivande	140
Negotiating norms of writing in comprehensive school collaborative writing.....	140
L1 Writing Development in the 5th-9th Grade: A corpus-based study	141
Den starka objektivitetsnormen. En fallstudie om gymnasieelevers meningsskapande om vetenskaplig text.	141
SESSION 5 H: Symposium – Litteraturens ungdommer og komparativ litteraturhistorieundervisning	143
Intro: Litteraturens ungdommer og komparativ litteraturhistorieundervisning	144
Rotløs ungdom fra Tante Ulrikkes vei til Bjerget – studentskikkelser i norsk litteraturhistorie.....	144
Eldgammel ungdomsromatikk og ny norsk raplyrikk.....	145
Forteljingar om tenåringsgraviditetar, progressive eller konservative?.....	145
Ungdom og vitalisme i mellomkrigslitteraturen	146
Intermedialitet og identitet i Pølsetjuven	146
Outro: Paneldebatt.....	147
SESSION 5 I: Symposium – Språkspor i lærarutdanning og grunnskule	148
Språkspor: Lærarstudentars erfaringar med staden som kjelde til læring i norskfaget	148
Språkspor i det lingvistiske landskapet	149
Etymologisk utforsking i klasserommet – kva, kvifor, korleis?	150

SESSION 1A: Skrivande

Sal F3004, 25.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

Elevers agency i funktionellt textskapande ur ett lärarperspektiv

Åsa af Geijerstam¹, Charlotte Engblom¹, Jenny Wiksten Folkeryd¹

¹Uppsala University, Sweden

Studien berör undervisning för funktionellt textskapande i tidiga skolår, elevens agency i textskapande och lärares syn på detta. Funktionellt textskapande avser här att elever skriver för olika syften och mottagare med ämnen som engagerar plus lär sig skriftkoden (se t.ex. Hall 2013). Agency berör skribentens röst, engagemang och möjlighet att påverka, och kan stärkas t.ex. när texten ingår i en kommunikationskedja i frågor som intresserar dem (Gadd m.fl., 2019). Studien ingår i forsknings- och utvecklingsprojektet Funktionellt skrivande i tidiga skolår. Bedömning, undervisning och professionell utveckling.

Studien grundas i teorier om agency och teacher beliefs (Biesta m.fl. 2015, Gadd m.fl. 2019, Meirink m.fl. 2009). Materialet består av intervjuer med 14 lärare, 11 kollegiala samtal samt lärarnas enkätsvar under en fortbildningsinsats inom projektet. Med hjälp av metoden Reflective Thematic Analysis (Braun & Clarke 2019, 2022) söks svar på forskningsfrågorna: Hur ser lärare på funktionell skrivundervisning och sin egen roll i detta under en fortbildningsinsats? Vilka möjligheter och begränsningar ser lärare med funktionell skrivundervisning?

Resultaten visar att lärares förståelse av funktionell skrivundervisning i början av fortbildningen handlar om att skriva för en mottagare, medan det i slutet även omfattar elevengagemang och skrivandets syfte. De framställer funktionell skrivundervisning som fungerande för alla elever men särskilt för elever som inte kommit så långt i sin skrivutveckling.

Funktionellt textskapande och elevens agency kan bredda synen på tidigt skolskrivande. Oavsett hur långt elever kommit i sin skrivutveckling, får de vara deltagare och medskapare av en vidare skriftkultur än att bara knäcka koden. De ges möjlighet att stärkas som skribenter av texter som har ett syfte och mottagare och som berör ett engagerande ämne och där skriftkoden lärs in samtidigt.

Referenser

- Biesta, G., Priestley, M., & Robinson, S. (2015). The role of beliefs in teacher agency. *Teachers and Teaching*, 21(6), 624–640. <https://doi.org/10.1080/13540602.2015.1044325>
- Braun, V., & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589–597. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806>
- Braun, V., & Clarke, V. (2021). *Thematic Analysis: A practical guide*. SAGE Publications Ltd.
- Gadd, M., Berthen, D., & Lundgren, L. (2021). Helping Students with Intellectual Disabilities Become Better Writers: An Inquiry into Writing Instruction. *International Journal of Disability, Development and Education*, 68(3), 395–413. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2019.1687855>
- Hall, K. (2013). Effective Literacy Teaching in the Early Years of School: A Review of Evidence. I J. Latson & J. Marsch (Red.), *The Sage Handbook of Early Childhood Literacy* (s. 523–540). SAGE Publications.
- Meirink, J. A., Meijer, P. C., Verloop, N., & Bergen, T. C. M. (2009). Understanding teacher learning in secondary education: The relations of teacher activities to changed beliefs about teaching and learning. *Teaching and Teacher Education*, 25(1), 89–100. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2008.07.003>

Et tekstlingvistisk studie af elevers måder at skabe tekstsammenhæng i faget dansk

Line Kjærgaard Larsen¹

¹Aarhus Universitet, DPU, Danmark

Dette studie er et kvalitativt ph.d.-projekt, hvis formål er at skabe ny viden inden for danskfaget om, hvordan elever skaber sammenhæng i fagets berettende og argumenterede tekster: Hvad karakteriserer måderne hvorpå, elever skaber tekstkohærens i deres skrevne tekster i faget dansk i 4. klasse? Hvilken betydning har den empiriske skrivekontekst - herunder undervisningen og eleverne selv - for tekstkohærens?

Studiet anlægger et tekstorienteret blik på skrivning med afsæt i en funktionel lingvistik (Halliday & Hasan, 1989), hvorfor elevernes tekster er projektets primære analyseobjekt. Analysemetoden til at undersøge tekstkohærens er udviklet med inspiration fra Ryquiya Hasans metode 'Cohesive harmony' (1984, 1989) og andre metoder til analyse af semantiske tekstreferentkæder (Källgren, 1979; Nyström, 2001). Der analyseres 30 elevtekster skrevet af otte forskellige elever fra to forskellige klasser over et halvt skoleår.

Selvom studiet er tekstorienteret, placeres det samtidig i en socialkontekstuel ramme (Bazerman, 2016; Schultz & Fecho, 2000), da elevernes tekster opfattes som værende betinget af det socialt situerede klasserum, som de bliver til i.

Studiet analyserer derfor også etnografiske data relateret til elevteksternes empiriske skrivekontekst. Disse data består af lydoptagelser og feltnoter fra den undervisning, hvori de analyserede tekster er blevet til, samt af interviews med eleverne om deres tekster og de skrivesituationer, de skrev dem i. Kontekstanalyserne analyseres gennem aktivitetskædeanalyser (Holmberg, 2012) og tematiske analyser (Braun & Clarke, 2006) og inddrages for at belyse skrivekontekstens betydning for tekstkohærens i elevteksterne.

Foreløbige konklusioner

Elevernes forskellige måder at skabe tekstsammenhæng på er afhængig af skrivesituationen/undervisningen, skriveopgaven, teksttypen og faktorer omkring den enkelte elev (fx engagement i opgaven, sproglige ressourcer m.m.), men der er også træk, der går på tværs af hver enkelt elevs tekster, og som kendetegner hver elevs måde at skabe sammenhæng på.

Nøgleord: skrivning, elevtekster, tekstlingvistik, kohærens

Referencer

- Bazerman, C. (2016). What Do Sociocultural Studies of Writing Tell Us about Learning to Write? I C. A. MacArthur, S. Graham & J. Fitzgerald (red.), *Handbook of writing research* (Second edition. udg.). The Guilford Press.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Halliday, M. A. K. & Hasan, R. (1989). *Language, context, and text: aspects of language in a social-semiotic perspective* (2. udg.). Oxford University Press.
- Hasan, R. (1984). Coherence and Cohesive Harmony. I J. Flood (red.), *Understanding reading comprehension: cognition, language, and the structure of prose* (s. 181-219). International Reading Association.
- Hasan, R. (1989). The texture of a text. I M. A. K. Halliday & R. Hasan (red.), *Language, context, and text: aspects of language in a social-semiotic perspective* (2. udg.). Oxford University Press.
- Holmberg, P. (2012). Kontext som aktivitet, situationstyp og praktik. En kritisk analys av kontextbegreppet i systemisk funktionell teori. *Språk och stil*, 22(1), 67–86.

- Källgren, G. (1979). *Innehåll i text. En genomgång av faktorer av betydelse för texters innehåll, uppbyggnad och sammanhang*. Studentlitteratur.
- Nyström, C. (2001). *Hur hänger det ihop? En bok om textbindning*. Hallgren & Fallgren.
- Schultz, K. & Fecho, B. (2000). Society's Child: Social Context and Writing Development. *Educational psychologist*, 35(1), 51-62. https://doi.org/10.1207/S15326985EP3501_6

Scaffolding writing through explicit instruction: Genre-theoretical perspectives on adult second-language students.

Hanna Sandgaard-Ekdahl¹

¹Malmö University, Sweden

Vuxna som målgrupp är svagt representerad inom skrivdidaktisk forskning (Vetenskapsrådet, 2019). Min studie bygger på praktisknära forskning och data som har samlats in under ca 6 månader i en grupp med vuxna andraspråksinlärare som studerar inom grundläggande vuxenutbildning. På den här nivån ställs eleverna inför större utmaningar vilket bland annat innebär att kunna skriva texter som kan klassificeras som diskursiva. Med stöd i tidigare forskningsresultat (Sandgaard-Ekdahl & Walldén, 2022) fokuserar jag på klassrumsaktiviteter, med en tydlig genrep pedagogisk inramning, som har potential att stödja andraspråksinlärares skrivutveckling. Metoden är inspirerad av såväl aktionsforskning som etnografisk metod och materialet omfattas av observationer och ljud -och videoinspelningar i klassrummet samt elevtexter som samlas in under skrivförloppet.

I min presentation kommer jag framför allt att belysa andraspråkslevers arbete med texter inom några vanliga skolgenrer, rådgivande brev och argumenterande text, med tonvikt på den senare. Studien fokuserar lärarledd metaspråklig stöttning och den stöttning som de kollaborativa aktiviteterna i klassrummet kan erbjuda. En viktig utgångspunkt var att erbjuda eleverna en språklig stöttning som går utöver det vanliga fokuset på genretypiska stegstrukturer (Sandgaard-Ekdahl & Walldén, 2022). Teoretisk inspiration hämtas från den systemisk funktionella lingvistik som utgår från språkets sociala och meningsskapande funktion och erbjuder en teoretisk modell för att undervisa om språk och genom språk (Halliday, 1977; Halliday & Mathiessen, 2014).

De dokumenterade aktiviteterna synliggör dekonstruktion av texter och samtal om texttypiska drag. Av resultatet framgår att eleverna använder interpersonella språkliga resurser, till exempel värdeladdade ord och modalitetsmarkörer, som stöd i sitt skrivande. Likaså tar eleverna textuella resurser i bruk såsom logiska sambandsord, samt ideationella resurser i form av de ämnesord som har haft en framträdande plats i klassrumssamtalen. Studien ger teoretiska och pedagogisk-praktiska redskap för metaspråklig stöttning på lokal textnivå för att stödja andraspråkslevers skrivutveckling.

Referenser

- Halliday, M. A. K. (1977). *Explorations in the Functions of Language*. London: Edward Arnold.
- Halliday, M. A. K. & Mathiessen, C. (2014). *Halliday's introduction to functional grammar* (4 ed.). Routledge.
- Sandgaard-Ekdahl, Hanna & Walldén, Robert (2022). *Forskning om undervisning och lärande*, vol 10, nr 2, s. 55–87
- Vetenskapsrådet (2019). *Forskningsöversikt 2019*. Utbildningsvetenskap. Vetenskapsrådet.

SESSION 1 B: Läsande

Sal F3005, 25.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

Læseulyst ved stillelæsning

Henriette Romme Lund¹

¹Købehavns Professionshøjskole, Aarhus Universitet Dp, Denmark

I den danske skoledebat er der aktuelt et stærkt fokus på børns læseulyst (Lund & Skyggebjerg, 2021). Læseundersøgelserne PISA 2018 og PIRLS 2016 viser, at der er et fald i denne, samt at danske elever er blandt de elever, der oplever mindst læseglæde, når der sammenlignes med andre lande (Bremholm & Bundsgaard, 2019; Mejding et al., 2017). Der er foretaget få studier af læseulystens pendant: læseulyst (Laursen, 2019). Det kan undre, da det er den, som vækker bekymring. Endvidere kan en indsigt i læseulyst udpege de faktorer, der udfordrer elevernes læseulyst.

I oplægget præsenterer jeg seks 6. klasses elevers perspektiver på læseulyst ved stillelæsning. Stillelæsning (lesekvart (N)/ tystlæsning (S)) er en kendt læseaktivitet på mange danske skoler (Geer & Brok, 2018). Her læser alle elever en selvvalgt bog i et afsat tidsrum. Formålet er, at styrke deres læseulyst.

Der er foretaget få studier af stillelæsning i Skandinavien (Geer & Brok, 2018; Svanes, 2016). På amerikansk grund, hvorfra aktiviteten stammer (Hunt, 1967), er der gennemført en lang række studier (Brok & Geer, 2018). De udgør typisk spørgeskemaundersøgelser, som enten be- eller afkræfter, at stillelæsning bidrager positivt til at udvikle elevernes læseulyst (Hiebert & Reutzel, 2010; National Institute of Child Health and Human Development, 2000; Pilgreen, 2000). Det tyder ikke på, at der er foretaget kvalitative studier af elevers læseulyst ved stillelæsning.

I oplægget præsenterer jeg fund gjort via et casestudie (Thomas, 2017), der blev gennemført i forbindelse med mit ph.d.-projekt. Her blev seks 6. klasses elevers læseulyst og læseulyst ved stillelæsning undersøgt. Det teoretiske afsæt var en nyudviklet model, der kobler motivationsteori (Ryan & Deci, 2000), læse- og litteraturstudier (Felski, 2018; Freebody & Luke, 1990; Hauer, 2022; Heath, 1982). Den metodiske tilgang udgjorde et spørgeskema (Olsen, 2006), observationer (Spradley, 1980) samt fem semistrukturerede interview (Kvale & Brinkmann, 2015) foretaget med hver af de seks elever.

Studiet peger på, at læseulyst knytter sig til manglende bogvalgsstrategier, til en krise- og konsekvensretorik i relation til læsekompetence samt til et fraværende fællesskab omkring læsning i skolen.

Nøgleord: læseulyst, læseulyst, stillelæsning, danskfag

När eleverna får välja: kronotopiska kontexter och deltaganderoller

Angelica Granqvist¹

¹Stockholms Universitet, Sweden

Med utgångspunkt i en lokal praktik där undervisningen av svenska (sve) och svenska som andraspråk (sva) sker genom samläsning, fokuserar presentationen fem elevers deltagande i en serie elevleda boksamtal om ungdomsromanen Slutet (Strandberg, 2018). Vidare uppmärksammas elevernas

metadiskussion om boksamtale som gemensam social praktik over tid og två svenskåmnen: sve og sva. I analysen ligger tyngdpunkten på vilka samtalsåmnen eleverna valde att fördjupa sig i utifrån en fiktiv respektive faktisk läsning (Steffensen, 2005) og hur dessa åmnen påverkade deltagandet i boksamtalen. Studien utgår från ett lingvistisk etnografisk perspektiv inom vilket jag genomförde fältstudier under elevernas första år på gymnasiet. Materialet består av transkriptioner av audio-og videoinspelade boksamtal og intervjuer samt av fältanteckningar från klassrumsobservationer. Den teoretiska inramningen utgörs av sammanflåtade kronotopiska kontekster i relation till vilka deltaganderoller (Goffman, 1981) eleverna antog under samtalen. Begreppet kronotopisk kontekst har sitt ursprung i Blommaerts (2020) konseptualisering av Bakhtins (1981) kronotop som en multidimensionell kontekst för genomförandet av detaljerade analyser av samtida sociala fenomen. Blommaert (2020) menar att kontekster måste forstås som kronotopisk förankrade og förkroppsligade genom tid og rum snarare ån som situerade. Preliminåra resultat viser att de kronotopiska konteksterna, genom vilka eleverna valde att diskutera litteraturen og förhandla om meningsskapandet av livet i tekstvårlden og i verkligheten spånde over generationer og kontinenter, levda erfarenheter og drömmar, krig og migration, separation og återförening, en kort barndom og ett stundande vuxenliv, räknade dagar og jordens undergång, här og nu, där og då, medhåll og kontraster, vi og dom. Analyserna viser hur sammanflåtningen av elevernas talrika kronotopiska kontekster utgjorde grunden for hur de positionerade sig i förhållande till varandra i termer av deltagande i stunden, men också till tidigare og kommande boksamtal. Resultaten belyser vikten av att elever ges mójlighet att själva välja sociala kontekster for meningsskapande i klassrummet.

Nyckelord: boksamtal, deltaganderoller, kronotopiska kontekster, svenska, svenska som andraspråk

Referenser

- Bakhtin, M. M. (1981). *The dialogic imagination: Four essays* (Red. Michael Holquist; Trans. C. Emerson & M. Holquist). Austin, TX: University of Texas Press.
- Blommaert, J. (2020). Are chronotopes helpful? I S. Kroon & J. Swanenberg (Red.), *Chronotopic identity work: Sociolinguistics analyses of cultural and linguistic phenomena in time and space*. (s. 16–24). Multilingual Matters.
- Goffman, E. (1981). *Forms of talk*. University of Pennsylvania Press.
- Steffensen, B. (2005). *Når børn læser fiktion. Grundlaget for den nye litteraturpædagogik* (3rd ed.). Akademisk Forlag.
- Standberg, M. (2018). *Slutet*. Rabén & Sjögren.

Multiple tekster som metode for å utvikle kritisk literacy

Anders Eilertsen¹, Aslaug Veum¹

¹Universitetet I Sørøst-norge, Norge

Alle de nordiske landene har læreplaner som på ulike vis legger vekt på å styrke elevenes kritiske literacy (Frønes et al., 2022; Veum et al., 2021). Det står derimot lite i disse læreplanene om hva slags metoder lærere kan bruke for å øke elevenes kritiske bevissthet i arbeid med tekster i undervisningen, og mye tyder på at lærere trenger kunnskap om dette for å implementere kritiske perspektiver i klasserommet. Formålet med vår studie er derfor å undersøke hvordan arbeid med multiple tekster kan være en egnet metode for å styrke elevenes kritiske bevissthet om teksters påvirkningskraft.

Studien tar utgangspunkt i et undervisningsopplegg som ble utviklet av forskere og lærere i et større designbasert forskningsprosjekt. Oppegget ble prøvd ut i norskfaget (L1) med elever i to klasser på 9.trinn (14-15 år), som leste, analyserte og kritisk vurderte tre tekster som fremstilte samer og samisk kultur på ulike måter.

Følgende forskningsspørsmål er utgangspunkt for studien: 1) Hvordan vurderer lærere bruk av multiple tekster som metode i kritisk tekstarbeid? 2) Hvilket utbytte kan elevene ha av å arbeide kritisk med multiple tekster? Data til forskningsspørsmål 1 er lydopptak fra et semistrukturert gruppeintervju med to lærere som prøvde ut kritisk lesing av multiple tekster i sine klasserom. Data til forskningsspørsmål 2 er lydopptak fra samtaler der elever diskuterer gruppeoppgaver knyttet til de multiple tekstene. Alle lydopptakene er transkribert, kodet manuelt og deretter analysert.

Teoretisk bygger studien på nyere teorier fra internasjonal kritisk literacy-forskning, der særlig tekstanalytiske perspektiver er sentrale (Freebody & Luke, 2003; Janks et al., 2013), samt teorier fra kritisk diskursanalyse og sosialsemiotikk (Machin & Mayr, 2012; van Leeuwen, 2008).

De foreløpige funnene tyder på at lesing og analyse av motstridende multiple tekster om samme tema bidrar til å styrke elevenes kritiske bevissthet om språklige valg i tekster. Funnene våre tyder også på at arbeid med multiple tekster forutsetter god stillasbygging (scaffolding), både i form av analyseverktøy og organisering av selve undervisningsforløpet.

Nøkkelord: kritisk literacy, multiple tekster, tekstanalyse

Referanser

- Freebody, P., & Luke, A. (2003). Literacy as engaging with new forms of life: The 'four roles' model. In G. Bull & M. Anstey (Eds.), *The Literacy Lexicon* (pp. 52-65). Prentice Hall.
- Frønes, T. S., Folkeryd, J. W., Børhaug, K., & Sillasen, M. K. (2022). Kritisk literacy på fagenes premisser – med eksempler fra morsmålsfag, naturfag og samfunnsfag. *Acta Didactica Norden*, 16(2, Art.O.), 1-28. DOI: <https://doi.org/10.5617/9779>
- Janks, H., Dixon, K., Ferreira, A., & Granville, S. A. N. D. (2013). *Doing critical literacy: texts and activities for students and teachers*. Routledge.
- Machin, D., & Mayr, A. (2012). *How to Do Critical Discourse Analysis: A Multimodal Introduction*. Sage.
- van Leeuwen, T. (2008). *Discourse and practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*. Oxford University Press.
- Veum, A., Layne, H., Kumpulainen, K., & Vivitsou, M. (2021). Critical Literacy in the Nordic Education Context – Insights from Finland and Norway. In J. Z. Pandya, Mora, R. A., Alford, J., Golden, N. A. & de Roock, R. S. (Ed.), *The Handbook of Critical Literacies*. 1st Edition (pp. 273–280). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003023425-31>

SESSION 1 C: Litteratur

Sal F3010, 25.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

Uppgiftskulturer och textrörlighet i svenskläromedel – med fokus på skönlitteratur

Katarina Rejman¹, Ewa Jacquet¹, Ulrika Nemeth¹

¹Stockholms universitet, Sweden

Språk och litteratur är svenskämnet huvudsakliga innehållsområden (Lgr 22, Lgy 11) och genom läromedlen funktionaliseras läroplanens innehåll och mål (Hansén & Sjöberg, 2017). Läromedlens uppgiftskulturer och kunskapserbjudanden kommer således potentiellt att prägla undervisningen. Syftet i den här studien är att undersöka läromedelsuppgifter där skönlitteratur ingår. Studien söker svar på följande frågor: 1. Vilken typ av uppgifter riktas till skönlitteratur i läromedlen? 2. Vilken typ av textrörlighet får eleven möjlighet att utveckla genom litteraturuppgifterna i de olika läromedlen?

Studien utgår från ett kunskapsteoretiskt perspektiv på läromedelsuppgifter, vilket innebär att läromedlen betraktas som medierande redskap. Sådana har betydelse för de praktikgemenskaper som skapas i undervisningen. Läromedelsuppgifterna inverkar därmed på hur eleverna uppfattar att skönlitteratur ska läsas (Bakken & Andersson Bakken, 2016; Säljö, 2005). För studien har sammantaget 20 böcker i sju läromedelsserier riktade till grundskolans årskurs ett till gymnasiet årskurs tre analyserats. Genom en första analys har ett antal uppgifter som bottenar i skönlitterära texter identifierats. Dessa uppgifter har i ett nästa steg analyserats genom kvalitativ innehållsanalys (Boréus & Kohl, 2018), dels med hjälp av Bakken och Andersson Bakkens (2016) kategorisering av öppna och slutna uppgifter, dels med utgångspunkt i begreppet textrörlighet (Liberg et al, 2012). Preliminära resultat visar att slutna uppgifter och erbjudanden om textbaserad rörlighet dominerar i de skönlitterära uppgifterna även om det också är stora skillnader mellan de olika läromedlen. I vissa av läromedlen framträder såväl öppna som slutna uppgifter och eleverna erbjuds en bred och varierad textrörlighet. Genom läromedlen möter eleverna således olika bilder av litterär läsning, vilket kan få en stor betydelse för elevers kunskapsutveckling i ämnet svenska.

Nyckelord: läromedel, svenskämnet, skönlitteratur, uppgiftskulturer, textrörlighet

Referenser

- Bakken, J. & Andersson Bakken, E. (2021). Forståelser av skjønnlitteratur og sakprosa i norskfagets oppgavekultur. *Sakprosa*, 8(3).
- Boréus, K. & Kohl, Boréus, S. (2018). Innehållsanalys. Ingår i: K. Boréus G. Bergström (red.) *Textens mening och makt* (4 uppl.) (s. 49–89). Studentlitteratur.
- Hansén, S-E. & Sjöberg, J. (2017). Att förstå och använda läroplanen. I S-E. Hansén & L. Forsman (red.), *Allmändidaktik: vetenskap för lärare*. Studentlitteratur.
- Lgr 22. *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Skolverket
- Lgy 11. *Läroplan för gymnasieskolan*. Skolverket
- Liberg, C., af Geijerstam, Å., Folkeryd, J., Bremholm, J., Hallesson, Y. & Holtz, B. M. (2012) Textrörlighet - ett begrepp i rörelse. I Skaftun, A. & Martre, S. 2012. *Skriv! Les! 1: artiklar fra den første nordiske konferensen om skrivning, lesing og literacy* (s. 65–80). Akademika.
- Säljö, R. (2005). *Lärande och kulturella redskap. Om lärprocesser och det kollektiva minnet*. Norstedts Akademiska Förlag.

Har du förlorat vänner för att du skrivit boken? – en tematisk analys av mötet mellan elevfrågor och en text om hedersrelaterat förtryck.

Pia Raattamaa Visén¹, Anna Vogel¹

¹Stockholms universitet, Sweden

Svenskämnet förväntas bidra till elevers identitets- och demokratiutveckling, genom arbetet med språk och litteratur, vilket kan ske i iscensättandet av textmöten där mångfald aktualiseras. Syftet med presentationen är att diskutera vilka aspekter av en skönlitterär text - på temat heder - som högstadieelever lyfter och vilka aspekter de lämnar därhän, i ett temaarbete där svenskämnet var centralt. Studiens empiriska material utgörs av boken "Vem har sagt något om kärlek – att bryta sig loss från hedersförtryck" av Elaf Ali (2021), samt av 133 frågor till Ali, ställda av högstadieelever i samband med Alis författarbesök på deras skola. Teoretiskt utgår studien från Hallidays funktionella språksyn (2014) med fokus på den ideationella metafunktionen som tar upp hur verkligheten medieras genom språkliga val, och ett receptionsteoretiskt sätt att se på läsande i linje med McCormick (1994) om matchningsytan (the interface) mellan läsarens och textens ideologier. Vår frågeställning rör hur romanens och elevfrågornas teman möts och vilka demokratiska spänningsfält som skapas i det mötet, vilket undersöks genom en analys av romanens respektive elevfrågornas huvud- och underteman (Hellspong & Ledin 1997). Resultatet visar bland annat att romanens tema 'lojalitet/svek' är en aspekt som intresserar ungdomarna, vilket de tematiserar exempelvis i frågor om publiceringens konsekvenser för författaren och hennes närstående och dem hon delar språk och bakgrund med. Romanens tema 'fakta om heder' däremot berörs inte alls i elevfrågorna. En preliminär slutsats blir därför att boken, trots sina omfattande faktadelar, inte läses som en informerande text utan som en livsberättelse, som skapar förutsättningar för ett möte mellan text och moraliska frågor om mångfald, identitet och demokrati.

Nyckelord: svenskämnets didaktik; receptionsteori; identitet; demokrati; heder.

Referenser

Ali, E. (2021). *Vem har sagt något om kärlek? Att bryta sig fri från hedersförtryck*. Rabén och Sjögren.

Halliday, M.A.K. (2014), *Introduction to functional grammar*. Routledge.

Hellspong, L. och Ledin, P. (1997). *Vägar genom texten*. Lund: Studentlitteratur.

McCormick, K. (1994). *The culture of reading and the teaching of English*. Manchester Univ. Press.

Läsengagemang genom möten med fiktion: exempel från svenskundervisning i årskurs 8

Maria Helming Gustavsson¹

¹Jönköping University, Sweden

Svenskundervisning ska stimulera elever till ett ökat läsintresse (Skolverket, u.å.). Ett läsintresse i termer av engagemang, såsom en vilja att befinna sig i en läsande situation, kan leda till att ungdomar läser fiktion. Att ungdomar läser fiktion kan i sin tur bidra till att de utvecklar sin läskompetens och ger dem såväl nya perspektiv i livet (Nussbaum, 1998) som rika estetiska upplevelser (Rosenblatt, 2002). I en rapport från Skolinspektionen (2012) framkommer dock att undervisningen brister när det gäller stimulera elever till ett ökat läsintresse. Alltför ofta skedde 'läsning utan lust' framgår enligt denna granskning och elever uppgavs sällan få vara delaktiga i litteraturundervisningens upplägg eller val av litteratur. Hur engagemang vid fiktionsläsning inom ramen för svenskundervisning i årskurs 7–9 kan främjas är således en viktig sak att belysa och i linje med vad denna studie syftar till.

Föreliggande studie genomförs med teoretisk utgångspunkt i hermeneutisk fenomenologi (Bengtsson, 2013; Gadamer, 1997; Ricœur, et al., 1993) samt teorier om undervisningens struktur och

kommunikation framtagna av Alexander (2008). Metod som tillämpas är klassrumsobservationer (Denscombe, 2009). Empirin analyseras tematiskt.

I aktuell presentation kommer jag att belysa hur engagemang ter sig kunna skapas av lärare och elever i en undervisningspraktik. Med exempel från klassrumsobservationer genomförda i svenskundervisning i en klass i årskurs 8 kommer jag att presentera hur engagemang syns kunna främjas av möten mellan lärare och elever i en dialogisk undervisning. Också hur engagemang verkar kunna gynnas av möten med andra perspektiv kommer att belysas, dels genom möten med andra i samtal om fiktion, dels genom möten med fiktion som erbjuder insikt i andra livsvärldar.

Nyckelord: Läsengagemang, fiktion, svenskundervisning, lärare, elever.

Källförteckning

- Alexander, R. (2008). *Essays on Pedagogy*. Routledge
- Bengtsson, J. (2013). With the Lifeworld as Ground. A Research Approach for Empirical Research in Education: The Gothenburg Tradition. *Indo-Pacific Journal of Phenomenology*, 13, 1-18.
<https://doi.org/10.2989/IPJP.2013.13.2.4.1178>
- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: för småskalig forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Studentlitteratur.
- Gadamer, H. (1997). *Sanning och metod (i urval)*. Daidalos.
- Nussbaum, M. (1998). Cultivating humanity. *Liberal Education*, 84(2).
https://primo.library.ju.se/permalink/46JUL_INST/4sim71/cdi_proquest_reports_209821285
- Ricœur, P., Kemp, P., Kristersson Uggla, B., & Fatton, M. (1993). *Från text till handling: en antologi om hermeneutik*. B. Östlings bokförlag. Symposion.
- Rosenblatt, L.M. (2002). *Litteraturläsning som utforskning och upptäcktsresa*. Studentlitteratur.
- Skolinspektionen. (2012). *Läsundervisning inom ämnet svenska för årskurs 7–9*. Rapport 2012:10. Skolinspektionen. <https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/publikationer/kvalitetsgranskning/2022/lasframjande-arbete-i-grundskolan/>
- Skolverket (u.å.). *Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet*.
<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr22-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet>

SESSION 1 D: Flerspråkighet, språkstärkande, minoriteter

Sal U4072, 25.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

The Potential of Picture Books in Multilingual Primary School Classrooms: Approaches of Meaning Making and Literacy Learning

Catarina Schmidt¹

¹Jönköping University, Sweden

Drawing on an intervention study and the use of the picture book *This is not my hat* (Klassen, 2019), preliminary findings will be presented. The project is grounded in the work of Cummins' (2001), in the sense that fiction content is continuously made comprehensible and used for active communication, striving for the enhancement of vocabulary and meaningful text production. Young students are depending on opportunities to take part in practices supporting their functional reading and which give them opportunities of immediate and perceptual experiences of reading together with practices supporting their reflective and critical reading (Schmidt, 2020). This project seeks to integrate such practices, while making connections to students' first languages.

The project has an iterative approach and is carried out in close collaboration with teachers from two Primary Schools. The aim is to identify pedagogies embracing the multifaceted mission of literacy education in the Primary School years and how these pedagogies are put into practice. The following research questions are asked: In what ways do the identified pedagogies support functional reading, immediate and experiencing reading and reflective and critical reading and from what kinds of teaching resources? Are multilingual connections made, and if so, how?

The empirical data draws on teachers' logbooks (n=8), in which they have documented and reflected on their teaching and their students' learning, and one collaborative project meeting. Preliminary results will be presented which might highlight the importance of young students bodily, orally, and multimodally active participation while envisioning literature, and further clarifying when and how specific dimensions of literacy are supported, or not.

References

- Cummins, J. (2001). *Negotiating Identities: Education for Empowerment in a Diverse Society*. California Association for Bilingual Education.
- Schmidt, C. (2020). Librarians' book talks for children: An opportunity for widening reading practices? *Journal of Early Childhood Literacy*, 0 (0), 1–23.

Didaktiska perspektiv på språk i rörelse i svensk skola

Elisabeth Zetterholm¹, **Sari Vuorenpää**²

¹Linköping University, Sweden, ²Stockholm University, Sweden

Flerspråkighet kan synliggöras på olika sätt i skolsammanhang. Vid kartläggningssamtal av nyanlända elever i den svenska skolan används ofta ett av elevens starkaste språk, i modersmålsundervisningen kan eleven välja ett av sina modersmål och i flerspråkiga skolor finns möjlighet att använda flera språk i undervisningen. Syftet med studien är att synliggöra på vilket sätt familjers rörelser mellan länder och olika språk har betydelse för språkval i undervisningen i svensk skola. Forskningsfrågan är: Vilka didaktiska och språkliga val blir viktiga när elever talar flera språk som kan betraktas som elevens modersmål? Materialet bygger på lärarintervjuer och observationer i flerspråkiga klassrum samt

kartläggningssamtal med nyanlända elever. Studien utgår från teorin om transnational space genom att uppmärksamma nya rörelsemönster i språkanvändning vid förflyttningar mellan länder (se t.ex. Sung-Yun Park och Wee 2017). Elever utvecklar då nya varianter av flerspråkiga identiteter och känner tillhörighet i flera länder och kulturer (Canagarajah 2013).

Modersmåls lärare berättar att vårdnadshavarens och elevens val av språk för modersmålsundervisningen inte alltid innebär att man önskar läsa det språk som talas i deras ursprungsland eller språket som företrädesvis talas i hemmet. Önskan kan baseras på språk som använts i transitländer, familjers språkattityder och val av språk i familjer där flera språk talas. Det kan vara strategiskt att välja ett språk som internationellt har hög status och brett användningsområde om flera språk talas i familjen. I flerspråkiga skolor kan språkvalet variera utifrån olika aspekter och där finns potential för rörelse mellan flera språk såväl i undervisning som rastaktiviteter. Lärare uttrycker att de lägger mycket tid på förberedelser och didaktiska val för att alla elever ska nå kursmålen. Studien väcker frågor om begreppet modersmål då många elever har goda kunskaper i flera språk och väljer att använda olika språk beroende på sammanhang i och utanför skolkontexten.

Keywords: flerspråkighet, modersmålsundervisning, språk i rörelse, didaktik

Referenser

- Canagarajah, S.A. (2013). Reconstructing heritage language: Resolving dilemmas in maintenance for Sri Lankan Tamil migrants. *International Journal of the Society of Language* 222, s. 131–155.
- Sung-Yun Park, J. & Wee, L. (2017). National-state, transnationalism, and language. I: Canagarajah, S. A. (red.) *The Routledge handbook of migration and language*. London: Routledge, s. 47–62.

Språk- og kultur mangfald i norskfaget. Ein historisk komparativ læreplananalyse av norskfaget i skulen og lærarutdanninga

Magne Rogne¹

¹Universitetet i Stavanger, Norway

I Norge er det ein sterk tradisjon for direkte politisk styring av skule- og lærarutdanning, i motsetnad til for eksempel Finland (jf. Elstad, 2020; Hansén mfl., 2020). Norskfaget, som det største skulefaget, har fleire gongar vore sett i krysspress mellom fagleg og politisk utvikling (Madssen, 1999). Nyare forskning syner at til dømes internasjonale perspektiv i dag står svakare i norskfaget i lærarutdanningane enn tidlegare (Rogne, 2020), trass den sterke internasjonale samhandlinga ein ser på andre samfunnsområde. På bakgrunn av dette kan det vere interessant å undersøke utviklinga av språk- og kultur mangfald i norskfaget historisk. Ei komparativ undersøking av norskfaget både i skulen og lærarutdanningane vil kunne få fram eit breitt perspektiv, samstundes som det vil kunne avdekke forskjellar knytt til styring av ulike typar institusjonar. Forskingsspørsmålet blir difor: Kva for syn på språk- og kultur mangfald har ein hatt i norskfaget til ulike tider? Metodisk vil læreplananalysar vere særleg eigna i ei slik gransking, fordi ein slik vil kunne få fram ideologiske og politiske sider ved norskfaget på eit overordna nivå (Karseth & Sivesind, 2009). Metoden vil vidare vere diakron komparativ og hermeneutisk, med innhaldsanalyse basert på nærlesing (Selander, 2010; Rogne, 2012).

Historisk startpunkt for granskinga blir sett til 1974, sidan ein då fekk ny studieplan for allmennlærarutdanninga med krav om artium og ny læreplan for norskfaget (M74). Andre avgrensingar blir grunnskulen og lærarutdanningar som kvalifiserer for den. Dette gjev eit materiale på åtte studieplanar/læreplanar for lærarutdanningane (1974, 1980, 1986, 1992/94, 1999, 2003, 2010 og 2016) og fem læreplanar for grunnskulen (1974, 1987, 1997, 2006 og 2020). Teoretisk vil granskinga nytte seg av internasjonal paradigmeforskning knytt til L1 (Van de Ven, 2005; Sawyer & Van de Ven

(2007). Førebelse analysepunkt er retta mot omtale av språkvariasjon (dialekter, tilhøvet bokmål/nynorsk, nabospråk, samisk, kvensk, «kebabnorsk») og litteratur knytt til desse, samt internasjonal omsett litteratur.

Nøkkelord: Norskfaget; Faghistorie; Læreplan; Språkmangfald; Kulturmangfald

Referanser

- Elstad, E. (2020). Lærerutdanning i nordiske land. I Elstad, E. (red.) *Lærerutdanning i nordiske land*. Universitetsforlaget.
- Hansén, E., Lavonen, J., Sjöberg, J., Aspfors, J. og Wikman, T. (2020). Spänningsmönster i finländsk lärarutbildning – rekrytering, reform, relevans. I Elstad, E. (red.) *Lærerutdanning i nordiske land*. Universitetsforlaget.
- Karseth, B. og Sivesind, K. (2009). Læreplanstudier – perspektiver og posisjoner. I Dale, E.L. (red.) *Læreplan i et forskningsperspektiv*. Universitetsforlaget.
- Madssen, K-A. (1999). *Morsmålsfagets normtekster. Et skolefag blir til – norskfaget mellom tradisjon og politikk*. Doktorgradsavhandling. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Rogne, M. (2012). *Mot eit moderne norskfag – ein studie i norskfagets tekstomgrep*. Doktorgradsavhandling ved Universitetet i Stavanger.
- Rogne, M. (2020). Norskfaget i grunnskulelærerutdanningane – nyare utviklingstrekk. *Acta Didactica Norden*, vol. 14, nr. 1, art. 10, s. 1-23. DOI: <http://dx.doi.org/10.5617/adno.7903>
- Sawyer, W., & Van de Ven, P.-H. (2007). Starting points. Paradigms in Mother tongue Education. *L1 – Educational Studies in Language and Literature*, 7 (1). (<https://l1.publication-archive.com/publication/1/250>).
- Selander, S. (2010). En hermeneutisk läsning av pedagogiska texter. I Knudsen, S.V. og Aamotsbakken, B. (red.) *Teoretiske tilnærminger til pedagogiske tekster*. Høyskoleforlaget.
- Van de Ven, P.-H. (2005). Stabilities and changes in (mother tongue) education. In Kiefer, S. & Sal-lamaa, K. (Eds.) *European identities in mother tongue education*. Universitätsverlag Rudolf Trauner.

SESSION 1 E: Digitalitet

Sal U4062, 25.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

YouTube-videon som lärresurs – en ny literacypraktik i elevers skolarbete

Erika Sturk¹, Ann-Christin Randahl²

¹Karlstads universitet, Sverige, ²Göteborgs universitet, Sverige

Idag använder många elever lärare på sociala medier som en resurs för sitt lärande (Gil-Quintana m.fl., 2020; Randahl, m.fl., 2020). I en enkätstudie med 1 065 elever på högstadiet och gymnasiet uppger 78,9 % respektive 92,2 % att de använder sig av videor som lärare laddar upp på YouTube och TikTok (Randahl m.fl., 2023). Lärare på sociala medier är således en etablerad resurs i skolarbetet men forskningen är begränsad om hur denna resurs tas i bruk. Denna studie syftar till att utforska elevers användning av videor som lärare laddar upp på sociala medier genom att identifiera återkommande literacyhändelser som elever beskriver att de ägnar sig åt i denna ”nya” literacypraktik (Barton, 2007; Barton & Hamilton, 2000). I studien intresserar vi oss särskilt för vilken roll och funktion denna resurs utgör i elevers lärande och hur eleverna redogör för sitt meningsskapande.

I intervjuer med elever på högstadiet och gymnasiet ställs frågor om i vilka sammanhang eleverna tar hjälp av dessa resurser samt hur de går till väga för att identifiera och tillgodogöra sig innehållet. Eleverna ombeds också att visa klipp som de har använt och beskriva hur de praktiskt går tillväga när de tittar på en video.

Preliminära resultat visar att elever använder sig av lärare på sociala medier utanför lektionstid och framför allt inför prov. Eleverna beskriver hur resursen fungerar för att snabbt få hjälp, repetera ett innehåll och lära sig i sin egen takt. Några återkommande literacyhändelser i elevernas utsagor är att de för anteckningar eller skriver av text ordagrant från skärmen samtidigt som de tittar på dessa videor. När de inte förstår innehållet pauser de och spelar om. Det förekommer också att de skriver frågor i kommentarsfältet och ber om förtydliganden.

Referenser

- Barton, D. (2007). *Literacy: an introduction to the ecology of written language*. (2. ed.). Blackwell.
- Barton, D. & Hamilton, M. (2000). Literacy practices. I D. Barton, M. Hamilton & R. Ivanič (Red.), *Situated literacies: reading and writing in context* (s. 7–14). Routledge.
- Gil-Quintana, J., Malvasi, V., Castillo-Abdul, B. & Romero-Rodríguez, L. M. (2020). Learning Leaders: Teachers or Youtubers? Participatory Culture and STEM Competencies in Italian Secondary School Students. *Sustainability*, 12(18), 7466. <https://doi.org/10.3390/su12187466>
- Randahl, A-C., Nilsberth, M. & Olin-Scheller, C. (2023). *Teachers online – a resource in students' learning*. NERA 2023.
- Randahl, A-C., Olin-Scheller, C. & Nilsberth, M. (2020). Nya rum för lärande? E-lärare som resurs för gymnasieelever i ett utvidgat och digitaliserat klassrum. *KAPET Karlstads universitets Pedagogiska Tidskrift*, 16(2), 17–26. <https://www.kau.se/fakulteten-humanioraoch-samhallsvetenskap/om-fakulteten/institutioner-och-amnen/institutionen-3>

«Eg får så vondt når eg skriv!» Unge elevars oppfatning av handskrift og nettbrett i 3. klasse

Wenke Mork Rogne¹, Julianne Dybvik²

¹Volda University College, Norway, ²Volda University College, Norway

Det pågår ein stor debatt i Noreg om kva for skriveverktøy som er mest hensiktsmessige å nytte i skulen. I dag får stadig fleire elevar utdelt sitt eige nettbrett når dei startar i 1. klasse og heile 6 av 10 elevar har ei digital eining tilgjengeleg (Gilje, 2021). Samtidig viser forskning at modalitet har mindre å seie for tekstkvaliteten eller skriveutviklinga til elevar etter 2. klasse (Spilling et al., 2022; 2023). Problemstillinga er følgjande: Korleis opplever elevar i 3. klasse val av skriveverktøy i skriving med integrert tastatur med nettbrett eller med blyant? Denne kvalitative studien er ein del av DigiHand-prosjektet, finansiert av Forskingsrådet (2018-2022). Datamaterialet i delstudien er basert på 4 fokusgruppeintervju med 23 elevar på 2 ulike skular på Vestlandet. Resultata viser at elevane helst ønskjer å bruke nettbrett med eksternt tastatur når dei skal skrive. Dei meiner eksternt tastatur er meir motiverande å bruke, sidan det er lettare å skrive med. Vidare meiner elevane at handskrift med blyant og papir er meir krevjande og til tider smertefullt å utføre - spesielt når det kjem til bokstavforming og lengre tekstar. Nokre av elevane skriv med finger på skjermen, og viser til frustrasjon knytt til dårleg friksjon på skjerm og at bokstavane blir "stygge" når dei skriv med fingeren på nettbrettet. Vidare meiner elevane at dei ikkje meistrar å skrive godt nok for hand, og at dei derfor vel bort dette som skriveverktøy, og at dei skriv lengre tekstar når dei får velje skriveverktøy ut frå det dei meistrar best. Elevane likar oppgåver med ein reell mottakar som i brevskriving, og at dei frie tekstoppgåvene engasjerer meir enn dei lærarstyrte. Elevane i studien viser imidlertid også til nokre uheldige konsekvensar ved bruk av nettbrett. For det første meiner dei at nettbrettet, i motsetnad til blyanten, kan gi smerter, og såleis ergonomiske problem. Elevane hevdar vidare at det integrerte skjermtastaturet på nettbrettet gir ei dårlegare arbeidsstilling, det er slitsamt for armene og augene når dei skriv på integrert tastatur. Nokre av elevane ytrar at dei ønskjer eksternt tastatur, fordi skjermen då blir større, tastaturknappane betre, og arbeidsstillinga meir behageleg. Fleirtalet av elevane hevdar at dei vel eksternt tastatur i staden for blyanten, og dei grunngir vala ut frå korleis dei sjølve oppfattar eiga meistring. Det er likevel få av elevane som rapporterer at dei har tilgang til eksternt tastatur når dei skriv på nettbrett i skulesamanheng.

Referanser

- Gilje, Ø. (2021). Læring og undervisning med en skjerm til alle. I J. Heldal & L. Wittek (red.), *Pedagogikk – en grunnbok*. (2.utg.). (s. 225-237). Cappelen Damm Akademisk.
- Spilling, E. F., Rønneberg, V., Rogne, W. M., Roeser, J., & Torrance, M. (2022). *Handwriting versus keyboarding: Does writing modality affect quality of narratives written by beginning writers?* <https://doi.org/10.1007/s11145-021-10169-y>
- Spilling, E.F., Rønneberg, V., Rogne, W.M., Roeser, J., & Torrance, M. (2023). *Writing by hand or digitalt in first grade: Effects on rate of learning to compose text*. 198. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2023.104755>

Svenskämnetts elevtexter möter digitalisering

Linnea Wenell¹

¹Department Of Scandinavian Languages, Uppsala University, Sweden

Att svensk skola präglad av digitalisering är synligt i läro- och kursplaner liksom i klassrummen. Ett skolämne som har tillskrivits en stor roll i arbetet med det digitala och texter är svenskämnet i högstadiet (Skolverket 2017). Däremot är digitalisering som process många olika saker och konsekvenserna varierande. En given konsekvens av digitalisering är att texter blir multimodala (se exempelvis Magnusson & Godhe 2019). Däremot tycks inte alla texter som eleverna skriver präglas av

multimodalitet, vilket föranleder en bredare ingång till att studera texter och digitalisering. Av den anledningen riktar jag i studien ljus mot spår av digitalisering i texter som skrivs i svenskämnet. Syftet är att skapa förståelse för hur elevtexter blir digitala eller inte. Frågorna som guidar undersökningen är: Vilka texter skriver elever i svenskämnet? Hur är det digitala synligt i elevtexterna?

Materialet i studien består av ca 50 elevtexter insamlade från svenskämneslärare i högstadiet. Gemensamt för materialet är att förlagsutgivna läromedel inte används och att lärarna producerar skrivinstruktionerna själva.

Teoretiskt utgår studien från textanalytiska perspektiv där genre och texttyp används för att kartlägga vilka texter som skrivs (Nyström Höög 2010). Genre och texttyp hänger samman på så vis att en genre identifieras utifrån framträdande texttyper. Texttyper identifieras språkligt utifrån SFL (Halliday & Matthiessen 2014). Multimodalitet, kombinationen av verbalspråk och andra modaliteter, är ytterligare en aspekt som är relevant i relation till det digitala (Kress & van Leeuwen 2006).

Preliminära resultat visar att elevtexter bär spår av sociala medier, men att även traditionella texter såsom brev skrivs. Texter som görs betygsgrundande bär däremot få spår av digitalisering, medan texter som skrivs under arbetets gång är digitala. Sätten på vilka digitalisering blir synlig är således varierade. Resultaten behöver förstås och diskuteras utifrån kursplanens konstruktioner av det digitala, där det finns stora skillnader mellan det centrala innehållet och betygskriterier.

Nyckelord: digitalisering, högstadiets svenskämne, elevtext, texttyp, genre

Referenser

- Halliday, M. A. K., & Matthiessen, C. M. I. M. (2014). *Halliday's introduction to functional grammar* (4. ed.). Routledge.
- Kress, G. R., & Van Leeuwen, T. (2006). *Reading images: the grammar of visual design* (2. ed.). Routledge.
- Magnusson, P., & Godhe, A.-L. (2019). Multimodality in Language Education – Implications for Teaching. *Designs for learning*, 11(1), 127–137.
- Nyström Höög, C. (2010). Mot ökad diskursivitet?: skrivutveckling speglad i provtexter från årskurs 5 och årskurs 9 (Vol. 27;228;). *Gruppen för nationella prov i svenska och svenska som andraspråk*, Uppsala universitet.
- Skolverket. (2017). *Få syn på digitaliseringen på grundskolenivå: ett kommentarmaterial till läroplanerna för förskoleklass, fritidshem och grundskoleutbildning*. Skolverket.

SESSION 1 F: Tidig litteracitet

Sal U3039, 25.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

Barnehagens literacyhendingsar som møtepunkt for språkpolitiske val

Eli Bjørhusdal¹, Gudrun Kløve Juuhl², Vilde Strand Kompelien³, Oda Steindal Romarheim⁴

¹Høgskulen På Vestlandet/western Norway University Of Applied Sciences, Norway, ²Høgskulen i Volda/Volda University College, Norway, ³Høgskulen På Vestlandet/western Norway University Of Applied Sciences, Norway, ⁴Høgskulen På Vestlandet/western Norway University Of Applied Sciences, Norway

Vi presenterer ein studie under arbeid som undersøker vilkår for literacyutvikling for born som tileignar seg eit minorisert skriftspråk. Settinga er to barnehagar i ein norsk kommune der nynorsk, det mindre brukte norske skriftspråket, er skule- og administrasjonsspråk. Forskingsspørsmåla er: Korleis og når involverer barnehagetilsette born i literacyhendingsar som er knytte til tekst på ulike skriftspråk? Korleis utøver dermed barnehagetilsette språkpolitisk agens?

Studien kombinerer perspektiv frå New literacy studies (Barton, 2007) med innsikter frå språkpolitisk forskning på agens (Johnson & Johnson, 2015).

Literacyhendingsar («literacy events») er «occasions in which a piece of writing is integral to the participants' interaction and their interpretive processes» (Heath, 1982, s. 93). Som resultat av forhandlingar mellom fleire aktørar på tvers av samfunnsnivå, påverkar språkpolitikk språkfunksjonar, -bruk og -tileigning (Johnson, 2013, s. 9). Den norske barnehagen er ikkje språkpolitisk regulert (Barnehageloven, 2005), så ansvaret for val av skriftspråk i literacyhendingsar ligg hos dei tilsette. Literacyhendingsar er derfor observerbare aktivitetar som skaper møte for lokale aktørar sine ulike språkpolitiske val, og mellom lokal agens og strukturelle forhold.

Studien undersøker interaksjon og rom mellom agens og struktur og er såleis innanfor eit konstruktivistisk paradigme (Giddens, 1984). Vi nyttar eit etnografisk metodisk rammeverk med data frå opne, ikkje-deltakande observasjonar med to forskarar i kvar barnehage (30–35 timar per forskar per barnehage); dessutan frå intervju med tilsette og analysar av policydokument.

Vi møter etiske utfordringar som observatøreffekten, observatørobjektivitet og selektivitet ved å involvere fleire forskarar både i observasjonar og koding/analyse. Informert samtykke er henta inn frå foreldre og personell.

Studien diskuterer barnehagetilsettes tilrettelegging for literacyhendingsar som bidrar til tileigning av og tilknytning til skriftspråk, men som kan kollidere med norsk overordna språkpolitikk. Såleis forsøker studien å bygge bru mellom forskning på tidleg literacy og på språkpolitikk.

Keywords: Barnehage, tidleg literacy, mindretalsspråk, literacyhendingsar, språkpolitikk

Referansar

Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64)*. Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Barton, D. (2007 [1994]). *Literacy: an introduction to the ecology of written language*. Blackwell Pub.

Giddens, A. (1984). *Constitution of society*. Polity Press.

Heath, S. B. (1982). Protean shapes in literacy events: Ever-shifting oral and literate traditions. I D.

Tannen (Red.), *Spoken and written language: Exploring orality and literacy* (s. 91–118). Ablex.

Johnson, D. C. (2013). *Language policy*. Palgrave MacMillan.

Johnson, D. C. & Johnson, E. J. (2015). Power and agency in language policy appropriation. *Language Policy*, 14, 221–243. DOI: 10.1007/s10993-014-9333-z

Feedback for sjølvregulert læring når småskuleelevar skriv

Pernille Fiskerstrand¹, Siv Måseidvåg Gamlem¹

¹Volda University College, Norway

Tilbakemeldingspraksisen i småskulen har vist seg å stimulere til meir resultatorientert enn læringsorientert læring (Zimmerman et al., 2017) då lærarar i stor grad fokuserer feedbacken mot å rette feil i elevane sine tekstar (Graham, 2019; Håland et al., 2018). For at elevane skal lære å ta ansvar for utviklinga av eigen tekst, må tilbakemeldingsinteraksjonane mellom eleven og læraren bygge på dialogar der eleven får sette ord på si oppfatning av teksten, samt diskutere kvalitetstrekk og utfordringar, før dei saman legg ein plan for neste steg (Hattie & Timperley, 2007; Smith & Lipnevich, 2018). Ein føresetnad for denne typen læring er at elevane forstår måla med det dei gjer (Sadler, 1998), samtidig som dei får moglegheit til å bruke tilbakemeldingane (Lui & Andrade, 2022). Denne studien søker å finne ny kunnskap om korleis lærarar kan utvikle ein tilbakemeldingspraksis der elevane blir meir aktive ved å spørje: korleis kan tilbakemeldingsinteraksjonar der elevar i småskulen skriv, føre til auka sjølvregulert læring?

Data er henta frå transkriberte videoopptak frå ein heil skuledag i 18 norske 2.-klasserom. Analysane er gjennomførte i to fasar. I fase 1 har vi tatt utgangspunkt i Hattie & Timperleys (2007) fire feedbacknivå, og selektert dei klasseroma der lærarane skårar høgst på tilbakemeldingsinteraksjonar på sjølv-reguleringnivå (n=4). Tilbakemeldingsinteraksjonar i desse fire klasseromma er vidare analyserte ved bruk av Sinclair & Coulthards (2002) IRF-mønster og kategoriserte ut i frå kven som tar initiativ, og om dei oppfølgande kommentarane (follow-ups) er evaluerande eller reflekterande. Resultata viser at lærarane kan legge til rette for sjølvregulert læring på ulike måtar. Det mest framtrèdande funnet er bruken av kjente vurderingskriterium og monitorering av eigen tekst. Derneist viser lærarane til ulike strategiar som elevane får støtte i å ta i bruk.

Nøkkelord: Vurdering for læring, begynnaropplæring, skriveopplæring, feedback

Referansar

Graham, S. (2019). Changing How Writing Is Taught. *Review of research in education*, 43(1), 277-303.

<https://doi.org/10.3102/0091732X18821125>

Hattie, J. & Timperley, H. (2007). The Power of Feedback. *American Educational Research Association*, 77(1), 81-112.

Håland, A., Hoem, T. F. & McTigue, E. M. (2018). Writing in First Grade: The Quantity and Quality of Practices in Norwegian Classrooms. *Early Childhood Education Journal*, 47, 63-74.

<https://doi.org/10.1007/s10643-018-0908-8>

Lui, A. M. & Andrade, H. L. (2022). The Next Black Box of Formative Assessment: A Model of the Internal Mechanisms of Feedback Processing. *Frontiers in Education*, 7.

<https://doi.org/10.3389/feduc.2022.751548>

Sadler, R. (1998). Formative Assessment: revising the territory. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 77-84. <https://doi.org/10.1080/0969595980050104>

Sinclair, J. & Coulthard, M. (2002). Towards an analysis of discourse. I M. Coulthard (Red.), *Advances in spoken discourse analysis* (s. 1-34). Routledge.

Smith, J. K. & Lipnevich, A. A. (Red.). (2018). *Instructional Feedback. Analysis, Synthesis and Extrapolation*. Cambridge University Press.

Zimmerman, B. J., Schunk, D. H. & DiBenedetto, M. K. (2017). The Role of Self-Efficacy and Related Beliefs in Self-Regulation of Learning and Performance. I C. Elliot, S. Dweck & S. Yeager (Red.), *Handbook of competence and motivation: Theory and application* (s. 313-333). Guilford Press.

Språkutvecklande lärmiljöer i förskolan

Madeleine Sjöman¹, Anna-Karin Svensson¹, Helena Andersson¹, Johanna Öhrn¹

¹Malmö University, Sweden

Allt fler elever lämnar grundskolan med ofullständiga betyg vilket i sin tur kan leda till utanförskap, arbetslöshet samt ökad risk för psykisk ohälsa. För att motverka denna negativa trend är tidig utveckling av litteracitet viktig för att stödja språk-och kommunikationsutveckling både för kunskaps-och social utveckling (Dobinson & Dockrell, 2021). Enkäten i föreliggande studie är inspirerad av Dockrell m.fl. (2012, 2015) som fann evidens för faktorer som främjar talspråklig utveckling i förskola och skola indelat i: Lärmiljö, Lärtillfällen och Interaktioner. Dessa ligger till grund för observationsverktyget CSCOT.

Syftet med föreliggande studie är att bidra med kunskap om språkutvecklande arbetssätt och specialpedagogiska insatser i svensk förskola som främjar språk-och kommunikationsutveckling hos barn i språklig sårbarhet.

Många barn i förskoleåldern (ca. 5-8 %) (Norbury m. fl. 2016) visar svårigheter att erövra språk- och kommunikationskompetens i modersmålet. Den språkliga sårbarheten kan ha olika orsaker såsom biologiska, relationella och kontextuella, vilka påverkar barnets språk- och kommunikationsutveckling. Oavsett orsaker har det betydelse vilka pedagogiska möjligheter som erbjuds för barnets språkliga och kommunikativa utveckling. Enligt aktuell forskning och dokumenterad erfarenhet (Allodi Westling, Siljehag 2019; Göteborgs Stads förskoleförvaltning 2020, Siljehag, Allodi Westling 2020) finns det ett stort behov av specialpedagogisk kompetens i förskolan för förebyggande och proaktiva insatser, inte minst när det gäller språk-och kommunikationsutveckling. De teoretiska utgångspunkterna för studien har sin grund i sociokulturell teori som visar hur språk och kommunikation medieras och lärs tillsammans med andra i meningsfulla sammanhang (Wertsch, 1995, Vygotskij, 1997). Metod och urval. Studiens design är en tvärsnittsstudie där vi kartlägger förskolans språkmiljö. Enkätfrågorna besvaras av förskolepersonal, rektorer och specialpedagoger verksamma på förskolor samt specialpedagoger i centrala team i Skåne län. Preliminära resultat presenteras om vilka pedagogiska möjligheter som erbjuds i förskolan för att främja barnets språkliga och kommunikativa utveckling samt vilka specialpedagogiska insatser som görs för barn i språklig sårbarhet.

Nyckelord: förskola, språklig sårbarhet, språk -och kommunikationsutveckling

SESSION 1 G: Muntlighet, dialog

Sal F3006, 25.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

«Jeg må tenke litt» - om opphold mellom turer i litteraturredidaktiske samtaler

Jessica Pedersen Belisle Hansen¹, Camilla Häbler¹, Ragnhild Næsjø¹, Marion Elisenberg¹

¹Østfold University College, Norway

Deltakere i samtale orienterer mot en preferanse for progresjon, dvs. at samtalen skal bevege seg fremover uten lengre opphold eller hindringer (f.eks. Stivers og Robinson, 2006). I gjennomsnitt er oppholdet mellom to ytringer i samtale på ca. 0,2 sekunder (Levinson, 2013). Konsekvensen av dette er at samtaledeltakere til tider har to kognitive handlinger gående parallelt – både det å oppfatte hva en person sier og det å forberede et svar (Levinson, 2013). Hvordan lærere utformer spørsmål i didaktiske samtaler er av betydning for hvordan elever kan respondere – og hvor mye tid eleven trenger for å svare. Med utgangspunkt i samtaler fra et litteraturredidaktisk aksjonsforskningsprosjekt bruker vi samtaleanalyse (jf. Schegloff, 2007; Skovholt mfl., 2021) til å utforske stillhet i didaktiske samtaler: når oppstår lange opphold i samhandlingen og hvordan håndteres de av lærer og elever?

I et aksjonsforskningsprosjekt gjennomfører vi, dvs. undervisere og forskere ved en lærerutdanningsinstitusjon i samarbeid med lærere ved en barneskole, et litteraturredidaktisk undervisningsopplegg i tre klasser på 5. og 7. trinn. Klassene leser en skjønnlitterær bok knyttet til FNs bærekraftsmål om å utrydde fattigdom. Aksjonsforskningsprosjektet er sentrert rundt sløyfer som gjennomføres i form av lesestopp og aktiviteter knyttet til de ulike stopp-punktene. Som en del av forskningsprosjektet har vi gjort opptak av samtaler mellom lærere og elever på ulike stadier i forskningsprosjektet. Ved første lesestopp planla lærerne aktiviteter og samtalepunkt. Til neste lesestopp ga vi lærerne innspill til samtalepunktene. Etter samtalepunktene ved andre lesestopp uttrykte lærerne at samtalepunktene var mye tyngre – elevene var stillere. I denne presentasjonen utforsker vi samtalepunktene med hensyn til opphold mellom samtalepunktene og samtalepunktens tematikk. Vi ser på opphold mellom læreres spørsmål og elevenes svar og ser dette i sammenheng med hva slags svar elevene produserer.

Key words: samtaleanalyse, litteraturredidaktikk, didaktiske samtaler, aksjonsforskning

Referanser

- Levinson, S. (2013). Action Formation and Ascription. In Sidnell, J. & Stivers, T. *The Handbook of Conversation Analysis*. Wiley Online Library, s. 101 – 130.
- Schegloff, E.A. (2007). *Sequence Organization in Interaction*. Cambridge University Press.
- Skovholt mfl. (2021). *Samtaleanalyse. En praktisk innføring*. Cappellen Damm Akademisk.
- Stivers, T. og Robinson, J.D. (2006). A Preference for Progressivity in Interaction. *Language in Society*, 35(3), s. 367-392.

Teachers' Perspectives on Igniting Dialogue in L1 Classroom Discourse

Eva Hultin², Atle Skaftun¹, Margrethe Sønneland¹, Ingeborg Margrete Berge¹

¹Universitet i Stavanger, Norge, ²Mälardalens Universitet, Sverige

The aim of this study is to contribute with knowledge on teachers' experiences of igniting dialogic spaces in their L1 classrooms (classes in Norwegian) during participation in a research project, Partners in Practice. Creating spaces for dialogue in classroom discourse has since long been promoted by educational researchers both for better learning possibilities but also for a more democratic education (see i.e., Alexander, 2008; Author, 3, 2020, Wegerif, 2013). However, earlier research has reported on

several obstacles in developing dialogic features in classroom discourse, which both seem to stem from resilient monologic school traditions and the top-down design of the research projects which has hindered teachers to attain ownership of their changing practice (cf. Hennessy & Davies, 2020).

Thus, as the concept partnership indicates, developing dialogic features in classroom discourse has been a joint enterprise of the researchers and the teachers involved in the project to enable sustainable change within classroom practices. In this presentation a part study of the project is focused, namely the involved teachers' discussions and reflections upon their experiences of opening dialogic spaces in their classrooms. These discussions took place in ten meetings during three semesters (2021-2022) and were recorded and transcribed. A thematic analysis was conducted (Braun & Clarke, 2006). Four major themes were analytically discerned: dialogic participation, student positions, students and the literary texts, and teachers' reflections on igniting dialogue. The first three themes cover possibilities and challenges that teachers experience during the project, while the fourth theme covers their reflections on both how to evaluate different challenges and, quite often, how to overcome them. Furthermore, the analysis shows how the teachers gradually during the ten meetings take didactical ownership of the dialogic space, not the least through using their professional judgement when searching for new ways of igniting dialogue.

Keywords: dialogic space; classroom discourse; partnership research

References

- Alexander, R. (2008). *Towards Dialogic Teaching: Rethinking Classroom Talk*. Dialogos.
- Hennessy, S. & Davies, M. (2020). Professional development for dialogue. In *The Routledge International Handbook of Research on Dialogic Education*. Routledge.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Author 3 (2020). Removed for per review process.
- Wegerif, R. (2013). *Dialogic: Education for the Internet Age*. Routledge.

Verktøy for vurdering av munnlege ferdigheiter i norskfaget

Kristin Sjøhelle¹, Hjalmar Eiksund¹

¹Volda University College, Norway

Innlegget tematiserer lærarar sitt arbeid med munnlege ferdigheiter eller oracy i morsmålsfaget norsk. Forskingsspørsmåla for studien er: Kva kriterium nyttar lærarar i vurdering av munnlege ferdigheiter i morsmålsfaget, og korleis kan eit verktøy for undervisning i norsk munnleg sjå ut?

Arbeid med og vurdering av munnlege ferdigheiter krev at ein har tydeleg skilje mellom munnlege aktivitetar i undervisninga, og undervisning og vurdering i munnlegheit (Haugsted, 1999). Både internasjonal (Mercer et al., 2017; Skov, 2022) og nasjonal forskning (Blikstad-Balas & Roe, 2020; Kaldahl, 2022; Svenkerud et al., 2012) har over lengre tid peika på at systematisk og eksplisitt arbeid med elevane sine munnlege ferdigheiter, ofte er nedprioritert i klasseromma. I Noreg kan dette ha samanheng med mangelen på eit nasjonalt rammeverk eller tydelege, fagleg forankra verktøy til bruk i vurdering (Berge, 2022; Kaldahl et al., 2019; Svenkerud et al., 2012).

Studien har utgangspunkt i ei spørjeundersøking av lærarar ved to vidaregåande skolar, der vi har spurt om kva delferdigheiter norsklærarar legg vekt på når dei vurderer elevar i munnlege ferdigheiter. Lærarane sine svar er kategoriserte inn i tre hovudferdigheiter, som vi meiner også kan spegle den norske læreplanen. Med utgangspunkt i denne undersøkinga og gjennom studiar av ulike rammeverk

og modellar for vurderingspraksis (Mercer et al., 2017; Skov, 2022), drøftar vi korleis eit verktøy for vurderinga av elevar sine munnlege ferdigheiter kan sjå ut og realiserast.

Nøkkelord: Norskfaget, Munnlege ferdigheiter, Oracy, Vurderingsverktøy, Vidaregåande trinn

Referanser

- Berge, K. L. (2022). Grunnleggende muntlige ferdigheter i norsk skole. Kritiske perspektiv på den utdanningspolitiske og faglige forankringen. I R. Solheim, H. Otnes & M. O. Riis-Johansen (Red.), *Samtale, samskrive, samhandle. Nye perspektiv på muntlighet og skriftlighet i samspill* (s. 211-228). Universitetsforlaget.
- Blikstad-Balas, M. & Roe, A. (2020). *Hva foregår i norsktimene? Utfordringer og muligheter i norskfaget på ungdomstrinnet*. Universitetsforlaget.
- Haugsted, M. T. (1999). *Handlende mundtlighed. Mundtlig metode og æstetiske læreprocesser. I Dialog* (2 utg., Bd. 1 årg.). Danmarks lærerhøjskole.
- Kaldahl, A.-G. (2022). Teachers' voices on the unspoken oracy construct: "Oracy—the taken-for-granted competence". *Acta Didactica Norden*, 16(1). <https://doi.org/10.5617/adno.81438>
- Kaldahl, A.-G., Bachinger, A. & Rijlaarsdam, G. (2019). Oracy matters. Introduction to the special issue on oracy. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 19(3). <https://doi.org/https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2019.19.03.06>
- Mercer, N., Warwick, P. & Ahmed, A. (2017). An oracy assessment toolkit: Linking research and development in the assessment of students' spoken language skills at age 11-12. *Learning and Instruction*, 47, 51-60. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2016.10.005>
- Skov, L. I. (Red.). (2022). *Meget mere mundtlighed*. Akademisk Forlag (DK).
- Svenkerud, S., Klette, K. & Hertzberg, F. (2012). Opplæring i muntlige ferdigheter. *Nordic studies in education*, 32(1), 35-49. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-5949-2012-01-03>

SESSION 1 H: Symposium – Ulike tilnæringer til grammatikk- didaktikk i klasserommet

Sal F3017, 25.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

Signe Laake¹, Eli Anne Eiesland¹, **Agnes Strandberg²**, **Sofie Emilie Holmen⁴**, **Solveig Malmsten³**
¹OsloMet, Norway, ²Luleå tekniska universitet Sverige, ³Högskolan Dalarna, Sverige, ⁴Høgskulen i
Volda, Norge

Ordstyrer: Eli Anne Eiesland

Debatten om undervisning av grammatikk i skolen i stor grad har fokusert på hvorfor det bør undervises i grammatikk, heller enn hvordan dette skal gjøres på en hensiktsmessig måte (Haugen 2019, s. 9). Det er derfor begrenset kunnskap om hvordan arbeidet med grammatikk faktisk foregår i klasserommet i en nordisk kontekst. Forskning fra blant annet Myhill et al. (2012) viser imidlertid at eksplisitt undervisning i grammatikk kan ha større effekt enn tidligere antatt, så lenge undervisningen oppfyller visse kriterier når det gjelder form og innhold. Dette innebærer blant annet at læreren må ha god kunnskap om emnet og at innholdet må være utforskende og legge til rette for diskusjon og refleksjon. Studier indikerer også at sammenligning av ulike språk kan ha positive effekter på utviklingen av språklig bevissthet og øke interessen og motivasjonen for å lære mer om språk (Nergård, 2013; Hertzberg, 2008; Tonne et al., 2011).

I dette symposiet samler vi innlegg som presenterer ulike perspektiver på undervisning av grammatikk i klasserommet, både i skolen og i lærerutdanningen. Foredragsholderne undersøker ulike tilnæringer til grammatikkundervisning i med fokus på kontekstualisert grammatikkundervisning og kontrasterende grammatikkundervisning i et flerspråklig klasserom.

Forskerne som presenterer på dette symposiet er tilknyttet det nordiske nettverket GRADIMO - Grammatikkundervisning i morsmålsfaget. GRADIMO har som mål å samle ledende forskere innen grammatikkfeltet, lærerutdannere og lærere for å bidra til bedre kunnskap om hvordan grammatikken formidles til elever og studenter, og om hvordan dette kan gjøres på best mulig måte.

Det er satt av 20 minutter til hvert innlegg i symposiet. Etter hvert innlegg er det satt av tid til spørsmål fra salen. Dessuten avsluttes symposiet med en samlet diskusjon mellom innleggsholdere, diskutant og salen.

Referanser:

- Hertzberg, F. (2008). Grammatikk? I M. E. Nergård & I. Tonne (Red.), *Språkdidaktikk for norsklærere*. Universitetsforlaget.
- Myhill, D. A., Jones, S. M., Lines, H., & Watson, A. (2012). Re-thinking grammar: The impact of embedded grammar teaching on students' writing and students' metalinguistic understanding. *Research Papers in Education*, 27(2), 139–166.
- Nergård, M. E. (2013). Arbeid med grammatikk i det flerspråklige klasserommet. I V. Bjarnø, M. E. Nergård & F. Aarsæther (Red.), *Språklig mangfold og læring. Didaktikk for det flerspråklige klasserom* (s. 71–100). Gyldendal Akademisk.
- Tonne, I., Nordby, A., Seljevold, K. E., Simonsen, M. & Ufs, S. (2011). Poesi og lingvistiske kontraster: språklig oppmerksomhet i klasserommet. *NOA Norsk som andrespråk*, 27(2), 24–43.

Hur får vi elever att se språkets Matrix? En designstudie av kontextualiserad grammatikundervisning i praktiken

Agnes Strandberg²

²Luleå tekniska universitet Sverige

Under det senaste årtiondet har kontextualiserad grammatikundervisning uppmärksammats inom forskning i förstaspråksämnet (Strandberg, 2022). En sådan undervisning utgår delvis från ett deskriptivt utforskande av autentiska texter och betonar vikten av att grammatik bör förstås och analyseras i ett sammanhang (Myhill et al., 2013). Såväl lärare som forskare har emellertid efterlyst praktikbaserad kunskap om hur kontextualiserad grammatikundervisning lämpligen kan utformas, samt hur kurs- och ämnesplaner på lämpligt sätt ska kunna närma sig ett kontextualiserad förhållningssätt till grammatik (Kabel & Bjerre, 2020; Van Rijt, 2020). Den här presentationen utgår från en designbaserad studie där forskare och lärare i samverkan har skapat och genomfört kontextualiserad grammatikundervisning med målet att utveckla elevers metalingvistiska förståelse (Myhill, 2011). I studien undersöks bland annat hur kontextualiserad grammatikundervisning kan iscensättas genom följande designelement: *induktiva arbetssätt, diskussioner, visualiseringar och integrering*. Designelementen har utformats genom samverkan mellan forskare och verksamma svensklärare med utgångspunkt i tidigare internationell grammatikdidaktisk forskning (Strandberg, 2022). I den här presentationen redogör jag för hur designelementen har iscensatts, men också lärare och elevers uppfattningar och erfarenheter av dessa. Datamaterialet består av fokusgruppsamtal med de sex deltagande lärarna, observationsanteckningar under lektionstillfällena (n=27) samt en elevenkät (n=68).

Den kvalitativa innehållsanalysen visar att den öppna ingång som de induktiva gruppövningarna innebär, skapar goda förutsättningar för att tala om grammatiska val i texter, men också att den utmanar lärarens roll som kunskapsförmedlare i klassrummet. Användningen av färgkoder i undervisningen visar sig även fungera som ett gemensamt språk när elever är i färd med att erövra ett grammatiskt metaspråk. Grammatikens integrering till andra innehållsmoment i svenskundervisningen visar sig slutligen skapa ett holistiskt perspektiv på språket och därmed svenskämnet. Mot bakgrund av resultaten kommer avslutningsvis grammatikens plats inom förstaspråksämnet att diskuteras i relation till såväl kunskaps- som literacyrelaterade argument för grammatikundervisning (Van Rijt & Coppen, 2021).

Referenser

- Kabel, K., & Bjerre, K. (2020). Kontekstualiseret grammatikundervisning – Hvad er det? *Viden om Literacy*, 27, 20–28.
- Myhill, D. (2011). The ordeal of deliberate choice: Metalinguistic development in secondary writers. I V.W. Berninger (Red.), *Past, present, and future contributions of cognitive writing research to cognitive psychology* (s. 247–274). Psychology Press.
- Myhill, D., Jones, S., Watson, A., & Lines, H. (2013). Playful explicitness with grammar: A pedagogy for writing. *Literacy*, 47(2), 103–111.
- Strandberg, A. (2022). Representations of grammar teaching in L1 education – a literature review. I S. Ericsson, I-L. Grahn & S. Karlsson (Red.), *Språklig mångfald: Rapport från ASLA-symposiet i Göteborg, 23–24 april 2020* (s. 196–216).
- Strandberg, A. & Lundström, S. (Kommande). Design för kontextualiserad grammatikundervisning.
- Van Rijt, J. H., & Coppen, P. A. J. (2021). The conceptual importance of grammar: Knowledge-related rationales for grammar teaching. *Pedagogical Linguistics*, 2(2), 175–199.
- Van Rijt, J. (2020). Understanding grammar: The impact of linguistic metaconcepts on L1 grammar education [Doktorsavhandling, Radboud University].

Å sammenligne og konstruere språk i grammatikkundervisningen

Sofie Emilie Holmen⁴

⁴Høgskulen i Volda, Norge

I denne presentasjonen vil jeg legge frem funn fra en intervensjonsstudie i videregående skole der elevene konstruerte fantasispråk basert på grammatiske strukturer i språk som var representert i klassen. Studien er den del av et designbasert forskningsprosjekt, *Flerspråklighet i grammatikkundervisningen*, der formålet er å undersøke hvordan norsklærere i videregående skole kan dra nytte av elevenes språklige repertoar i grammatikkundervisningen og på den måten bygge bro mellom elevenes ulike språkbakgrunner og grammatikkundervisningen i norskfaget.

Flere studier viser at språksammenligning kan ha positiv effekt på utvikling av språklig bevissthet (Armand, 2016; Hertzberg, 2008), og at det kan øke interessen og motivasjonen for å lære mer om språk (Nergård, 2013; Tonne et al., 2011). I skolen er det mange elever med andre førstespråk enn norsk, i tillegg lærer alle elevene engelsk og mange også et tredje språk. Alle disse ulike språkene er et interessant utgangspunkt for språksammenligning. Klasseromsundersøkelser viser imidlertid at det språklige mangfoldet i liten grad blir brukt som en positiv ressurs i norsk skole, og at det er behov for mer forskning på *hvordan* ressursperspektivet på flerspråklighet kan operasjonaliseres (Askland, 2019; Haukås, 2014). I dette prosjektet er konstruksjon av fantasispråk en av inngangene til dette *hvordan*-spørsmålet.

Gjennom en kvalitativ innholdsanalyse av videooptak fra klasserom, intervjuer, feltnotater og skriftlig elevarbeid undersøker jeg hva elevene og lærerne lærte og erfarte av å konstruere fantasispråk basert på grammatiske mønstre i språk representert i klassen. Foreløpige funn indikerer, i likhet med andre studier, at tilnærmingen kan bidra til større forståelse for innholdet i grammatiske begreper og øke motivasjonen og interessen for grammatikk (Adger & van Urk, 2020; Sanders, 2016).

Referanser

- Adger, D. & van Urk, C. (2020). Three conlang projects at three educational levels. I J. Punske, N. Sanders & A. V. Fountain (Red.), *Language Invention in Linguistics Pedagogy* (1. utg., s. 49–68). Oxford University Press.
- Armand, F. (2016). L'enseignement du français en contexte de diversité linguistique au Québec: idéologies linguistiques et exemples de pratique en salle de classe. I Potvin, Magnan & L. Audet (Red.), *La diversité ethnoculturelle, religieuse et linguistique en éducation. Théorie et pratique* (s. 172–182). Fidel éducation.
- Askland, S. (2019). Grammatikk er viktig som ein reiskap når vi treng han. *Norsklæraren*, (3).
- Haukås, Å. (2014). Metakognisjon om språk og språklæring i et flerspråklighetsperspektiv. *Acta Didactica Norge*, 8(2), 7–16.
- Hertzberg, F. (2008). Grammatikk? I M. E. Nergård & I. Tonne (Red.), *Språkdiraktikk for norsklærere*. Universitetsforlaget.
- Nergård, M. E. (2013). Arbeid med grammatikk i det flerspråklige klasserommet. I V. Bjarnø, M. E. Nergård & F. Aarsæther (Red.), *Språklig mangfold og læring. Didaktikk for det flerspråklige klasserom* (s. 71–100). Gyldendal Akademisk.
- Sanders, N. (2016). Constructed languages in the classroom. *Language (Baltimore)*, 92(3), e192–e204. <https://doi.org/10.1353/lan.2016.0055>
- Tonne, I., Nordby, A., Seljevold, K. E., Simonsen, M. & Ufs, S. (2011). Poesi og lingvistiske kontraster: språklig oppmerksomhet i klasserommet. *NOA Norsk som andrespråk*, 27(2), 24–43.

Grammatikundervisning för alla kunskapsformer

Solveig Malmsten³

³Högskolan Dalarna, Sverige

Sedan Bologna-reformen ska högre utbildning i Sverige ge kunskap i tre former som benämns *kunskap och förståelse, färdighet och förmåga* samt *värderingsförmåga och förhållningssätt*. Denna indelning i kunskapsformer har kritiserats som led i en likriktning och målstyrning av högre utbildning (Persson 2019), men har som utbildningsfilosofisk idé potential att bidra till utbildningens hållbarhet (Gustavsson 2009). Detta föredrag diskuterar i vilken utsträckning medveten satsning på alla tre kunskapsformer kan göra grammatikundervisning angelägen för lärarstudenter på ett sätt som bäddar för social hållbarhet i skolans svenskundervisning.

Utgångspunkten är en undervisningsmodell som under tre år utprovats inom ämneslärarprogrammet med inriktning svenska. Studenterna möter där lingvistiska metakoncept (van Rijt m.fl. 2022) från klassisk grammatik, SFL och stilistik. Varierade arbetssätt bidrar till ämnesdidaktisk kompetens genom parallellprocesser (Billing & Lundegård 2019). Grammatikundervisningen kontextualiseras (Myhill m.fl. 2012; Kabel & Bjerre 2020) men framställs inte enbart som ett led i svenskundervisningens vanliga färdighets-, process- och genrediskurs (Ivanič 2004; Sturk & Lindgren 2019). I stället diskuteras löpande hur grammatiska kunskaper även kan gynna en socio-politisk diskurs.

Undervisningsmodellens potential för de olika kunskapsformerna har utvärderats genom deltagares skriftliga reflektioner under kursens gång samt intervjuer med ett urval deltagare från olika kurstillfällen. En tematisk analys (Braun & Clarke 2006) av materialet visar vissa skillnader i deltagarnas behållning. Majoriteten tycks emellertid, i likhet med Denhams (2020) slutsatser, förutom kunskaper om svenskans grammatik uppnå förståelse för språklig variation, textanalytiska färdigheter, grammatikdidaktisk förmåga – samt en värderingsförmåga och ett förhållningssätt som kan stötta deras framtida elevers kritiska litteracitet och språkliga ansvarstagande för jämställdhet och demokrati.

Referenser

- Billing, C., & Lundegård, I. (2019). Lärarutbildning genom parallellprocesser kring samhällsfrågor med naturvetenskapligt innehåll. "- När är det rätt att döda ett djur?". *Nordina: Nordic Studies in Science Education*, 15(3), 270–282.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Denham, K. (2020). Positioning students as linguistic and social experts: Teaching grammar and linguistics in the United States. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 20, 1–16.
- Gustavsson, B. (2009). *Utbildningens förändrade villkor: Nya perspektiv på kunskap, bildning och demokrati* (1. uppl. ed.). Liber.
- Ivanič, R. (2004). Discourses of writing and learning to write. *Language and Education*, 18(3), 220–245.
- Kabel, K. & Bjerre, K. (2020). Kontekstualiseret grammatikundervisning – hvad er det? *Viden om Literacy*, 27, 20–28.
- Myhill, D. A., Jones, S. M., Lines, H., & Watson, A. (2012). Re-thinking grammar: The impact of embedded grammar teaching on students' writing and students' metalinguistic understanding. *Research Papers in Education*, 27(2), 139–166.
- Persson, A. (2019). Målstyrningens förändringar inom svensk högre utbildning. I K. Blennow, P. B., & D. Örbring (Red.), *En historiker korsar sitt spår: en vänbok till Roger Johansson om att lära sig av historien och lära ut historia* (s. 255–271). (Skrifter med historiska perspektiv; Nr. 22). Malmö University.

- Sturk, E., & Lindgren, E. (2019). Discourses in teachers' talk about writing. *Written Communication*, 36(4), 503–537.
- Rijt, J. H. M. v., Myhill, D., Maeyer, S. D., & Coppen, P. A. J. M. (2022). Linguistic metaconcepts can improve grammatical understanding in L1 education evidence from a dutch quasi-experimental study. *PloS One*, 17(2), e0263123–e0263123.

SESSION 1 I: Symposium – Postperspektiv i nordisk L1-forskning

Sal F3020, 25.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

Heidi Höglund¹, Sofia Jusslin¹, Nikolaj Elf², **Ola Harstad³**, **Even Igland Diesen³**, **Helle Rørbech⁴**, **Mindy Svenlin¹**, **Michael Peter Jensen⁵**

¹Åbo Akademi University, Finland, ²Syddansk universitet, Danmark, ³Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Norge, ⁴DPU, Aarhus Universitet, Danmark, ⁵UCL, University College, Danmark

Ordförande: Sofia Jusslin & Heidi Höglund

Diskutand: Nikolaj Elf

Med symposiet vill vi belysa och diskutera postperspektiv och deras bidrag, relevans och utmaningar inom nordisk L1 forskning. Vi använder postperspektiv som ett samlingsnamn för teorier som förhåller sig till en ontologisk vändning och rör sig förbi en människocentrerad, representationell världssyn. Under de senaste åren har postperspektiv – till exempel posthumanistiska, nymaterialistiska och sociomateriella teorier – börjat användas och fått allt mer uppmärksamhet inom L1-forskning internationellt (t.ex. Kuby et al., 2019; Leander & Ehret, 2019). Inom den nordiska L1-forskningen har postperspektiv varit tämligen osynliga men under de senaste åren kan vi urskilja ett växande intresse (se t.ex. Harstad, 2018; Höglund & Rørbech, 2021; Jensen, 2022; Jusslin, 2020; Sørhaug, 2022).

Syftet med symposiet är att belysa och diskutera postperspektivens bidrag, relevans och utmaningar för forskning och undervisning i en L1-kontext. Inledningsvis ges en introduktion till postperspektiv av symposiets ordföranden. Därefter följer fyra inlägg där olika teorier inom postperspektiv diskuteras i relation till både litteraturdidaktiska och skrivdidaktiska frågeställningar kopplade till grundskola, gymnasium och lärarutbildning.

Referenser

- Kuby, C., Spector, K., & Thiel, J.J. (Eds.) (2019). *Posthumanism and literacy education: Knowing/becoming/doing literacies*. Routledge.
- Leander, K., & Ehret, C. (Eds.) (2019). *Affect in literacy learning and teaching. Pedagogies, politics and coming to know*. Routledge.
- Harstad, O. (2018). *Mot en mindre litteraturlærer. En fremskrivning av problemet om litteraturlærerens bliven*. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Höglund, H., & Rørbech, H. (2021). Performative spaces: Negotiations in the literature classroom. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 21(2), 1–23. <https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2021.21.02.07>
- Jensen, M. P. (2022). *Skriversubjektivitet i det multimodale danskfag: En posthuman undersøgelse af affekt, krop og materialitet i skriveundervisningen* [Doktorsavhandling, Aalborg University]. <https://doi.org/10.54337/aau506310518>
- Jusslin, S. (2020). *Dancing/Reading/Writing: Performative Potentials of Intra-Active Teaching Pedagogies Expanding Literacy Education*. [Doktorsavhandling, Åbo Akademi].
- Sørhaug, J.O. (2022). *På sporet av aktørar som skriv: Ein studie av to digitale samskrivingskasus i ein ungdomsskoleklasse*. [Doktorsavhandling, Universitet i Agder].

En mindre litteraturdidaktikk

Ola Harstad³, Even Igland Diesen³

³Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet, Norge

Enhver litteraturlærer vet at hva, hvordan og hvorfor er innvevd i hverandre, slik de virker sammen i enhver litteraturdidaktisk refleksjon. De didaktiske hovedspørsmålene fremstilles også som likestilte (Møller et al. 2010; Skaftun & Michelsen 2017). Det kan imidlertid hevdes at litteraturdidaktisk refleksjon som oftest innebærer en hierarkisering, der hvorfor og hvordan i all hovedsak underlegger seg hva. Mål og metoder blir det primære, og litteraturdidaktikkens mål og læringsstrategier blir gjort til utgangspunkt og endestasjon.

Aslaug Nyrnes (2002) foreskriver en mindre didaktikk, som alltid blir til med utgangspunkt i noe singulært, eksempelvis ett litterært forelegg. Litteraturen settes altså i sentrum for utviklingen av litteraturdidaktikk. En litteraturlærerutdanner som funderer litteraturundervisningen i en slik didaktikk vil kunne ende opp med å lage en ny litteraturdidaktikk til hvert eneste litterære forelegg. Nyrnes sin tenking tar utgangspunkt i Gilles Deleuze sin kunstfilosofi, og dette er et spor vi forfølger og videreutvikler. Det bestemte litterære uttrykket gis med dette mulighet til å omfavne oss, stille sine spørsmål, gi sine svar, og ta læringsfellesskapet med inn i sine tradisjoner og rhizomatiske forbindelser, og så får vi se om den i seg selv også drar oss med inn i litteraturdidaktikkens hvordan og hvorfor.

Med nedslag i erfaringer fra lærerutdanningens litteraturundervisning vil vi utforske, utfolde og utdype hva en mindre litteraturdidaktikk kan være.

Litteratur

Deleuze, G. (2008). *Proust and Signs*. New York: Continuum.

Deleuze, G. (2017). *Meningens logik*. Aarhus: Klim.

Deleuze, G. & Guattari, F. (1986). *Kafka. Toward a Minor Literature*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Møller, H.H., Poulsen, H. & Steffensen, B. (2010). *Litteraturundervisning – mellem analyse og oplevelse*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Nyrnes, A. (2002). *Det didaktiske rommet: Didaktisk topologi i Ludvig Holbergs Moralske Tanker*. (Doktoravhandling). Bergen: Universitetet i Bergen.

Skaftun, A. & Michelsen, P.A. (2017). *Litteraturdidaktikk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Litteraturdidaktikk og postkritik – potentialer og dilemmaer

Helle Rørbech⁴

⁴DPU, Aarhus Universitet, Danmark

Hvilke potentialer har et postperspektiv for litteraturdidaktisk forskning og praksis? Paperets afsæt er et kvalitativt studie af en 5. klasses arbejde med H.C. Andersens eventyr "De vilde svaner" (1838) i danskfagets litteraturundervisning. I projektet observerede forskeren klassens værk læsning over en periode på knap tre måneder i foråret 2022 og dokumenterede litteraturarbejdet med lydfiler, feltnoter og fotografier. Klassens dansklærer blev interviewet forud for og efter forløbet. Projektets overordnede forskningsinteresse er at undersøge, *hvordan forskellige tekster, materialer og teknologier bidrager til eleveres litteraturfortolkninger*. Meningsskabelse forstås i forlængelse af ny-materialistiske og posthumane teorier som materiel-diskursiv (Barad 2003; Boldt & Leander 2020; Burnett & Merchant 2021; Deleuze & Guattari 1996, 1987).

I paperet vil jeg diskutere, hvordan et postperspektiv kan bidrage til litteraturdidaktisk forskning i L1-faget ved at flytte fokus fra transaktionen mellem tekst og læser (Rosenblatt 1938/1995) til intra-

aktionen mellem elev, tekster, materialer og teknologier og dermed tillægge non-humane deltagere agentialitet (Barad 2007) i fortolkningsprocessen. Det konkrete udgangspunkt er elevernes arbejde med haikudigte og notanklip i den første del af værkklæsningen. Inspireret af Karen Barads begreb om agentielle skæringer (Juelskjær 2019) retter jeg fokus mod, hvordan et tematisk og generisk afsæt for eventyrlæsningen i lærerens opgaveformulering (Kragh Grodal 1978) materialiseres (og transformeres) i elevernes fortolkninger.

Litteratur

- Barad, K. (2003). Posthumanist performativity: Toward an understanding of how matter comes to matter. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 28(3), 801–831.
<https://doi.org/10.1086/345321>
- Barad, K. (2007). Meeting the universe halfway. Quantum physics and the entanglement of matter and meaning. Duke University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv12101zq>
- Burnett, C., & Merchant, G. (2021). Returning to Text: Affect, meaning making and literacies. *Reading Research Quarterly*, 56 (2), 355-367.
- Deleuze, G & Guattari, F. (1996). *Hvad er filosofi?* [Qu'est-ce que la philosophie? 1991]. Samlerens bogklub.
- Deleuze, G & Guattari, F. (1987/2016). *A Thousand Plateaus*. Bloomsbury.
- Grodal, T. G. (1978). *Tekststrukturer. En indføring i tematisk og narratologisk tekstanalyse*. Borgen.
- Juelskjær, M. (2019). *At tænke med agential realisme*. Samfundslitteratur.
- Rosenblatt, L.M. (1938/1995). *Literature as exploration*. Modern Language Association of America.

Den forbundne skriverkrop: Affekt, krop og materialitet i skrivning i L1

Michael Peter Jensen⁵

⁵UCL, University College, Danmark

Målet med præsentationen er at afdække nye måder at forstå skrivning og skrivere på. Dominerende skriveteorier fokuserer ofte på den selvstyrende, intentionelle og semiotiske skriver (Jensen, 2022). Som alternativ undersøger jeg i forlængelse af nyere literacyforskning i affekt, krop og materialitet hvad kroppen gør og betyder når vi skriver; hvordan kroppen sanser, bevæger sig i rum og forbinder sig med ting, energier og andre kroppe (Jensen, 2022).

I et posthumant perspektiv spørger studiet således hvordan den selvstyrende, intentionelle og semiotiske skriver kan udvides med en sansende, forbindende og ikke-semiotisk skriverkrop. Endvidere spørges til hvad det betyder for undervisningen at skrivernes transformative kraft ikke kun ligger i intention, kontrol og design, men også i en kropslig og affektiv forbundethed.

Affektbegrebet er centralt for udviklingen af en teori om krop og materialitet i skrivning (Ehret & Leander, 2019; Lenters & McDermott, 2020). Affekt forstås som førsproglige og nonkognitive sansninger der erfares kropsligt gennem intensitet (Deleuze & Guattari, 1987). Affekt overskrider os og forstyrrer ideen om det autonome, kontrollerende menneske. Den bevægelige, sansende, transformative krop udspringer af en posthuman forståelse hvor mennesket ikke anskues som adskilt fra, men grundlæggende forbundet med verden (Barad, 2007). Det empiriske materiale er videodata fra undervisningen i en 7. klasse. Med postkvalitative og affektive videometoder undersøgte studiet hvordan eleverne i deres skrivning forbandt sig affektivt til omgivelserne.

Studiet påviser elevernes kropslige forbundethed med skriverummets materielle og immaterielle komponenter, at skrivning opstod præindividuel i denne forbundethed og tog form af elevernes kropslige reaktioner på de muligheder der opstod i de affektive møder. Endvidere viser studiet at målet for eleverne ikke først og fremmest var at producere, men nærmere sanseligt at bevæge sig med og gennem tekster (Leander & Boldt, 2013, p. 25) i produktionen af affekt og intensitet.

Nøgleord: Skrivning, affekt, forbundethed, posthumant perspektiv

Referencer

- Barad, K. (2007). *Meeting the universe halfway: Quantum physics and the entanglement of matter and meaning*. Duke University Press.
- Deleuze, G., & Guattari, F. (2013). *A Thousand Plateaus*. Bloomsbury Academic.
- Ehret, C., & Leander, K. M. (2019). Introduction. I: C. Ehret & K. M. Leander (Red.), *Affect in literacy learning and teaching: Pedagogies, politics and coming to know* (pp. 1-19). Routledge.
- Jensen, M. P. (2022). *Skriversubjektivitet i det multimodale danskfag. En posthuman undersøgelse af affekt, krop og materialitet i skriveundervisningen* (Ph.d.-afhandling). Aalborg Universitet.
<https://doi.org/10.54337/aau506310518>
- Leander, K. M., & Boldt, G. (2013). Rereading "A Pedagogy of Multiliteracies": Bodies, Texts, and Emergence. *Journal of Literacy Research*, 45(1), 22-46.
<https://doi.org/10.1177/1086296X12468587>
- Lenters, K., & McDermott, M. (2020). Introducing affect, embodiment, and place in critical literacy. In K. Lenters & M. McDermott (Eds.), *Affect, embodiment, and place in critical literacy. Assembling theory and practice* (pp. 1-18). Routledge.

Brainstorming i kollaborativt skrivande: En rhizomatisk omtänkning

Mindy Svenlin¹, Sofia Jusslin¹

¹Åbo Akademi, Finland

Processteori, som i stora drag består av planering, utkastskrivande och redigering, hör till en av de mest kända och välanvända teorierna inom skrivundervisning (Graham & Sandmel, 2011). Tidigare forskning visar emellertid att skrivprocessens tidigaste skeden inte har blivit tillägnad tillräcklig forskning inom en L1 skolkontext, och inte heller inom ramen för kollaborativt skrivande (Svenlin & Sørhaug, 2022). Därför är fokus i denna studie att undersöka brainstorming i gymnasie-studerandes kollaborativa skrivande av ett musikalbum.

Teoretiskt sluter sig denna studie till postprocess rörelsen (Dobrin et al., 2011) vilken problematiserar och vill tänka bortom processteori i skrivande. Därutöver sluter sig studien till post-perspektiv och den ontologiska vändningen (Jusslin et al., 2022) i vilken det Kartesianska och dualistiska tänkandet ifrågasätts och det mänskliga subjektet decentreras för att även inkludera icke-mänskliga deltagare.

I studien tänker vi med Deleuze & Guattari (1987/2013) och särskilt deras begrepp rhizom vilket syftar på det icke-lineära, kausala och ständigt växande. Utifrån frågan: vad möjliggörs när vi tänker om brainstorming i kollaborativt skrivande utifrån begreppen tillblivelse (becoming) och assemblage? gör vi en rhizomatisk analys av tre nedslag i data.

Resultatet pekar på att en omtänkning av brainstorming utifrån begreppen tillblivelse och assemblage är tillåtande, explorativ och oväntat. Begreppet brainstorming är emellertid problematiskt i förhållande till både postprocess och post-perspektiv som teoretisk grund. Därför ställer vi oss frågan om det är mer generativt att tänka på brainstorming i kollaborativt skrivande i termer av en idé:ande (eng. ideating) eller blivande idéer (eng. becoming ideas)?

Nyckelord: kollaborativt skrivande, brainstorming, postprocess, processteori

Referenser

Deleuze, G. & Guattari, F. (2013). *A thousand plateaus: Capitalism and schizophrenia*. Athlone.
(Original work published 1987)

Dobrin, S. I., Rice, J. A., & Vastola, M. (Eds.) (2011). *Beyond postprocess*. Utah State University Press.

Graham, S., & Sandmel, K. (2011). The process writing approach: A meta-analysis. *The Journal of Educational Research*, 104(6), 396–407. <https://doi.org/10.1080/00220671.2010.488703>

Jusslin, S., Bodén, L., Magnusson, L. O., & Østern, T. P. (2022). Post-approaches to education and the arts: Putting theories to work in arts educational practices. *Journal for Research in Arts and Sports Education*, 6(3), 1-10. <https://doi.org/10.23865/jased.v6.4017>

Svenlin, M. & Sørhaug, J. O. (2022) Collaborative Writing in L1 School Context: A Scoping Review. *Scandinavian Journal of Educational Research*. Advance online publication.
<https://doi.org/10.1080/00313831.2022.2115128>

SESSION 2 A: Skrivande

Sal F3004, 25.10.2023, kl. 13:00 – 14:00

High-stakes skrivning med blind makker – afgangseksamen genbesøgt efter fem år og en revideret bekendtgørelse

Solveig Troelsen¹

¹Via University College, Denmark

Eneste måling af danske grundskoleelevers skrivekompetencer sker ved afgangseksamen i dansk skriftlig fremstilling efter niende klasse (Troelsen, 2018). To evalueringsrapporter (Dolin et al., 2018; Flarup et al., 2019) har imidlertid dokumenteret svag validitet og reliabilitet, og et casestudie (Troelsen, 2020) har påvist udtalt flertydighed i opgavematerialets krav og vurderingskriterier, svag sammenhæng mellem tekstkvalitet og bedømmelse samt bekræftet lav reliabilitet og skjulte kvalitetsnormer i den gældende bedømmelsesordning. Undervisningsministeriet har efterfølgende iværksat ændringer i bekendtgørelsen, prøvevejledningen og sammensætningen af den opgavekommission som udarbejder eksamensmaterialet. Ved afgangseksamen 2022 var disse ændringer slået igennem i opgavematerialet. Det er således relevant at undersøge om dette har bidraget til at mindske udfordringerne ved den gældende eksamensordning.

Forskningsspørgsmål: Hvad kendetegner opgavematerialet til 'FP9 dansk skriftlig fremstilling' som tekst i kontekst efter de gennemførte revisioner? Herunder: Hvordan positioneres elevskriveren som læser af materialet og dermed som skriver?

Undersøgelsens empiri er eksamensmaterialet til dansk skriftlig fremstilling, maj 2022 (Undervisningsministeriet) samt relevante paratekster såsom Undervisningsministeriets Vejledning til prøverne i faget dansk (2021). Perspektivet er sociokulturelt og metoden dokumentanalyse efter samme mønster som en tidligere undersøgelse af materialet til samme eksamen (Troelsen, 2018). Materialet ses som første led i eksamensskrivningens konstellation med skriveordren som initierende, rammesættende og positionerende for elevskriveren og analyseres henholdsvis som tekst, skrivefaglig diskurs og social handling.

Foreløbige fund: Elevskriveren må fortsat afkode skjulte forventninger og tekstnormer, og formidlingen af vurderingskriterierne til eleven konflikter fagdiskursivt med den holistiske forståelse af tekstkvalitet som arbejdsgruppen bag dem argumenterer for. Samlet karakteriseres opgavematerialet fortsat ved flertydighed om end denne kvalitativt adskiller sig fra tidligere.

Fundene diskuteres i lyset af implementeringen af de nye vurderingskriterier og andre forandringer i eksamensordningen. Det påpeges bl.a. at implementeringen udfordres af tidspres og mange aktørers parallelle handling uden fælles forståelse og alignment.

Nøgleord: Eksamen i skriftlig dansk; grundskole; positionering; genbesøg efter revision, policy versus realise-ring

Plurilingual students' learning opportunities through functional writing in early school years: student and teacher perspectives.

Kimberly Norrman¹

¹Uppsala Universitet, Sweden

This study focuses on functional writing (writing used for communicating and learning where a focus on the purpose and audience is just as important as learning the alphabetic code (Hall, 2013)), in early school years from a plurilingual perspective and is part of a larger teacher professional development intervention project in Sweden.

The aim of the study is to examine teacher and student perspectives on how a functional writing teacher professional development intervention creates teaching and learning opportunities for plurilingual students. What critical incidents are identified by teachers and plurilingual students during the intervention? How do these critical incidents contribute to meaning making and writing development opportunities for plurilingual students, according to the teachers and students?

A thematic analysis (Braun & Clarke, 2022) of transcriptions and audio-recorded, semi-structured interviews, collaborative reflection discussions, and field notes is used to identify critical incidents (Tripp, 2012). The theoretical concept of critical incidents (ibid) in educational research has been used to find areas that teachers identify as important in their teaching (Andersson 2011). This study aims to extend this definition to find areas in which plurilingual students identify as important to their learning.

Preliminary analysis shows positive perspectives on functional writing by the participants. Students report enjoying writing activities, understanding tasks, and being motivated to write. Teachers also site an increase in student motivation and an ability to support learners in a more concrete way. They additionally report seeing improvements in writing quality over time, contrary to their previous (non-functional writing) teaching experiences.

Keywords: funktionellt skrivande, tidiga skolår, flerspråkighet

References:

- Andersson, Kristina (2011). *Lärare för förändring: att synliggöra och utmana föreställningar om naturvetenskap och genus*. Diss. Norrköping: Linköpings universitet, 2011.
- Braun, V., & Clarke, V. (2022). *Thematic analysis : a practical guide*. SAGE.
- Hall, K. (2013). Effective Literacy Teaching in the Early Years of School: A Review of Evidence. In J. Latson & J. Marsch (Eds.), *The Sage Handbook of Early Childhood Literacy* (pp. 523–540). SAGE Publications.
- Tripp, David (2012). *Critical incidents in teaching: developing professional judgement*. Classic ed. London: Routledge.

SESSION 2 B: Läsande

Sal F3005, 25.10.2023, kl. 13:00 – 14:00

Leseløp! – å utvikle leseundervisning i et praksissamarbeid

Marit Skarbø Solem¹, Fride Lindstøl, Jannike Ohrem Bakke

¹Universitetet i Sørøst-Norge, Norway

Denne studien har to formål: 1) Å presentere en måte å prøve ut og utvikle leseundervisning i et samarbeid mellom leseforskere og lærere i en samarbeidskommune. 2) Å analysere et konkret leseundervisningsforløp, der vi viser hvordan forskere, lærere og elever reflekterer over og vurderer den faktisk gjennomførte undervisningen.

Studien er en praksisrettet intervensjon, der intensjonen er å prøve ut og evaluere konkret leseundervisning i samarbeidskommunen, som i dette prosjektet omtales som leseløp. Undervisningen etterfølges av observasjon og refleksjon, som igjen danner utgangspunkt for videreutvikling av leseundervisningen i andre settinger (jf. Postholm & Smith, 2017). Bærende prinsipper for intervensjonen er at leseundervisningen tar utgangspunkt i konkrete leseutfordringer, identifisert i praksisfeltet understøttet i leseforskningen. Undervisningen er organisert som forløp, og aktivitetene i undervisningsforløpet springer ut av primærteksten, samtidig som de legger vekt på de dramaturgiske inngangene tekst, rom, kropp og tid (Gladsøe, 2015).

Vi benytter dramaturgisk metode (Bakke & Lindstøl, 2023) som teoretisk og metodisk linse for å analysere den faktisk gjennomførte undervisningen, innhentet gjennom videoobservasjon og skriftlige og muntlige elevtekster. I tillegg innhenter vi refleksjoner fra elever, lærer og forskerstemmene gjennom intervjuer.

Vi er i startfasen av et lengre prosjekt, der vekten har vært på å utvikle intervensjonen i praksisfellesskapet. Vi presenterer foreløpige funn basert på de deltakende lærernes refleksjoner, der de særlig framhever samarbeidet i profesjonsfellesskapet og transformasjonen av leseforskningen til lesedidaktikk. Vi presenterer også funn fra elevintervjuene, som vi mener har metodiske implikasjoner. Vi har gjennomført elevintervjuer både umiddelbart etter gjennomført undervisning, men også tre uker etter fullført undervisning. Elevene ser ut til å vise grundigere analytisk innsikt og refleksjon rundt primærteksten etter tre uker. Vi antyder derfor at måten undervisningen er lagt opp, som et forløp med aktiviteter som alle springer ut av primærteksten, er virksom i elevene over lenger tid.

Litteratur

- Bakke, J. O. & Lindstøl, F. (2023). *Undervisningens dramaturgi. Fortellinger og analyser fra klasserommet*. Fagbokforlaget/LNU.
- Gladsø, S., Gjervan, K. E., Hovik, L. & Skagen, A. (2015). *Dramaturgi: forestillinger om teater* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Postholm, M. B. & Smith, K. (2017). Praksisrettet forskning og formativ intervensjonsforskning: forskning for utvikling av praksisfeltet og vitenskapelig kunnskap. I Gjøtterud, S. mfl. (red.). *Aksjonsforskning i Norge: teoretisk og empirisk mangfold*. Cappelen Damm Akademisk.

Barndeckaren och demokratin. Rum och rörlighet i Christina Wahldéns deckarserie Falafelflickorna (2018), Tack för allt (2019) och I god tro (2020)

Jonas Asklund¹

¹Högskolan Kristianstad, Sverige

Det här bidraget behandlar Wahldéns tre berättelser om den tolvåriga Hawa och hennes undersökande verksamhet i den höghusförort där hon bor. Syftet är att visa på den betydelse som platser, miljöer och landskap har för hennes utveckling som detektiv och som människa (jfr Goga 2014). Med hjälp av en humangeografisk ansats (Massey 1994; 2005) visas hur Hawa i sin roll som problemlösande detektiv kartlägger det omgivande samhällets maktstrukturer. Min poäng är att denna kognitiva kartläggning (Goga & Kümmerling-Meibauer 2017) av förorten väver samman den unga huvudpersonens rumsliga orientering med upplevelser av maktrelationer kopplade till ålder, klass, etnicitet, sexualitet och genus, vilket i slutänden också påverkar hennes egen subjektsposition (jfr Nikolajeva 2010). I det perspektivet framträder Hawas kognitiva, etiska och emotionella utveckling som nära förbunden med hennes upptäckter och upplevelser som undersökande förortsdetektiv (jfr Löwe 2017).

I ett litteraturdidaktiskt perspektiv är det viktigt att läsarna får dröja vid huvudpersonens vandringar i förorten, eftersom Wahldéns berättelser i motsats till många andra svenska barndeckare (Bergman & Kärrholm, 2011) inte drivs framåt av en stark plot och en tydligt tecknad spänningskurva. Fokus läggs snarare på de mellanmännsliga relationer som Hawa uppfattar och reflekterar över när hon undersöker förortens olika rum, oavsett om det handlar om biblioteket, torget, idrottsplatsen eller det angränsande industriområdet. Med stöd i forskning om ungdomsdeckarens didaktiska möjligheter (Boglund 2014) vill jag i det här bidraget visa att även Wahldéns berättelser för läsare i mellanåldern bjuder på många möjligheter till skiftande perspektivtagande och samtal om demokratis grundfrågor. Avslutningsvis vill jag diskutera hur dessa kognitiva utmaningar för läsarna (Nikolajeva 2010) kan fångas upp inom ramarna för ett planerat litteraturarbete (Jönsson 2009).

Nyckelord: Litteraturdidaktik, barndeckare, Christina Wahldén, social space, cognitive mapping

Referenslista

- Bergman, K. & Kärrholm, S. (2011). *Kriminallitteratur. Utveckling, genrer, perspektiv*. Studentlitteratur.
- Boglund, A. (2011). Att läsa som en detektiv. Deckargenrens didaktiska möjligheter. I A. Boglund et al. (red.), *Mötesplatser. Texter för svenskämnet*, s. 131-151.
- Goga, N. (2014). Kart og krim. Litterære kart og steders betydning i krimserier for barn. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, 44(2), s. 69-82.
- Goga, N. & Kümmerling-Meibauer, B. (2017). Maps and mapping in children's literature. I N. Goga & B. Kümmerling-Meibauer (red.), *Maps and Mapping in Children's Literature. Landscapes, seascapes and cityscapes* (s. 1-14). John Benjamins Publishing Company.
- Jönsson, K. (2007). *Litteraturarbetets möjligheter. En studie av barns läsning i årskurs F-3*. Malmö Högskola.
- Löwe, C. (2017). Mapping a city – Berlin in a contemporary detective novel. I N. Goga & B. Kümmerling-Meibauer (red.), *Maps and Mapping in Children's Literature. Landscapes, seascapes and cityscapes* (s. 195-111). John Benjamins Publishing Company.
- Massey, D. (1994). *Space, Place and Gender*. Polity Press
- Massey, D. (2005). *For Space*. Sage.
- Nikolajeva, N. (2010). *Power, voice and subjectivity in literature for young readers*. Routledge.

SESSION 2 C: Litteratur

Sal F3010, 25.10.2023, kl. 13:00 – 14:00

Kakofoni eller korsang? Skrivning og stemme i et dialogisk perspektiv

Anne Dehlie Glædesdahl¹

¹University of Oslo, Norway

Begrebet stemme er i skrivepædagogikken et omdiskuteret, men meget udbredt koncept (Bowden, 2012; Elbow, 1994). Som det første land i Skandinavien har Danmark indført krav om, at eleverne skal kunne skrive med "en personlig stemme" ved den afsluttende eksamen på videregående niveau – til trods for at der ikke findes nogen formel definition eller tilgang beskrevet i styredokumenterne (Undervisningsministeriet, 2022). Historisk er stemmebegrebet blevet anvendt som metafor i skriveundervisning i mindst to betydninger; dels i abstrakt forstand som et udtryk for (selv)dannelse og dels som et konkret stilistisk virkemiddel synonymt med tone eller stil. Jeg præsenterer her et dialogisk rammeværk for en forståelse af stemmebegrebet ud fra en retorisk tradition. Jeg argumenterer for, at stemmebegrebet oprinder og fortsat står centralt i et spændingsfelt mellem mundtlighed og skriftlighed – og mellem retoriske og æstetiske tilgange til tekst (Fafner, 1997).

Der er stort fokus på individet og individets kompetencer i flere danske læremidler vedrørende stemmebegrebet. Kreativitet, autoritet og originalitet er nogle af de kvaliteter, der fremhæves ved en personlig stemme – men hvordan gavner det vores demokrati, at vi uddanner elever til at have en stærk personlig stemme, hvis denne stemme ikke er funderet i en dialogisk, demokratisk praksis? Hvordan kan undervisningen tilrettelægges, så arbejdet med stemme i højere grad bliver et arbejde med samtænkning og flerstemmighed?

En dialogisk indfaldsvinkel til arbejdet med stemme kan nuancere begrebet og fremhæve grundlæggende kvaliteter ved skriftlig kommunikation, som giver unge mennesker nødvendige kompetencer til demokratisk deltagelse – ikke mindst i en tid hvor kunstig intelligens og nye skriveteknologier som ChatGPT (re)aktualiserer centrale diskussioner om forholdet mellem skrivning, subjekt og materialitet (Piña, 2020; Wegerif, 2016). Med afsæt i Bakhtins ytringsbegreb præsenterer jeg her et didaktisk værktøj, der forener dialogiske og retoriske perspektiver. Værktøjets anvendelse bliver demonstreret med indledende resultater fra et interviewstudie med dansk- og norsklærere om stemmebegrebet i modersmålsfaget.

Keywords: Voice, Writing, Rhetorical didactics, Dialogism, ChatGPT

Referencer

- Bowden, D. (2012). Voice and style. In I. L. Clark (Ed.), *Concepts in Composition: Theory and Practice in the Teaching of Writing* (2 ed., pp. 227-246). Routledge.
- Elbow, P. (1994). Introduction. In P. Elbow (Ed.), *Landmark Essays on Voice and Writing*. Hermagoras Press.
- Fafner, J. (1997). Retorikkens brændpunkt. *Rhetorica Scandinavica* 2, 6-19.
- Piña, M. (2020). Who Cares if Johnny Writes with a Pencil? Or, a Hauntological Historiography of Materiality in Composition-Rhetoric. *Rhetoric review*, 39(2), 188-201.
- Undervisningsministeriet, B.-o. (2022). *Vejledning til Dansk A, stx* Retrieved from <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/gym-vejledninger-til-laereplaner/stx/220908-vejledning-til-dansk-a--stx.pdf>

Wegerif, R. (2016). Applying dialogic theory to illuminate the relationship between literacy education and teaching thinking in the context of the internet age. *L1-educational studies in language and literature*, 16(2), 1-21.

Svenska och danska elevers 'tekno-faglige' literacypraktiker i det digitalt rika klassrummet

Marie Nilsberth¹, **Tina Høegh**², Marie Slot³

¹Karlstad University, Sweden, ²University of Southern Denmark, Denmark, ³University College Copenhagen, Denmark

I den här presentationen uppmärksammar vi vilka betydelser som digitala teknologier får i undervisningens literacypraktiker med fokus på ämnena svenska och danska. Utifrån en socio-materiell förståelse intresserar vi oss för hur literacypraktiker formas i samspel mellan både humana och icke-humana aktörer i klassrummet (Sørensen 2009), med ett särskilt intresse för hur datorskärmar, surfplattor, mobiltelefoner och andra digitala teknologier medverkar i elevers meningsskapande. Vidare förstår vi elevers tillgång till och användning av sådana digitala teknologier som så starkt förankrade i och konstituerande för dagens nordiska högstadielklassrum att klassrummen kan beskrivas i termer av nya tekno-skolastiska miljöer (Alirezabeigi et al., 2020). Utifrån detta antagande är vårt syfte att med ett literacyperspektiv begreppsliggöra hur elevers tekno-faglige praktiker i förstaspråksundervisning kan karaktäriseras för att därigenom i förlängningen kunna bidra till djupare förståelse av didaktiska potentialer för elevers meningsskapande processer. Analytiskt använder vi oss av begreppet "literacy-as-event" (Burnett&Merchant, 2022), vilket innebär en utveckling av det väletablerade begreppet "literacy event" (se t.ex. Barton, 2001, Heath, 1983) mot en förståelse av literacy som emergent, oavslutad och i ständig tillblivelse. Analysen söker följa elevens uppmärksamhet och deltagande i textarbete för att därigenom kunna synliggöra hur literacypraktiker formas mellan det elevnära görandet bakom den personliga datorskärmen, det gemensamma samspelet mellan lärare, elever samt klassrummets teknologier. Det empiriska underlaget utgörs av valda exempel från ett videomaterial om totalt 148 timmars inspelade lektioner i olika ämnen i det nordiska samarbetsprojektet Connected Classroom Nordic (CCN), ett delprojekt inom det nordiska excellenscentret QUINT (Nordforsk). Vid inspelningarna användes flera kameror för att ur elevens perspektiv dokumentera olika aspekter med fokus på; läraren, eleven och skärmen. Genom att inta en analytisk position "bakom" eleven och följa dennes göranden söker vi synliggöra vilken "faglighet" som möjliggörs i klassrummets digitala teknologiska praktiker med olika distanser i tid och rum, nämligen: 1. Den tekno-skolastiska infrastrukturen i undervisningens tillsammansgörande i klassrummet som helhet, 2. Elevens interaktion i den bänknära sociala och materiella omgivningen och 3. Elevens interaktion och textfokus på och genom datorskärmen. På så vis kan analysen öppna för en fördjupad förståelse utifrån en syn på digitala teknologier som mer än bara verktyg utan även som aktörer i processer av meningsskapande och literacy, som grund för en fortsatt diskussion om didaktiska potentialer för förstaspråksundervisning i digitalt rika miljöer.

Referenser

- Alirezabeigi, S., Masschelein, J. & Decuypere, M. (2020) Investigating digital doings through breakdowns: a sociomaterial ethnography of a Bring Your Own Device school, *Learning, Media and Technology*, 45:2, 193-207, DOI: 10.1080/17439884.2020.1727501
- Barton, D. 2001. "Directions for Literacy Research: Analyzing Language and Social Practices in a Textually Mediated World." *Language and Education* 15 (2-3): 92-104.
- Burnett, C. & Merchant, G. (2022). Undoing the digital. *Sociomaterialism and literacy education*. Routledge.
- Heath, S. B. (1983). *Ways with words: Language, life, and work in communities and classrooms*. Cambridge: Cambridge University Press.

Sørensen, E. (2009). *The Materiality of Learning : Technology and Knowledge in Educational Practice*.
Cambridge University Press

SESSION 2 D: Flerspråkighet, språkstärkande, minoriteter

Sal U4072, 25.10.2023, kl. 13:00 – 14:00

Fra finske til norske tilstander. Hvordan styrke elevers identitet som medlemmer av et flerspråklig samfunn?

Nils Rune Birkeland¹

¹University Of Agder, Norway

I likhet med Finlands offisielle to-språktilstand (finsk og svensk) er det også i Norge et sterkt offentlig fokus både på å ivareta og regulere forholdet mellom to offisielle målformer (bokmål og nynorsk). Nyere finsk forskning, både på byrommet som offentlig arena (Koskinen, 2012) og på skolen som semi-offentlig arena (Pakarinen & Björklund, 2018; Suuriniemi & Satokangas, 2021), antyder at dette sterke fokuset har en blind flekk som kan virke hemmende for en bredere forståelse av språklig mangfold i det finske samfunnet generelt og i skolen spesielt. Dette skjer på tross av en akselererende språklig diversitet der språkbrukere med andre morsmål enn finsk, svensk og samisk overstiger antall svenskspråklige (Official Statistics of Finland, 2019) og at læreplanverket (National Agency for Education, 2014) framhever viktigheten av å ivareta og understøtte språklig diversitet. Tilsvarende framheves betydningen av språklig diversitet i det norske læreplanverket, Fagfornyelsen fra 2020, i norskfaget konkretisert gjennom kjerneelementet språklig mangfold (Kunnskapsdepartementet, 2019). Spørsmålet jeg stiller er dermed hvorvidt norske elevers identitet som medlemmer av et flerspråklig samfunn tilsvarende hemmes av måten forholdet mellom bokmål og nynorsk ivaretas i skolen og i samfunnet, og om norskfaget eventuelt bidra til å bøte på dette.

Teoretisk bakgrunn hentes fra stedssemiotikk (lingvistiske landskap) og oversetting (Koskinen, 2012; Scollon & Scollon, 2003). Metodisk er undersøkelsen inspirert av schoolscapes (Pakarinen & Björklund, 2018), samt læremiddelanalyse (Suuriniemi & Satokangas, 2021). Data vil innhentes både gjennom kvantitativ kartlegging av inskripsjoner og deres respektive uttrykk for språklig mangfold i et utvalg norske skole-/klasseromsmiljøer og gjennom kvalitativ analyse av måten språklig mangfold kommer til uttrykk i utvalgte læreverk for norskfaget etter Fagfornyelsen.

Prosjektet har ikke konkrete funn/resultater å vise til så langt, men antakelsen er at det også i det norske språksamfunnet generelt og i skolen spesielt finnes en tilsvarende blind flekk. Videre er antakelsen at norskfaglige læreverk, etter Fagfornyelsen, likevel åpner muligheter gjennom måten de viser fram språklig mangfold for elevene.

Nøkkelord: fagfornyelsen, lingvistiske landskap, schoolscapes, språklig mangfold

Referanser

- Koskinen, Kaisa. (2012). Linguistic Landscape as a Translational Space: The Case of Hervanta, Tampere. I Jani Vuolteenaho, Lieven Ameel, Andrew Newby & Maggie Scott (eds.) *Language, Space and Power: Urban Entanglements* (s. 73-92). Helsinki Collegium for Advanced Studies.
- Kunnskapsdepartementet. (2019). *Læreplan I norsk (NOR01-06)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/nor01-06>
- National Agency for Education. (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet* [Finnish National Curriculum for Basic Education]. Määräykset ja ohjeet 2014:96. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

- Official Statistics of Finland (OSF). (2019). *Population structure* [e-publication]. ISSN=1797-5395. 2019, Appendix table 2. Population according to language 1980–2019. Statistics Finland. http://www.stat.fi/til/vaerak/2019/vaerak_2019_2020-03-24_tau_002_en.html
- Pakarinen, Sanna & Björklund, Siv (2018): Multiple language signage in linguistic landscapes and students' language practices: A case study from a language immersion setting. *Linguistics and Education* 44, 4-11. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2017.10.005>
- Scollon, R. & S. W. Scollon 2003. *Discourses in Place: Language in the Material World*. New York & London: Routledge.
- Suuriniemi, Salla-Maaria & Satokangas, Henri. (2021). Linguistic landscape of Finnish school textbooks. *International Journal of Multilingualism*. <https://doi.org/10.1080/14790718.2021.1950726>

Att definiera ord eller besöka en minoritetsförening. Meningserbjudanden i uppgifter och språkliga exempel i läroboksavsnitt om de svenska nationella minoritetsspråken **Yvonne Hallesson¹, Pia Raattamaa Visén²**

¹Uppsala University, Dept of Scandinavian Languages, Sweden, ²Stockholm University, Sweden

Den svenska skolan har ett ansvar för elevers kunskap om och förståelse för de svenska nationella minoriteterna, deras historia, kultur, religion och språk. Svenskämnet har i det sammanhanget ett speciellt ansvar för undervisning om minoritetsspråken och minoritetsspråksituationen (Skolverket 2011). I presentationen redogör vi för resultat från en delstudie inom ett projekt om hur de svenska nationella minoritetsspråken representeras i läroböcker i svenska för gymnasiet. Mer specifikt är syftet att undersöka uppgifter och språkliga exempel i sju läroböcker för gymnasiekursen Svenska 2. Utgångspunkter är att sådana uppgifter och exempel kan fungera som paratexter (Genette 1997) som kan påverka läsarnas förståelse av ett innehåll. Läromedelsuppgifter har tidigare analyserats av exempelvis Bakken och Andersson-Bakken (2016, 2021) med fokus på huruvida frågor i olika ämnen är öppna eller slutna, samt frågetypernas funktion. Vidare har Askeland och Aamotsbakken (2014) undersökt läroboksavsnitt om samer i olika ämnen och visat att uppgifter där man exempelvis får jämföra språk kan ha en inkluderande funktion. Studier om vilken funktion uppgifter och språkexempel har i avsnitt om de svenska nationella minoritetsspråken i svenskläroböcker saknas däremot.

Studiens frågeställningar rör dels hur språkliga exempel fungerar som meningserbjudanden som kan ge elever kunskap om de nationella minoritetsspråken, dels vilka möjligheter till förståelse för och inlevelse i minoritetsspråksituationen som erbjuds genom uppgifter. Frågeställningarna har besvarats genom en kategorisering och beskrivning av språkexempel och uppgifter. Preliminära resultat visar att ungefär hälften av läroböckerna tenderar att lägga vikt vid språkliga exempel, vilket – om än med olika djup – möjliggör kunskap om själva språken, medan andra halvan i större grad innehåller utforskande uppgifter av skilda slag med fokus på minoritetsspråkstalarna och deras språksituation. En lärobok skiljer ut sig genom att balansera språkexempel och mer utforskande uppgifter. Resultaten får didaktisk betydelse då läroböckerna erbjuder olika möjligheter till kunskap om språken och inlevelse i minoritetsspråksituationen.

Nyckelord: Läroböcker i svenskämnet, Sveriges nationella minoritetsspråk, läroboksanalys, uppgiftsformuleringar

Referenser

- Askeland, N. & Aamotsbakken, B. (2014). Hva slags bilde av samer gir læremidlene? Et komparativt blikk. I Andersson, P., Holmberg, P., Lyngfelt, A., Nordenstam, A. & Widhe, O. (red.)

- Mångfaldens möjligheter: litteratur- och språkdiraktik i Norden. Nationella nätverket för svenska med didaktisk inriktning (SMDI.), s. 13–32.*
- Bakken, J. & Andersson-Bakken, E. (2016) Forståelser av skjønnlitteratur og sakprosa i norskfagets oppgavekultur, *Sakprosa* 8(3), 1–36.
- Bakken, J. & Andersson-Bakken, E. (2021). The textbook task as a genre, *Journal of Curriculum Studies*, 53:6, 729–748, DOI: 10.1080/00220272.2021.1929499
- Genette, G. (1997). *Paratexts: thresholds of interpretation*. Cambridge Univ. Press.
- Skolverket. (2011). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Skolverket.

SESSION 2 E: Digitalitet

Sal U4062, 25.10.2023, kl. 13:00 – 14:00

Intermodal re-/dekonstruktion av Rödluvan och vargen: två lärare promptar och förhandlar om berättande text i årskurs 1

Kim Ridell¹, Robert Walldén¹

¹Malmö University, Sweden

I denna kvalitativa studie undersöktes två lärares iscensättning av gemensamt återberättande av sagan Rödluvan och vargen som ett exempel på narrativ genre. Båda lärarna använde den grafiska modellen Berättelseansiktet i en storgruppsdiskussion i årskurs 1 i svensk grundskola. Studien sker med bakgrund i en textanalytisk studie som analyserade aktuella styrdokument, grafiska modeller samt annat läromaterial med inriktning mot narrativ text i tidiga skolår (Ridell & Walldén, 2023). Presentationen lägger särskilt fokus på respektive lärares intermodala undervisningspraktik där 1) olika uttrycksformer promptade aspekter av narrativ text och 2) förhandlade kring innehållet i sagan utifrån elevernas förslag.

Studien tillämpar ramverket design för lärande (DfL) samt ett socialemiotiskt ramverk som innefattar genre teori och visual grammar. Med dessa utgångspunkter synliggörs både lärarnas aktiva bruk av multimodala resurser i undervisningsmomentet samt vilket kunskapsinnehåll avseende narrativa texter som främjades. För att urskilja ytterligare nyanser i lärarnas olika didaktiska iscensättning användes även Bernsteins inramning samt horisontell och vertikal diskurs.

Utifrån video- och ljuddata producerade i två klassrum studerades iscensättningen i form av olika visuella, verbala och gestikulära uttrycksformer samt lärarens sätt att utnyttja skrivtavlan och styra interaktionen med eleverna. Forskningsfrågorna lyder: Hur kan aspekter av narrativ genre bli visuellt, verbalt och gestikulärt promptat i iscensättning av textdekonstruktion och -rekonstruktion? Vilka metafunktionella dimensioner och genre teoretiska aspekter hamnar i förgrunden i förhandlingen av Rödluvan och vargen?

Tentativa resultat visar att lärarnas varierade iscensättning genom olika visuella representationer påverkade elevernas handlingsutrymme. Båda lärarna iscensatte en ideationellt orienterad dekonstruktion och rekonstruktion av sagan med fokus på karaktärer och händelseförlopp. Elevernas förslag på spänningsskapande interpersonella aspekter erkändes i huvudsak när de drev handlingen framåt.

Nyckelord: design för lärande; genre teori; multimodalitet; narrativ text; prompt

Referenser

Ridell, K., & Walldén, R. (2023). Graphical models for narrative texts: Reflecting and reshaping curriculum demands for Swedish primary school. *Linguistics and Education*, 73, 101137. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2022.101137>

Elevperspektiv på bruk av samtaleroboter som ChatGPT i skriving på skolen

Agnete Bueie¹

¹Universitetet i Sørøst-Norge, Norway

Tilgangen til samtaleroboten ChatGPT og liknende har utløst diskusjoner om hvordan vi skal forholde oss til slik teknologi basert på kunstig intelligens i utdanningsfeltet. Dette er eksempel på at teknologien noen ganger blir en intervensjon som dukker opp og setter oss under press. På den ene siden er det å ha en skriftkyndighet på et relativt høyt nivå ansett som essensielt for å fungere godt i vårt skriftbaserte samfunn, på den andre siden kan tilgangen teknologien som kan skrive for oss, gjøre at det oppleves som lite meningsfullt å tilegne seg slik kompetanse. Utviklingen adresserer et behov for KI Literacy, altså kompetanse i å forstå, bruke og vurdere teknologi basert på kunstig intelligens, både generelt og tilknyttet skriving spesielt.

Formålet med denne paperpresentasjonen er å belyse hvordan elever i norsk videregående skole ser på bruk av samtaleroboter som ChatGPT i skolearbeidet. Studien er forankret i perspektiver på skriftkyndighet (Berge, 2022), KI Literacy (Long & Magerko, 2020) og epistemiske praksiser (Aagaard & Lund, 2020). Forsknings spørsmål som skal besvares, er: hvilke erfaringer har elevene med slike samtaleroboter i og utenfor skolen, hvordan ser de på bruk av samtaleroboter i skolen og hva sier elevenes svar om deres KI Literacy? Studiens empiri er en spørreundersøkelse som kartlegger elevers erfaringer med bruk, syn på – og holdning til bruk av samtaleroboter som ChatGPT i skolen. Deltakerne i studien er 425 elever i videregående skole, både studieforberedende og yrkesfaglige studieprogram.

Datainnsamling er gjort i perioden februar-mars 2023. Preliminære funn viser at ca. 60 % av elevene har erfaring med å bruke samtaleroboter, 40 % har det ikke. I underkant av halvparten sier de har snakket om ChatGPT på skolen, mens rundt 12 % har fått oppgaver for å prøve ut robotene. Ca. 25 % av elevene ønsker å bruke ChatGPT på skolen, 40 % ønsker det ikke.

Nøkkelord: Kunstig intelligens, ChatGPT, skriveopplæring, KI Literacy.

Referanser

- Aagaard, T., & Lund, A. (2020). *Digital agency in higher education: Transforming teaching and learning*. Routledge.
- Berge, K.L. (2023). Skriving og skriveundervisning: skriving som grunnleggende ferdighet. I Kverndokken, K. & Bakke, J.O. (red.). 101 skrivegrep – en teoretisk og praktisk skrivedidaktikk. 2. utgave. *Fagbokforlaget/Landslaget for norskundervisning*. (s. 17-42).
- Long, D., & Magerko, B. (2020). What is AI literacy? Competencies and design considerations. In *Proceedings of the 2020 CHI conference on human factors in computing systems* (pp. 1-16). <https://doi.org/10.1145/3313831.3376727>

SESSION 2 F: Grammatik & retorik

Sal U3039, 25.10.2023, 13:00 – 14:00

Retoriska övningar i faktisk undervisning

Anders Sigrell¹

¹Lunds Universitet, Sweden

Den retoriska övningsserien progymnasmata har varit mer akademiskt uppmärksammas för faktisk undervisning de senaste tjugo åren (t.ex. Fleming (2003), Sigrell (2008), Baxter (2008), Gibson (2014), Eriksson (2020)). I en artikel från 2019, i *Utbildning och demokrati*, efterfrågar Jonas Bakken fler empiriska studier från våra skolor, och färre teoretiska artiklar som påtalar retorikens förträfflighet (s. 105). På SMDI-konferensen (Nationella nätverket för forskning om svenska med didaktisk inriktning) 2020, presenterade jag progymnasmataövningarna som ett led för att arbeta med skolans demokratiuppdrag. En lätt parafraserad kommentar jag fick var "Jaja, det låter ju bra, men hur ser det ut på våra skolor, fungerar det?". Dessa båda uppmaningar påtalar gränsen mellan att i akademien studera möjliga retorikdidaktiska fördelar med t.ex. en antik övningsserie, och att i praktiken omsätta sådana i faktisk undervisning på våra ungdomsskolor.

I ett försök att finna möjliga svar på de ovan nämnda uppmaningarna har jag skickat ut enkäter till lärare som under sin studietid också fått utbildning i progymnasmata. Närmare 80 svar har kommit in. Enkätsvaren är till övervägande del positiva till arbetet med progymnasmata, även om också svårigheter av olika slag framhålls. "Jag har nog med att få kollegiet att tala om ethos, pathos, logos. Om jag säger progymnasmata himlar de med ögonen", är ett (1) svar som sätter fingret på det potentiella problemet med retorikens vokabulär som ett många gånger svårt hinder innan en kan ta sig fram till en konstruktiv kritik.

Ett antal av informanterna har accepterat att intervjuas. Resultatet från dessa samt enkätsvar presenteras på konferensen.

Litteratur

- Bakken, Jonas (2019). "The integration of rhetoric into existing school subjects". *Utbildning & Demokrati*, vol 28, no 2, 93–108. Theme: Rhetorical education and the democratic mission of the school.
- Baxter, Natalie Sue (2008). *The Progymnasmata: New/Old Ways to Teach Reading, Writing, and Thinking in Secondary Schools*. Theses and Dissertations. 1523, Brigham Young University.
- Bergman, M. (2021). "Kärnintegrerad undervisning i svenska. Ett retorikmoment för språk och litteratur – och demokrati". Lunds universitet.
- Brännström Maria & Sigrell, Anders (2022). "Rhetoric and the high school mission for democracy". *Scandinavian Journal of Pedagogical Research*.
- Eriksson, A. (2020). "Writing and teaching a contemporary progymnasmata textbook". In P. Chiron, & B. Sans (Eds.), *Les Progymnasmata en pratique, de l'Antiquité à nos jours: =practicing the Progymnasmata, from ancient times to present days* (Vol. 27, pp. 341- 355). (Etudes de Littérature Ancienne ; Vol. 27). Editions Rue d'Ulm.
- Fleming, J. David (2003). "The Very Idea of a Progymnasmata". *Rhetoric Review* 22 (2): sid. 105–120.
- Gibson, Craig A. (2014). "Better living through prose composition? Moral and compositional pedagogy in ancient Greek and Roman progymnasmata". *Rhetorica: A Journal of the History of Rhetoric*, 32(1), 1–30.

Håkansson, N. (2008). "Färdigheten att efterbilda eller oskicket att härma? Om imitation (efterbildning) och imitation (härming) som undervisnings- och lärandemetoder". Umeå universitet.

Sigrell, Anders (2008). "Retorikens etik – och progymnasmata" I: *Texter om svenska med didaktisk inriktning. Femte nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning*. Maria Lindgren et al (red.). Växjö University Press, s. 200-220

Ei grammatikdidaktisk lesing av Otto Jespersens *Philosophy of Grammar* – 99 år etter Leiv Inge Aa¹

¹NTNU, Norway

Otto Jespersen (1860–1943) er eit av Nordens store namn i språkvitskapen; han hadde ein enorm produksjon innanfor alle grammatiske disiplinar og var dessutan opptatt av opplæring og undervisning (jf. Jespersen 1886). På tampen av arbeidskarrieren gav han ut *The Philosophy of Grammar* (1924; PoG), der «[m]in bestræbelse gik ud på at undersøge de forskellige grammattisk-logiske kategoriers teori» (Jespersen 1940: 183). I PoG tematiserer han bl.a. ordklassar, underordning, predikasjon, tempus, kasus og diatese, og han drøftar gjennomgåande overordna tema som grammatikk-pragmatikk-relasjonen, terminologi og opplæring. Både i lingvistisk og didaktisk samheng er det fleire ting som er påfallande med tanke på at vi er på 1920-talet: Han fremjar det levande munnlege språket som det primære grammatiske studieobjektet; dette er «of far greater importance than the secondary form used in writing (...)» (PoG: 2). Han fremjar progressive og radikale analysar; f.eks. lanserer han verblause setningar (nexus) nesten 60 år før det same vart «oppdaga» i generativ teori (sjå Stowell 1981: kap. 4).

I innlegget vil eg prøve å sjå PoG i lys av nyare grammatikdidaktisk forskning. Eg vil 1) gjere eit språkfagleg nedslag i predikasjon og småsetningar/nexus. Predikasjon er eit kjenneteikn ved alle (små)setningar og eit grunnleggande grammatisk «metakonsept» (jf. van Rijt & Coppens 2017) som bidrar til ei djupare fagleg forståing. Men sjølv om «setningsanalyse» er etablert i skulegrammatikken, er predikasjon og småsetningar enno ukjende omgrep der. Vidare vil eg 2) drøfte opplæringstankane og terminologibruken i PoG. For det første meiner Jespersen at den normativt funderte forbodsgrammatikken står i vegen for utvikling av grammatisk forståing, noko som er i tråd med grammatikdidaktikkforskninga i dag (jf. Sjøfteland & Hagemann 2023). For det andre meiner han at grammatikkterminologien lid av å vere førvitskapleg og vilkårlig. Her fremjar han eit kompromiss med fleire konvensjonar i hevd, men med visse vitskapsfunderte oppdateringar.

Nøkkelord: grammatikdidaktikk, munnleg språk, metakonsept, småsetningar, predikasjon, terminologi

Kjelder

Jespersen, O. 1886. Den ny Sprogundervisnings Program. Vor Ungdom. *Tidsskrift for Opdragelse og Undervisning* (s. 353–381). P.G. Philipsens forlag.

Jespersen, O. 1924. *The Philosophy of Grammar*. George Allen & Unwin.

Jespersen, O. 1940. *En sprogmands levned*. Gyldendalske Boghandel Nordiske Forlag.

Stowell, T. 1981. *The Origins of Phrase Structure*. Doktoravhandling, MIT.

Sjøfteland, Å. & K. Hagemann. 2023. Den indre språkkjensla og talespråkleg variasjon som utgangspunkt for grunnleggande grammatikkundervisning. *ELLA*, vol. 1, nr. 1, art. 1 (2023): Gleden ved grammatikk. Doi: <https://doi.org/10.58215/ella.8>

Van Rijt, J. & P.-A. Coppens. 2017. Building the gap between linguistic theory and L1 grammar education – experts' views on essential linguistic concepts. *Language Awareness*, vol. 26, nr. 4, 360–380. Doi: <https://doi.org/10.1080/09658416.2017.1410552>

SESSION 2 G: Utvärdering

Sal F3006, 25.10.2023, kl. 13:00 – 14:00

Norskdidaktiske masteroppgaver i grunnskolelærerutdanninga – hva brukes de til?

Lennart Jølle¹, Mari Nygaard, Randi Solheim

¹NTNU, Norway

De seneste års lærerutdanningsreformer danner et bilde av to ulike strategier for å møte framtidens utfordringer i utdanningssektoren knyttet til kvalitet og rekruttering (Rogne og Munthe, 2017). Der flere land går i retning av å frakople grunnskolelærerutdanninga fra universitetet og gjøre utdanninga mer praksisforankra, har Norge fra 2017 valgt å gjøre utdanninga mer forskningsbasert ved å gjøre den til en femårig integrert masterutdanning. Samtidig tilsier internasjonale anbefalinger (NOKUT, 2020) så vel som de endelige rammeplanene at både praksisforankring og faglig fordypning skal varetas. I rammeplanen (Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning) heter det om masteroppgavene at de skal være profesjonsrettede og praksisorienterte, at oppgavene i undervisningsfag skal ha solid forankring i fag og fagdidaktikk – i tillegg til at de kan omfatte elementer fra pedagogikk og spesialpedagogikk.

Disse ambisiøse og sammensatte målsettingene gjør det interessant å undersøke hvordan reformen har blitt satt ut i livet. I 2022 gjennomførte første kull sine studier, og utdanningsinstitusjonene har gjort seg sine første erfaringer med masteroppgaver i grunnskolelærerutdanninga. Som et bidrag til kunnskap om hva masteroppgaven faktisk blir brukt til, gjør vi i den foreliggende studien et utsnitt og spør om hva som kjennetegner første sett med norskfaglige masteroppgaver når det gjelder tematikk, type empiri, didaktisk vinkling, fagovergripende perspektiver og trinnretting. Vi har henta informasjon fra alle utdanningsinstitusjonene som tilbyr grunnskolelærerutdanning i Norge, og med utgangspunkt i sammendrag har vi analysert (jf Braun & Clarke, 2006) 201 masteroppgaver i norskdidaktikk. I innlegget legger vi fram sentrale tendenser fra materialet, som kan si oss noe om hvilke områder av norskfaget som blir gjenstand for utforskning gjennom studentenes masteroppgaver, hvordan de balanserer mellom fagspesifikke og fagdidaktiske perspektiver, og hvordan fagovergripende læreplantema og andre overordna perspektiver virker inn.

Nøkkelord: Norskdidaktikk, masteroppgave, tema, empiri

Litteratur

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(1)

Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning:

<https://lovdata/dokument/SF/forskrift/2016-06-07-861>

NOKUT (2020). *Transforming Norwegian Teacher Education: The Final Report of the International Advisory Panel for Primary and Lower Secondary Teacher Education*, 3/2020.

<https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2020/transforming-norwegian-teacher-education-2020.pdf>

Rogne, M. og Munthe, E. (2017). Ei forskningsbasert grunnskulelærerutdanning. *FoU i praksis*, 1(17)

Eksamensformer og eksamenspraksisser i nordiske L1 fag

Dorthe Carlsen¹, Jens Jørgen Hansen¹

¹Uc Syd, Denmark

Baggrund

Den afsluttende prøve i grundskolens danskfag (L1) har i Danmark fået 'high stake' status da den er blevet et adgangskrav til ungdomsuddannelser (Undervisningsministeriet, 2015). Nyere forskning undersøger bl.a. folkeskolelevers afgangseksamen i skriftlig fremstilling, deres bedømmelser og elevernes skrivekompetencer (Troelsen 2020; Berge et al, 2005), men der mangler en samlet forskningsoversigt over eksamens rolle i de nordiske lande. Eksamen er et interessant forskningsfelt af flere grunde. Fra et uddannelsespolitisk perspektiv afspejler eksamensformer, hvad der er vigtig viden i et fag og hvorfor og hvordan man bedst kan bedømme den viden. Fra et didaktisk perspektiv tyder sparsom eksisterende forskning på, at eksamen har en wash back effekt i forhold til lærerens undervisning (Christensen et al, 2014). Og fra elevens perspektiv er eksamen netop forbundet med bl.a. adgangskrav og dermed potentiel sårbarhed.

Formålet med projektet er at tegne et landkort over forskning i eksamensformer og eksamenspraksisser i L1 i Danmark, Norge, Sverige og Finland med henblik på at afdække forskningens genstandsfelter, teorianvendelser og metoder.

Forskningsspørgsmålet er: Hvad kan vi lære af den eksisterende forskning i og om eksamen i L1 – herunder hvad der forskes i, hvordan og med hvilke teorier?

Forskningsoversigten udarbejdes pba. et litteraturstudie. Litteraturstudiet adskiller sig fra det systematiske review med hensyn til videnskabsteoretisk afsæt og formål (Rieper, 2013). Erkendelsesinteressen i nærværende projekt er ikke at identificere viden der virker, men eksplorativt at opnå indsigt i et forskningsfelt ved at identificere og karakterisere udvalgte positioner inden for dette forskningsfelt (Pors & Johannesen, 2013: 88).

Kvalitet i litteraturstudiet sikres gennem dokumentation, systematik og gennemsigtighed. Vi gennemfører bloksøgning og vurderer i relation til relevans. Der søges i Den danske Forskningsdatabase, ERIC, Teachers Reference Center, NORA, SwePub og Iduun.

Projektet kan karakteriseres som et narrativt litteraturstudie (Pors & Johannesen, 2013), dvs. et litteraturstudie som har til hensigt at tegne forskningslandskabet og udpege felter og positioner heri. Resultatet er en forskningsoversigt, som identificerer og præsenterer en række kategorier, som bidrager til en systematisk forståelse af eksamensformer og eksamenspraksisser i L1.

SESSION 2 H: Ämnet över tid

Sal U3029, 25.10.2023, kl. 13:00 – 14:00

Fält och faglighet i förändring? Skärningspunkten mellan litteraturvetenskap och litteraturdidaktik i Skandinavien

Sofia Wijkmark¹, Christina Olin Scheller¹

¹Karlstad university, Sweden

Detta paper diskuterar relationen mellan litteraturvetenskap och litteraturdidaktik i syfte att urskilja vilka förutsättningar inom och utanför akademien som kan påverka en sådan relation. Bakgrunden till presentationen är ett projekt med särskilt fokus på kompetensförsörjning i relation till lärarutbildningen som argumenterar för humanioras ställning och relevans i utbildningssystemet. Studiens utgångspunkt är i svenska förhållanden, men gör även utblickar mot Norge och Danmark. De olika lärarutbildningarna, och i synnerhet ämneslärarutbildningen i förstaspråket (L1), är en central faktor i denna diskussion där lärarutbildningarnas olika upplägg och förutsättningar i Sverige, Norge och Danmark, men även humanioras ställning både i akademien i stort och i lärarutbildningarna påverkar hur akademiskt ämne och ämnesdidaktik förhåller sig till varandra och hur de uppfattas. Vi jämför hur skärningspunkten mellan de två fälten har beskrivits, diskuterats och delvis omförhandlats under de senaste tio åren. Det empiriska materialet består huvudsakligen av vetenskapliga publikationer men även handböcker riktade till lärarstudenter eftersom positioneringar ofta står att finna i dessa ingår. Dessutom har ett antal intervjuer med kollegor på olika lärosäten genomförts. De centrala frågorna handlar om var gränserna i respektive fält går för att få såväl formell som informell legitimitet.

Keywords: litteraturdidaktik, litteraturvetenskap, fält, lärarutbildning, faglighet

Referenser:

- Andersson, Pär-Yngve (2010). "Tid för litteraturdidaktiskt paradigmskifte". *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 40 nr. 3–4, s. 91–106.
- Bergemar, Jenny (2010). "Läsningens disciplinering. Om litteraturundervisning och litteratursyn". *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 40 nr. 3–4, s. 16–26.
- Blomqvist, Helene (2016). "Didaktiseringsprocessen. Litteraturvetenskapens behov av litteraturdidaktik och litteraturdidaktikens beroende av litteraturteori". *Tidskrift för litteraturvetenskap*, vol. 46 nr. 1, s. 15–26.
- Bourdieu, Pierre, 1993 (1979). "Distinktionen." I: P. Bourdieu, *Kultursociologiska texter*. Stockholm/Stehag: Brutus Österlings Bokförlag Symposion.
- Degerman, Peter (2012). "Litteraturen, det är vad man undervisar om". *Det svenska litteraturdidaktiska fältet i förvandling*. Åbo: Åbo Akademis förlag.
- Fairclough, Norman (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London: Longman.
- Främlingskap och främmandegöring. Förhållningssätt till skönlitteratur i universitetsundervisningen* (2009). Red. Christer Ekholm och Staffan Thorsson. Göteborg: Daidalos.
- Graneheim, U.H. & Lundman, B. (2003). "Qualitative Content Analysis in Nursing Research: Concepts, Procedures and Measures to Achieve trustworthiness". *Nurse Education Today* (2004) 24, 105–112.
- Hetmar, V. (1996). *Litteraturpædagogik och elev- faglighed. Litteraturundervisning og elevernes litterære beredskab set fra en almenpædagogisk position*. København: Danmarks lærehøjskole.
- Madssen, K.-A. (1999), *Morsmålsfagets normtekster: Et skolefag blir til – norskfaget mellom tradisjon og politikk*, avhandling for graden dr. polit, Trondheim: NTNU

- Martinsson, B. -G. (2012) "Litteraturundervisning som motståndets estetik. Om förhållandet mellan universitetsämne, ämnesdidaktik och skolämne", i Sigmund Ongstad (red.) *Nordisk modersmålsdidaktik. Forskning, felt og fag*, Oslo: Novus Forlag, s. 185–202
- Martinsson, B. -G. (2015). "Litteraturdidaktik som litteraturvetenskap", i *Litteratur och läsning. Litteraturdidaktikens nya möjligheter*, red. Maria Jönsson och Anders Öhman, Lund: Studentlitteratur.
- Nordberg, Olle (2019). *Libers litteraturdidaktik. Aktuell forskning. Praktiska möjligheter*. Stockholm: Liber.
- Nordenstam, Anna (2020). "Litteraturdidaktik. 'Konstens uppgift är att ge oss nya ögon'", i *Litteraturvetenskap II*, Lund: Studentlitteratur.
- Ongstad, S. (2006), 'Fag i endring. Om didaktisering av kunnskap', in S. Ongstad (ed), *Fag og didaktikk i lærerutdanning. Kunnskap i grenseland*, 19–57, Oslo: Universitetsforlaget.
- Thavenius, Marie (2017). *Liv i texten. Om litteraturläsningen i en svenskläroarbildning*. Malmö Studies in Educational Sciences, 1651-4513, 80 /Diss/

Svenskämnesdidaktik som akademisk disciplin – en studie av ett professionsfält

Maritha Johansson¹

¹Linköpings universitet, Sweden

I projektet "Nytt vin i gamla läglar eller gammalt vin i nya läglar? Etableringen av svenskämnesdidaktik som forskningsfält" undersöks hur forskningsfinansiering, kunskapsproduktion och karriärvägar påverkar etableringen av nya forskningsfält kopplade till lärarutbildningen, i det här fallet området svenskämnesdidaktik. I den delstudie som presenteras här är syftet att undersöka framväxten av ett nytt professionsfält i form av akademiska anställningar. En viktig fråga att ställa sig är när ett forskningsområde kan anses vara etablerat som ett akademiskt fält. Ett svar på den frågan skulle kunna sökas i hur de strukturer som omger fältet ser ut. Peter J. Fensham (2003) menar att ett viktigt steg i etablerandet av ett forskningsfält är uppnått när professorstjänster har inrättats.

I studien analyseras en korpus om ca 300 platsannonser i den fackliga tidskriften Universitetsläraren från 1990-2022 har vi kunnat följa hur ett nytt professionsfält, svenskämnesdidaktik, har vuxit fram i relation till tidigare ämnesdiscipliner. Kartläggningen visar att det sker en förändring i tjänstebeteckningarna, men också i vilka kvalifikationer som krävs. Vid periodens inledning förekommer främst utlysningar av tjänster i svenska språket eller litteraturvetenskap, där egen lärarutbildning ofta är meriterande. Utvecklingen går sedan via utlysningar av tjänster i Svenska, till en explosion av tjänster i Svenska med didaktisk inriktning under början av 2000-talet, samtidigt som utlysningar i de traditionella disciplinerna minskar. Utlysningarna i Svenska och Svenska med didaktisk inriktning förändras också successivt. Utvecklingen av ett nytt forskningsfält kan beskrivas som en kamp om vad som ska anses vara ett värdefullt kulturellt kapital (Bourdieu, 2000) och vår analys visar att svenskämnesdidaktik som forskningsfält behöver förhålla sig till såväl traditionella ämnesdiscipliner (singularities) som tvärvetenskapliga praktikfält (regions) (Bernstein, 2003).

Nyckelord: professionsfält, svenskämnesdidaktik, ämnesdiscipliner, tjänstebeteckningar

Referenser

- Bernstein, B. (2003). *Education, symbolic control, and social practices*. In B. Bernstein, *Pedagogy, symbolic control and identity*. 2nd edition (s. 133–164): Rowman & Littlefield Publishers.
- Bourdieu, P. (2000). *Konstens regler. Det litterära fältets uppkomst*. Brutus Östlings bokförlag Symposion.
- Fensham, P. J. (2003). *Defining an identity : the evolution of science education as a field of research*. Kluwer Academic.

SESSION 2 I: Grannspråksdidaktik

Sal F3020, 25.10.2023, kl. 13:00 – 14:00

Nabosprog- og nabokulturforståelse i de nordiske læreruddannelser

Torben Mundbjerg¹

¹Københavns Professionshøjskole, Denmark

Nogle vigtige forudsætninger for, at en integrativ nabosprogsundervisning kan lykkes i førstesprogsfaget, er blandt andet, at eleverne får mulighed for at undersøge nabosprog, primært de skandinaviske, ved hjælp af performative og autentiske metoder (Bondesson 2014; Mundbjerg, 2019). Tilmed er det nødvendigt, at tekstarbejdet foregår indenfor rammerne af en horisont, hvori eleverne kan se meningsfulde perspektiver, sådan at de får lejlighed til at udvikle deres forståelse for de nordiske nabolandes kultur og samfundsforhold. Flere undersøgelser peger imidlertid på, at en meget stor del af de nordiske grundskolelærere ikke har særligt meget viden om nabosprog og nabokultur. Mange lærere oplever også, at de er usikre, med hensyn til hvordan de kan integrere nabosprog og nabokultur funktionelt og meningsfuldt i førstesprogsundervisningen, og at de har uklar forståelse for nabosprogsundervisningens mål og legitimitet (Steffensen, 2016; Pran & Ukkelberg 2011). Ambassadørmodellen og Nordisk Netværk for Nabosprogsdidaktik, et tværnordisk netværk bestående af op mod 15 læreruddannelsesinstitutioner, har i en årrække gjort det muligt for lærerstuderende at besøge en læreruddannelse i et nordisk naboland en uges tid og her møder nabosprog og -kultur i funktionelle, autentiske rammer. De kommende lærere får hermed erfaringer, der styrker deres viden om nabosprogsdidaktik og udvikler deres undervisningskompetencer (Mundbjerg et al., 2022). Præsentationen vil have fokus på ambassadørmodellens arbejdsformer og indhold samt netværkets udvikling af virtuelle nabosprogs møder mellem nordiske lærerstuderende. Netværkets igangværende arbejde med at udvikle et virtuelt lektionskatalog til nabosprogsundervisningen i de nordiske læreruddannelsers førstesprogsundervisning vil blive præsenteret. Præsentationen vil også lægge op til en diskussion af, hvordan temaer som bæredygtighed og kontroversielle emner indenfor det, der kan kaldes "ubehagets pædagogik", eventuelt kan integreres i en kommende tids nabosprogsundervisning.

Keywords: Ambassadørmodel, Nordiske nabosprogs- og nabokulturforståelse, Integrativ nabosprogsundervisning

Referencer

- Braunmüller, K. (2001). *Semikommunikation in phatischen Dialogen*. Hamburg Universität.
- Brandt, G. (2019). *Flydende læsning i praksis*. 2. udg. København: Akademisk.
- Bondesson, A.S. (2014). *Ditt språk i min mun*. Lund: Makadam.
- Brink, E.T. (2016). *Man skal bare kaste sig ud i det – en interviewundersøgelse af unge i Nordens nabosprogsforståelse i praksis*. København: Nordisk Sprogkoordination.
- Brink, E.T. (2021). Undervisning i nabosprog. I Nielsen, B. & Lieberkind, J. *Dansk 4.-9. København: Hans Reitzel*.
- Mundbjerg, T. (2019). Nabosprogsdidaktik. I: *Nyt nordisk! Initiativer indenfor nordisk sprog- og tekstpædagogik*. Gregersen, F. & Jørgensen, M. (red.). Nordplus.
- Mundbjerg, T.; Brink, E.T.; Rasmussen, M.D.; Steffensen, T. (2022). *Nabosprog i læreruddannelsen. Et netbaseret sprog- og kultursamarbejde*. Danske Professionshøjskoler.
- Hårstad, S. (2015). *Nabospråk og nabospråkundervisning*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Røthing, Åse (2019). «Ubehagets pedagogikk» – en inngang til kritisk refleksjon og inkluderende undervisning. In: FLEKS. Vol 6, No. 1. *Scandinavian Journal of Intercultural Theory and Practice*. OsloMet.

- Steffensen, T. et al (2023). *Nordiske temadage. Bæredygtighed i dansk/norsk/svensk*. Københavns Professionshøjskole; Högskolan Kristianstad; NTNU; Høgskulen i Volda.
<https://nordisketemadage.nu/nordiske-temadage/baeredygtighed-i-dansk-norsk-svensk/#>
- Steffensen, T. (2016). *Nabosprog i danskundervisningen – en undersøgelse af kommunikation og pædagogisk praksis i et netbaseret skoleprojekt*. Roskilde Universitet. Roskilde: Academic Books RUC/Samfundslitteratur.
- Yenkimaleki, M. & van Heuven, V.J. (2016). *Effect of explicit teaching of prosodic features on the development of listening comprehension by Farsi-English interpreter trainees: An experimental study*. Vienna: The West East Institute.

Interskandinaviske læseforståelsesstrategier

Henrik Balle Nielsen¹, Solveig Malmsten², Trude Bukve³, Kjersti Sørum Mjelde³, Birgitte Greve Madsen⁴

¹Professionshøjskolen VIA, Læreruddannelsen i Aarhus, Denmark, ²Högskolan Dalarna, Sweden, ³Høgskulen på Vestlandet, Norway, ⁴The Teacher Education Program, ⁴Via University College, Denmark

I svensk-, norsk- og danskfaget indgår de to andre skandinaviske sprog i fagenes læseplaner. Præsentationen rapporterer fra afprøvningen af et nabosprogsdidaktisk design med vægt på interskandinaviske læseforståelsesstrategier. Design-based research giver muligheder for at undersøge fagdidaktiske antagelser i praksis. Undersøgelsesmetoden giver desuden mulighed for at integrere viden fra forskellige forskningsfelter i samme aktualiserede tilgang. I dette tilfælde trak de nabosprogsdidaktiske antagelser både på første- andet- og fremmedsprogsdidaktik.

Prototypen havde fokus på (1) elevens tilegnelse af forståelsesstrategier i læsning på andre skandinaviske sprog, (2) elevens oplevelse af mestring i interskandinavisk læsning, (3) interskandinaviske erfaringer som bidrag til metasproglig bevidsthed. Prototypen blev afprøvet i 16 mellem- og sluttrinnsklasser i Norge, Sverige og Danmark. De anvendte tekster var fra atlantbib.org. Teksterne var formuleret i sagprosa af elever til elever på tværs af skandinaviske sprog; og de digitale muligheder på hjemmesiden tillod eksempelvis at vælge et dual-language-format. Eleverne skulle undervejs arbejde med læseforståelse på begge andre skandinaviske sprog efter introduktion til relevante lingvistiske ligheder og forskelle mellem det skandinaviske førstesprog og det skandinaviske sprog, eleven efterfølgende skulle læse på. Undervisningsstrategien var således at give eleverne mulighed for at integrere den nye metalingvistiske viden i allerede kendte læseforståelsesstrategier. Som udtryk for tekstforståelse på de to andre skandinaviske sprog skulle eleverne oversætte tekster og arbejde med læseforståelsesopgaver stillet og besvaret på elevens eget skandinaviske sprog.

Analyser af data fra klasserumsobservation og elevprodukter viste, at eleverne kunne rekontekstualisere forståelsesstrategier fra førstesprogs- til nabosproglæsning, at eleverne efterhånden opbyggede både mestringsforventning og motivation i læsning på nabosprog, og at eksplicit undervisning i nabosprog kunne bidrage til elevernes metasproglige bevidsthed til gavn for forståelse af eget skandinaviske sprog.

Undersøgelsesfundene pegede på, at metasproglig nabosproglæsning i L1-fagene i Skandinavien kan udgøre en udbytterig introduktion til andre skandinaviske sprog og bidrage til bedre forståelse af L1.

Nøgleord: Interskandinaviske læseforståelsesstrategier, nabosprog i L1-faget, metasproglig bevidsthed, mestringsforventning i nabosproglæsning.

Referencer

atlantbib.org

- Barab, S., (2006). Design-based research: a methodological toolkit for the learning scientist. In: Sawyer, K. (Ed.) (2006). *The Cambridge Handbook of the Learning Sciences*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Børne- og Undervisningsministeriet (2019A). *Dansk – Fælles Mål*.
- Børne- og Undervisningsministeriet (2019B). *Dansk – Undervisningsvejledning*.
- Doetjes, G., & Gooskens, C. (2009). *Skriftsprogets rolle i den dansk-svenske talesprogsforståelse. Språk Och Stil* (Uppsala: 1991), 19, 105–123.
- Elbro, C. (2014). *Læsning og læseundervisning*. 3. udg. Hans Reitzels Forlag.
- Gibbons, P. (2016). *Styrk sproget, styrk læringen*. Samfundslitteratur.
- Nielsen, B. & Lieberkind, J. (red.). (2021). *Danskundervisning 1.-6. – Indblik og overblik*. Hans Reitzels Forlag.
- O’Leary, M. (2013). *Classroom observation : a guide to the effective observation of teaching and learning*. Routledge.
- Reichenberg, M. (2014). *Vägar till läsförståelse : texten, läsaren, samtalet*. 2. uppl. Natur & Kultur.
- Roe, A. (2014). *Lesedidaktik : etter den første leseopplæringen*. 3. udg. Universitetsforlaget.
- Skolverket (2021). *Kommentarmaterial till kursplanen i svenska - Grundskolan*.
- Tornberg, U. (2020). *Språkidaktik* (Sjätte upplagan ed.). Gleerups.
- Utdanningsdirektoratet (2020). *Læreplan i norsk*.

SESSION 3 A: Skrivande

Sal F3004, 25.10.2023, kl. 14:30 – 16:00

Skrivutveckling som en del av en bredare multimodal textkompetens

Charlotte Engblom¹, Maria Westman¹, Sofia Hort¹, Oscar Björk¹

¹Uppsala universitet, Sweden

Syftet med studien är att undersöka hur elever i början av årskurs 1 och i slutet av årskurs 2 uttrycker mening genom olika modaliteter och semiotiska resurser i sina textkompositioner. Vidare undersöks hur skrivutveckling kan förstås i relation till elevernas hela textkompositioner. I studien fokuserar vi elevers multimodala textkompositioner och analyserar hur eleverna använder olika semiotiska resurser för att svara på en angiven skrivuppgift.

Genom ett socialsemiotiskt ramverk (Archer 2015; Kress & van Leeuwen 2001) analyserar vi de modaliteter och resurser som textkompositionerna konstrueras av (t.ex. bild, färg, symboler, verbaltext). Därmed undersöker vi hur skrivutveckling kan förstås som en del av en bredare socialsemiotisk och meningsskapande textkompetens.

Studiens frågeställningar är: Hur ser elevernas textkompositioner ut i årskurs 1 och årskurs 2 (vilka modaliteter och semiotiska resurser används)? Vilka skillnader finns i hur modaliteter och semiotiska resurser används av eleverna i årskurs 1 och årskurs 2? Hur kan skrivutveckling förstås i relation till elevernas totala textkomposition?

Vi har analyserat 100 textkompositioner med fokus på hur modaliteter och resurser används för att uttrycka mening (Jewitt m.fl. 2016; Martinec & Salway 2005; Unsworth 2008). Resultatet pekar på att eleverna i sina textkompositioner använder olika modaliteter och resurser för att kommunicera ett innehåll, men att det finns, som förväntat, en förskjutning mellan årskurserna så att verbaltexten blir mer central i årskurs 2. Innehållet kan dock vara komplext och rikt även då bilden är mer central, vilket visar att det finns ett behov av att förstå och uppvärdera elevers hela meningsskapande repertoar och därmed nyansera synen på skrivutveckling.

Nyckelord: tidiga skolår, textkompositioner, skrivutveckling, multimodalitet.

Referenser

- Archer, A. (red.). 2015. *Multimodality in writing: the state of the art in theory, methodology and pedagogy*. Leiden: Brill Academic Pub.
- Kress, G. & van Leeuwen, T. 2001. *Multimodal discourse: the modes and media of contemporary communication*. London: Arnold.
- Jewitt, C., Bezemer, J. & O'Halloran, K.L. (2016). *Introducing multimodality*. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge.
- Martinec, R. & Salway, A. 2005. A system for image-text relations in new (and old) media. *Visual communication* 4(3), 337–371.
- Unsworth, L. 2008. Multiliteracies and metalanguage: Describing image/text relations as resource for negotiating multimodal texts. I: Coiro, Julie (red.) *Handbook of research on new literacies*. New York: Lawrence Erlbaum Associates, s. 377–405.

Skrivuppgifter och skrivstöd i en komplex utbildningsmiljö: variation och stöd på ett lärarutbildningsprogram

Jenny Magnusson¹

¹Södertörns Högskola, Sweden

Genom att skriva och läsa akademisk text socialiseras studenter in i det akademiska tänkandet och språket. I olika kontexter och i olika praktiker varierar dock detta akademiska språk vilket kan vara särskilt utmanande inom utbildningsprogram som rör sig mellan olika akademiska fält och kontexter, med olika akademiska normer.

Läroprogrammet är ett program som är särskilt komplext och utmanande i just detta sammanhang då många olika ämnesområden med olika normsystem ingår. För att klara av ett socialiseras in i olika akademiska ämnesspråk har det visat sig vara särskilt viktigt med explicit undervisning (Hughes et al 2017) där implicita normer synliggörs.

Att synliggöra explicita normer ligger i linje med ett academic literacies-perspektiv (t ex Lillis & Scott, 2007), där skrivande och skrivuppgifter ses som sociala handlingar. Utifrån detta perspektiv är det relevant att undersöka just förutsättningar för studenters skrivande.

Med utgångspunkt i lärarutbildningens komplexa mångvetenskapliga struktur är syftet med denna studie att undersöka hur variation och stöd i det akademiska skrivandet ser ut på ett lärarutbildningsprogram i relation till de olika skrivuppgifter som studenterna får under utbildningen.

Vilka olika skrivuppgifter erbjuds studenterna att skriva i olika ämnen och kurser i lärarutbildningsprogrammet ifråga och vilket stöd erbjuds studenterna i relation till dessa? Vilka variationer framkommer i programmets olika skrivuppgifter och i det stöd som ges i de olika skrivuppgifterna i relation till akademiska normer?

Samtliga skrivuppgifter som studenterna i ett gundlärarutbildningsprogram skriver under sin utbildning har samlats in för analys och det som har analyserats är vilka skrivuppgifter som det handlar om och vilken explicit stöttning som ges i skrivuppgifterna på olika textnivåer (texttyp, språk, struktur och formalia). Resultaten visar på stor variation och spretighet mellan de olika ämnena, men också på likheter mellan vilka textnivåer explicit stöttning förekommer på och inte förekommer på.

Referenser

- Hughes, C. A., Morris, J. R., Therrien, W. J., & Benson, S. K. (2017). Explicit instruction: Historical and contemporary contexts. *Learning Disabilities Research & Practice*, 32(3), 140-148.
- Lea, M. R., & Stierer, B. (2000). *Student Writing in Higher Education: New*
- Lillis, T., & Scott, M. (2007). Defining Academic Literacies Research: Issues of Epistemology, Ideology and Strategy. *Journal of applied linguistics* Vol 4.1, 4(1), 5-32.
- <https://doi.org/http://dx.doi.org/doi:10.1558/japl.v4i1.5>

SESSION 3 B: Läsande

Sal F3005, 25.10.2023, kl. 14:30 – 16:00

Sosial klasse som utenforskap. Elevers litterære samtaler om Maria Navarro Skarangers *Emily forever* (2021)

Ylva Frøjd¹

¹Universitetet i Sørøst-norge, Norway

Hovedpersonen i Maria Navarro Skarangers roman *Emily forever* (2021) er sosialt og økonomisk sårbar. Hun er bare 19 år og gravid. Som moren før henne, velger Emily en mann med rusproblemer hun ikke kan stole på, havner i en lavtlønnet jobb og blir alenemor (Skaranger, 2021). Romanen tematiserer arv og miljø, sosial lavklasse og utenforskap.

Målet for min studie er å undersøke hvordan elever drøfter Emilys situasjon, og hvordan elevenes oppfatninger kan forstås i lys av teorier om klasseperspektiver og symbolsk makt (Bourdieu, 2010). Et utvalg elever på videregående skole har lest et utdrag fra romanen og drøftet dette i litterære gruppesamtaler. Analysen av samtalene viser at elevene forsøker å forstå Emily ved å sette seg i hennes situasjon («hvis det var meg»). De er enige om at Emily er i en vanskelig situasjon fordi hun er (for) ung, redd og alene. Helsevesenet møter den gravide Emily med nedlatenhet og fordømming, og Emily svarer med å opptre stolt, samtidig som hun skammer seg. Elevene uttrykker at romanutdraget må forstås som en fremstilling av et liv i lavklasse fordi hun mangler mye (kunnskap, penger, omsorg), at Emily står utenfor samfunnet.

Studien drøfter hvordan arbeid med skjønnlitteratur i norskfaget kan bidra inn i det tverrfaglige temaet i læreplanen demokrati og medborgerskap (Utdanningsdirektoratet, 2020) gjennom å åpne for diskusjoner av sosiale klasse og utenforskap i Norge i dag.

Nøkkelord: *Emily forever*, litterær samtale, sosial klasse, arv og miljø

Litteratur

Bourdieu, P. (2010). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Routledge.

Skaranger, M. N. (2021). *Emily forever: Roman*. Forlaget Oktober.

Utdanningsdirektoratet. (2020). *Læreplan i norsk (NOR01-06)*. <https://www.udir.no/lk20/nor01-06?lang=nob>

Undersøgende litteraturhistorie i gymnasiet – et interventionsstudie med utgangspunkt i den digitale utgave av H.C. Andersens eventyrmanuskripter

Christian Smidt Alenkjær¹

¹SDU, Denmark

Dette paper presenterer et litteraturdidaktisk ph.d.-prosjekt, som er et kvalitativt og multipelt casestudie (påbegyndt 1.9.22). Prosjektet er tilknyttet ”H.C. Andersens Eventyr og Historier – den digitale manuskriptutgave” (EHDM), der udgives af Syddansk Universitet.

Ph.d-projektets formål er at undersøge en ny, innovativ måte at forstå litteraturhistorisk faglighet på i danskfaget i gymnasiet, der kombinerer undersøgende undervisning (Hansen m.fl. 2020), H.C. Andersens eventyrmanuskripter samt den digitale tilgjengeliggjørelse af dem. Baggrunden for

projektet er tidligere forskning, der påpeger at gymnasiets litteraturhistorieundervisning har svære udfordringer (Møller 2008; Beck 2019). Samme tendens ses i Norden og internationalt (Davies m.fl. 2017; Johansson 2021). Forskningsspørgsmålene er: Teoretisk set, hvad karakteriserer en undersøgende tilgang til undervisningen i H.C. Andersens eventyrmanuskripter, der også inddrager digitaliseringen af manuskripterne i undervisningen? Hvad sker der, når man realiserer et undervisningsmateriale designet med afsæt i en teoretisk forståelse af undersøgende litteraturundervisning i klasserummets praksis? Hvad er det for en faglighed denne nye måde at undervise i litteraturhistorie på i gymnasiet bringer i spil sammenlignet med den faglighed der knytter sig til litteraturhistorisk undervisning, der ikke tager udgangspunkt i det udviklede undervisningsmateriale?

Rammen om projektets forandringsteori er practice theory (Kemmis m.fl. 2014). Tesen er, at de tre komponenter kan forandre fagets praksisarkitektur og muliggøre en ny litteraturhistorisk faglighed. Metodisk anvendes design-based research (Barab & Squire 2004; McKenney & Roblin 2018), hvor et undervisningsmateriale, med afsæt i undersøgende undervisning og EHDM, designs for at bringe den innovative faglighed i spil i klasserummets praksis. Et pilotstudie har vist, at elevernes arbejde med eventyrtilblivelsesprocesserne skal kombinere det digitale og det analoge.

Til præsentationen fokuseres der særligt på, hvordan det udviklede undervisningsmateriale tiltænkes at kunne forandre fagets praksisarkitektur.

Keywords: Litteraturredidaktik, undersøgende undervisning, digitalisering, it-didaktik, litteraturhistorie.

Referencer

- Barab, S., & Squire K. (2004). Design-Based Research: Putting a Stake in the Ground. *The Journal of the Learning Sciences*, 13(1), (pp. 1–14).
- Beck, S. (2019). *Læs Andersen!*. København: U Press.
- Johansson, M. (2021). Literary socialisation through education: A comparative study of Swedish and French upper secondary school students' reception of a narrative text. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 21(2), (pp. 1–25). doi: <https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2021.21.02.03>
- Kemmis, S., Wilkinson, J., Edwards-Groves, C., Hardy, I., Grootenboer, P., & Bristol, L. (2014). *Changing practices, changing education*. Singapore: Springer.
- Hansen, T. I., Elf, N., Misfeldt, M., Gissel, S. T., & Lindhardt, B. (2020). *Kvalitet i dansk og matematik. Et lodtrækningsforsøg med fokus på undersøgelsesorienteret dansk- og matematikundervisning*. Slutrapport. Odense: UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole.
- McKenney, S. & Roblin, N. P. (2018). "Connecting Research and Practice: Teacher Inquiry and Design-Based Research." In *Second Handbook of Information Technology in Primary and Secondary Education*, ed. Joke Voogt, Gerald Knezek, Rhonda Christensen, Kwok-Wing Lai, 449-462. Singapore: Springer.
- McLean Davies, L., Martin, S. K. and Buzacott, L. (2017). "Worldly Reading: Teaching Australian Literature in the Twenty-first Century." *English in Australia* 52 (3), (pp. 21–30).
- Møller, H. H. (2008). Teksten, historien og faget. In H. H. Møller & M. Siersted (Eds.), *Litteraturhistorie i en kanontid* (pp. 9-53). København: Alinea.

Samband mellan läsförståelse, tolkningsförmåga och genrespecifik self-efficacy

Michael Tengberg¹, Gustaf B. Skar²

¹Karlstad University, Sweden, ²Norwegian University of Science and Technology (NTNU), Norway

Forskning visar att elevers tilltro till sin egen läsförmåga spelar stor roll för läsförståelsen. Genom tillit till den egna förmågan (self-efficacy) (Bandura, 1997) antas elever vara mer benägna att ta sig an svåra uppgifter, anstränga sig hårdare och ha högre uthållighet med uppgifter, vilket sammantaget leder till högre prestation (Schunk, 2003). Self-efficacy antas vara domänspecifik (Pajares, 1996), eller till och med flerdimensionell för specifika domäner, vilket undersökts i relation till skrivförmåga (Bruning et al., 2013). I den här studien undersöks om self-efficacy för läsning också kan vara flerdimensionell, exempelvis genom att tillit till läsförmågan är genrespecifik. Detta görs genom att undersöka sambanden mellan läsförståelse av sakprosa, tolkningsförmåga av skönlitterär text samt self-efficacy kopplat till generell läsförmåga respektive för läsning av skönlitteratur.

Knappt 500 svenska elever i åttonde klass (14 år gamla) genomförde två läsförståelsetester (sakprosa respektive skönlitteratur) samt besvarade en enkät som undersökte self-efficacy för tre olika områden (bl a generell läsförståelse och skönlitteratur). Med hjälp av faktoranalys och korrelationsanalyser undersöks dels i vilken mån de underliggande dimensioner som ingår i mätningen (läsförståelse av sakprosa, tolkningsförmåga av skönlitteratur, self-efficacy för generell läsförmåga samt self-efficacy för läsning av skönlitteratur) är psykometriskt separabla, dels vilka samband som finns mellan dem. I presentationen redovisas deskriptiv statistik från läsprovresultat och enkäter samt effekter i form av statistiska samband genom signifikans- och korrelationsmått. Analysen ingår som del i en interventionsstudie och utgör bland annat en validering av de mätinstrument som används för att estimerar effekter av interventionen. Eftersom forskningen om relationen mellan self-efficacy för läsning och läsförmåga kommit fram till ganska olika svar (Carroll & Fox, 2017; Corkett et al., 2011) lämnar den här studien också ett viktigt empiriskt bidrag till klargörandet av den relationen samt till frågan om i vad mån self-efficacy för läsning är genrespecifik.

SESSION 3 C: Litteratur

Sal F3010, 25.10.2023, kl. 14:30 – 16:00

Glödande material. När litteraturen skaver, rubbar och berör

Katrina Åkerholm¹, Heidi Höglund¹

¹Åbo Akademi, Finland

Syftet med presentationen är att tänka med Donna Haraways (2016) *staying with the trouble*, att bli med besväret, och diskutera begreppet i relation till litteraturdidaktik. Att bli med besväret är ett filosofiskt förhållningssätt till världen, ett sätt att bli response-able, eller odla ansvar i oroliga tider. Litteraturdidaktisk forskning i Norden har under senare år diskuterat betydelsen av obestämbarhet, ovisshet och oförutsägbarhet i litteraturundervisningen (Borsgård, 2021; Harstad, 2020; Johansen, 2019; Lindell, 2020), vilket presentationen tangerar. I presentationen utgår vi från en studie där gymnasiestuderande möter bilderboken *Furan* av Lisen Adbåge (2021). Materialet för studien består av videoinspelningar från tre gymnasieklasser i Svenskfinland. I studien använder vi oss av angreppssättet *thinking with theory* (Jackson & Mazzei, 2023), vilket innebär att koppla in teoretiska begrepp i analysen av det empiriska materialet, i det här fallet att bli med besväret. Analytiskt har vi inspirerats av Maggie MacLures koncept *data glowing*, vilket innebär att vi har stannat vid situationer eller detaljer där materialet glöder, ställen som fångat vår blick, ställen där någonting tar fyr (MacLure, 2013). I vår analys av ungdomarnas möte med bilderboken *Furan* glöder materialet särskilt vid tillfällen där existentiella frågeställningar skaver, rubbar och berör. Dessa frågeställningar handlar dels om människans relation till naturen, dels om död och pånyttfödelse. I presentationen diskuterar vi hur det glödande materialet kan förstås i relation till att bli med besväret i litteraturundervisningen.

Nyckelord: litteraturdidaktik, Donna Haraway, postkvalitativ forskning, gymnasium, bilderbok

Referenser:

- Adbåge, L. (2021) *Furan*. Rabén & Sjögren.
- Borsgård, G. (2021). *Litteraturens mått: Politiska implikationer av litteraturundervisning som demokrati- och värdegrundsarbete* (Doktorsavhandling. Umeå universitet).
- Haraway, D. J. (2016) *Staying with the Trouble. Making Kin in the Chutulucene*. Duke University Press.
- Harstad, O. (2018). *Mot en mindre litteraturlærer. En fremskrivning av problemet om litteraturlærerens bliven* [Doktorsavhandling]. Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet.
- Jackson, A. Y., & Mazzei, L. A. (2023). *Thinking with theory in qualitative research* (Second edition). Routledge.
- Johansen, M. B. (2019). *Litteratur og dannelse: At lade sig berige af noget andet end sig selv*. Akademisk Forlag.
- Lindell, I. (2020). Embracing the Risk of Teaching Literature. *Educational Theory*, 70(1), 43–55. <https://doi.org/10.1111/edth.12405>
- MacLure, M. (2013). Researching without representation? Language and materiality in post-qualitative methodology. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 26(6), 658–667. <https://doi.org/10.1080/09518398.2013.788755>

Nyere billedbøger som grundlag for økokritisk læsning i grundskolens danskundervisning

Anna Skyggebjerg¹

¹Aarhus University, Denmark

I dette paper analyseres et udvalg af nyere nordiske billedbøger i en økokritisk optik (Glotfelty 1996, Garard 2012a, Goga 2019). Formålet med analyserne er at identificere værkernes natursyn og reflektere over de didaktiske muligheder, som værkerne giver i relation til litteraturundervisningen i danskfaget (L1) med særligt henblik på 3.-5.klasse.

De analyserede billedbøger er udvalgt efter indhold, udgivelsestidspunkt og anerkendelsesgrad. I alle de valgte billedbøger spiller natur forstået som dyr, planter, landskaber eller vejrlig en væsentlig rolle, og alle bøger er udgivet over en 5-års periode, mellem 2018 og 2022. Bøgerne er enten indstillet til eller har modtaget Nordisk Råds pris for børne- og ungdomslitteratur. Materialet omfatter i alt 10 titler, der repræsenterer forskellige nordiske lande og sprogområder. Analyserne beror på hermeneutisk funderet tekstanalyse på økokritisk grund (Garard 2021b). I fokus vil især være, hvilken rolle naturen spiller, hvordan den er repræsenteret og fremstillet, og endelig er relationerne mellem menneske og natur i fokus. Genstanden for analyserne er billedbøgernes samlede ikonotekst (Hallberg 1981, Christensen 2012), altså både med inddragelse af billeder og tekst.

Det forventede analyseresultat er, at bøgerne falder i forskellige kategorier alt efter deres ideologiske grundlag, men at de alle egner sig til at undervise i og dermed lade eleverne interagere med i forhold til natur- og livssyn. Paperet vil ende med en refleksion over disse nordiske billedbøgers potentiale i relation til L1. Her inddrages tidligere forskning i økokritik (Goga et al. 2018) til belysning af, hvordan bøgerne byder sig til i forhold til undervisning, herunder med hvilke argumenter og praksisformer.

Forskningsspørgsmålene lyder: Hvordan er relationen mellem menneske og natur udfoldet i udvalgte prisbelønnede nordiske billedbøger fra 2018-2022? Hvordan kan bøgerne anvendes i en økokritisk funderet litteraturundervisning på grundskolens 3-5. klassesettrin?

Nøgleord: økokritik, billedbøger, litteraturdidaktik

Läsa lokalt: Platsbaserad litteratur- och historieundervisning för en hållbar framtid

Sofia Wijkmark¹, **Christina Olin-Scheller**¹

¹Karlstad University, Sweden

I detta paper presenteras ett pågående projekt som utforskar den litteraturdidaktiska potentialen hos litteratur som har ett regionalt, platsbaserat perspektiv, och som utgår från det sammanhang där eleverna befinner sig. I detta sammanhang är mångfald och mångkultur en central aspekt, och vi undersöker hur gymnasieskolans litteratur- och historieundervisning kan planeras och iscensättas för att fördjupa förståelsen för hur platsen där vi lever våra liv formas av människans samspel med naturen, liksom hur detta gjorts historiskt men också kommer att göras i framtiden.

Bakgrunden till projektet är att undervisningen idag måste förhålla sig till klimat och hållbarhet på nya sätt. Frågor om samhällets relation till de ekologiska förutsättningarna ses mestadels som en uppgift för de naturvetenskapliga ämnena, medan de humanistiska skolämnenas roll i och möjligheter att göra elever rustade att möta de utmaningar som följer med antropocen sällan är i fokus.

Metodiskt tar projektet utgångspunkt i platsbaserat läsande, en modell där sociala, kulturella, historiska och geografiska dimensioner vävs samman med litteraturstudier. Teoretiskt tar vi stöd i forskningstraditionen kring bioregionalism. Bioregion kan definieras som ett kulturellt fenomen, och lokal kultur, lokal kunskap och lokala lösningar blir ett sätt att ta sig an de globala miljöfrågorna. Centralt för projektet är således bioregionalismens pragmatiska och handlingsorienterade hållning, som uppmuntrar människor till att på djupet utforska den lokala naturen och kulturen. Regionen och platsen bildar alltså utgångspunkten för projektet, där litteraturundervisningen sätts i ett historiskt nätverksperspektiv. Det innebär att regionen inte ses som slutet och isolerad. Presentationen har ett specifikt fokus på en grupp svensklärares gemensamma samtal där dessa perspektiv är i fokus, liksom deras planering av och iscensättning av litteraturundervisningen.

Keywords: Platsbaserad läsning, bioregionalism, hållbar utveckling

Referenser

- Buell, L. (1995). *The Environmental Imagination: Thoreau, Nature Writing, and the Formation of American Culture*. Belknap Press of Harvard University Press.
- Casey, E. S. (1993). *Getting Back into Place. Toward a Renewed Understanding of the PlaceWorld*. Indiana University Press.
- Eggensen D.V. & Barfod. K. (2020). "På det store hav. Stedbaseret litteraturundervisning på Strandingsmuseum St. George". *Nordic Journal of Literacy Research*, 6(2), 2020, 97–116.
<http://dx.doi.org/10.23865/njlr.v6.2277>
- Gericke, N., Hudson, B., Olin-Scheller, C., & Stolare, M. (2018). "Powerful knowledge, transformations and the need for empirical studies across school subjects". *London Review of Education*, 16(3), 428–444.
- McNeill, J. R. & McNeill, W. H. (2006). *Mänskliga nätverk: Världshistorien i ett nytt perspektiv*. SNS förlag.
- The Bioregional Imagination. Literature, Ecology and Place*. (2012). Red. Tom Lynch, Cheryll Glotfelty och Carla Ambruster. University of Georgia Press.

SESSION 3 D: Flerspråkighet, språkstärkande, minoriteter

Sal U4072, 25.10.2023, kl. 14:30 – 16:00

Utvikling av lærerstudenters grunntanker om språk

Jessica P. B. Hansen¹, Åshild Søfteland¹

¹Høgskolen i Østfold, Norway

'Terskelbegrep' brukes om konsept som er særskilt viktige, men samtidig utfordrende, for elever/studenter i en læringsprosess; mestring av konseptene medfører endrede måter å angripe/fortolke/forstå noe underveis i læringsprosessen (Land et al., 2005; Josefsson & Lundin, 2017). I undervisning om grammatikk og språklig variasjon i og mellom språk er et faglig metaspråk hos læreren viktig for å kunne snakke presist om språk. Gjennom lærerutdanningsløpet erfarer vi at det er vanskelig for studentene å gå fra å snakke om språk på måter som bygger på allmennspråklige og folkelige termer (f.eks. 'syngende dialekter', 'snakke bredt', 'snakke feil') til en mer vitenskapelig terminologi (f.eks. 'prosodi', 'tradisjonelle dialekttrekk', 'mellomspråk') (jf. f.eks. Hudson, 2004; Kulbrandstad, 2008; Berry, 2015). Dette er viktig med tanke på både kunnskap og holdninger som lærer i språkfag i skolen, men vi opplever det som vanskelig for studentene å gi slipp på menigmannstankegangen; folkelingvistikken (jf. f.eks. Preston, 2017) kommer i veien for læring. I foredraget vil vi presentere et pågående utviklingsarbeid der vi bl.a. identifiserer terskelbegrep i lys av studentenes (manglende) overgang fra folkelig til faglig metaspråk, med mål om et bedre språkfaglig grunnlag for norsklærerstudenter i overgangen fra bachelor- til masternivå, og høyere kunnskaps- og refleksjonsnivå i læreryrket.

Utviklingsarbeidet er et aksjonsforskningsprosjekt (jf. f.eks. Gjøtterud, 2020) innenfor rammene av norskfaget, der vi først kartlegger situasjonen og deretter gjennomfører endringer i undervisningen. Det er fire emner som er spesielt aktuelle for tiltakene (to på bachelornivå og to på masternivå), der hovedtemaene er kunnskap om og holdninger til dialektvariasjon, språkendring, andrespråklæring, flerspråklige praksiser – og grunnleggende og viderekommen grammatikkunnskap. I kartleggingsfasen beskriver og drøfter vi dagens undervisningsrammer og statusen for potensielle terskelbegreper gjennom spørreundersøkelser ved semesterets start og slutt, i tillegg til studentbesvarelser på obligatoriske oppgaver. I dette foredraget presenterer vi funn fra innledende spørreundersøkelser og observasjoner knyttet til metaspråk i undervisningen.

Nøkkelord: terskelbegrep, folkelingvistikk, språkkunnskap, språkholdninger, metaspråk

Referanser

- Berry, R. (2015). Grammar myths. *Language Awareness*, 24(1), 15–37.
- Gjøtterud, S. (2020). Forskning i egen undervisningspraksis i høyere utdanning. I: Gjøtterud, Hiim, Husebø & Jensen (red.). *Aksjonsforskning i Norge, volum 2: Grunnlagstenking, forskerroller og bidrag til endring i ulike kontekster* (s. 225–251). Cappelen Damm Akademisk.
- Hudson, R. (2004). Why education needs linguistics (and vice versa). *Journal of Linguistics*, 40(1), 105–130.
- Josefsson, G. & Lundin, K. (2017). Tröskelbegrepp inom grammatiken. *Högre utbildning*, 7(2), 18–34.
- Kulbrandstad, L.A. (2008). Metaspråk og språklig oppmerksomhet i møte med andrespråkspreget norsk. *Nordand – Nordisk tidskrift for andrespråksforskning*, 3(2), 83-102.
- Land, R., Cousin, G., Meyer, J.H. & Davies, P. (2005). Threshold concepts and troublesome knowledge (3): implications for course design and evaluation. I: C. Rust (red.). *Improving student learning diversity and inclusivity* (s. 53–64). Oxford Centre for Staff and Learning Development.

Preston, D.R. (2017). Folk linguistics and language awareness. *The Routledge handbook of language awareness*, 375–386.

Norsklærerstudenters møte med det samiske

Tom Flaten¹, Line Reichelt Føreland¹

¹Universitetet i Agder, Norge

I norskfaget i grunnskolen og videregående opplæring er det samiske en integrert del. Folkenborg (2023) viser at de samiske perspektiva fra de to foregående læreplanene videreføres i dagens læreplan (LK20). Det finnes konkrete læreplanmål om det samiske i LK20. Ett eksempel er fra 7. trinn hvor det sies at elevene skal «lese samiske tekster på norsk og samtale om verdiene som kommer til uttrykk, og hvordan stedsnavn og personnavn som inneholder de samiske bokstavene, uttales» (Kunnskapsdepartementet, 2019). Tilsvarende finnes læreplanmål både på ungdomstrinnet og i videregående opplæring som tematiserer det samiske, for eksempel om språklige forhold som utbredelse og fornorskingspolitikk.

Det er flere som har pekt på at norsklæreres kompetanse i mange tilfeller kan være svært mangelfull når det gjelder det samiske, blant anna Olsen et al. (2017) og Evju & Olsen (2022). Undersøkelsen til Aas & Eskeland (2022) bekrefter utfordringene med lærernes faglige kompetanse. Det har tydeliggjort et behov for økt vektlegging av det samiske i norsklærerutdanninga.

Ved å tilby norsklærerstudentene på grunnskolelærerutdanninga 5-10 ved Universitetet i Agder en studietur til Finnmark for å møte det samiske og det kvenske, har målet vært å bøte noe på disse utfordringene. Det gjøres en egen følgeforskning på studieturen og satsinga på det samiske. I denne presentasjonen vil vi presentere foreløpige funn fra en kvantitativ spørreundersøkelse som er knytta mot studieturen.

Denne delen av følgeforskninga har som mål å undersøke i hvilken grad studentene i etterkant av studieturen opplever om den har gjort noe med deres kunnskaper om og praksis rundt samiske tema. De heilt første funna tyder på at studentenes eget møte med det samiske kan ha hatt betydelig innvirkning på deres forståelse av og arbeid med temaet i norskfaget.

Nøkkelord: norskfaget, samisk, lærerutdanning

Referanser

- Evju, K., & Olsen, T. A. (2022). Undervisning om samiske temaer i skolen – betydninga av kompetanse og urfolksperspektiv for en inkluderende praksis. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 8. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v8.3433>
- Folkenborg, H. R. (2023). Skiftende forestillinger om det samiske i grunnskolen. I G. Figenschou, S. S. Karlsen & H. C. Pedersen (Red.), *Ávdnet – samiske tema i skole og utdanning* (s. 30–52). Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2019). *Læreplan i norsk (NOR01-06)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/nor01-06?lang=nob>
- Olsen, T. A., Sollid, H., & Johansen, Å. M. (2017). Kunnskap om samiske forhold som integrert del av lærerutdanningene. *Acta Didactica Norge*, 11(2), Art. 2. <https://doi.org/10.5617/adno.4353>
- Aas, L. M., & Eskeland, H. (2022). *Hva er et utvalg norsklæreres syn på, og tanker rundt, det samiske i norskfaget på ungdomsskolen?* [Master thesis, University of Agder]. <https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/handle/11250/3036551>

Om samisk i norskfaget: Fra minorisende til sympatisk lyttende subjekt

Hilde Sollid¹, Åse Mette Johansen¹

¹Uit Norges Arktiske Universitet, Norway

Norskfaget er en sentral møteplass for elever med ulik språklig og kulturell bakgrunn. Fra å være et fag som utelukkende fremmet norsk (og dels skandinavisk) språk og litteratur, har faget siden 1980-tallet blitt et viktig fag for alle elever for å lære også om samisk språk og kultur som en del av det språklige og kulturelle mangfoldet som utgjør det norske samfunnet (Johansen & Sollid, 2023). Gjennom å gi rom til samiske tema kan faget bidra til dekolonisering av norskfaget og mer kunnskap om samenes språk, kultur og samfunnsliv. Dette er viktig, for selv om Norge juridisk sett har anerkjent samene som urfolk, kommer det jamnlig rapporter som peker på manglende kunnskap om samer og på at samer opplever negative holdninger og hatefulle ytringer (eksempelvis Norges institusjon for menneskerettigheter, 2022). Dette tyder på at samene fortsatt ikke oppfattes som likeverdige med den majoriserte befolkninga. Denne situasjonen kan forstås i lys av majoriteten som det hvite lyttende subjekt (jf. Inoue, 2003; Flores & Rosa; 2015), som ut fra en privilegert og rasialisert institusjonell posisjon fortolker samene og deres posisjon i samfunnet på en marginaliserende måte. Norskfaget har vært en arena for å fremme denne minoriserende lytteposisjonen. I foredraget vårt skal vi utforske hvordan norskfaget kan arbeide for et sympatisk lyttende subjekt, der norskfaget blir et offentlig rom (Smidt, 2018) hvor elevene lærer å lytte til samisk og samer med anerkjennelse og respekt.

Stikkord: norskfaget, samisk, lytting, det hvite lyttende subjektet

Referanser

- Flores, N., & Rosa, J. (2015). Undoing Appropriateness: Raciolinguistic Ideologies and Language Diversity in Education. *Harvard educational review*, 85(2), 149-171.
<https://doi.org/10.17763/0017-8055.85.2.149>
- Inoue, M. (2003). The Listening Subject of Japanese Modernity and His Auditory Double: Citing, Sighting, and Siting the Modern Japanese Woman. *Cultural anthropology*, 18(2), 156-193.
<https://doi.org/10.1525/can.2003.18.2.156>
- Johansen, Å. M., & Sollid, H. (2023). *Samisk i norskfaget: fra plan til praksis*. Fagbokforlaget/LNU. Norges institusjon for menneskerettigheter (2022). *Holdninger til samer og nasjonale minoriteter i Norge*. <https://www.nhri.no/wp-content/uploads/2022/08/NIM-R-2022-006-web.pdf>
- Smidt, J. (2018). *Norskfaget mellom fortid og framtid: scene og offentlighet*. Fagbokforlaget/LNU.

SESSION 3 E: Läsande/Litteratur

Sal U4062, 25.10.2023, kl. 14:30 – 16:00

Högstadielävers komplexa läsning av multimodala argumenterande texter

Marie Wejrum¹

¹Karlstad University, Sweden

Visuella och auditiva element i texter blir allt viktigare i ett text- och medielandskap i förändring, samtidigt som högstadieläver idag ständigt möter texter som försöker påverka dem på olika sätt. Detta ställer krav på en komplex läskompetens hos eleverna och utmanar samtidigt föreställningar om svenskämnet innehåll (Jewitt, 2011; Green & Erixon, 2020). Syftet med studien är att öka kunskapen om högstadielävers läspraktiker vid läsning av multimodala argumenterande texter som debattartiklar, webbsidor och Youtubeinlägg.

Tolv lektioner i tre högstadieläver har filmats med tre videokameror i iscensatta lektioner där eleverna läser, svarar på frågor och diskuterar texter individuellt, i par och i grupper. Efter varje filmad lektion har elevintervjuer genomförts, där videosekvenser från textsamtalen använts som "stimulated recall".

Intertextual Content Analysis (Halleson & Visén, 2018) har använts för att analysera de videoinspelade gruppsamtalen från elevernas diskussioner med en expansion för att omfatta aspekter av visuell grammatik (Kress & van Leeuwen 2006; Björkvall, 2009) samt tematisk analys (Braun & Clarke, 2006) för att analysera intervjuerna.

Resultat visar att eleverna tenderar att vara okritiska till källor de uppfattar som vederhäftiga. De har lärt sig strategier för att kontrollera källor men saknar ofta den omvärlds- eller ämneskunskap som krävs för att kunna värdera den information de hittar. Variationen mellan hur elever utnyttjar olika resurser är dock stor. Vissa elever kopplar exempelvis samman den lästa texten med specialiserade kunskaper, några med texter de läst och andra använder egna erfarenheter. Eleverna tycks vara ovana vid att reflektera över och verbalt uttrycka sina intryck och tolkningar av multimodala element i texter. Eleverna i studien kan samtala om olika modaliteter när de blir uppmanade till det, men många behöver ytterligare kunskaper om digitala texter och medier för att kunna använda de resurser som finns för att läsa, förstå och förhålla sig kritiska till texterna.

Nyckelord: läsförståelse, läspraktik, läskompetens, multimodalitet, argumenterande texter

Referenser

- Suuriniemi, Salla-Maaria & Satokangas, Henri. (2021). Linguistic landscape of Finnish school textbooks. *International Journal of Multilingualism*.
<https://doi.org/10.1080/14790718.2021.1950726>
- Björkvall, A. (2009). *Den visuella texten: multimodal analys i praktiken*. Studentlitteratur.
- Green, B., & Erixon, P. (Ed.) (2020). *Rethinking L1 Education in a Global Era: understanding the (Post-)National L1 Subject in New and Difficult Times*. Springer.
- Halleson, Y., & Visén, P. (2018). Intertextual content analysis: an approach for analysing text-related discussions with regard to movability in reading and how text content is handled, *International Journal of Research & Method in Education*, (41)2, 142-155,
<https://doi.org/10.1080/1743727X.2016.1219981>
- Jewitt, C. (2011). Different approaches to multimodality. In C. Jewitt (Ed.), *The Routledge Handbook of Multimodal Analyses*. Routledge.

Kress, G.R., & van Leeuwen, T. (2006). *Reading images: the grammar of visual design* (2 ed.). Routledge.

Skapande möten med litteratur - elevers arbete i skönlitterära textuniversum

Anna-Maija Norberg¹, Ann Ohlsson², Helena Åström³

¹Utbildningsförvaltningen, Stockholm; Stockholms universitet, Sverige, ²Utbildningsförvaltningen, Stockholm, Sverige, ³Kunskapsskolan, Malmö, Sverige

Mot bakgrund av att läsningen av skönlitteratur tycks minska (Statens medieråd, 2021) är det angeläget att hitta litteraturredaktiska ingångar till den multimediala literacy-arena elever idag i allt högre utsträckning rör sig på (Olin-Scheller & Tengberg, 2016). I denna presentation beskrivs projektet Skönlitterära textuniversum, ett forskningsprojekt som undersöker hur elevers tolkningsförmåga av skönlitteratur kan utvecklas genom att de omskapar litterära texter i olika modaliteter. Fyra forskare och nio lärare från olika skolformer och stadier har samarbetat i delprojekt där eleverna har utforskat olika former av textuniversum, såsom dramatik, serier, romaner, filmer och dikter.

Projektet använder begreppet textuniversum (Svensson & Haglind, 2020) som teoretiskt verktyg för att förstå hur skönlitterära "ursprungsberättelser", eller kärntexter, kan transformeras till representationer. För att undersöka hur de transformativa processerna möjliggjort olika typer av tolkningar av berättelsernas innehåll, har materialet analyserats tematiskt (Braun & Clarke, 2006), i syfte att spåra vilka tolkningar som kommer till uttryck.

I presentationen ger deltagande lärare och forskare en beskrivning av den kollaborativa forskningsdesignen och undervisningsutformningen (utgående från designbaserad forskning, Cobb et al., 2013) samt av preliminära resultat. De preliminära resultaten visar på en fördjupad förståelse av karaktärer och teman i skönlitterära texter genom det transformativa arbete som eleverna har genomfört i projektet.

Referenser

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Cobb, P., Confrey, J., DiSessa, A., Lehrer, R., & Schauble, L. (2003). Design experiments in educational research. *Educational researcher*, 32(1), 9–13.
- Olin-Scheller, C. & Tengberg, M. (Red.). (2016). *Läsa mellan raderna*. Gleerups.
- Statens medieråd (2021). *Unga & medier 2021: En statistisk undersökning av ungas medievanor och attityder till medieanvändning*.
- Svensson, A., & Haglind, T. (2020). Textuniversum och gränsöverskridande lärande: Att arbeta med kreativt lärande i gymnasieskolans litteraturundervisning. I N. Elf, T. Høegh, K. Kabel, E. Krogh, A. Piekut, & H. Rørbech (Red.), *Grænssegængere og grænsedragninger i nordiske modersmålsfag* (s. 165–184). Syddansk Universitetsforlag og Nordisk Netværk for Modersmålsdidaktisk Forskning.

Kunskapsuttryck och kritisk potential i elevsamtal i svenskundervisningen

Ulrika Nemeth¹

¹Stockholms Universitet, Institutionen För Ämnesdidaktik, Sweden

Föreliggande studie utgår från mitt avhandlingsarbete där svenskämnets kritiska praktiker och diskurser undersöktes utifrån lärarsamtal (Nemeth, 2021). Resultatet av den studien visade bland annat att svensklärare gemensamt konstruerar ett önskat kritiskt uppdrag kopplat till både språk och

litteratur och med en stark avgränsning gentemot andra ämnen (jfr Bernstein, 2000). Denna studie tar avstamp i detta, men riktas istället mot svenskklassrummets elever. Syftet är att undersöka kunskapsuttryck och kritisk potential i elevsamtal i svenskämnet. Studien utgår från följande frågeställningar: 1) Vilken slags svenskämnesrelaterad kunskap, om någon, kommer till uttryck i samtalen? 2) Hur öppnar eller stänger elevernas utsagor för ett kritiskt förhållningssätt i förhållande till den kunskap som relevant görs i samtalen?

Analysen baseras på en övergripande nivå på Bernsteins kodteori (2000) och på Legitimation code theory (LCGT) med fokus på specialization och gaze (Maton, 2014; Martin & Maton, 2016; Martin, 2013). Materialet utgörs av fem längre (ca 30 minuter långa) inspelade par- och gruppsamtal, där elever utifrån givna uppgifter diskuterar texter kopplade till språk respektive litteratur. De tentativa resultaten pekar mot att eleverna visserligen använder kunskapsuttryck kopplade till svenskämnets särskildhet i delar av samtalen, men att samtalen överlag inte verkar kräva någon kunskap som hämtats från svenskämnet. Eleverna intar i låg grad andra perspektiv och förhåller sig sällan kritiska till de kunskapsuttryck som används och skapas i samtalen eller som är givna utifrån lärarens instruktioner.

Nyckelord: elevsamtal, kunskap, klassifikation, inramning

Referenser

- Bernstein, B. B. (2000). *Pedagogy, Symbolic Control and Identity. Theory, research, critique*. Rowman & Littlefield Publishers
- Martin, J. R. (2013). Embedded literacy: Knowledge as meaning. *Linguistics and Education*, (24)1, 23–37.
- Martin, J. R & Maton, K. (2016). Systemic Functional Linguistics and Legitimation Code Theory on Education: Rethinking field and knowledge structure. *Onomazein, SFL*, 12-45.
- Maton, K. (2014). A TALL order? Legitimation Code Theory for academic language and learning. *Journal of academic language and learning*, (8)3, 34–48.
- Nemeth, U. (2021). *Det kritiska uppdraget: diskurser och praktiker i gymnasieskolans svenskundervisning*. Institutionen för kultur och lärande, Södertörns högskola

SESSION 3 F: Perspektiv på L1

Sal U3039, 25.10.2023, kl. 14:30 – 16:00

Hvorfor ble du norsklærer?

Anniken Hotvedt Sundby¹

¹Universitetet i Oslo, Norway

Denne studien utforsker hvorfor norsklærere ble norsklærere. Morsmålsfaget (L1) er det største gjennomgående skolefaget i Norge, som i de fleste andre land, og lærere i L1 kan ha sin bakgrunn fra diverse fagdisipliner som eksempelvis lese- og skriveforskning, kommunikasjon, retorikk, kultur, språk eller litteratur. Lærerne som underviser i norskfaget har med andre ord med seg ulike spesialiseringer og erfaringer, samtidig som faget i seg selv er en epistemologisk mosaikk av ulike kunnskapstrukturer (Sundby & Karseth, 2021).

I Norge er det relativt lite forskning på lærerrollen som tar eksplisitt utgangspunkt i lærernes beskrivelser (Dahl mfl., 2016). Et formål med denne studien er derfor å løfte fram lærernes egne begrunnelser og vurderinger. Sentrale begreper er læremotivasjon og lærerkompetanse. Det gjøres i tillegg koblinger til forskning som drøfter innhold i L1-faget (Diamond & Bulfin, 2021; Blikstad-Balas & Solbu, 2019; Yates mfl. 2019). Analysen bygger på kvalitative intervjuer med 28 norsklærere i videregående opplæring.

Foreløpige analyser viser at for et flertall av lærerne var det å bli norsklærer en planlagt vei, mens for et mindretall var det mer tilfeldig at de endte opp som norsklærere. Tre begrunnelser for hvorfor ble norsklærer går igjen i materialet. Det ene var ønsket om å arbeide med mennesker og bidra til at elever opplevde mestring og læring i norskfaget. Det andre var at faglige aspekter ved norskfaget, som eksempelvis interesse for språk, litteratur eller kommunikasjon, var en inngang til å bli norsklærer. Det tredje var at norskfaget var et fag de selv hadde likt og mestret på skolen. Et flertall av lærerne i materialet trakk fram at de selv hadde hatt norsklærere som hadde «åpent opp og gjort faget interessant».

Nøkkelord: begrunnelser for hvorfor norsklærer, norskfaget, læremotivasjon, lærerkompetanse

Referanser

- Blikstad-Balas M. & Solbu, (red.), (2019). *Det (nye) norskfaget*. Fagbokforlaget
- Dale T. Askling B., Heggen K., Kulbrandstad I. L., Lavdal T., Qvortrup L., Salvanes K.G. Skagen K., Skrøvset S., Thue F. W & Mausethagen S. (2016). *Om lærerrollen. Et kunnskapsgrunnlag*. Fagbokforlaget.
- Diamond, F., & Bulfin, S. (2021). Knowledge in the Making: Cultural Memory and English Teaching. *Changing English*, 28(1), 29–44. <https://doi.org/10.1080/1358684X.2020.1853505>
- Sundby, A. H., & Karseth, B. (2021). 'The knowledge question' in the Norwegian curriculum. *The Curriculum Journal*. <https://doi.org/10.1002/curj.139>
- Yates, L., Davies, L. M., Buzacott, L., Doecke, B., Mead, P., & Sawyer, W. (2019). School English, literature and the knowledge-base question. *The Curriculum Journal*, 30(1), 51–68. <https://doi.org/10.1080/09585176.2018.1543603>

Svenska med didaktisk inriktning – en gammal historia

Per Holmberg¹, Bengt-Göran Martinsson²

¹University of Gothenburg, Sweden, ²Linköping University, Sweden

Ett antal studier har haft målet att kartlägga den forskning som bedrivits inom fältet Svenska med didaktisk inriktning. De har bland annat studerat hur fältets kunskapsintressen och metoder framträder i konferensartiklar (Skar & Tengberg, 2014) och doktorsavhandlingar (Holmberg & Nordenstam, 2016; jfr Holmberg et al, 2019) samt i dessa avhandlingars publicerings- och referensmönster (Martinsson, 2020). Gemensamt för dessa översikter är att de studerar tiden från och med år 2000, vilket troligen har att göra med att det är vid denna tidpunkt som de första avhandlingarna blir klara från den forskarskola som fem år tidigare inrättats med benämningen Svenska med didaktisk inriktning. I denna studie undersöker vi emellertid i vilken omfattning, och på vilket sätt, forskning med liknande inriktning förekommit redan under 1900-talet. Framväxten av svenskämnesdidaktisk forskning sker som vi ser det i en dynamisk samverkan mellan å ena sidan de akademiska disciplinerna nordiska språk, litteraturvetenskap och pedagogik och å andra sidan det berörda professionsfältet (Ongstad, 2006; Martinsson, 2015; Holmberg & Nordenstam, 2016), dvs. i spänningen mellan disciplinär och professionsbaserad kunskapsbildning (Bernstein 2003; 1998). Vårt syfte är att bidra till förståelsen av vilka förutsättningar, interna akademiska och externt professionella, som gynnar uppkomsten av denna tidiga ämnesdidaktiska forskning, samt på vilket sätt den eventuellt haft fortsatt inverkan på fältets utformning. Analysen av doktorsavhandlingar med skolan som empiriskt fält riktas mot avhandlingarnas tematik, handledning, finansiering och mottagande, mot bakgrund av tidigare forskning om såväl de aktuella disciplinernas som utbildningsväsendets 1900-talshistoria. Studien visar bland annat hur genombrottet för skolrelaterad, och mer professionsbaserad forskning sker under 1970- och 80-talen, och hur denna nya forskningsinriktning harmonierar såväl med stora utbildningsreformer som med omställningar av disciplinernas kunskapsintressen i riktning mot hur språk och litteratur fungerar i sociala sammanhang.

Referenser

- Bernstein, B. (2003; 1988). Education, symbolic control, and social practices. In B. Bernstein, *Pedagogy, Symbolic Control and Identity* (2nd ed., p. 133–164). Rowman & Littlefield.
- Holmberg, P., Krogh, E., Nordenstam, A., Penne, S., Skarstein, D., Skyggebjerg, A. K., Tainio, L. & Heilä-Ylikallio, R. (2019). On the emergence of the L1 research field: a comparative study of PhD abstracts in the Nordic countries 2000–2017. *L1 – Educational Studies in Language and Literature*, 19, 1–27.
- Holmberg, P. & Nordenstam, A. (2016). Svenska med didaktisk inriktning. Ett forskningsområde i rörelse. I: H. Höglund & R. Heilä Ylikallio (red.), *Framtida berättelser. Perspektiv på nordisk modersmålsdidaktisk forskning och praktik* (pp. 47–62). Åbo Akademi.
- Martinsson, B.-G. (2015). Litteraturredaktik som litteraturvetenskap. Ett tvärvetenskapligt fält i rörelse. In M. Jönsson & A. Öhman (red.), *Litteratur och läsning. Litteraturredaktikens nya möjligheter* (pp. 171-190). Studentlitteratur.
- Martinsson, B.-G. (2020). Referensmönster i svensk litteraturredaktik och makten över forskningsöversikter. In Y. Lindberg & A. Svensson (red.), *Litteraturredaktik. Språkämmen i samverkan*. (pp. 141-158). Natur & Kultur.
- Ongstad, S. (2006). Fag i endring. Om didaktisering av kunskap. In S. Ongstad (red.), *Fag og didaktikk i lærerutdanning : kunnskap i grenseland* (pp. 19-57). Universitetsforlaget.
- Skar, G., & Tengberg, M. (2014). Vilken forskning bedrivs egentligen inom forskningsfältet Svenska med didaktisk inriktning? In P. Andersson, P. Holmberg, A. Lyngfelt, A. Nordenstam, & O. Widhe (red.), *Mångfaldens möjligheter. Litteratur- och språkdidaktik i Norden*. (pp. 353-373). Göteborgs universitet.

Discursive diversity among Norwegian L1 teacher students

Dag Skarstein², [Lisbeth Elvebakk](#)¹

¹Oslo Metropolitan University, Norway, ²Oslo Metropolitan University

How does Norwegian teacher students legitimize and explain the chosen activities in L1 classrooms? The work in progress-study is based on 20 semi-structured interviews with L1 teacher students. The aim of the study is to investigate L1 teacher students' legitimation code (Maton, 2014) when talking about internship classroom experiences after finishing the mandatory education to be L1 teachers in higher primary and lower secondary school. The interview data is analyzed in two steps. First, a categorization of the different interviewees' legitimation based on K. Maton's Legitimation Code Theory (2014; 2017; 2020) is made. Second, we analyze the discourse particular for each category drawing B. Bernstein's insights on knowledge structures and subject classification (1999; 2003). The findings point to a great diversity of legitimation discourses, and only five students search for legitimation in L1's administered body of knowledge. Furthermore, these five construe a vertical discourse (Bernstein, 1999) to explain their classroom choices, for instance by legitimize the chosen activities with generalized object for the L1 subject. This discourse structure also works to classify strongly the L1-subject, so that categories of discourses, agents, practices, contexts are insulated from other subjects (Ibid.). In these students' discourses the L1-subject is classified and legitimized from a perceived cultural need for living in textualized and mediated cultures.

The talk will make use of two of the four discursive patterns of diversity revealed in the data to show how these discourses recontextualizes and controls the pedagogical actions in the classrooms as they are explained retrospectively in the students' accounts of their teaching. The talk will discuss how these diverse patterns may emerge in the context of a curricula influenced by OECDs ideas of skills, competences, but also how they might be explained from prominent pedagogical discourses in Norwegian, Nordic, and Western educational contexts.

References

- Bernstein, B. (1999). Vertical and Horizontal Discourse: An essay. *British journal of sociology of education*, 20(2), 157-173. <https://doi.org/10.1080/01425699995380>
- Bernstein, B. (2003). *Class, codes and control: Vol. 4: The structuring of pedagogic discourse* ([New ed.]. ed., Vol. Vol. 4). Routledge.
- Maton, K. (2014). *Knowledge and knowers : towards a realist sociology of education*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203885734>
- Maton, K., & Chen, R. T.-H. (2020). Specialization codes. Knowledge, knowers and student succ. In J. R. Martin, K. Maton, & Y. J. Doran (Eds.), *Accessing academic discourse. Systemic Functional Linguistics and Legitimation Code Theory*. Routledge.
- Maton, K., & Chen, R. T. H. (2017). *Specialization from Legitimation Code Theory: How the basis of achievement shapes student success. Academic Discourse: Systemic functional linguistics and Legitimation Code Theory*, London, Routledge.

SESSION 3 G: Språk

Sal F3006, 25.10.2023, kl. 14:30 – 16:00

Svenska som andraspråk i en tid av förändring – hur policy görs till praktik

Susanne Duek¹, Anna Lindholm¹, Jenny Uddling¹

¹Karlstads universitet, Sweden

I svensk skola finns två svenskämnen, svenska (sve) och svenska som andraspråk (sva), som på många sätt är likvärdiga och ger samma behörighet till högre studier. Flera rapporter och studier visar att organisering av de två svenskämnena och utformning av undervisning i sva skiljer sig mycket mellan olika skolor (Lindholm, Duek & Uddling, inskickad; Skolinspektionen, 2020). Sva-ämnets existensberättigande ifrågasätts sedan flera år tillbaka och frågan om en integrering av ämnena har nyligen återigen aktualiserats. Höstterminen 2022 fick svensk grundskola en ny läroplan (Lgr22) och för sva-ämnets kursplan är revideringen genomgripande.

Med utgångspunkt i teorier om policy enactment (Ball, Maguire & Braun, 2012) är syftet för denna artikel att studera rektorers beskrivningar av arbetet med svenskundervisning för elever med annat modersmål än svenska inför att de nya kursplanerna ska träda i kraft. I denna process ser vi rektorerna som viktiga aktörer i policygörandet, det vill säga hur de nya kursplanerna tolkas, förhandlas och omsätts till handling i den lokala skolkontext som de leder. De forskningsfrågor som är vägledande för studien är: 1. Vad möjliggör eller hindrar arbetet med iscensättandet av de nya kursplanerna på skolorna? 2. Hur uppfattar och tolkar rektorerna kursplanerna för svenskämnena, med särskilt fokus på sva-ämnet?

Datainsamlingen gjordes genom intervjuer med rektorer under det förberedande arbetet inför att den nya läroplanen skulle träda i kraft. Resultatet visar att iscensättandet av de nya kursplanerna för sve/sva erbjuder såväl möjligheter som utmaningar för skolorna, men också att arbetet med dessa sätter ljuset på en rad problem som finns med sva. Presentationen kommer att visa på några av de åtgärder som rektorerna har initierat till följd av detta, åtgärder som möjligen kan bidra till ökad likvärdighet för elever.

Nyckelord: Svenska som andraspråk, kursplaner, Lgr22, Policy enactment, rektorer

Referenser

Ball, S.J., Maguire, M., & Braun, A. (2012). *How schools do policy: Policy enactments in secondary schools*. London: Routledge.

Lindholm, A., Duek, S. & Uddling, J. (inskickad). *Sva-undervisningens organisering i grundskolan och lärares och skolledares uppfattningar om densamma*.

Skolinspektionen (2020). *Svenska som andraspråk i årskurs 7–9*. Hämtad 2022-02-04 från:

https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitet_sgranskningar/2020/svenska-som-andra-sprak-7-9-slutversion.pdf

Modersmåslärare som sociala aktörer

Maija Yli-Jokipii¹, Inkeri Rissanen¹, Elina Kuusisto¹

¹Tampere University, Finland

I den här presentation kommer jag att undersöka modersmåslärares sociala aktörskap i och utanför skolgemenskapen. Modersmåslärare är en yrkesgrupp som på många sätt är marginaliserad i det finska utbildningssystemet och samhället. Kanske är det därför som de verkar vara ganska aktiva i samhället och försöker främja de värderingar och metoder som de anser vara viktiga på olika sätt och i olika sammanhang.

Läraryrket anses vara starkt socialt präglad, och utbildningssystemet har till uppgift att både förnya och utveckla samhället (Juvonen & Toom 2023, 122). Den teoretiska grunden för denna presentation är begreppet Civic purpose (Damon 2008; Malin et al. 2015), genom vilket lärares sociala verksamhet granskas.

Presentationen bygger på ett stort intervjudataset av modersmåslärare (N = 20), som har analyserats med hjälp av datadriven innehållsanalys. Forskningsfrågorna är 1) Vilka sociala mål formulerar OÄK-lärare? 2) Vilken typ av aktiviteter använder OÄK-lärare för att uppnå sina sociala mål?

Framför allt framkom i data de sociala mål som är relaterade till deras eget yrke och arbete samt strävan efter ett mer inkluderande samhälle. Dessa mål eftersträvas både i deras vardag som en del av skolgemenskapen och genom till exempel deras engagemang i organisationer och politiskt deltagande. I intervjumaterialet verbaliserade lärarna också sin oro för segregation, särskilt av invandrargrupper, och föreslog sätt och åtgärder för att undvika en sådan utveckling.

Nyckelord: modersmåslärare, medborgerligt syfte, medborgerligt engagemang.

Källor

Damon, W. (2008). *The path to purpose: Helping our children find their calling in life*. Simon and Schuster.

Juvonen, S., & Toom, A. (2023). Teachers' expectations and expectations of teachers: understanding teachers' societal role. In *Finland's Famous Education System: Unvarnished Insights into Finnish Schooling* (pp. 121-135). Singapore: Springer Nature Singapore.

Malin, H., Ballard, P. J., & Damon, W. (2015). Civic purpose: An integrated construct for understanding civic development in adolescence. *Human Development*, 58(2), 103–130.

SESSION 3 H: Symposium – Praksisforankrede norskfaglige masteroppgaver

Sal F3017, 25.10.2023, kl. 14:30 – 16:00

Ann Sylvi Larsen¹, Per Esben Svelstad¹, Marion Stavsøien¹, Trygve Kvithyld¹, Randi Solheim¹, Lennart Jølle¹, Oline Strickert Selboe¹

¹NTNU, Norway

Chair: Ann Sylvi Larsen

Diskutant: Sindre Dagsland

Evalueringer av lærerutdanningen i Norge har gjentatte ganger påpekt at det er et gap mellom teori og praksis i lærerutdanningsløpene, der et hovedproblem er at lærerstudentene rapporterer at det er lærer på campus ikke i særlig grad oppleves som relevant for det som møter dem i praksis (f.eks. Lid, 2013; Finne et al., 2014; Smeplass, 2018). Innføringa av femårig grunnskolelærerutdanning i Norge fra 2017 innebærer blant annet at alle lærerstudenter skal skrive masteroppgave. Styringsdokumentene for reformen legger vekt på at masteroppgavene skal være praksisforankrede og profesjonsorienterte – og med solid forankring i fag og fagdidaktikk. Samlet inviterer de tidligere evalueringene og de nye styringsdokumentene til en utforskning av muligheter for en bedre integrasjon mellom de ulike læringsarenaene i lærerutdanningen.

Prosjektet «Praksisforankra norskfaglige masteroppgaver» (PRANO) er finansiert av Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (diku.no) og bygger på et samarbeid mellom universitet og praksisskoler i arbeid med norskfaglige masteroppgaver. Et hovedpoeng i prosjektet er at veiledere fra universitetet også er oppfølgingslærere i praksis, og praksislærer er medveileder med et særlig ansvar for forankring i skolehverdagen. Empirien som ligger til grunn for masterprosjektene innhentes mens studentene er i praksis, og både praksis- og masterveileder/oppfølgingslærer bidrar i denne prosessen.

Studentene plasseres i praksisgrupper (3-4 studenter) ut fra faglige interesser, som for eksempel litteraturarbeid og lesing, skriving, utforskende språkarbeid og språklig mangfold. Studentene har to uker praksis tidlig i høstsemesteret der de i tillegg til å arbeide med praksisemnets kompetansemål blir kjent med praksislærer, med elevene og med klassekulturen. Formålet er å legge bedre til rette for masteroppgaver som er forankret i norskdidaktiske praksiser og tilpasset de enkelte klasserommene. I PRANO legges det opp til at studentgruppene skal utarbeide og gjennomføre et felles undervisningsopplegg som studentene kan hente ulik empiri fra og utforske med utgangspunkt i ulike forsknings spørsmål.

I symposiet ønsker vi å belyse utfordringer og muligheter ved trepartssamarbeidet mellom masterstudenter, praksislærere og masterveiledere/oppfølgingslærere. I denne sammenhengen vil vi spesielt diskutere betydningen av å utvikle «det tredje rom». «Det tredje rom» bruker vi som en metafor for møteplasser eller grensekryssende aktiviteter hvor praktisk og akademisk kunnskap møtes (Lillejord & Børte, 2014).

Referanser

Finne, H., Mordal, S., & Stene, T. (2014). *Oppfatninger av studiekvalitet i lærerutdanningene 2013*.

Trondheim: SINTEF

Harbo, T. (1969). *Om teori og praksis i den pedagogiske utdanningen*. Universitetsforlaget

- Lejonberg, E., Elstad, E., & Hunskaar, T. S. (2017). Behov for å utvikle "det tredje rom" i relasjon mellom universitet og praksisskoler. *Uniped* 40(1), s 68-85.
- Lid, S. E. (2013). *PPUs relevans for undervisning i skolen. En kartlegging av studenters og nyutdannede læreres oppfatninger, NOKUTs utredninger og analyser*. NOKUT.
- Lillejord, S., & Børte, K. (2014). *Partnerskap i lærerutdanningen – en forskningskartlegging*. KSU nr. Smeplass, E. (2018). *Konstruksjonen av den problematiske lærerutdanningen. Lærerutdanningen i et institusjonelt og politisk landskap*. Doktoravhandling, NTNU.

Masteroppgåver om utforskende arbeid med utfordrande skjønnlitterære tekster

Ann Sylvi Larsen¹, Per Esben Svelstad¹, Marion Stavsøien¹

¹NTNU, Norway

Dette framlegget omhandlar utvikling av masterprosjekt om litteraturundervisning i ein klasse på 9. trinn. Vi undersøker moglegheitene samarbeidet mellom praksislærer, rettleiar og studentgruppe gir, gjennom to forskings spørsmål: 1. Kva for potensial ligg i dialogisk masterprosjektutvikling der praksislærer deltek som rettleiar? 2. Kva for utbytte kan masterstudentar ha av å knyte estetiske arbeidsmåtar til utfordrande litterære tekster?

Vi tek utgangspunkt i ein definisjon av utfordrande litteratur som stimulerer lesaren til å bruke si eiga førestillingsevne, nyfikne, røymsler og kjensler for å interagere med teksta og fylle tolkingsrom (Ommundsen, 2022, s. 99). Utforskande og estetiske arbeidsmåtar kan ha ein særleg verdi i møte med utfordrande tekster (jf. Smidt, 2018; Steffensen & Gissel, 2021). Difor er vi interesserte i moglegheitene for å stimulere til god litteraturdidaktisk praksis gjennom ein dialogisk rettleiingssituasjon der skiljet mellom teori og praksis blir viska ut (jf. Cochran-Smith & Lytle, 1999). Vi studerer empirien med bakgrunn i eit sosiokulturelt syn på læring (jf. Dysthe, Samara & Westrheim 2006).

Dette er ein kvalitativ studie som byggjer på eit komplekst materiale: a) refleksjonsnotat og loggar etter rettleiingssamtalar i grupper, b) individuelle semistrukturerte intervju med ein praksislærer og ein student, samt c) dei fire masteroppgåvene arbeidet resulterte i. Intervjua, refleksjonsnotatane og loggane er primærmateriale, medan masteroppgåvene er sekundærmateriale.

Sentrale funn er at dialogisk prosjektutvikling hjelper studentane å identifisere kvalitetar ved den litterære teksta dei vil bruke for å samle data i form av elevarbeid. Vidare gjev estetiske arbeidsmåtar studentane ei praktisk, kroppsleg erfaring, som gjer det meir sannsynleg at dei vil nytte denne typen tekster og arbeidsmåtar i eigen praksis. Dimed hevdar vi at PRANO-modellen koplær masterarbeidet til praksisen som fyrstespråksdidaktikar slik at skiljet teori/praksis framstår irrelevant.

Nykelord: masterrettleiing, utfordrande tekster, estetiske arbeidsformer, litteraturarbeid i skulen

Referansar

- Cochran-Smith, M. & Lytle, S.L. (1999). Relationships of Knowledge and Practice: Teacher Learning in Communities. *Review of Research in Education*, 24, 249–305.
- Dysthe, O., Samara, A., & Westrheim, K. (2006). En treleddet veiledningsmodell i masterstudiet. I O. Dysthe & A. Samara (Red.), *Forskningsveiledning på master- og doktorgradsnivå* (ss. 37-55). Abstrakt forlag.
- Gissel, S.T. & Steffensen, T. (Red.) (2021). *Undersøg litteraturen! Engagerende undervisning i æstetiske tekster*. Akademisk forlag.
- Ommundsen, Å.M. (2022). Cognitively challenging picturebooks and the pleasures of reading: Explorative learning from picturebooks in the classroom. I Å.M. Ommundsen, G. Haaland & B.

Kümmerling-Meibauer (Red.), *Exploring Challenging Picturebooks in Education: International Perspectives on Language and Literature Learning* (s. 99–121).

Smidt, J. (2018). *Norskfaget mellom fortid og framtid: Scene og offentlighet*. Fagbokforlaget.

Å skrive om skriving og skriveopplæring

Trygve Kvithyl¹, **Lennart Jølle**¹, Randi Solheim¹

¹NTNU, Norway

I dette innlegget presenterer og drøfter vi erfaringer fra to sykluser (henholdsvis våren 2022 og våren 2023) med PRANO-studenter som har forankra masterprosjektene sine i norskfaglige skrivekulturer i spesifikke klasserom. Vi vil presentere og diskutere eksempler fra disse to settene med masteroppgaver og arbeids- og læringsprosessene som ligger bak dem med blick på hvordan skrivinga kan kaste lys over sammensatte norskfaglige og tverrfaglige temaer (f.eks. mottakerorientert skriving og argumentasjon som vei til demokratisk deltakelse, skriving som livsmestring). Vi drøfter også hvordan samarbeidet mellom masterstudenter, praksislærer og masterveileder/oppfølgingslærer kommer til uttrykk i masteroppgavene og gjennom uttalelser fra studenter og lærere. Presentasjonen vil ta utgangspunkt i to spørsmål: Hvordan kommer praksisforankringa til uttrykk gjennom arbeidsprosessen og i de ferdige masteroppgavene? Hvordan kan arbeidet med masteroppgavene bidra både til norskfaglig skrivepedagogisk kompetanse og profesjonsfaglig utvikling?

Empiren vi benytter for å svare på spørsmålene er hentet fra prosessen som førte fram til sju skrivepedagogiske masteroppgaver fordelt over to år. Studien behandles som to kasus der masteroppgavene til studentene, intervju med praksislærere og studenter og observasjonsnotater fra de to syklusene (2022 og 2023), utgjør empirigrunnlaget.

Sentrale funn er at studentenes masteroppgaver bygger på fagspesifikk og praksisforankra empiri fra gjennomføringa av undervisningsopplegget. Dette inngår som ledd i et forskningsprosjekt studentene har designet basert på kjennskap til elevene og klasseromskulturen – med veiledning fra praksislærer og masterveileder. Det at studentene samarbeidet om å designe et felles undervisningsopplegg, som alle samlet empiri fra, gjorde at de kunne belyse ulike sider ved skriveforløpene ut fra skrivepedagogiske interesser. Et hovedpoeng i innlegget vil være å vise hvordan møteplassen mellom praksis- og universitetsarenaen (Harbo, 1969; Smeplass, 2018) – en møteplass vi beskriver med metaforen «det tredje rom» (Lillejord & Børte, 2014) – kan bidra til mer praksisforankrede, norskpedagogiske masterprosjekter.

Nøkkelord: praksisforankring, norskfaglig skrivepedagogisk kompetanse, masterveiledning,

Referanser

Harbo, T. (1969). *Om teori og praksis i den pedagogiske utdanning*. Universitetsforlaget

Finne, H., Mordal, S., & Stene, T. (2014). *Oppfatninger av studiekvalitet i lærerutdanningene 2013*.

Trondheim: SINTEF

Lejonberg, E., Elstad, E., & Hunskaar, T. S. (2017). Behov for å utvikle ”det tredje rom» i relasjon mellom universitet og praksisskoler. *Uniped* 40(1), s 68-85.

Lillejord, S., & Børte, K. (2014). *Partnerskap i lærerutdanningen – en forskningskartlegging*. KSU nr.

Smeplass, E. (2018). *Konstruksjonen av den problematiske lærerutdanningen. Lærerutdanningen i et institusjonelt og politisk landskap*. Doktoravhandling, NTNU.

Praksisforankra og profesjonsorientert? Om å skrive masteroppgave om skriving i PRANO-prosjektet

Oline Strickert Selboe¹

¹NTNU, Norway

Målsettinga med dette innlegget er dobbel. Jeg vil både presentere og drøfte sentrale funn fra det norskdidaktiske masterprosjektet mitt og drøfte hvordan deltakelsen i PRANO-prosjektet bidro til at arbeidet med masteroppgaven opplevdes som praksisforankra og profesjonsfaglig relevant. Gjennom å delta i PRANO-prosjektet fikk jeg, sammen med tre medstudenter, muligheten til å iscenesette et helhetlig skriveforløp i klassen vi hadde praksis i, og som vi dermed var godt kjent med. Skriveforløpet ble planlagt i samarbeid med praksislærer og masterveileder/oppfølgingslærer. Empirien til masteroppgavene våre ble hentet fra dette skriveforløpet, og sammen belyser oppgavene undervisninga fra ulike perspektiv.

Mitt prosjekt undersøker hvordan tekstsamtaler mellom lærer og medelever kan støtte skriveprosessen fra arbeid med skriverammer til ferdig tekst. Tidligere forskning har vist at samtaler om tekster og skriving bør foregå underveis i skriveprosessen, slik at elevene kan tilegne seg kunnskap om språk samtidig som de skaffer seg erfaringer med å benytte denne kunnskapen i egen tekstsaking (Håland, 2013; Myhill et al., 2012). Ved å betrakte utfylte skriverammer som førsteutkast som kan danne utgangspunkt for samtaler i revisjonsfasen, undersøker jeg hvordan muntlig bearbeiding av innholdet i skriverammene kan støtte elevenes skriveprosess. Forsknings spørsmålene jeg har tatt utgangspunkt i for å undersøke dette er: Hva kjennetegner samtaledeltakelsen til lærer og elever, og hvordan nyttiggjør elevene seg av disse tekstsamtalene i videreutvikling fra skriveramme til ferdig tekst? Hvilke muligheter for praksisforankring og faglig relevans ga trepartssamarbeidet mellom studentene, praksisskolen og universitetet?

Lydopptak av tekstsamtalene, elevens utfylte skriverammer, de ferdige elevtekstene og mine feltnotater utgjør det primære datamaterialet for dette innlegget.

Et av hovedfunnene er at lærerens samtaledeltakelse bidro til at elevene fikk øvd på å vurdere egen tekst kritisk. Ved å inngå i dialoger med elevene og stille spørsmål fra et leserperspektiv sørget læreren for at elevene selv kunne oppdage problematiske elementer i teksten. Når det gjelder trepartssamarbeidet, gjorde erfaringene vi som praksisstudenter skaffet oss ved å gjennomføre et pilotprosjekt i forkant av selve datainnsamlingsprosessen, at vi kunne designe et undervisningsopplegg som både opplevdes som faglig relevant for elevene, og som genererte god og relevant empiri vi kunne benytte i masteroppgavene.

Nøkkelord: skriverammedidaktikk, tekstsamtale, praksisforankra masteroppgave

Referanser

Håland, A. (2013). Hvordan samtaler lærer og elever om modelltekster? Et bidrag til modelltekstdidaktikken. *Acta Didactica Norge*, 12(1), 19 sider.

<http://doi.org/10.5617/adno.4820>

Myhill, D. A., Jones, S. M., Lines, H. & Watson, A. (2012). Re-thinking grammar: The impact of embedded grammet teaching on students' writing and students' metalinguistic understanding. *Papers in Education*, 27 (2), 139-166. <https://doi.org/10.1080/02671522.2011.637640>

SESSION 3 I: Symposium – Skrivdidaktik som fenomen och praxis – Initiativ till ett nätverk för skrivdidaktisk forskning

Sal F3020, 25.10.2023, kl. 14:30 – 16:00

Ria Heilä-Ylikallio¹, Ann-Christin Randahl², **Erika Sturk**³, **Per Blomqvist**⁴, **Helen Winzell**⁵, Siv Björklund¹, Katarina Rejman⁴, **Camilla Rosvall**¹, Ulrika Magnusson⁴, Annette Kronholm⁶, **Anders Westerlund**¹

¹Åbo Akademi, Finland, ²Göteborgs universitet, Sweden, ³Umeå universitet, Sweden, ⁴Stockholms universitet, Sweden, ⁵Linköpings universitet, Sweden, ⁶Topeliusgymnasiet i Nykarleby, Finland

Ordförande: Ria Heilä-Ylikallio

Diskutand: Ann-Christin Randahl

Inledning: Initiativ till skrivdidaktiskt forskarnätverk

Helen Winzell⁵, **Per Blomqvist**⁴, **Erika Sturk**³

³Umeå universitet, Sweden, ⁴Stockholms universitet, Sweden, ⁵Linköpings universitet, Sweden

Det skrivdidaktiska forskarnätverkets syfte är dels att sprida information och kunskap om skrivdidaktisk forskning dels att öka möjligheter för forskare från dessa länder att initiera gemensamma forskningsprojekt som ytterligare kan utforska och kvalificera kunskap om skrivande i skolan. I dagsläget saknas ett sådant nordiskt nätverk, vilket gör att den skrivdidaktiska forskning som bedrivs i huvudsak sker vid enskilda lärosäten och av enskilda forskare eller forskargrupper. Etablerandet av ett nordiskt nätverk i skrivdidaktik innebär att forskargrupper från olika länder gemensamt kan ta sig an de skrivdidaktiska utmaningar som skolan i dagsläget står inför, exempelvis elevers ökade svårigheter att skriva längre sammanhållna texter och betydelsen av AI:s och andra digitala plattformars inträde i skolan: dess påverkan på den skrivundervisning och de skrivuppgifter som ges. Nätverket avser även stärka nordiska forskares röster i den samhälleliga debatten om skrivande och skrivundervisning samt underlätta för både lärare och forskare att få tillgång till ny forskning och möjliga samarbeten. Nätverket intresserar sig för elevers skrivande och skrivundervisning på alla nivåer i skolsystemet.

Föreläsningar om skrivundervisning i gymnasieskolans svenskämne – en komparativ studie av nya och erfarna ämneslärarstudenter

Helen Winzell⁵

⁵Linköpings universitet, Sweden

Svenskämnet innehåller många delar, som var och en får olika tyngdpunkt i svensklärares arbete. Ett område som i Skolverkets ämnesbeskrivningar och nationella bedömningsinstrument framhålls som ett centralt svenskläraryppdrag är arbetet med att utveckla elevers skrivförmåga. Detta betyder att blivande svensklärare behöver rustas för att arbeta med skrivundervisning.

Beroende på hur man som lärare betraktar ett undervisningsområde – dess interna relationer, hur det kan presenteras och hanteras samt vad som bör ligga i fokus – kommer man att utforma sin undervisning på ett visst sätt. En tydlig föreläsning om ett undervisningsområde kan hjälpa lärare att göra medvetna ämnesdidaktiska val. Winzell (2018) visar att skrivundervisning verkar vara svårt att få grepp om, vilket kan försvåra nya svensklärares skrivutvecklande arbete. Därför är det viktigt att

studera vad som händer med svensklärarstudenters uppfattning av skrivundervisning inom lärarutbildningen.

Presentationen syftar till att visa kvalitativa skillnader och likheter i nya och erfarna ämneslärarstudenters uppfattning av skrivundervisning inom gymnasieskolans svenskämne när de i semistrukturerade kvalitativa intervjuer får möjlighet till en fokuserad reflektion utifrån ett antal frågor som handlar om skrivundervisning, dess uppbyggnad, genomförande och relation till andra undervisningsområden. Studenterna befinner sig i början av termin två respektive tio.

Frågor som kan diskuteras är vilken konsekvens som studenternas uttryckta föreställning om skrivundervisning kan få och hur lärarstudenter skulle kunna förberedas bättre för att ansvara för och leda ett skrivutvecklande arbete.

Ämnesspecifikt skrivande i gymnasieskolan

Per Blomqvist⁴

⁴Stockholms universitet

För att konkret belysa vilka utmaningar lärare möter när de ska undervisa i ämnesspecifikt skrivande i gymnasieskolan genomfördes en pilotstudie där gymnasielärare i samhällskunskap och svenska fick diskutera hur arbetet med skrivande i ämnet utformats över tid och vad de anser är kännetecknande för den skrivundervisning och bedömningspraktik som finns idag. Samtliga lärargrupper uttryckte att de för att möta styrdokumentens ökade krav på ett mer vetenskapligt skrivande i ämnet främst har arbetat med att tydligare kommunicera förväntningar på elevers skrivande, utformat olika typer av stöttning och byggt en tydligare progression mellan skrivuppgifter i ämnet. En betydande majoritet av lärargrupperna uttryckte dock att detta arbete har lett till en alltför styrd och produktorienterad skrivundervisning, där elevers möjligheter att utforska ämnet och ta egna initiativ i skrivandet är mycket begränsade. Detta har i sin tur fått negativa följder för elevers förmåga att i skrift föra självständiga resonemang, dra slutsatser och använda begrepp som de förstår innebörden av. Även om lärarna beskriver att de strävar efter att ha fokus på att både utveckla ämneskunskaper och ämnesskrivande hos eleverna, har återkopplingen på elevers texter gått mot att bli mer formaliserad och instrumentellt inriktad. Lärarna uttrycker därigenom stora utmaningar med att förena ett formativt bedömningsarbete med en undervisning som ger elever möjlighet att genom skrivande göra upptäckter och få fördjupade insikter om ämnet samt öka deras förståelse för vad ett ämnesspecifikt skrivande innebär.

Lärarytelse om essäprovet som skolgenre

Anders Westerlund¹

¹Åbo Akademi, Finland

Mot bakgrund av att föreställningar om skrivande har betydelse för hur lärare utformar sin skrivundervisning (Ivanič, 2004) är syftet för studien att synliggöra lärarytelse om essäprovet, en officiell genre i studentexamen i modersmålet i Finland 2007–18. Det empiriska materialet utgörs av tre bandade fokusgruppsintervjuer (Wibeck, 2000) med finlandssvenska gymnasielärare i svenska och litteratur (n = 7). Den tematiska analysen (Braun & Clarke, 2006) av materialet har inriktat sig dels på vad som enligt lärarna karakteriserar essäprovet som genre, dels på vad som mer specifikt kännetecknar de starka texterna. Resultatet från studien visar att lärarna beskriver essäprovet som en heterogen genre. Det som enligt lärarna karakteriserar de starka essäprov är såväl textrelaterade som skribentrelaterade teman. De förra handlar om att starka essäprov förväntas vara språkligt normenliga på en lokal textnivå och också fungera på en global nivå vad gäller genre, stil och disposition. Ännu viktigare kännetecken för ett starkt essäprov framstår dock i lärarnas beskrivningar skribentrelaterade

teman vara. Där uttalar sig lärarna snarare om skribenterna än om texterna, och det som premieras är tankeskärpa, originalitet och mottagarmedvetenhet. Sammantaget ligger lärarnas karakteriseringar av de starka essäproven nära litteraturvetenskapliga beskrivningar av essän som litterär genre, vilket pekar på de möjligheter som skrivdidaktisk forskning kan ha av att i större utsträckning integrera litteraturvetenskapliga perspektiv.

Skrivstöttning i teori och praktik med exempel från Finland och Sverige

Camilla Rosvall¹, **Erika Sturk**³, Ulrika Magnusson⁴, Katarina Rejman⁴, Siv Björklund¹, Annette Kronholm⁶, **Ria Heilä-Ylikallio**¹

¹Åbo Akademi, Finland, ³Umeå universitet, Sweden, ⁴Stockholms universitet, Sweden,

⁶Topeliusgymnasiet i Nykarleby, Finland

Syftet med presentationen är att undersöka begreppet "stöttning" i skrivande och öka kunskapen om stöttning utifrån hur begreppet idag förstås bland skrivdidaktiska forskare och exemplifiera användningen av stöttning i skolpraktik. Vi presenterar först en översikt av centrala bidrag till förståelsen och utvecklingen av teoribildningen kring begreppet "stöttning" i skrivdidaktisk forskning. Sedan analyserar vi deskriptivt hur stöttning realiseras i två olika klassrumssituationer, den ena i årskurs fyra i en svensk skola i Sverige och den andra i årskurs sju i en svensk skola i Finland. Analysen uppmärksammar olika perspektiv på stöttning i skrivande såsom grader av planerad och spontan stöttning (makro- och mikronivå), stöd och stöttning (materiell och interaktionell stöttning) samt cirkulationen av olika lager av texter som in- och uttexter. Resultaten av analysen visar att begreppet "stöttning" fortsättningsvis är starkt förankrat i ett sociokulturellt perspektiv parallellt med att begreppet som sådant allt mer aktualiseras i ett skrivande samhälle och således blir allt mer komplext. Begreppets komplexitet riskerar att fjärma teoribildningen från skrivpraktiken och kräver en explicit kunskap om skrivstöttning av lärarna. De två exemplifieringarna av hur stöttning kan se ut i två olika klassrumssituationer visar dessutom att praktiken innehåller många olika element som bör dokumenteras för att teorierna kring stöttning ska kunna vidareutvecklas.

Skrivstöttning i fyra olika miljöer för undervisning i svenska

Ulrika Magnusson⁴, Katarina Rejman⁴, **Camilla Rosvall**¹, Siv Björklund¹, **Ria Heilä-Ylikallio**¹

¹Åbo Akademi, Finland, ⁴Stockholms universitet, Sweden

Syftet är att analysera stöttningsstrategier i skrivundervisning i undervisningsmiljöer med olika förutsättningar och utbildningspolitiska ramar. Studien utgår från forskningsfrågan hur lärarna motiverar sina stöttningsstrategier. I Finland undersöker vi skrivundervisning i en språköskola, en språkbadskola samt finlandssvensk skola, och i Sverige skrivundervisning i språkinträdning i två skolor. Resultaten pekar mot att språkinträdningslärarna och språkbadslärarna är i behov av och använder en bred repertoar av stöttningsstrategier och många redskap för att möta elevernas behov. Lärarna vid språköskolan utnyttjar dels digitala verktyg i skrivprocesser, dels bygger de på en gemensam språklig utgångspunkt för skrivande på svenska. I den finlandssvenska skolan handlar stöttningen i hög grad om att fördjupa elevens förståelse av ett aktuellt tema för att kunna uttrycka sig mer avancerat i skriven text. Valen av strategier motiveras med skrivdidaktisk teori samt med hänvisning till de flerspråkiga, andraspråkstalande elevernas behov. Den skrivdidaktiska ramen för språkinträdningslärarna i Sverige är i hög grad genrepdagogen, medan lärarna i finländsk kontext ofta hänvisar till exempelvis läroplaner, läromedel och arbetsmetoder.

Referenser i urval

Brandt, D. (2015). *The rise of writing: refining mass literacy*. Cambridge University Press.

- Bruner, J. S. (1973). Organization of early skilled action. *Child development*, 44(1), 1–11.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1973.tb02105.x>.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Gibbons, P. (2006). *Bridging discourses in the ESL classroom: students, teachers and researchers*. Continuum.
- Hammond, J., & Gibbons, P. (2005). Putting scaffolding to work: The contribution of scaffolding in articulating ESL education. *Prospect*, 20(1), s. 6–30.
- Hedman, C., & Magnusson, U. (2020). Student ambivalence toward second language education in three Swedish upper secondary schools. *Linguistics & Education*, 5, 100767-12.
<https://doi.org/10.1016/j.linged.2019.100767>.
- Ivanič, R. (2004). Discourses of writing and learning to write. I: *Language and Education* 18 (3), s. 220-245.
- Martin, J. (2009). Genre and language learning: A social semiotic perspective. *Linguistics and Education*, 20, 10–21.
- Martin, J., & Rose, D. (2012). *Learning to write, reading to learn: genre, knowledge and pedagogy of the Sydney school*. Equinox Publishing.
- Myhill, D., & Newman, R. (2016). Metatalk: Enabling metalinguistic discussion about writing. *International journal of educational research* 80 (2016), s. 177–187.
- Polias, J. (2016). *Apprenticing students into science: Doing, talking & writing scientifically*. Lexis education.
- Rose, D. (2008). Writing as linguistic mastery: the development of genre-based literacy pedagogy. *Handbook of writing development*, s. 151–166. Sage.
- Rosvall, C., Heilä-Ylikallio, R., & Björklund, S. (2022). Lärarstudenternas examensarbeten om stöttning av elevernas skrivande. I S. Björklund, B. Haagenen, M. Nordman & A. Westerlund (red.). *Svenskan i Finland 19*. Svensk-Österbottniska Samfundet r.f. nr 82. Vasa.
- Shanahan, T., & Shanahan, C. (2008). Teaching disciplinary literacy to adolescents: Rethinking content area literacy. *Harvard educational review*, 78(1), s. 40–59.
<https://doi.org/10.17763/haer.78.1.v62444321p602101>.
- Shanahan, T., & Shanahan, C. (2012). What is disciplinary literacy and why does it matter? *Topics in language disorders*, 32(1), s. 7–18. <https://doi.org/10.1097/TLD.0b013e318244557a>.
- Shreier, M. (2012). *Qualitative Content Analysis in Practice*. Sage.
- Tjernberg, C. (2016). *Skrivundervisning: Processinriktat skrivande i klassrummet*. Natur & kultur.
- Westerlund, A. (2020). ”De e dom som sticker ut som man minns” Finlandssvenska gymnasieundersköldslärares föreställningar om essäprovet som skolgenre. I M. Forsskåhl, J. Lassus, B. Silén & S. Stolt (Red.), *Modersmålsprovet i brännpunkten. Studentexamensprovet i modersmålet svenska på 2000-talet* (s. 125–161). Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Wibeck, V. (2000). *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Studentlitteratur.
- Winzell, H. (2018). *Lära för skrivundervisning: En studie om skrivdidaktisk kunskap i ämnesläraryrket*. Linköpings universitet.
- Wood, D., Bruner, J.S., & Ross, G. (1976). The role of tutoring in problemsolving. *Journal of child psychology and psychiatry*, vol. 17, 1976, s. 89–100

SESSION 4 A: Skrivande

F3004, 26.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

Grammatikundervisning med funktionellt perspektiv. Ett nedslag i lärandet av grammatik på ämneslärarprogrammet.

Kajsa Thyberg¹

¹Linköpings Universitet, Sweden

Grammatik är ett område som kan upplevas som svårtillgängligt och komplicerat att lära sig med många abstrakta termer och begrepp. Att undervisa om grammatik beskrivs som utmanande i återkommande rapporter (se Boström & Josefsson 2006), och svensklärare tenderar att behandla grammatik separerat från andra centrala innehåll i svenskämnet. Under våren 2022 testades ett nytt upplägg på ämneslärarprogrammets grammatikkurs vid Linköpings universitet, som innebar att gå från en traditionell, formfokuserad grammatikundervisning till en funktionellt inriktad modell som tar utgångspunkt i systemisk-funktionell språk teori (Holmberg & Karlsson 2006). Undervisningen lär ut grammatik på ett sätt som skapar naturliga bryggor över till text och skrivande. Vi som undervisade på kursen upptäckte för- och nackdelar med att utgå från det funktionella perspektivet.

Mot bakgrund av den aktuella grammatikkursens förändring presenteras i detta föredrag dels några grammatikdidaktiska frågor som relaterar till funktionell grammatik som undervisningsmodell, dels ett datamaterial som samlades in när kursen genomfördes på nytt under 2023. Materialet är tänkt att användas för vidare forskning om effekterna av att undervisa om grammatik i ett funktionellt perspektiv. Materialet består av lärarstudenters skriftliga reflektioner före och efter kursens genomförande, vilket skapar en bild av deras syn på grammatik och hur den har utvecklats i samband med kursen. Materialet behöver kompletteras för att kunna ge en mer heltäckande bild, men pekar bland annat tentativt på att studenterna före kursen uppfattar grammatiken i svenskämnet som preskriptiv och normerande. Forskning som granskar potential och utmaningar med funktionell grammatik i modersmålsundervisningen är nödvändig för att undervisningen på ett effektivt sätt ska kunna anpassas efter kommande läroplaner, då förslagen till dessa skriver fram funktionell grammatik som centralt innehåll (Skolverket 2022).

Nyckelord: Funktionell grammatik, grammatikdidaktik, svenskämnets didaktik

Referenser

- Berge, K.L. (2023). Skrivning og skriveundervisning: skrivning som grunnleggende ferdighet. I Kverndokken, K. & Bakke, J.O. (red.). *101 skrivegrep – en teoretisk og praktisk skrivedidaktikk*. 2. utgave. Fagbokforlaget/Landslaget for norskundervisning. (s. 17-42).
- Boström, Lena & Gunlög Josefsson 2006. *Vägar till grammatik*. Lund: Studentlitteratur.
- Holmberg, Per & Anna-Malin Karlsson 2006. *Grammatik med betydelse. En introduktion till funktionell grammatik*. (Ord & Stil. Språkvårdssamfundets skrifter 37.) Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Skolverket 2022. Införandet av ämnesbetyg, bilaga 8. Serie: *Regeringsuppdrag 2022*.
<https://www.skolverket.se/download/18.308cb2e18340b1064f99/1663569945205/Svenska.pdf>

Studieforberedende skriving gjennom arbeid med forskningsoppgave i Vg3

Agnete Bueie¹

¹Universitetet i Sørøst-Norge, Norway

God skriftkyndighet gjør det lettere å lykkes i høyere utdanning. Studiebarometeret 2018 (Bakken et al., 2019) og NIFU-rapporten Studieforberedt etter studieforberedende? (Lødding & Aamodt, 2015) viser at videregående opplæring i moderat grad forbereder til høyere utdanning, særlig når det gjelder akademiske skriveferdigheter og tekstforståelse. Policydokumenter påpeker at videregående opplæring må forbedre elevene bedre på studier (NOU 2019:25, 77). Kunnskapen om hvordan vi best kan redusere gapet mellom videregående og høyere utdanning, er imidlertid begrenset. Studien som presenteres her, inngår et prosjekt som undersøker hvorvidt et systematisk samarbeid mellom videregående skole og høyere utdanning, med ulike tiltak for å styrke kvaliteten i utdanningsløpet og støtte unge i overgangen fra videregående til høyere utdanning, kan være en hensiktsmessig vei å gå. Ca. 180 elever i vg3 ved en skole jobber med en forskningsoppgave. Gjennom å skrive forskningsoppgaven utvikler elevene akademiske skriveferdigheter, samtidig som de møter ulike arbeidsmåter som har stor relevans for høyere utdanning. Elevene involveres i aktive læringsfellesskap knyttet arbeidet.

Delstudien som presenteres her, omhandler skriving, og er forankret i teori literacy, særlig utvikling av skrivekyndighet (Berge, 2023) og faglig skriving (Dysthe, Hertzberg & Hoel, 2000). Studien er en tiltaksstudie, der og et av tiltakene i prosessen var at elevene skulle gi hverandrevurdering på tekst. Følgende forskningsspørsmål skal besvares: Hvordan bidrar arbeidet med forskningsoppgaven til å utvikle akademiske skriveferdigheter? og Hvilket syn har elevene på hverandrevurdering generelt, og hvordan fungerte hverandrevurdering som tiltak for å støtte arbeidet med forskningsoppgaven? Det empiriske materialet består av elevevaluering etter å ha jobbet med hverandrevurdering, og dette ses i lys av en kartlegging av elevenes vaner og holdninger knyttet til skriving, og elevenes evaluering av arbeidet som helhet. Analysene pågår. I tillegg til å besvare forskningsspørsmålene, vil studien utvikle kunnskap om hvordan et slikt tiltak kan justeres for å fungere enda bedre.

Nøkkelord: Akademisk skriving, studieforberedt, hverandrevurdering, forskningsoppgave.

Referanser

- Bakken, P., Pedersen, L.F., Wiggen, K.S. & Øygarden, K.F. (2019). *Studiebarometeret 2018: Hovedtendenser*. NOKUT.
https://www.nokut.no/globalassets/studiebarometeret/2019/studiebarometeret-2018_hovedtendenser_1-2019.pdf
- Berge, K.L. (2023). *Skriving og skriveundervisning: skriving som grunnleggende ferdighet*. I Kverndokken, K. & Bakke, J.O. (red.). *101 skrivegrep – en teoretisk og praktisk skriveidaktikk*. 2. utgave. Fagbokforlaget/Landslaget for norskundervisning. (s. 17-42).
- Dysthe, O., Hertzberg, F., & Hoel, T.L. (2000). *Skrive for å lære. Skriving i høyere utdanning* (1. utg.). Oslo: Abstrakt forlag.
- Lødding, B., & Aamodt, P. O. (2015). *Studieforberedt etter studieforberedende? Overgangen mellom studieforberedende utdanningsprogram og høyere utdanning belyst gjennom gruppesamtaler med lærere, studenter og elever*. Oslo: Utdanningsdirektoratet. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/studieforberedt-etter-studieforberedende/>
- NOU 2019:25. (2019). *Med rett til å mestre. Struktur og innhold i videregående opplæring*. Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/2c79526bf80444b7ba90d1f22e52530b/no/pdfs/nou201920190025000dddpdfs.pdf>

“Vi er ikke kommet helt i hus endnu...” - dansklæreres skrivedidaktiske kompetenceudvikling

Peter Heller Lützen¹, Lise Overgaard Nielsen¹

¹Nationalt Videncenter For Læsning, Denmark

Studiet undersøger udviklinger i fire dansklæreres skrivedidaktiske tænkning og praksis i tilknytning til projektet Lolland skriver (2021-2025). Projektets mål er at udvikle læreres skrivedidaktiske tænkning og praksis fra en enstregnet udfyldnings- og testbaseret skrivning til en mere udfoldet skrivning, hvor skrivning bruges som læringsressource i mange forskellige undervisningsaktiviteter (Krogh 2015; Applebee & Langer 2013; Sturk 2022; Ray et al. 2016, Klein & Boscolo 2016, Bangert-Drowns et al. 2004). Projektet følger en årgang og deres lærere i alle fag gennem fire år begyndende i 5. klasse i 2021. Dette delstudie følger fire dansklærere, som er projektdeltagere i to år, og dets forskningsspørgsmål er: Hvordan ændres læreres skrivedidaktiske praksis gennem et to-årigt udviklingsprojekt? Hvordan ændres læreres skrivedidaktiske tænkning gennem et to-årigt udviklingsprojekt?

Projektet bygger på læreres egne udviklinger af skrivepraksis til egen undervisning, hvorfor karakteren af de præcise udførelser i egen undervisning varierer fra lærer til lærer. Studiets empiriske grundlag er tre interviewrunder samt 40 observationer af de fire læreres deltagelse i teammøder samt 10 observationer af deres undervisning indsamlet i perioden april 2021 til juni 2023.

Observationsdata fra teammøder er analyseret både kvantitativt og kvalitativt, og centralt står lærernes refleksion over egen praksis. Undervisningsobservationer er analyseret kvalitativt med fokus på skrivedidaktisk praksis. Analyse af lærerinterviews fokuserer især på udvikling i lærernes skrivedidaktiske tænkning og brug af formelt og uformelt sprog om skrivning.

Ved studiets start begrundede de fire lærere overvejende deres skrivedidaktiske praksis i hensyn til slutmål i eksamensformater samt løbende test, og deres skrivedidaktiske praksis er meget lidt læringsunderstøttende. I løbet af de to år ses hos alle en bevægelse i retning af mere elaboreret refleksion over skrivnings anvendelse og formål og hos nogle også egen udvikling af skrivedidaktisk praksis med læringsunderstøttende formål.

Keywords: skrivedidaktik, skrivning for læring, mellemtrin (5.-6. klasse), kompetenceudvikling

Referencer:

- Applebee & Langer (2013). *Writing Instruction That Works: Proven Methods for Middle and High School Classrooms*.
- Bangert-Drowns, R.L., Hurley, M.M. & Wilkinson, B. (2004). The effects of school-based writing-to-learn interventions on academic achievement: A meta-analysis. *Review of Educational Research*, 74(1), 29-58.
- Carter, H., & Townsend, D. R. (2022). A rationale for integrating writing into secondary content area classrooms: Perspectives from teachers who experience the benefits of integrating writing frequently. *Journal of Writing Research*, 13(3), 329–365. <https://doi.org/10.17239/jowr-2022.13.03.01>
- Klein, P. D., & Boscolo, P. (2016). Trends in research on writing as a learning activity. *Journal of Writing Research*, 7(3), 311–350. <https://doi.org/10.17239/jowr-2016.07.03.01>
- Krogh, E. (2015). Indledning. I: Krogh, E., Christensen, T.S., Jakobsen, K.S. (ed.). *Elevskrivere i gymnasiefag*. Syddansk Universitet
- Graham, S., & Hebert, M. (2011). Writing to read: A meta-analysis of the impact of writing and writing instruction on reading. *Harvard Educational Review*, 81(4), 710–744. <https://doi.org/10.17763/haer.81.4.t2k0m13756113566>

Ray, A. & Graham, S. & Houston, J. & Harris, K. (2016). Teachers' use of writing to support students' learning in middle school: A national survey in the United States. *Reading and Writing*. 29(5), 1039-1068. <http://dx.doi.org/10.1007/s11145-015-9602-z>

Sturk, E. (2022). *Writing across the Curriculum in Compulsory School in Sweden*. Umeå Universitet.

SESSION 4 B: Läsande/Litteratur

Sal F3005, 26.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

«Natten kommer mørk og stor». Møter med kosmos i sanger ved leggetid

Marianne Røskeland¹

¹Høgskulen På Vestlandet/ Western Norway University of applied sciences, Norway

Problemstilling: Hvordan kommer kosmosforestillinger til uttrykk i et utvalg kveldssanger for barn?

Kosmos er her forstått som verdensbilde eller ordening av tilværelsen (jf. Ystad, 1974 og Skjeseth, 1999). Et teoretisk utgangspunkt er at det er grunnleggende for mennesker å se seg selv som en del av en større sammenheng, både fysisk, sosialt og psykologisk, og både i tid og rom. Kveldssangers bruksfunksjon er å roe, trøste og gi trygghet i overgang til søvn og natt. Et sentralt spørsmål er hvordan sangene fremstiller motsetninger i tilværelsen, som orden og kaos, lys og mørke, ro og uro, liv og død, det nære og det uoverskuelig store.

Foreløpige funn viser at sangene i materialet stiller tilhøreren overfor svært ulike kosmos og kosmologier, selv når motivene er de samme. Det finnes dessuten interessante forskjeller i poetisk språk og (barne)perspektiv. Ofte besjeles gjenstander, dyr og naturfenomener, og forholdet mellom menneske og natur er relevant, noe som tangerer økokritiske problemstillinger. Metoden er litterær analyse med vekt på poetisk språk, utsigelsesposisjoner og forestillinger om kosmos, med tanke på barnet som mottaker. Det er først og fremst verbaltekstene som studeres. Teori hentes fra litteraturforskningsfeltet, kognitiv teori, filosofi og økokritikk.

Materialet er et utvalg eldre kveldssanger som fortsatt er i bruk, blant annet «Kvelden lister seg på tå» av Inger Hagerup (1950), «Jeg er søvnig, jeg er trett» av Margrethe Munthe (1907/1968), «Aftensang om våren» av Nordahl Grieg (1925) og «Den første song eg høyra fekk» av Per Sivle (1877).

Nøkkelord: Kosmologi, kveldssang, poetisk språk, lyrikk, barneperspektiv

Litteratur

Bache-Wiig, H. (2015). Nordahl Rolfsens lyrikk for barn i Læsebog for folkeskolen. Et godt møtested mellom «det barnlige og det poetiske»? I A. Skaret (red.), *Barnelyrikk: En antologi* (s. 142-154). Oplandske bokforlag.

Collins, A. (2018). *The Lullaby Effect*. Publicious Pty Ltd.

Garrard, G. (2012). *Ecocriticism*. Routledge.

Grønstøl, S. B. (2005) *Månen den gule. Poesi og magi ved leggetid*. Samlaget

Skjeseth, J. (1990). *Barns kunnskaper. Et Piaget-perspektiv på førskolebarnets verdensbilde*. Hermes

Ystad, V. (1974). *Kosmiske perspektiver i Uppdals lyrikk*. Universitetet i Oslo

Skönlitterära texter som elever möter – och lärare väljer – i grundskolans svenskundervisning

Katarina Rejman¹, Sari Vuorenpää¹, Eva Söderberg¹

¹Stockholms universitet, Sweden

Kärnan i skolans svenskämne är att utveckla elevernas språk och stimulera deras intresse för att läsa och skriva (Skolverket 2017). Genom att eleverna kommer till skolan med skiftande litteracitetserfarenheter och olika förutsättningar kan undervisningen få stor betydelse för deras fortsatta läsutveckling. Den skönlitterära textens egenart är att den inbjuder till tolkning, men tolkning förutsätter läsarens engagemang (Langer 2017). Engagemanget för läsning kan väckas och stimuleras, bland annat genom metodiska gestaltningar där texterna står i fokus (Nordenstam & Olin-Scheller, 2022).

Syftet med den här studien är att öka förståelsen för undervisning där skönlitterära texter ingår. En övergripande forskningsfråga är: Hur kan lärares val av texter och metodiska gestaltning beskrivas och förstås?

Studien är genomförd i årskurserna 1, 5 och 9, i en skola där elevernas sammantagna språkresurs omfattar 50 språk. Materialet består av intervjuer, observationer, videoupptagningar, fotografier och elevtexter insamlade av forskargruppen under tre läsår. I analyserna kombineras litteraturredidaktiska och litteraturvetenskapliga perspektiv (Jönsson 2007; Langer, 2017; Schmidt 2013).

Av studien framgår att svaren på de didaktiska frågorna vad, hur, vem och varför kan ge en skenbart enkel bild av vad det innebär att planera litteraturundervisning. Preliminära resultat visar att trots lärarnas höga samlade kompetens och omfattande erfarenhet av undervisning utgör frågor om textval ett didaktiskt dilemma; även om lärarna planerar sin undervisning så skjuts didaktiskt centrala beslut på framtiden.

Nyckelord: Svenskundervisning, textval, litteraturredidaktik, didaktisk planering, årkurs 1, 5, 9

Referenser

- Jönsson, K. (2007). *Litteraturarbetets möjligheter. En studie i barns läsning i årskurs F-3*. Malmö Högskola.
- Langer, J. A. (2017). *Litterära föreställningsvärldar: litteraturundervisning och litterär förståelse*. (Andra upplagan). Daidalos.
- Nordenstam, A. & Olin-Scheller, C. (2022). *Lättläst. Bokmarknad, ungdomslitteratur, skola*. Gidlunds förlag.
- Schmidt, C. (2013). *Att bli en sån som läser. Barns menings- och identitetsskapande genom texter*. Örebro universitet.
- Skolverket (2017). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Reviderad 2017.

Dialog i elevers arbete med litteratur och deras estetiske produktion i det digitaliserede klasserum

Tina Høegh¹, Michael Peter Jensen²

¹University of Southern Denmark, Denmark, ²UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole, Læreruddannelsen Odense, Denmark

Formålet med dette studie er at beskrive forholdene mellem dialog, teknologi og elevudfoldelse i æstetisk produktion. Hypotesen er at en dialogisk og elevcentreret tilgang kvalificerer elevens æstetiske produktionsfaser, men dilemmaet er stadig hvordan læreren kan understøtte og kvalificere

elevens tekstudforskning og fortolkning. Vi ser en uoverensstemmelse mellem på den ene side nogle elevers tavse viden og kvalificerede æstetiske udfoldelser, og på den anden side samme elevers begrænsede fagspecifikke sprog og deres æstetiske valg. Vi spørger 1: Hvad er balancen mellem progressionen i dialogerne, fagspecifikt sprog og viden og lærerens stilladsering og didaktiske design? og 2: Er teknologien som eleverne arbejder i afgørende som merproduktion af æstetisk opmærksomhed for deres arbejde?

Materialet er et udsnit af videoklip og transskriptioner fra en L1-lektion, 8.kl., hvor eleverne parvis producerer et æstetisk produkt oven på tidligere litteraturarbejde med to digte. Eleverne producerer i en app på mobiltelefoner. Videoptagelserne af elevarbejdet er få fokuselevers arbejder i forskellige teknologier og samarbejde, elevdialoger og dialog med læreren om fælles læsning og skrivning. Materialet er fra et nordisk forskningsprojekt (Nilsberth et al. 2021; Nilsberth et al., 2023).

Analyserne er mikrostudier af dialoger af relationerne elev-lærer (Høegh, 2017) såvel som af elev-elev (Wegerif, 2020), men også elev-teknologi (Jensen et al., i review) via den fingergøren vi ser udspille sig, tavs viden (ibid.). Elev-teknologi som ontologisk forbundethed mellem menneske og teknologi og fingergøren som fysisk-kropslig manifestering af denne forbindelse. Gennem praksisarkitekturen (Kemmis et al., 2014) for beskrivelse af klasserummets digitaliserede hverdag ses lærerens faglige sti dialogisk (Høegh, 2018) og lærerens didaktiske design for litteraturarbejdet (Høegh & Elf, 2021; Sønneland & Skaftun 2017, Johansen, 2015). Det didaktiske design i lærerens redidaktisering af det platformbaserede læremiddel (Slot, 2010) og elevernes produktion på mobiltelefonerne sammenholdes analytisk som deltagelsesrytmer (Blue, 2019; Leander & Hollett, 2017) og i fingergøren med litteraturen og elevviden om verden, køn og relationer.

Keywords: Dialog, æstetisk produktion, digitaliserede klaserum, litteraturdidaktisk design, fingergøren.

SESSION 4 C: Litteratur

Sal F3010, 26.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

Etnicitet och ras i nordisk litteraturdidaktisk forskning

Terese Kerstinsdotter¹

¹Gothenburg University, Sweden

De nordiska samhällena står idag inför utmaningen att motverka rasism, marginalisering och diskriminering. I styrdokument i nordiska förstaspråk ges litteraturundervisningen en viktig roll i att motverka diskriminering när skönlitteratur presenteras som en väg till att förstå sig själv, andra människor och sin omvärld (Gourvennec et al. 2020). Skolforskning visar att nordiska länder präglas av färgblindhet – att inte kunna se, tänka i, eller tala i termer om ras av förment antirasistiska skäl. Färgblindheten blir paradoxalt nog ett problem om skolor och undervisning inte ska bidra till fortsatt rasism och osynliggörande (Clarke & Vetylete 2023; Eriksen 2021; Lagermann, 2019; Hübinette & Lundström 2022). En del av problematiken är att begreppet ras upplöses i etnicitetsbegreppet (Hübinette 2023). Hur ser det då ut med begrepps användningen i nordisk litteraturdidaktisk L1-forskning? Syftet med studien är att undersöka hur nordisk litteraturdidaktisk forskning från 2010 till 2022 använder sig av begreppen ras och etnicitet när studier behandlar mångfald i klassrum. Undersökningen ställer följande frågor: Hur används begreppen ras och etnicitet i studierna? Vad (o)synliggörs med användandet av begreppen?

Materialet består av ett urval av artiklar och avhandlingar från Danmark, Norge och Sverige (isländskt och finskt material utgår av språkskäl) som rör grundskola och gymnasium. En kvalitativ textanalys med fokus på ordval genomförs (Boréus & Bergström 2012). Preliminära resultat visar att etnicitet används i betydligt större utsträckning än ras, som snarare diskuteras i termer av hudfärg och visuell synlighet om alls. Därmed expanderas begreppet etnicitet på ett sätt som gör att det kan bli otydligt vad det egentligen syftar på. Etnicitetsbegreppet tenderar dessutom att inte förknippas med vithet förutom implicit i konstruktioner som ”etnisk dansk/svensk/norsk”.

Nyckelord: färgblindhet, etnicitet, ras, litteraturdidaktisk forskning

Referenser

- Bergström, G. & Boréus, K. (2012). Analys av metaforer, grammatik och ordval. I G. Bergström & K. Boréus (Red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (3. uppl., s. 263-305). Studentlitteratur.
- Clarke K. & Vetylete M. (2023). Exploring Challenges and Potentialities for Antiracist Education in the Nordic Countries: Cases from Finland and Denmark. [Manuscript in preparation.] In E. L. Engebretsen, & M. Liinason (Eds.), *Transforming Identities in Contemporary Europe: Critical Essays on Knowledge, Inequality and Belonging*. Routledge, Taylor & Francis.
- Eriksen, K. G. (2021). Mot utvidade förståelser av rasialisering og rasisme i skolen. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 7.
- Gourvennec, A., Höglund, H., Johansson, M., Kabel, K. & Sonneland, M. (2020). Literature education in Nordic L1s: Cultural models of national lower-secondary curricula in Denmark, Finland, Norway and Sweden. *L1 Educational Studies in Language and Literature*. 20, Running Issue. 1-32. 10.17239/L1ESLL-2020.20.01.07.
- Hübinette T. & Lundström C. (2022) *Den färgblinda skolan – ras och vithet i svensk utbildning*. Natur och Kultur.
- Hübinette T. (2023) *Den svenska färgblindheten*. Verbal.
- Lagermann, L. C. (2019). *Farvede forventninger*. Aarhus Universitetsforlag

Inkluderende litteraturundervisning på mellemtrinnet

Marianne Oksbjerg¹, Rikke Christoffersen Denning², Hanne Beermann¹, Max Ipsen², Dorthe Carlsen²

¹Professionshøjskolen UCN, Denmark, ²UC Syd, Denmark

Faglig trivsel udgør et af fire centrale elementer i de årlige, obligatoriske nationale målinger i den danske grundskoles 4. -9. klasser (Hansen et al., 2014). Faglig trivsel kædes i nærværende projekt sammen med elevers muligheder for faglig inklusion og deltagelse i litteraturundervisning på mellemtrinnet (4.-6. klasse). Der findes ikke meget forskningsbaseret viden om inklusion i danskfaget (Hedegaard-Sørensen, 2022), og samtidig viser undersøgelser, at didaktiske dansklæremidler anvendes meget (Bundsgaard et al., 2017). Formålet med projektet er derfor at genere ny viden om, hvordan elever inkluderes i faglige fællesskaber i danskundervisning ud fra forskningsspørgsmålene: Hvilket potentiale har de anvendte litteraturlæremidler for elevers faglige deltagelse? Hvilket potentiale for elevers faglige deltagelse fremtræder i litteraturundervisning? Hvordan og hvornår oplever eleverne sig fagligt deltagende i litteraturundervisningen?

I projektet tager vi udgangspunkt i den opfattelse, at alle elever bør have faglige deltagelsesmuligheder (Booth & Ainscow i Messiou 2016). Ved elevers aktive deltagelse i danskundervisning forstår vi aktiviteter, hvor eleverne har muligheder for at undersøge, tale, diskutere, lytte og skrive gennem varierede aktiviteter, som de samarbejder om (Hedegaard-Sørensen, 2022; Elf & Illum Hansen).

Studiet er formuleret som et multiple casestudie bestående af fire cases. En case afgrænses til litteraturundervisning i en klasse på mellemtrinnet, og kilder til empiri stammer fra analyser af de anvendte læremidler, undervisningsobservationer og interviews med udvalgte fokuselever. Observationerne af undervisningen afgrænses i undervisningsgenrer (Krogh, 2003, 2020). Fokuseleverne er udvalgt i samarbejde med klassens lærer, som har vurderet, at de pågældende elever udviser tegn på ikke altid at opleve faglige deltagelsesmuligheder i undervisningen.

Foreløbige resultater peger på flere forhold: Fokuseleverne ser ud til i højere grad at deltage socialt end fagligt og særligt i overgangene mellem undervisningsgenrer og ved forskellige organiseringer af undervisningen, ser de ud til at mangle faglige deltagelsesmuligheder.

Nøgleord: Faglig inklusion, faglig deltagelse, danskidaktik, litteraturundervisning, undervisningsgenre

Dealing with sensitive topics in literature education

Jenni Marjokorpi, Ulla Karvonen, Liisa Tainio

¹University Of Helsinki, Finland

In recent public debates on literature and literature education, particularly some (older) works of fiction have been accused of containing offensive language and prejudiced attitudes, and thus promoting, for example, racism, sexism, and discrimination. Oppressive narratives and shocking topics had been said to cause students emotionally distressing experiences and threaten their wellbeing. In our study, we are interested in whether and how these debates are shown in literature education in Finnish lower and upper secondary schools.

In our presentation, we report results from a survey examining Finnish language and literature teachers' experiences of students' critical responses towards literary works they encounter in the context of literature education. The data comprises of 26 responses to an online questionnaire. We

asked, for example, what are students' arguments for refusing to read a book and what were teachers' tactics in coping in these situations. We analyze the data by using qualitative content analysis.

Preliminary findings show that the most common reason for criticizing a book was its offensive language (particularly use of the n-word). Teachers also often mention that students with religious background can find some books conflicting with their values and thus disturbing. In addition, students—or even their parents—have found some topics or themes shocking, embarrassing, or distressing (e.g., eating disorders; sexuality; brutal violence).

Finnish teachers seem to take students' views seriously and to emphasize their right to choose the books they read. However, they also discuss the importance of discussing sensitive and emotionally distressing topics through literature. Through the analysis, our aim is to discuss the ways in which the challenges of the current debates on literature should be taken into account in literature education for young students.

Key words: sensitive topics, literature education, secondary education

SESSION 4 D: Multilingualism, language-enhancement, minorities

Sal U3040, 26.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

Second language and mother tongue education for immigrant children in Nordic educational policies: Search for a common Nordic dimension

Hermína Gunnþórsdóttir¹, **Renata Emilsson Peskova**², **Anna Lindholm**³, Eva Thue Vold⁴, **Anna Slotte**⁵, **Maria Ahlholm**⁵, Sofia Esmann Busch⁶

¹University Of Akureyri, Iceland, ²University of Iceland, Iceland, ³Karlstad University, Sweden, ⁴University of Oslo, Norway, ⁵University of Helsinki, Finland, ⁶University College Absalon, Denmark

Over the last decades, the Nordic countries have experienced an increase in immigration and thus, an increase in linguistic diversity within the population. For about fifteen years, there has been a joint Nordic language policy (Nordic Council of Ministers, 2007), and a new, more succinct version is in the making. Nordic education leans on the values of social justice, equity, and inclusion, and the treatment of second languages and mother tongues can be seen as the test of how well these Nordic values are implemented. The theoretical foundation of this article lies in the research fields of language policies (Spolsky, 2005) and social justice (Cleave, 2020; Piller, 2020).

The purpose of our presentation is to investigate whether and how a common Nordic dimension underlies existing policies on second language (L2) and immigrant mother tongue (L1) education. Our research question was: What do policy documents in the five Nordic countries say about L2 and L1 instruction? The most recent policy documents (after 2007) (e.g., policy reports, legislation, curricula, and external evaluation reports related to schools) from each of the Nordic countries were selected and the document analysis (Bowen, 2009, p. 27) used to analyze the policy documents. The findings are discussed according to each of the Nordic countries and then discussed and connected with social justice theory. Our results show that there is a common Nordic dimension regarding L2 and L1 instruction, demonstrated through an explicit ambition to provide opportunities for the education of immigrant students in L2 and L1. However, there are differences between the Nordic countries in their commitment to principles of social justice, and how the policies are implemented.

Keywords: second language (L2), mother tongue (L1), educational policies, social justice, document analysis

References:

- Bowen, G. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. <http://dx.doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Cleave, E. (2020). *Language, education and social justice: International strategies for systems change in multilingual schools*. The Bell Foundation. <https://www.bell-foundation.org.uk/app/uploads/2020/06/Churchill-Report-2020-FV-web.pdf>
- Nordic Council of Ministers. (2007). *Declaration on a Nordic language policy*. <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:700895/FULLTEXT01.pdf>
- Piller, I. (2020). Language and social justice. *The International Encyclopedia of Linguistic Anthropology*, 1–7. <https://doi.org/10.1002/9781118786093.iela0416>
- Spolsky, B. (2005). Language policy. In J. Cohen, K. T. McAlister, K. Rolstad, & J. MacSwan (Eds.), *4th International Symposium on Bilingualism* (pp. 2152–2164). Cascadilla Press.

“I feel like we cannot manage without her” – literacy brokers for recently immigrated adolescents with little prior experience of school-based learning

Anna Winlund¹

¹University of Gothenburg, Sweden

In recent decades, the number of migrant adolescents with little prior experience of school-based learning has increased in Sweden. While engaged in the process of developing emergent literacy in a second language, migrant students also have to navigate their ways into a new society. Indeed, learning a new language and developing literacy in a new sociocultural environment include not only learning the grammar, principles of decoding scripts and new vocabulary, but also the ability to engage in discourses that might previously have been unfamiliar for the students. Also, this education has to take into account new multilingual practices, both in the classroom and in semiotic spaces (Gee 2005) beyond its walls. Literacy brokers (Brandt 2015) might promote some of these literacy practices, and devalue others. The purpose of this study is to investigate how a particular teacher act, and is reported by the students as, a literacy broker among a group of students in a Swedish language introductory school.

This investigation is an ethnographic case study that collected empirical data in an introductory language class during the 2017/18 school year. It included field notes, recorded interactions, field conversations, and formal interviews with eight students. The analysis in this paper reveals that the teacher supported the students in striving to meet new literacy requirements, which was appreciated by the students. However, it also appears that some of their previous literacy practices were devalued. This paper also discusses the concept of social justice in this context, particularly how literacy brokers enable/constrain the students' opportunities to engage in the literacy practices of mainstream society (Janks 2010).

Keywords: migrant adolescent students, emergent literacy, literacy brokers

Sources

Brandt, D., 1998. Sponsors of Literacy. *College composition and communication*, 49(2), pp.165–185.

Gee, J., 2005. Semiotic Social Spaces and Affinity Spaces. From The Age of Mythology to Today's Schools. In: Barton, D. & Tusting, K. *Beyond communities of practice: language, power, and social context*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 214-232.

Janks, H., 2010. *Literacy and power*. New York: Routledge

Diverse conceptualizations of cross curricular teaching among Norwegian L1 teacher students

Dag Skarstein¹, Lisbeth Elvebakk¹

¹Oslo Metropolitan University, Norway

How does Norwegian teacher students account for L1's contribution and relevance in cross curricular teaching and learning? The work in progress-study is based on 20 semi-structured interviews with L1 teacher students. The aim of the study is to investigate L1 teacher students' diverse conceptualizations of the L1 subject's contribution in cross curricular teaching and learning (CCTL). CCTL is promoted in schools and higher education by policy arguments (needs in new economies, OECD) and in the educational field (as nurturing creativity, Barnes 2018). However, in a literacy-perspective CCTL's potential for learning lies in the possibilities to confront and contrast subject specific discourses (Kleve, Penne 2012).

In this study, we investigate L1 teacher students' conceptualization of L1's contribution and relevance in CCTL in a literacy perspective as well as a learning perspective. The analysis is conducted in two successive steps: First, we investigate how L1 is classified as a distinct and insulated subject by the interviewees (Bernstein 1999). Second, we investigate the interviewees' arguments for L1's relevance in CCTL. Two patterns appear: 1) Teacher students that classify L1 weakly, regard L1's contribution in CCTL to be basic skills, primarily writing. These students regard L1's contribution and relevance in CCTL based on L1's similarities to other subjects. 2) Teacher students that classify L1 strongly, emphasize L1's genre training as an important contribution in CCTL. These students regard L1's contribution and relevance in CCTL based on L1's potential to contrast other subjects.

The talk will discuss these patterns in a literacy-perspective. From this perspective, the patterns revealed imply that teacher educators should nurture a strong classification of L1 (before CCTL), because the learning potential of CCTL is little when the subject is classified weakly.

References

- Barnes, J. (2018) *Applying cross-curricular approaches creatively*. Routledge
- Bernstein, B. (1999). Vertical and Horizontal Discourse: An essay. *British journal of sociology of education*, 20(2), 157-173. <https://doi.org/10.1080/01425699995380>
- Kleve, B. & S. Penne (2012) "Cross-curricularity in a literacy perspective: Contrast, confrontation and metalinguistic awareness." *International Journal of Educational Research*, 55, pp. 48-56, 10.1016/j.ijer.2012.06.004

SESSION 4 E: Språkstärkande

Sal U4062, 26.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

Breakout-rum – en plats för möten och mångfald i ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt

Marie Nordmark¹

¹Högskolan Dalarna. Institutionen för språk, litteratur och lärande, Sweden

Som en följd av Covid-19-pandemin har behov av mer kunskaper om undervisning och digitalisering i den svenska skolan uppmärksammas. Syftet med presentationen är att med fokus på ämneslitteracitet (Shanahan & Shanahan, 2008, 2012) synliggöra hur gymnasielärare i samhällskunskap genom digitala breakout-rum, som mötesplatser, skapar möjligheter till handledning av elever i språk- och kunskapsutveckling (Gibbon, 2006). Studien är en del av det pågående och praktiktäna projektet Digitala resurser i undervisningen där 13 lärare och en forskare samarbetar kring utvecklande av nya kunskaper om multimodalitet, literacy och lärande i klassrummet (Jewitt, 2002; Bezemer, Kress & O'Halloran, 2016; Jewitt & Kress, 2003; Nordmark, 2023). I denna delpresentation består materialet av sju klassrumsobservationer vid grupparbete i digital undervisning, en klass under pandemin och en klass efter pandemin, samt 10 videospelade intervjuer med elever. För denna delstudie har videospelade undervisningssekvenser valts ut för fördjupad analys med fokus på ämnesord och samhällsvetenskapliga tankeredskap (Sandahl, 2015). Särskilt intresse läggs på hur lärarens språkutvecklande handledning kan bidra till elevernas kunskapsutveckling i ämnet. De preliminära resultaten visar att när läraren börjar använda breakout-rum i undervisningen uppmärksammas didaktiska värden i elevers gemensamma skrivande samt integreras läsande, samtalande, lyssnande och skrivande med olika modaliteter. Breakout-rummen främjar mångfald genom att läraren ges möjlighet att uppmärksamma och ge feed forward till både enskilda elever och samtliga grupper under en och samma lektion. Användningen av breakout-rum uppfattas av lärare och elever som främjande för literacy engagement och literacy achievement (Cummins, 2015).

Nyckelord: breakout-rum, ämneslitteracitet, språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt, multimodalitet, lärande

Referenser

- Cummins, J. (2015). Language Differences that Influence Reading Development. I P. Afflerbach Handbook of Individual Differences in *Reading, Reader, Text, and Context*, (s. 223–244). Routledge.
- Gibbons, P. (2006). *Stärk språket, stärk lärandet. Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. Hallgren & Fallgren.
- Jewitt, C. (2006). *Technology, Literacy, Learning. A Multimodal Approach*. Routledge.
- Jewitt, C. & Kress, G. (2003). *Multimodal literacy*. Peter Lang.
- Jewitt, C., Bezemer, J. & O'Halloran, K. (2016). *Introducing Multimodality*. Routledge.
- Nordmark, M. (2023). Legitimation of digitalisation in education. A case study of vocational student teachers' lesson plans. *Utbildning & Lärande*, 17(1), 65–83.
<https://doi.org/10.58714/ul.v17i1.12757>
- Sandahl, J. (2015). *Medborgarbildning i gymnasiet. Ämneskunnande och medborgarbildning i gymnasieskolans samhälls- och historieundervisning*. [Doktorsavhandling, Stockholms universitet]
- Shanahan, C. & Shanahan, T. (2008). Teaching Disciplinary Literacy to Adolescents: Rethinking Content Area Literacy. *Harvard Educational Review*, 78(1), 40–59.

Shanahan, T. & Shanahan, C. (2012). What is Disciplinary Literacy and Why Does it Matter? *Topics in Language Disorders*, 32(1), 7-18.

Bygga språk, bygga kunskap: Hur historieundervisning på högstadiet förmedlar ämnesinnehållet

Jessica Rahm¹

¹Institutionen för didaktik och pedagogisk profession, Göteborgs universitet/Department Of Pedagogical, Curricular And Professional Studies, University Of Gothenburg, Sweden

Resultat från PISA-undersökningar har under det senaste decenniet riktat uppmärksamheten mot språkets roll i undervisningen. Samtidigt visar statistik från Skolverket att segregationen rörande elevers resultat har ökat kraftigt under samma period. I föreliggande avhandlingsprojektet i ämnesdidaktik med inriktning mot svenska, används Legitimation Code Theory (LCT) för att utforska hur historieämnets innehåll förmedlas till högstadieelever och kommuniceras genom undervisningen. Studien befinner sig i mötet mellan ett historiedidaktiskt och ett svenskidaktiskt forskningsfält och tar avstamp i att det finns ett samband mellan språk och möjlighet till lärande (ex. Halliday 1978). För att besvara forskningsfrågan om vilka möjligheter lärares muntliga interaktion kring innehållsbegrepp erbjuder för elevers utveckling av kunskap om historiskt innehåll, är i första hand två teoretiska ansatser centrala, som teoriram och som analysverktyg. Där används LCT, i form av dimensionen Semantics och aspekten semantiska tyngd (Maton, 2014). Dessutom används historiskt tänkandetraditionens koppling mellan begrepp och kunskap (ex. van Drie och van Boxtel, 2008) och det som i svensk historiedidaktisk forskning ofta benämns som innehållsbegrepp (Olofsson, 2011).

Data för studien har genererats genom deltagande klassrumsobservationer hos tre historielärares lärares undervisning i sammanlagt tre klasser, åk 7 och åk 8, under läsåret 2021/2022. Tentativa resultat från analysen visar att lärarna förmedlar innehållsbegrepp som varierar mellan att ha starkare och svagare koppling till undervisningens specifika historiska kontext, samt att variationen sker i relation till vilka innehållsbegrepp som används. I de sammanhangen har specifik och generell kunskap möjlighet att flätas samman, vilket innebär att det finns potential för elever att bygga ämneskunskap. Resultaten indikerar också att när lärarna strävar efter att förklara innehållsbegrepp för eleverna riskerar begreppen att bli glosor utan koppling till den historiska kontext som de avser att förklara. Det kan i sin tur minska elevernas möjligheter till kunskapsbygge.

Nyckelord: språkutveckling, historieundervisning, LCT

Referenser

- Halliday, M. (1978). *Language as social semiotic: The social interpretation of language and meaning*.
Maton, K. (2014) *Knowledge and Knowers: Towards a Realist Sociology of Education*. Print.
Olofsson, H. (2011) *Fatta historia: en explorativ fallstudie om historieundervisning och historiebruk i en högstadielklass*. Licentiatavhandling. Karlstad: Karlstads universitet. Hämtad 14 mars 2023 från <http://kau.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A414575&dswid=-8264>
van Boxtel C., & van Drie, J. (2008). Historical Reasoning: Towards a Framework for Analyzing Students' Reasoning about the Past. *Educational Psychological Review* 2008, 20, 87-110.

SESSION 4 F: Perspektiv på L1

Sal U3029, 26.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

Norskfaget i møtet mellom grunnskule og vidaregåande opplæring

Eli Bjørhusdal¹, Vibeke Viem², Britt Iren Nordeide³, Maria Kjosås Berge⁴

¹Høgskulen på Vestlandet/Western Norway University Of Applied Sciences, Norway, ²Sogndal Vidaregåande skule/Sogndal upper secondary), Norway, ³Høgskulen på Vestlandet/Western Norway University Of Applied Sciences, Norway, ⁴Høgskulen på Vestlandet/Western Norway University Of Applied Sciences, Norway

Norske elevar møter vidaregåande opplæring etter 10-årig grunnskule. Grunnskulens tre siste år er kalla ungdomstrinnet eller ungdomsskulen. Overgangar mellom skuleslag har fått mykje merksemd i internasjonal forskning (jf. Cuconatoa og Walther, 2015), men i norsk kontekst finst få undersøkingar om overgangen mellom ungdomstrinnet og vidaregåande (jf. Mjaavatn og Frostad, 2018). Etter det vi kan sjå, finst ingen studiar av morsmålsfaget norsk i møtet mellom desse to skuleslaga.

Vi presenterer eit samarbeidsprosjekt mellom Sogndal vidaregåande skule (SVGS) og lærarutdanninga ved Høgskulen på Vestlandet med utgangspunkt i erfaringane til norsklærarane ved SVGS. Skulen rekrutterer elevar frå eit relativt stort tal ungdomsskular. Lærarobservasjonane tyder på at det norskfaglege kunnskaps- og ferdigheitsnivået hos dei nye elevane er heterogent, at nivået varierer mykje med kva ungdomskule elevane kjem frå og at elevar opplever norskfaget på vidaregåande som både komplekst og repeterande.

Felles læreplan for grunnskulen og vidaregåande gjennom Kunnskapsløftet 2006, vidareført av den nye læreplanen Kunnskapsløftet 2020, skulle lette faglege overgangar (Meld. St. 22 (2010–2011), s. 79). Hypotesen vår er at fleksibiliteten i læreplanen for norsk, særleg ungdomstrinnets (jf. Hoas, 2021, s. 15), fører til store skilnader mellom enkeltlærarar og ungdomsskular i korleis norskfagets kjerneelement og læringsmål vert tolka.

Gjennom fokusgruppeintervju med norsklærarar i vidaregåande og på ungdomstrinnet vil vi undersøkje deira syn på 1) kva som i kvart av dei to skuleslaga er sentral norskfagleg kompetanse knytt til kjerneelementa, 2) kva som styrkar den norskfaglege samanhengen mellom skuleslaga på regionalt og nasjonalt nivå.

Vi vil presentere preliminare resultat frå undersøkingane og korleis resultatane kan brukast i eit utvida forskingsdesign som også involverer elevar og skuleleiarnivået.

Gjennom å undersøkje lokalt arbeid med dei nye læreplanane gjennom ei regional linse, bidrar prosjektet til didaktisk implementering av den nye norsklæreplanen (Kunnskapsdepartementet, 2019) og den nasjonale satsinga på fullføring av vidaregåande skule (Meld. St. 21 (2020–2021)).

Keywords: skuleovergangar, ungdomstrinnet, vidaregåande opplæring, læreplanprogresjon, læreplanimplementering

Sentrale referansar

Cuconatoa, M. og Walther, A. (2015). 'Doing Transitions' in Education. *International Journal of Qualitative Studies in Education* 28(3), 283–296. DOI: 10.1080/09518398.2014.987851
Hoas, S. (2021). *Litterær kompetanse i Læreplanen for kunnskapsløftet 2020. En undersøkelse av mulighetene for litteraturundervisning i det fornyede norskfaget*. Mastergradsoppgåve i

- nordisk litteratur ved lektorutdanninga trinn 8–13. Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærarutdanning, UiT, Noregs arktiske universitet.
- Kunnskapsdepartementet (2019). *Læreplan i norsk* (NOR01-06). Fastsett som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.
- Meld. St. 21 (2020–2021). *Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden*. Kunnskapsdepartementet. Meld. St. 21 (2020–2021) - regjeringen.no
- Meld. St. 22 (2010–2011). *Motivasjon–mestring–muligheter*. Kunnskapsdepartementet. Meld. St. 22 (2010 – 2011) - regjeringen.no
- Mjaavatn, P. E. og Frostad, P. (2018). Fra ungdomsskole til videregående skole – hvordan opplever elevene overgangen? *Norsk Pedagogisk Tidsskrift* 102(03), 282–297. DOI: 10.18261/issn.1504-2987-2018-03-07

Mångfald eller likriktning? Provet i modersmål och litteratur (svenska) under tio år

Jannika Lassus¹, Sofia Stolt²

¹Helsingfors universitet, Finland, ²Svenska handelshögskolan Hanken, Finland

Studentexamen är ett nationellt slutprov för gymnasieutbildningen i Finland. Det enda obligatoriska provet är provet som mäter målkunskaperna i läroämnet modersmål och litteratur, det vill säga i förstaspråket finska eller svenska. Trots att detta modersmålsprov har en så stark position, särskilt med tanke på fortsatta studier, finns det förvånansvärt lite forskning om provet (Forsskåhl et al. 2020). Syftet med föredraget är att presentera en kartläggning av uppgifter och material i det finländska studentexamensprovet i modersmålet svenska och litteratur under tio års tid under perioden 2013–2022. Under denna tid har provet förändrats från ett tvådelat essäprov respektive textkompetensprov till ett skrivkompetensprov respektive läskompetensprov. Vilka uppgiftsformuleringar finns det? Vilket slags material, från vilka källor och av vilka textförfattare används i proven?

Teoretiskt knyter vi an till nordisk forskning om uppgiftsformuleringar och skrivinstruktioner (t.ex. Edander & Palmér 2020). Analysmetoden är kvalitativ innehållsanalys. I föredraget kommer vi att presentera analyser av uppgifterna och av materialet i det svenskspråkiga provet. Det finskspråkiga parallella och likvärdiga studentexamensprovet beaktas inte (jfr Makkonen-Craig 2008). Uppgifterna analyseras med avseende på formuleringen, dvs. vilket slags kompetenser som efterfrågas. Materialet analyseras bland annat utifrån källor och textförfattare (jfr Kauppinen 2011, Lehti-Eklund 2011). Förväntade resultat för proven i textkompetens respektive läskompetens är att uppgiftsformuleringarna uppvisar en viss likriktning, i synnerhet i läskompetensprovet, och att kompetenserna som efterfrågas främst riktas mot skriftspråksanalyser, medan materialet som används uppvisar större mångfald. Förväntade resultat för essäprovet respektive skrivkompetensprovet är mer likriktade teman och mer likriktat skriftspråkligt material.

Nyckelord: studentexamen, svenska, uppgiftsformuleringar, materialval

Svenskämnets plattformisering. Nya didaktiska kontrakt i gymnasieskolans svenskämnesundervisning.

Marie Nilsberth¹, Christina Olin-Scheller¹

¹Karlstad University, Sweden

Den svenska gymnasieskolan kan sägas ha blivit plattformiserad, genom att olika slags lärplattformar har integrerats i undervisningens fysiska såväl som sociala organisering (jfr. Kerssens & van Dijk, 2021; Pangrazio et al.2022). Ur ett didaktiskt perspektiv väcker detta frågor om hur ämnesinnehåll representeras och medieras genom plattformarna, och vilken betydelse detta kan ha för elevers

deltagande och lärprocesser. Den här presentationen är en del av projektet Plattformspedagogik. En studie om att synliggöra nya rum för lärande i det digitala klassrummet (VR/UVK 2019-03760) och fokuserar ur ett elevperspektiv på hur lärande- och undervisningsprocesser hanteras i svenskundervisning på gymnasieskolan.

Med utgångspunkt i begreppen didaktiska kontrakt och didaktisk miljö (Brousseau, 1997; Sensevy, 2012) analyserar vi elevers och lärares samhandlingar i förhållande till ämnesspecifik kunskap under valda lektioner i svenska där plattformar används. Vi har använt oss av videoetnografisk metod, där vi med en kombination av två kameror och skärminspelning av fokuselevers datorskärmar i detalj kan följa såväl elevers interaktion som deras skärmmedierade aktiviteter. Ur ett datamaterial bestående av videoinspelningar från 15 svensklektioner, med sammanlagt 14 olika fokuselever, har vi analyserat de utvalda exemplen med multimodal interaktionsanalys (Goodwin, 2000) med fokus på lärares och elevers meningsskapande samhandlingar (Sensevy, 2012). Analyserna synliggör en variation i hur lärare använder sig av plattformen när det gäller dess roll i bedömningspraktiker. Vi ser också hur plattformen kommer att fungera som ett slags nav för distribution av olika texter som till stor del ersätter traditionella läroböcker. Plattformarnas närvaro i undervisningen verkar bidra till förändrade didaktiska kontrakt när det gäller svenskämnets literacypraktiker, där förändringarna tycks vara störst när det gäller arbete med sakprosatexter medan arbetet med skönlitterära texter inte förändras i lika hög grad. Våra preliminära resultat utgör grund för ytterligare problematisering av processer av plattformisering i relation till klassrummets dialog och rekontextualisering av ämneskunskaper.

References

- Brousseau, G. (1997). Theory of didactical situations in mathematics: Didactique des mathématiques, 1970–1990. In N. Balacheff, M. Cooper, R. Sutherland, & V. Warfield (Eds.). *Kluwer Academic Publishers*.
- Pangrazio, L., Selwyn, N. & Cumbo, B. (2022): *A patchwork of platforms: mapping data infrastructures in schools, Learning, Media and Technology*.
- Kerssens, N. & van Dijck, J. (2021): *The platformization of primary education in The Netherlands, Learning, Media and Technology*.
- Goodwin, C. (2000). Action and embodiment within situated human interaction. *Journal of Pragmatics*, 32(10), 1489-1522.
- Sensevy, G. (2012). About the Joint Action Theory in Didactics. *Z Erziehungswiss*, 15, 503-516

SESSION 4 G: Lyrik och ordkonst

Sal F3006, 26.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

"Uppfinn en dikt på din väg." Grundläroarstudenters attityder till lyrikläsning, kreativt skrivande och att undervisa med utgångspunkt i lyrik.

Maria Wennerström Wohrne¹

¹Uppsala University, Sweden

Grundläroarprogrammen vid Uppsala universitet inkluderar en heldags workshop om lyrik i undervisningen. I syfte att undersöka om denna påverkar studenternas attityd till lyrikläsning och kreativt skrivande, liksom till att undervisa med utgångspunkt i lyrik, erbjöds studenterna i januari och maj 2023 att delta i en enkätundersökning med fokus på dessa frågor. Den fråga som har besvarats mest positivt rör respondenternas skattning av huruvida "heldagen om lyrik i undervisningen har påverkat eller förändrat din inställning till att arbeta med lyrik i klassrummet /.../?" Här har 80% valt de mest positiva svarsalternativen. På fritextfrågan "Hur ser dina tankar ut när det gäller arbete med lyrik i dina framtida klasser?" spänner svaren mellan negativa attityder som "Jag är inte så intresserad av lyrik själv så jag är inte heller så intresserad av att arbeta med det i mitt framtida klassrum förutom att det måste beröras ibland för det kompensatoriska och för att det ingår i läroplanen" till mycket positiva: "Det ska bli jättespännande och jag kommer ihåg att jag uppskattade det när jag gick i mellanstadiet". Respondenterna relaterar återkommande sina tankar på framtida undervisning till sin egen attityd till lyrik. Härmed ger de stöd åt tidigare forskning som har visat att det råder samband mellan lärares egna attityder till såväl läsning av skönlitteratur som kreativt skrivande, och i vilken utsträckning de är angelägna om att undervisa inom dessa områden.(1) Med utgångspunkt i poesididaktisk forskning diskuterar studien resultatet av enkätundersökningen i relation till den ovan beskrivna undervisningsatsningen. Ett preliminärt resultat är att läroarstudenternas motivation att undervisa med utgångspunkt i lyrik, stärks av de själva får pröva läs- och skrivövningar med utgångspunkt i denna genre.

Referenser

1. Teresa Cremin, "Creativity, uncertainty and discomfort: teachers as writers", i *Cambridge Journal of Education*, 36, nr 3. (September 2006). 415-433.
- Lars Wolf, *Till dig en blå tussilago* (Lund: Studentlitteratur, 1997).

Ordkonst i praktisk tillämpning

Sofie Lundell¹

¹Åbo Akademi, Finland

Ordkonst står som en del av innehållet i ämnet svenska och litteratur i de finländska läroplansgrunderna för den grundläggande utbildningen sedan år 2014 och för gymnasiet sedan år 2017 (Utbildningsstyrelsen, 2014; 2017). Ordkonstbegreppet är dock inte etablerat internationellt och saknar en entydig definition (Vähämaa, 2022), vilket innebär en risk för att det råder förvirring kring konstformen bland lärare som förväntas undervisa i den. Inom den grundläggande konstundervisningen i Finland har ordkonst däremot funnits med ända sedan år 1992 och på senare år har konstformen fått ett uppsving (se t.ex. Martens-Seppelin, 2022; Vähämaa, 2022). Läroanstalter som ordnar konstundervisning står i hög grad för kunskapsutvecklingen inom ordkonstens arbetsfält i Finland (Vähämaa, 2022) och kan därmed bidra med värdefull kunskap om konst- och skrivdidaktik.

Syftet med den här studien är att undersöka ordkonst i praktisk tillämpning inom den grundläggande konstundervisningen i en ordkonstskola i Svenskfinland. Närmare bestämt söker studien svar på forskningsfrågan: Vad kännetecknar ordkonst ur ett konstnärligt och didaktiskt perspektiv?

Datamaterialet består av sjutton observerade ordkonstlektioner riktade till årskurserna 1–9 och sju individuella semi-strukturerade intervjuer med ordkonstlärare. Materialet analyseras med hjälp av performativa perspektiv på undervisning och lärande (Østern et al., 2023).

Preliminära resultat visar att ordkonst bygger på ett vidgat textbegrepp och inbjuder till lekfullt, kreativt och utforskande arbete med språk. Ordkonstuppgifter är mångsidiga, har stor differentieringspotential och möjliggör tvärkonstnärligt arbete. Undervisningen kräver tydliga ramar, men elevernas egna initiativ ses alltid som styrkor. Skapandeprocessen framhävs genom att fokus förskjuts från slutprodukt till glädjen och motståndet i att skapa, både individuellt och kollaborativt. Ordkonstlärare behöver ständigt vara närvarande och rikta elevernas fokus med lämpliga didaktiska verktyg, vilket ställer höga krav på dem både som konstnärer och pedagoger. Resultaten ger en inblick i hur ordkonst kan se ut i praktisk tillämpning och hur konstformen kan synliggöra de konstnärliga aspekterna av ämnet svenska och litteratur.

Nyckelord: ordkonst, konstundervisning, skapandeprocess, kreativt skrivande, performativitet

Referenser

- Martens-Seppelin. (2022). *Ordkonst: Framtidens utbildningsvägar och arbetsfält*. Svenska kulturfonden.
- Utbildningsstyrelsen. (2017). *Grunderna för läroplanen för den allmänna lärokursen i grundläggande konstundervisning 2017*.
- Utbildningsstyrelsen. (2014). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*.
- Vähämaa, V. (2022). *Sanataideopettaja - tulevaisuuden toiveammatti: Selvitys sanataideopetuksen tilasta 2020-luvulla*. Suomen sanataideopetuksen seura.
- Østern, T. P., Jusslin, S., Nødtvedt Knudsen, K., Maapalo, P., & Bjørkøy, I. (2023). A performative paradigm for post-qualitative inquiry. *Qualitative Research*, 23(2), 272–289.
<https://doi.org/10.1177/14687941211027444>

Närhet och distans – Gymnasielärares meningsskapande med poesi i privata och professionella kontexter

Anna Sigvardsson¹, Sarah Levine

¹Linköpings Universitet, Sweden

Ett övergripande mål för litteraturundervisningen är att odla läsare som kommer att använda litteraturen för nytta och nöje i sitt liv. Studier visar dock att elever ofta uttrycker bristande engagemang och vikande läslust i skolundervisningen samt att läspraktiker i och utanför skolan skiljer sig åt på avgörande vis (Smith & Wilhelm, 2002, författare). Forskning har därför kommit att intressera sig för hur man kan överbygga skillnader mellan fritidsläsningsspraktiker och skolläsningsspraktiker. Resultat tyder på att litteraturundervisningen har att vinna på att låta elever utnyttja vardagliga tolkningspraktiker och vardagsspråk tillsammans med skoltermer och tolkningsmodeller (förf.). Mot bakgrund av detta syftar denna studie till att utforska lärares samtal om två dikter i en privat och en professionell kontext: en bokklubb och ett lektionsplaneringsmöte. Forskningsfrågor är: Vilka läsarrhållningar karaktäriserar lärares samtal om två dikter i en bokklubbskontext och en lektionsplaneringskontext? Vilka typer av meningsskapande sker inom dessa hållningar? Fyra grupper erfarna lärare (N=12) träffades i vid två tillfällen i Zoom och diskuterade två svenska dikter. I studien användes Langers (1990) teori om olika läsarrhållningar för att analysera lärarnas samtal. Langers

begrepp modifierades och tre överlappande positioner identifierades: "close" (ung. personlig respons), "middle" (tematiska tolkningar bl.a.), "distant" (litteraturvetenskapliga läspraktiker bl.a.). Analysen visade att lärarnas läsarhållningar skiljde sig åt i de två kontexterna. I bokklubben tenderade lärarna att inta den nära positionen, röra sig i textvärlden och empatisera med karaktärerna, två gånger så ofta som vid undervisningsplanering. Bokklubbssamtalen karaktäriserades vidare av en blandning av hållningar; dvs. den bredd av läsarpositioner lärare önskar se i klassrumssamtal fanns representerade. Lektionsplaneringarna innehöll dock få aktiviteter som stöttade elever att komma nära dikterna, trots att alla grupper framhöll läsoplevelsens betydelse. Vi rekommenderar att forskning och lärarutbildare uppmärksammar begränsningar i skolans läspraktiker samt värdet av fritidsläsningens meningsskapande inte bara för elever utan även för lärare.

Nyckelord: poetiska läspraktiker, litteraturundervisning, poesi, fritidsläsning, läsarhållning

Referenser

- Langer, J. A. (1990). The process of understanding: Reading for literary and informative purposes. *Research in the Teaching of English*, 24(3), 229–260.
- Smith, M. W., & Wilhelm, J. D. (2002). *"Reading Don't Fix No Chevys": Literacy in the Lives of Young Men*. Heinemann, 361 Hanover Street, Portsmouth, NH

SESSION 4 H: Symposium – Utforske og utøve. Performative perspektiver på kunnskap i lærerutdanningens norskfag

Sal U3039, 26.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

Synne Ytre Arne¹, Siri Hovda Ottesen¹, Aasfrid Tysvær¹, Are Bøe Pedersen¹, Eline Margrete Hjellum¹, Tone Helene Skattør¹, Vigdis Berland Øystese¹

¹NLA Høgskolen, Norway

Chair: Are Bøe Pedersen

Lærerutdanningen skal være teoretisk forankret på et akademisk nivå og samtidig forberede studentene på praktisk profesjonsutøving (Bjørke, 2007). Følgelig må både innhold og arbeidsformer i lærerstudiet innrettes slik at studentene får tilegne seg og oppdage sammenhengene mellom fagspesifikk kunnskap, praktisk handlingskompetanse og relasjonskompetanse. Likevel viser forskning på norsk lærerutdanning at studentene i varierende grad opplever undervisningen som relevant for praksis, og at de opplever det som uklart hvordan de skal utøve den fagspesifikke kunnskapen i læregjerningen (jf. Helland & Rambø, 2017; Høgheim & Jenssen, 2022; Skagen, 2010; Solstad, 2010; Sørensen, 2019; Unneland, 2009).

I norskseksjonen ved NLA Høgskolen jobber vi ut fra en hypotese om at lærerutdanningsklasserommet bør domineres av studentaktive og utforskende læringsformer som muliggjør deltakelse i genuine “inquiry communities” (Cochran-Smith & Lytle, 2009). Arbeidet springer ut av et ønske om at lærerutdanningsklasserommene, i likhet med praksisskolenes klasserom, skal være steder der studentene tilegner seg erfaringskunnskap. Målet vårt er at studentene skal erfare at økt fagkunnskap gjør dem i stand til å gjøre mer, planlegge mer effektivt, og evaluere egen praksis med større sikkerhet. Østern et al. (2019) hevder at dybdelæring forutsetter en performativ tilnærming til læring, der den som lærer får trening i “å gjøre, bevege, sanse, tenke, relatere, samhandle, skape, uttrykke og agere” (s. 58). For oss innebærer det å anlegge performative perspektiver på læring at vi inkluderer studentene i utforskende og utøvende kunnskapsarbeid, der studenter og faglærere tar kollektivt ansvar for hverandres læring, og der vi går i dialog med og lærer av hverandre.

Innleggene i symposiet utforsker på ulike måter og fra ulike innfallsvinkler hvordan performative læringsfellesskap i lærerutdanningens norskfag muliggjør en produktiv vekselvirkning mellom lærerutdanneres og lærerstudenters faglighet og profesjonsutøvelse.

Litteratur

- Bjørke, G. (2007) *Aktive læringsformer. Handbok for studentar og lærarar i høgare utdanning*. Universitetsforlaget
- Cochran-Smith, M. & Lytle, S. L. (2009). Teacher Research as Stance. I Noffke, S. E & Somekh, B. (Red.), *The SAGE Handbook of Educational Action Research*, s. 39-49. SAGE Publications.
- Helland, B. V. and Rambø, G.-R. (2017). Teori i praksis og praksis i teori? GLU-studenters refleksjoner om fag og didaktikk. *Acta Didactica Norden*, 11(2), art. 6. <https://doi.org/10.5617/adno.3864>
- Høgheim, S. & Jenssen, E. S. (2022). Femårig grunnskolelærerutdanning – slik studentene beskriver den. *Uniped*, 45(1), 5-15. <https://doi.org/10.18261/uniped.45.1.2>
- Skagen, K. (2010) Teori og praksisopplæring i lærerkvalifisering. I Haug, P. (Red.), *Kvalifisering til læreryrket*, s. 118-139. Abstrakt.
- Solstad, A. G. (2010). Praksisnær teori og teorinær praksis – den nødvendige relasjonen. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 94 (3), 203–218.

- Stenseth, T. (2021). Hvordan fremme studentaktivitet og engasjement for læring? En designbasert studie av omvendt undervisning og videorefleksjoner i lærerutdanningen. *Acta Didactica Norden*, 15(3), art. 1. <https://doi.org/10.5617/adno.8313>
- Sørensen, Y. (2019). *Å gripe og bli grepet – for å begripe: Lærerstudenters opplevelse av praksisopplæringen og dens betydning for profesjonell utvikling* [doktorgradsavhandling]. UiT Norges arktiske universitet. <https://hdl.handle.net/10037/14947>
- Unneland, A. K. (2009). Mind the gap! – Om den praktiske og teoretiske kunnskap i lærerutdanningen. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 93 (5), 316–327.
- Østern, T. P. et al. (2019). *Dybde//læring – en flerfaglig, relasjonell og skapende tilnærming*. Universitetsforlaget.

Å lære fra hverandre. Utforskende fellesskap i lærerutdanningens norskfag

Tone Helene Skattør¹, Synne Ytre Arne¹

¹NLA Høgskolen, Norway

Hvordan kan det å legge til rette for læringsfellesskap mellom L1-studenter og lærerutdannere, fremme autonomi, helhetsforståelse, og følelse av eierskap til faget hos studentene? Spørsmålet sto sentralt da vi i 2021 innledet et utviklingsarbeid for å styrke et fordypningsemne i norsk i grunnskolelærerutdanningen 1-7. I innlegget vil vi diskutere de foreløpige resultatene fra utviklingsarbeidet, der vi både har gjennomført en stor emneplanrevisjon og endret undervisningspraksis.

Et utgangspunkt for utviklingsarbeidet, var studentevalueringer som viste at studentene ikke så hvordan den teoretiske kunnskapen de ble introdusert for, kunne ha betydning for dem i deres virke som lærere. Tilbakemeldingene kan forstås som et uttrykk for det forskningen gjerne omtaler som et opplevd «gap» mellom teori og praksis – et nokså utbredt fenomen blant lærerstudenter (Helland & Rambø, 2017; Høgheim & Jensen, 2022). Som undervisere opplevde vi at studentene ofte manglet engasjement og ikke deltok aktivt i undervisningen.

Vi antok en sammenheng mellom studentenes tilbakemeldinger og egne observasjoner. Målet ble derfor å skape et emne der studentene skulle få oppleve fagkunnskapen som nødvendig og relevant, og erfare at «teorien» kunne være virksom og betydningsfull for deres profesjonsutøvelse.

Utviklingsarbeidet har som grunnforutsetning at det opplevde gapet mellom teori og praksis kan motvirkes ved at lærerutdannere inviterer studentene inn i et utforskende læringsfellesskap der man i størst mulig grad møtes på likefot (Lave & Wenger, 1991; Bjørnsrud & Gjems, 2019; Little, 1990a; Little, 1990b; Wadel, 2002). Som ledd i emneplanrevisjonene har vi derfor formulert læringsutbyttebeskrivelser som best fremmes gjennom studentaktivitet, utforskning og dialogbasert undervisning (Bjørke 2007; Little, 1990a; Little, 1990 b; Dysthe, 2012). Vi bygger på en bakhtinsk forståelse av dialogbegrepet, der forståelse og mening skapes i og gjennom samspill med andre (Dysthe, 2001; Bakhtin, 1984).

I presentasjonen tar vi utgangspunkt i data samlet inn gjennom studentevalueringer og fokusgruppeintervju med syv studenter som gjennomførte det reviderte emnet våren 2023, og den skriftlige dokumentasjonen fra våre diskusjoner om emneplanendringene.

Litteratur

- Bakhtin, M. M. (1984). *Problems of Dostoevsky's Poetics*. Redigert og oversatt av C. Emerson. University of Minnesota Press.

- Bjørke, G. (2007). *Aktive læringsformer. Handbok for studentar og lærarar i høgare utdanning*. Universitetsforlaget.
- Bjørnsrud, H. & Gjems, L. (2019). Introduksjon. I H. Bjørnsrud & L. Gjems (Red.), *Praksisfellesskap for læring og profesjonsutvikling*. (s. 9-14). Universitetsforlaget
- Dysthe, O. (2001). (Red.) *Dialog, samspel og læring*. Abstrakt Forlag
- Dysthe, O. (2012). Teoretiske perspektiver på dialog og dialogbasert undervisning. I O. Dysthe, N. Bernhardt & L. Esbjørn (Red.) *Dialogbasert undervisning. Kunstmuseet som læringsrom* (s. 45-79). Fagbokforlaget (LNU)
- Helland, B. V. and Rambø, G.-R. (2017). Teori i praksis og praksis i teori? GLU-studenters refleksjoner om fag og didaktikk. *Acta didactica*, 11(2), art. 6. <https://doi.org/10.5617/adno.3864>
- Høgheim, S. & Jenssen, E. S. (2022). Femårig grunnskolelærerutdanning – slik studentene beskriver den. *Uniped*, 45(1), 5-15. <https://doi.org/10.18261/uniped.45.1.2>
- Lave, J. & Wenger, E. (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge University Press.
- Little, J. W. (1990a). The Persistence of Privacy: Autonomy and Initiative in Teachers' Professional Relations. *Teachers College Record*, 91(4), 509-536.
- Little, J.W. (1990b). Teachers as Colleagues. I A. Lieberman (Red.) *Schools as Collaborative Cultures: Creating the Future Now*. The Falmer Press, Taylor and Francis Inc.
- Wadel, C. (2002.) Den mellommenneskelige forankring av læring. *Praksisfellesskap og læringsforhold. Norsk Pedagogisk Tidsskrift* 5/2002, 416-42.

Litterære samtaler: lærerstudenters læring gjennom Lesson Study

Aasfrid Tysvær¹, Siri Hovda Ottesen¹

¹NLA Høgskolen, Norway

Studien undersøker lærerstudenters refleksjoner over egen rolle som leder av en litterær samtale med formål om å «gi elevene mulighet til å reflektere over sentrale verdier og moralske spørsmål» (Kunnskapsdepartementet, 2019). Fire studentgrupper leste to ulike bildebøker i sin praksis i begynneropplæringen, og benyttet Lesson Study som læringsform. Empirigrunnet er primært hentet fra to fokusgruppesamtaler med fjorten studenter.

Tidligere studier har vist at litterære samtaler kan være en egnet arena for samtaler om verdier, men at lærerens rolle er avgjørende for at samtalen blir fokusert om teksttolkning og at elevenes responser ikke blir enkeltyringer (Ottesen & Tysvær, 2017; 2020; 2022). Andre studier har også diskutert lærerens rolle i litterære samtaler (Andersson-Bakken, 2015; Håland og Hoel, 2016; Michaelsen & Strand, 2017; Fredwall, 2022), men i denne studien undersøker vi lærerstudentenes refleksjoner. Vi undersøker hvordan en gruppe lærerstudenter reflekterer over rollen som samtaleleder, og hva de opplever som muligheter og utfordringer i de litterære samtalene: Hvilken type spørsmål fremmer felles utforskning av teksten? Hvordan engasjere alle elevene i samtalen? Opplever samtalene som egnet for arbeid med verdier? Bidrar Lesson Study til profesjonsutvikling?

Vi benytter teori om Lesson Study (Munthe, Helgeland & Bjuland, 2015; Dudley, 2014) og litterære samtaler (Aase, 2005; Andersson-Bakken, 2015; Hennig, 2012; 2017; 2022; Skardhamar, 2011; Svanes & Andersson-Bakken, 2021). Studien er godkjent av Direktoratet for fellestjenester i utdanning og forskning (SIKT).

Litteratur:

- Andersson-Bakken, E. (2015). Når åpne spørsmål ikke er åpne: Hva karakteriserer lærerspørsmål i en litterær samtale? *Nordic Studies in Education*, 35(3-4), 280-298.
- Dudley, P. (2014). *Lesson Study: Professional learning for our time*. Routledge.

- Fredwall, I. E. (2022). Læreres erfaringer med litteratur i begynneropplæringen og tekstutforskings plass. I I. A. Fredwall, E. A. Moseid & S. Slettan (Red.), *Elevene og litteraturen. Estetisk lesing på barnetrinnet*, s. 133–153. Cappelen Damm Akademisk.
- Hennig, Å. (2012). *Effektive lesere snakker sammen: innføring i litterære samtaler*. Gyldendal Akademisk.
- Håland, A. & Hoel, T. (2016). Leseopplæring i norskfagets begynneropplæring med fokus på fagspesifikk lesekompetanse. *Nordic Journal of Literacy Research*, 2(1), 21–36. <https://doi.org/10.17585/njlr.v2.195>
- Michaelsen, E. & Strand, T. (2017). Litterære samtaler i klasserommet. En undersøkelse av læreres refleksjoner rundt arbeid med bildebøker på barnetrinnet. I N. G. Garmann & Å. M. Ommundsen (Red.), *Danne og utdanne. Litteratur, språk og samtale*. Novus.
- Munthe, E., Helgeland, & Bjuland, R. (2015). *Lesson Study. I utdanning og praksis*. Cappelen Damm Akademisk.
- Kunnskapsdepartementet (2019). *Læreplan i norsk. Fagets relevans og verdier*. Fagets relevans og sentrale verdier - Læreplan i norsk (NOR01-06) (udir.no)
- Ottesen, S. H. & Tysvær, Aa. (2017). «Skjønnlitteratur for kosen». Skjønnlitterære tekstpraksiser på mellomtrinnet, slik lærere forteller om dem. *Norsklæreren*, 4(17), 53–67.
- Ottesen, S. H. & Tysvær, Aa. (2022). «Som om det aldri har skjedd». Skjønnlitterært arbeid med verdien tilgivelse på 5.–7. trinn. *Barnboken. Journal of Children's Literature Research*, 45(22).
- Ottesen, S. H. & Tysvær, Aa. (2020). Bildeboken Fy katte! – en utforskningsarena for emosjonell literacy? Litterære samtaler på førstetrinn. *Barn*, 38(4), 69–84.
- Skarðhamar, A.–K. (2011). *Litteraturundervisning – teori og praksis*. Universitetsforlaget.
- Svanes, I. & Andersson-Bakken, E. (2021). Teachers' use of open questions: investigating the various functions of open questions as a mediating tool in early literacy education. *Inquiry*, 14(2), 231–250. Doi: 10.1080/20004508.2021.1985247
- Aase, L. (2005). Litterære samtaler. I B. N. Kvalsvik & L. Aase (Red.), *Kultur møte i tekstar. Litteraturdidaktiske perspektiv* (106–124). Det Norske Samlaget.

«Jolly Co-operation»: Samarbeid om spillnoveller for å skape tekstengasjement i norskfaget

Are Bøe Pedersen¹

¹NLA Høgskolen, Norway

I innlegget argumenterer jeg for at narrativt orienterte dataspill kan brukes for å oppnå en høyere grad av emosjonell respons og plot-investering fra lesere, ved at spillformatet tvinger dem til selv å ta kontroll og fatte beslutninger knyttet til plotet.

Distinksjonen mellom dataspill som er utviklet spesifikt for utdanningsformål og «andre» spill er sjelden den avgjørende faktoren når det gjelder hvilke spill som kan brukes i læringsøyemed. Dette forutsetter et syn på dataspill som en kontekstuell læringsressurs, en tekstlig artefakt på linje med bildebøker eller videoer, som kan utgjøre en komponent av et helhetlig opplegg for å nå læringsmål.

Mangelen på såkalt «operational literacy» (Bourgonjon, 2014) – det vil si, evne til praktisk å betjene brukergrensesnittet – er en utfordring for både lærere, lærerstudenter og elever i spillbaserte aktiviteter (Egenfeldt-Nielsen et al., 2011). Narrativt orienterte spill, som Skaug et al. (2020) kaller «spillnoveller», lar lærere omgå denne utfordringen. Spillnoveller er karakterisert ved at kravene til operasjonell literacy er lave, slik at spilleren kan fokusere på spillets narrative elementer, som plot, karakterer og miljø.

I forlengelsen av Aarseths (1997) konsept om ergodisk litteratur – litteratur som krever et ikke-trivielt nivå av fysisk engasjement – er min påstand at prosessen med å involvere spilleren direkte i plotavgjørelser fører til en høyere grad av emosjonell respons. Som Rosenblatt (1956) viser, er enhver form for respons fra elever nøkkelen til å engasjere dem i tekster, og følgelig også i litteraturundervisning. Videre fastholder jeg at det å la elever og studenter oppleve spillnoveller sammen, i små grupper som spiller hver for seg, fremmer tekstengasjement når de i fellesskap må forhandle seg gjennom både plot og mulige tolkninger, og dermed kan trekke veksler på klasserommet som tolkningsfellesskap (Wolf, 2003).

Litteratur

- Bourgonjon, J. (2014). The meaning and relevance of video game literacy. *CLCWeb: Comparative Literature and Culture* 16(5). <https://doi.org/10.7771/1481-4374.2510>
- Egenfeldt-Nielsen, S., Meyer, B. & Sørensen, B. H. (2011). *Serious games in education: a global perspective*. Aarhus University Press.
- Rosenblatt, L. M. (1956). The Acid Test for Literature Teaching. *English journal*, 45(2), 66-74. <https://doi.org/10.2307/809152>
- Skaug, J. H., Husøy, A. I., Staaby, T. & Nøsen, O. (2020). *Spillpedagogikk: Dataspill i undervisningen*. Fagbokforlaget.
- Wolf, A. S. (2003). *Interpreting literature with children*. Routledge Taylor & Francis Group distributor.
- Aarseth, E.. (1997). *Cybertext : perspectives on ergodic literature*. Johns Hopkins University Press.

Lærerutdanneres modellering av utforskende samtaler

Eline Margrete Hjellum¹

¹NLA Høgskolen, Norway

Denne presentasjonen drøfter hvordan arbeidet med å skape et dialogisk, flerstemmig klasserom (Dysthe, 2020) gjennom modellering av utforskende samtaler i lærerutdanningens norskfag, kan bidra både til studentenes læring og lærerutdanneres profesjonelle utvikling.

Av de tre grunnleggende ferdighetene som norskfaget har et særlig ansvar for – lesing, skriving og muntlighet – har muntlige ferdigheter fått minst oppmerksomhet i forskningen (Skaftun & Wagner, 2019). Muntlige presentasjoner og helklassersamtaler med læreren i fokus er noen av de mest utbredte muntlige arbeidsformene i norske klasserom (Blikstad-Balas & Roe, 2020; Hertzberg, 2003). Elevene blir sjeldnere utfordret til å delta i utforskende samtaler der de må respondere på hverandres innspill og utdype og begrunne egne synspunkt (Blikstad-Balas & Roe, 2020).

Rammeverk for grunnleggende ferdigheter slår fast at «Muntlige ferdigheter er en forutsetning for utforskende samtaler der vi skaper og deler kunnskap med hverandre» (Kunnskapsdepartementet, 2017). Dette stiller krav til norsklærerne, men også til lærerutdannerne. Ifølge Lunenberg et al. (2007) står lærerutdanneryrket i en særstilling, da lærerutdannere gjennom sin profesjonelle praksis modellerer det yrket de underviser i. Dersom studentene skal bli rustet til å bruke utforskende samtaler i fremtidig profesjonsutøvelse, må norsklærerutdannerne benytte denne arbeidsformen i undervisningen. De må med andre ord utøve forskningsbasert kunnskap i egen undervisningspraksis.

Ulvik og Smith (2018) peker på at studentene etterlyser mer sammenheng mellom liv og lære i lærerutdanneres undervisning. De foreslår involvering av studentenes perspektiver som en av flere faktorer som kan bidra til økt profesjonell utvikling for lærerutdannerne. Gjennom å invitere studentene til refleksjon og medvirkning i planlegging, gjennomføring og vurdering av utforskende samtaler, kan lærerutdannerne involvere studentene i utøvelse av muntligdidaktisk kunnskap. En slik dialogisk undervisning vil modellere hvordan en kan skape et dialogisk klasserom preget av

systematisk arbeid med utforskende samtaler, og samtidig gi lærerutdannere nye, verdifulle perspektiv på egen praksis.

Litteratur

- Blikstad-Balas, M. & Roe, A. (2020). *Hva foregår i norsktimene? Utfordringer og muligheter i norskfaget på ungdomstrinnet*. Universitetsforlaget.
- Dysthe, O. (2020). Dialog, samspill og læring: flerstemmige læringsfelleskap i teori og praksis. I *Praktiskpedagogisk utdanning: en antologi* (s. 85-120). Fagbokforlaget.
- Hertzberg, F. (2003). Arbeid med muntlige ferdigheter. I K. Klette (Red.), *Evaluering av Reform 97. Klasserommets praksisformer etter Reform 97*. Universitetet i Oslo, Det utdanningsvitenskapelige fakultet/Norges forskningsråd.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeverk for grunnleggende ferdigheter*.
- Lunenberg, M., Korthagen, F. & Swennen, A. (2007). The teacher educator as a role model. *Teaching and teacher education*, 23(5), 586-601.
- Skaftun, A. & Wagner, Å. K. H. (2019). Oracy in year one: A blind spot in Norwegian language and literacy education? *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 19, 1-20.
- Ulvik, M. & Smith, K. (2018). Lærerutdanneres profesjonelle utvikling. *Uniped*, 41(4), 425-440.
<https://doi.org/10.18261/issn.1893-8981-2018-04-05>

Om utprøving av arbeidsmåtar og prøving av tålmod i diktundervisninga

Vigdís Berland Øystese¹

¹NLA Høgskolen, Norway

Både i lærerutdanninga og i klasseromma i grunnskulen, tilbyr diktsjangeren, eller lyrikken, gode høve for utprøvande undervisning, litterære samtalar, performativitet, skaping og leikande tilnærming. Dikttekstane er oftast overkomelege omfangsmessig slik at dei ikkje krev for mykje lesing på førehand, men kan lesast og studerast der og då i undervisninga. (Eg understrekar likevel at også lyrikken, og kanskje særleg den, drar nytte av langsam og repeterande lesnad.)

Jamvel om diktundervisninga innbyr til varierte arbeidsformer, skal det stillast krav til innhaldet og kunnskapsutbyttet. Difor er det viktig å diskutera både kva for tekstar ein hentar fram, og kva for arbeidsmåtar ein nyttar. Det er også nødvendig for den som underviser, å øva opp pedagogisk tålmod slik at studentar og elevar sjølve kan oppdaga kva kunnskap dei treng for å ha utbyte av diktarbeidet, og kva for fagterminologi som best kan formidla dette utbyttet. Tålmodet og motet også til å laga rom for felles refleksjon knytt til undervisninga både undervegs og i etterkant, er utbyterikt både for lærerutdannaren og studentane. Slikt mot og tålmod treng lærarane også i fellesskapet med borna i skulen.

Erfaringa har lært meg at diktundervisning tilbyr mange ulike arbeidsmåtar, og at studentane trivst med praktiske øvingar. Men eg ønskjer å studera dette meir systematisk. I framlegget vil eg presentera og drøfta forslag til diktundervisning som opnar for utprøvande og leikande tilnærmingar til lyrikken, og eit forslag til reflekterande samtale med studentane undervegs og i etterkant, der dei kan koma med respons på korleis dei opplevde undervisninga. Slik kan både dei og eg auka medvitet om kva for undervisning som gir kunnskap og verkar motiverande for vidare arbeid, og kva som lett kan verta rein tidtrøyte.

Litteratur

- Aase, L. (2005). Litterære samtalar. I B. N. Kvalsvik & L. Aase (Red.), *Kultur møte i tekstar. Litteraturredidaktiske perspektiv*, s. 106–124. Det Norske Samlaget.

- Bakke, J. O. & Lindstøl, F. (2023). Dramaturgisk modell for undervisning i lærerutdanning. I J. O. Bakke & F. Lindstøl, *Undervisningens dramaturgi. Fortellinger og analyser fra klasserommet*. Fagbokforlaget.
- Gullestad, A., Hamm, C., Vassenden, E., Tjønneland, E. & Sejerstedt, J. M. (2019). *Dei litterære sjangrane: ei innføring*. Det Norske Samlaget.
- Hennig, Å. (2019). *Leselyst i klasserommet: om trusler og redningsaksjoner*. Gyldendal.
- Hennig, Å. (2017). *Litterær forståelse: innføring i litteraturredidaktikk*. Gyldendal.
- Kaldestad, P. O. & Knutsen, H. (2019). *Diktboka. Om arbeid med poetiske tekstar in skolen*. Cappelen Damm Akademisk.
- Michelsen, P. A. (2019). Lyriske tekstar for barn. I R. S. Stokke & E. S. Tønnessen (Red.), *Møter med barnelitteratur. Introduksjon for lærere* (s. 33-56). Universitetsforlaget.
- Solbu, K. R. & Hove, J. O. (2017). *Samtidslrykk i klasserommet*. Fagbokforlaget.

SESSION 4 I: Symposium – Metakonsepter og metaspråk i grammatikkundervisningen

Sal U4075, 26.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

Signe Laake¹, **Eli Anne Eiesland**¹, **Mette Vedsgaard Christensen**², **Mari Nygård**³, **Andre Midtskogseter Reite**³, **Therese Lindström Tiedemann**⁴, **Anja Malmberg**⁵, **Åshild Søfteland**⁶

¹Oslomet, Norway, ²VIA University College, Denmark, ³NTNU - Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Norway, ⁴Helsingfors universitet, Finland, ⁵Göteborgs universitet, Sweden, ⁶Høgskolen i Østfold, Norway

Ordstyrer: Signe Laake

Debatten om hvilken plass grammatikken bør ha i språkfagene har pågått lenge, noe blant annet Hertzberg (2014, s. 80) påpeker når hun skriver at “debatten om grammatikk dukker opp med ujevne mellomrom i det fagdidaktiske landskapet”. Etter en periode med nedtoning av grammatikk, opprinnelig på grunn av effektstudier som pekte på manglende kobling mellom grammatikkundervisning og skrive- og kommunikasjonsferdigheter, kan det se ut til at grammatikken er i ferd med å få en sterkere posisjon i morsmålsfaget. I Nederland har Jimmy van Rijt og kolleger vist at undervisning i såkalte lingvistiske metakonsepter, altså overordna konsepter, som valens kan øke elevenes evne til å resonnerer rundt språklige problemer (van Rijt et al. 2022).

I dette symposiet samler vi innlegg som på ulike måter utforsker hvilke lingvistiske metakonsepter som er sentrale for elevers forståelse av grammatiske fenomener og hvordan disse kan prøves ut i undervisning.

Forskerne som presenterer på dette symposiet er tilknyttet det nordiske nettverket GRADIMO - Grammatikkundervisning i morsmålsfaget. GRADIMO har som mål å samle ledende forskere innen grammatikkfeltet, lærerutdannere og lærere for å bidra til bedre kunnskap om hvordan grammatikken formidles til elever og studenter, og om hvordan dette kan gjøres på best mulig måte.

Det er satt av 20 minutter til hvert innlegg i symposiet. Etter hvert innlegg er det satt av tid til spørsmål fra salen. Dessuten avsluttes symposiet med en samlet diskusjon mellom innleggsholdere og salen.

Referanser

- Hertzberg, F. (2014). Grammatikken i skolen – klart for en omkamp? *Berdre skole*, 2, 80-83.
- Rijt, J. H. M. v., Myhill, D., Maeyer, S. D., & Coppen, P. A. J. M. (2022). Linguistic metaconcepts can improve grammatical understanding in L1 education evidence from a dutch quasi-experimental study. *PLoS One*, 17(2), e0263123–e0263123.

Linguistic reasoning i grammatikkundervisningen i en dansk 7. klasse

Mette Vedsgaard Christensen²

²VIA University College, Denmark

Denne præsentation diskuterer erfaringer med at undervise i grammatik i en udgangspunkt i den nederlandske forskning om linguistic reasoning (Dielmans grammatiske metakonsepter (van Rijt & Coppen, 2017) og Peter Liljedahls tænkende klasserum. Baggrunden er den kendte kritik af den traditionelle skolegrammatik, har for ringe resultater på elevernes sprogfærdigheder (Myhill et al.

2012), læringssyn, som ellers ikke tilskrives verdi i førstesprogsundervisningen (2022). Den traditionelle grammatikundervisning er med sine lukkede oppgaveformer sprogsyn kognitivt udfordrende (Funke, 2018) og uten forbindelse til noen eller aktuell lingvistisk viden (Van Rijt & Coppen, 2017). I dette prosjektet tok utgangspunkt: Elevene skulle lære om tegnsætning på dansk, og de skulle kommunikative verdi, men også introduseres til tegnsætningens historiske undervisningen (Liljedahl, 2017), og formålet var således at vise elevene, hvordan spørsmål om tegnsætning spørsmål om både syntaks og kommunikasjonsforhold, men også at tegnsætning resultatet av både sproglige og teknologiske utviklinger. Med andre ord skulle elevene lære om tegnsætning, end hva den præsriptive tilgang til især komma på til. Arbeidsformerne tok inspirasjon fra Liljedahls beskrivelser av "lodrette undervisningen organiseres med elever i mindre grupper, stående ved skriveflader viske ut og omformulere løsninger, og som derfor legger opp til interaksjon løsningsstrategier (Liljedahl, 2016). Presentasjonen diskuterer erfaringer fra utgangspunkt i optagelser av elevers gruppediskussjoner og observasjoner utgangspunkt i analysene diskuterer jeg, hvordan elevene kan støttes i linguistic forbindelse med grammatikundervisning i førstesproget.

Referencer

- Dielemans, R. and P. -A. Coppen. 2021. 'Defining linguistic reasoning Transposing model for historical reasoning to the linguistic domain,' *Dutch Journal of Applied* 182–206. doi:10.1075/dujal.19038.die.
- Funke, R. (2018). Working on grammar at school: Empirical research from *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 18(3), 1–39. <https://doi.2018.18.04.05>
- Kabel, K., M. Vedsgaard Christensen, and L. Storgaard Brok. 2021. 'A focused grammar teaching practices across language subjects in schools,' *Language, Culture and Curriculum*, 35(1), 51–66. <https://doi.org/10.1080/07908318.2021.1918144>

Nye ord som inngang til å lære om morfologi – utforskende grammatikkvideregående skole

Mari Nygård³, Andre Midtskogseter Reite³

³NTNU - Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Norway

De siste tiårene har grammatikken vært lite synlig i norske læreplaner, og for at elevene ikke rustes med tilstrekkelig kunnskap (Brøyn 2014). Nygård empirisk at kunnskapshullene er store og at førsteårsstudenter preges av den grammatikkens normative grammatikksyn. Den generelle delen av læreplanen departementet, 2017) vektlegger verdien av utforskende læringsformer for motivasjon (e.g. Healey 2005). Likevel er dette underkommunisert i målene Forskningsfeltet etterlyser kunnskapsbaserte tilnærminger til grammatikkundervisning (Coppen, 2021). I dette spenningsfeltet plasserer prosjektet vårt seg.

I prosjektet Utforskende språkundervisning jobber forskere og lærere i en sammen om å utvikle og prøve ut undervisningsmoduler om grammatikk og mål om å styrke elevenes språkbevissthet og -interesse, i tillegg til deres evne språk (Honda & O'Neill, 2008; Dielemans & Coppen, 2021). Et overordna egne intuisjoner, deres implisitte språkkunnskap, som utgangspunkt for kunnskapsdanning. Den overordna metoden i prosjektet er designbasert (Anderson & Shattuck presenterer vi deler av en intervensjon gjennomført vinteren 2022/2023, der innsikt gjennom arbeid med nye ord i norsk. Elevene arbeidet med nonsensord laget ordbokoppdrag over ord som per i dag ikke er normerte (typiske eksempler slangord), med informasjon om ordklassetilhørighet, uttale, bøyingsformer.

I foredraget peker vi på tendenser og mønstre i undervisningssekvensene. oppnår, forhandler om og uttrykker grammatisk innsikt. Forskningsspørsmålet lingvistiske innsikter framviser en gruppe norske

elever når de arbeider utforskende Vi støtter oss til ulike datakilder: observasjonsnotater, lydopptak, intervjuer ut fra analysene hvilke rammer elevene ser ut til å trenge og hvordan læringsutbyttet

Referanser

- Anderson, T. & Shattuck, J. (2012). Design-Based Research: A Decade of Research? *Educational Researcher*, 41(1), 16-25.
- Brøyn, Tore. 2014. Hvorfor har det blitt så vanskelig å snakke om språket? Anders Kulbrandstad. *Bedre skole* (1), 8-9.
- Dielemans, R. and P. -A. Coppen. 2021. 'Defining linguistic reasoning Transposing Pedagogical Linguistics 2(2).
- van Rijt, J.H.M. & Coppen, P-A. (2021). The conceptual importance of grammar. Knowledge-related rationales for grammar teaching. *Pedagogical Linguistics* 2. 175–199.

Grammatik och metaspråklig kunskap i (språk)undervisning i skandinaviske Eli Anne Eiesland¹, Anja Malmberg⁵, Åshild Sjøfteland⁶, Therese Lindström Tiedemann⁴

¹Oslomet, Norway, ⁴Helsingfors universitet, Finland, ⁵Göteborgs universitet, Sweden, ⁶Høgskolen i Østfold, Norway

Vi presenterer en pilotstudie av resultat från en första enkät med lärare på läroplanernas innehåll om grammatik i de skandinaviske förstaspråksämnen (Danmark, Finland, Norge och Sverige). På så vis inleder vi en utredning av skulle behöva bearbetas för att minska på glappet mellan de olika stadierna förflyttning till högre utbildningsnivåer.

Övergången mellan grundskola, gymnasium och universitetets grammatikundespråken som förstaspråkämnen: danska, norska, svenska, tyder på att det vad som lärs ut på ett stadium och vad som förväntas vara känt sedan tidigare stadium.

Tidigare forskning om grammatikdidaktik visar att elever kan lära sig mycket kallade metakonsept (t.ex. Van Rijt m.fl. 2020). Sådane konsept är överordnade forstå ett sådant metakonsept "låser opp" forståelsen av underordnade konseptroskelbegrepp i Josefsson & Lundin 2017). Exempelvis kan forståelsen av forstå satsled som subjekt och objekt bättere.

Våre preliminära resultat viser att lærere framförallt lyfter opp satsrelaterade satschema, mening, syntax och fundament, samt mange begrepp relaterade finithet, tempus, modus och valens. Vilket står i kontrast till läroplanerna där ofta lyfts fram och även läromedelsstudier viser att fokus är på ordrelaterade 2020; Brøseth, Busterud & Nygård 2020). Tidigare studier har också tenderat beteckningar för de allra vanligaste ordklasserna, substantiv och verb, som brukar känna till någorlunda väl (jfr t.ex. Holmen 2014). Resultaten tydliggör av vad grammatik är och inkluderar, samt vad ett begrepp är oppfattas på ulike kompliserar enkätdesignen för en kommende mer omfattande studie.

Referenser

- Brøseth, H., Busterud, G. & Nygård, M. (2020) "Oppslagsdelen bak i boka grammatikk." Analyse av grammatisk metaspråk i ei lærebok for ungdomstrinnet. *NLT - Norsk lingvistisk tidsskrift*, 38(2), 187–225.

SESSION 4 J: Symposium – Mangfold og motstand: Tverrestetiske og -faglige møter i norskfaget

Sal F3020, 26.10.2023, kl. 10:30 – 12:00

Sindre Dagsland¹, Even Iglan Diesan¹, **Anne Berit Lyngstad**¹, **Line Haanes Gagnat**¹, **Ingrid Rannem Semmingsen**¹, **Ola Harstad**¹, Margrethe Sønneland²
¹NTNU, Norway, ²Universitetet i Stavanger, Norway

Chair: Even I. Diesan

Diskutant: Margrethe Sønneland

Mangfold og motstand: Tverrestetiske og -faglige møter i norskfaget. Kort presentasjon av Lydrik(k) og symposiet som helhet

Sindre Dagsland¹, Even Iglan Diesan¹
¹NTNU, Norway

I undervisnings- og forskningsprosjektet Lydrik(k) (2019-) møtes deltakerne innafor faglige, risikofylte og ambisiøse rammer hvor litteratur og kunst danner utgangspunktet og betingelsene for læring. Lydrik(k) er et samarbeid mellom Institutt for lærerutdanning på NTNU, profesjonelle artister og en ungdomsskole. Lydrik(k) er et relasjonelt og samskapende prosjekt som innebærer møter mellom utøvende litteratur- og musikkpraksiser, mellom ulike språk, mellom skolekultur og populærkultur, og mellom profesjonelle artister, lærere, studenter, elever og lærerutdannere. Her møtes deltakerne i tverrestetiske og -faglige undervisningssituasjoner, hvor forbindelser mellom musikk og lyrikk, låtskaping og arbeid med sanglyrikk og musikkproduksjon står sentralt i ulike undervisningskontekster og -fag.

I symposiet skal vi belyse disse tverrestetiske og -faglige møtene gjennom tre innfallsvinkler: 1) utforskning av det overordna estetisk-teoretiske rammeverket: estetikk og/i norskfaget, 2) undervisning som bærekraft i samskapende skriveprosesser og 3) flerspråklighetsperspektiver på låtlagingsarbeidet når nyankomne elever deltar i Lydrik(k). Bidragene representerer perspektivmangfoldet i prosjektet: litteraturteoretiske og -didaktiske, musikkdidaktiske, pedagogisk-filosofiske og transspråklige tilnærminger. Målet i symposiet er å løfte fram det didaktiske potensialet i skapende tverrfaglige og -estetiske møter som kan legge grunnlag for litteraturundervisning som tar kunstopplevelser, mangfold og tverrestetiske dimensjoner på alvor.

Prosjektet har et utøvende design der elever og studenter lager låter og eksperimenterer med hva en låt kan være for noe. Elever og studenter får tett oppfølging av fagpersoner og artister. Lærerstudentenes erfaringer fra undervisning og gruppearbeid aktualiseres direkte i møte med tilsvarende prosesser hos elevene – hundrevis av ungdommer fra 10. trinn, en mottaksklasse og en klasse for nyankomne flyktninger (16-20 år).

Empirien består av et stort og variert tekstmateriale samla inn i perioden 2019-2023: låter laga av studenter og elever, lydopptak av elevgruppens arbeidsprosesser, tekstutkast fra prosessene, refleksjonsnotat skrevet av lærerstudenter, observasjoner og intervjuer med studenter og elever.

Å skape, utøve og fortrylle – estetikk og eller i norskfaget

Even Igland Diesen¹, Ola Harstad¹, Anne Berit Lyngstad¹

¹NTNU, Norway

I de faglige, lydrike og performative møtene i Lydrik(k) forhandler studenter og elever om hvem de er og hvordan de kan oppnå samklang i møte med kunsten. I dette paperet spør vi hva som skjer, og hvordan vi kan forstå hva som skjer, i skapende norsk- og musikkundervisning. Med utgangspunkt i tre teoretiske begrep som omfatter kunstens potensial for fortryllelse (Felski, 2008), improvisasjon (Peters, 2009; 2017) og det performative (Butler, 1988; Fischer-Lichte, 2008), skal vi belyse møtene mellom elever, lærerstudenter, profesjonelle artister og lærerutdannere innafor intense, kreative læringsprosesser.

Der de fleste som jobber med kunst og litteratur erfarer at det skjer noe med oss når vi møter og skaper kunst, er det mer sjeldent at dette aspektet utforskes i eller vises fram som bakgrunn for analyser og litteraturarbeid. Hva kan en opplevelsesorientert litteraturdidaktikk innebære? Vi skal vende oss mot kunstens handlings- og nærværskarakter gjennom Felskis (2008) postkritiske forståelse av kunsten som fortryllende opplevelser («enchantment»); performativitetsteori (Butler, 1988; Fischer-Lichte, 2008); og perspektiv på utøvende, utprøvende og samvirkende improvisasjon (Peters, 2009; 2017). I litteraturdidaktisk sammenheng gir en slik opplevelsesorientert bevisstgjøring anledning til å utforske, forstå og dyrke litterært, estetisk og relasjonelt nærvær. I presentasjonen vil vi utmeisle et estetisk-teoretisk rammeverk for å tenke omkring og forstå norskfagets skapende og estetiske dimensjoner, og for hvordan vi kan legge til rette for en type norskfaglig arbeid som vektlegger den estetiske opplevelsen, identitetsutfoldelse og hvordan vi handler i møter med kunst, musikk og litteratur.

Nøkkelord: fortryllelse, improvisasjon, performativitet, litteraturdidaktikk, estetisk teori

Referanser

- Butler, J. (1988). Performative acts and gender constitution: An essay in phenomenology and feminist theory. I *Theatre Journal*, 40(4), s. 519-531.
- Felski, R. (2008). *Uses of literature*. Wiley-Blackwell.
- Fischer-Lichte, E. (2008) [2004]. *The transformative power of performance. A new aesthetics*. Routledge.
- Peters, G. (2009). *The philosophy of improvisation*. The University of Chicago Press.
- Peters, G. (2017). *Improvising improvisation. From out of philosophy, music, dance, and literature*. The University of Chicago Press.

Undervisning som bærekraft i kreative og samskapende skriveprosesser

Line Haanes Gagnat¹

¹NTNU, Norway

Hvordan kan (sam)skapende og utforskende litteraturarbeid tenkes som bærekraft? Å tenke litteraturdidaktikk for fremtiden med utgangspunkt i UNESCOs (2017) bærekraftkompetanser kan åpne for flere litteraturdidaktiske muligheter. I dette bidraget drøfter vi spesifikt potensialene som ligger i Lydrik(k) sitt praktiske og utøvende undervisningsopplegg, for å synliggjøre mulighetene som kan ligge i elevers tekstproduksjon. Med utgangspunkt i eksempler fra Lydrik(k) elevenes arbeidsprosesser i låtlagingsarbeidet, retter vi blikket mot lærings- og samhandlingsprosessene som morsmålsfagets litteraturundervisning kan legge til rette for i et bærekraftperspektiv.

Lydrik(k) er fundert i et syn som framhever prosess framfor produkt. I innlegget gir vi innblikk i hva som skjer når elever samarbeider om å skrive en litterær tekst ut fra få deskriptive krav til produkt. Når elevene forhandler om tekstarbeidet, tar de i bruk kunnskap om språk og sjangre, diskuterer forholdet mellom innhold og uttrykk, samtidig som de reflekterer over hvordan de inngår i en større verden (Dagsland, Diesen & Harstad, 2020). Funnene viser at litteraturundervisning som er utforskende og prosessorientert, kan ses som undervisning som bærekraft (bærekraftdidaktikk "type 2", jf. Vare & Scott, 2007). I et slikt bærekraftperspektiv på undervisning, viser empirien at læringsverdien ligger i de åpne samhandlingsprosessene. Slike tilnærminger til litteraturarbeid kan gi elevene erfaring med å samarbeide med andre om å løse komplekse oppgaver uten forhåndsdefinerte løsninger, analytisk og kritisk tenkning og håndtere motstanden og usikkerheten som kan oppstå i et kreativt samarbeid med andre (Dagsland, Diesen & Harstad, 2020). Slik kan litteraturundervisningen også romme flere av bærekraftkompetansene som UNESCO (2017) mener at opplæring i alle fag, på alle nivå, bør fremme.

Nøkkelord: bærekraft, skapende litteraturredidaktikk, samskappingsprosesser

Referanser

- Dagsland, S., Diesen, E. I. & Harstad, O. (2020). Motstand som didaktisk potensial i kreative skriveprosesser. *Norsklæreren*, 44(3), 52-66
- Rieckman, M., Gardiner, S. & Mindt, L. (2017). *Education for Sustainable Development Goals – Learning Objectives*. UNESCO
- Vare, P. & Scott, W. (2007). Learning for a Change: Exploring the Relationship Between Education and Sustainable Development. *Journal of Education for Sustainable Development*, 1(2), 191-198 <https://doi.org/10.1177/097340820700100209>

Kreativ, transspråklig skriving for nyankomne elever

Sindre Dagsland¹

¹NTNU, Norway

Hva skjer når nyankomne elever skal lage låter sammen under veiledning av lærerstudenter og profesjonelle artister? Hva kjennetegner elevenes arbeids- og læringsprosess språklig, semiotisk og musikalsk? Og hva kjennetegner Lydrik(k) skriveverksted og lydlaboratorium som transspråklige læringsarenaer? I dette bidraget ser vi nærmere på empiri fra låtlagingen til en mottaksklasse og en klasse for nyankomne flyktninger (16-20 år).

For minoritetsspråklige elever kan den «normale» skolesituasjonen innebære en god del risiko og motstand når det gjelder språkbruk i ulike kontekster. I presentasjonen skal vi gjennom empiriske eksempler utdype hvorfor og hvordan (tverr)estetiske arbeidsmåter kan åpne og utfordre enkelte språkideologier og -diskurser som handler om at man bør skrive og snakke på norsk, og helst også formelt «riktig» norsk, i klasserommet. Det teoretiske perspektivet innebærer en transspråklig forståelse av skrive- og språkopplæring, og vi bygger på Canagarajahs (2013; 2018) utvida forståelse av transspråking, som inkluderer hele vårt repertoar av språklige og semiotiske ressurser.

Funna fra Lydrik(k) viser at møtene (mellom deltakerne og ulike språk i vid forstand) både bidrar til språklæring og skriveutvikling, og til å skape fellesskap, tilhørighet og trygghet. I sum virka dette myndiggjørende for elevene, og gjorde Lydrik(k) til en læringsarena som romma elevenes «entire selves as learners, and their language and cultural practices» (García & Wei, 2014, s. 77). Sjøl om lydlaboratoriet, skriveverkstedet og skriveprosessene i Lydrik(k) kan ses på som potensielle «trygge» rom, er det et viktig funn at dette likevel ikke er rom som er frie for risiko – det å lage noe sjøl,

eksperimentere og å vise dette fram for noen, innebærer at man må ut av komfortsonen og sette seg sjøl på spill gjennom å gjøre noe man er uvant med (Kjelaas & Dagsland, 2023).

Nøkkelord: transspråking, myndiggjøring, flerspråklighet, kreativ skriving, estetiske uttrykksformer

Referanser

- Canagarajah, S. (2013). Introduction. I S. Canagarajah (red.), *Literacy as translingual practice. Between communities and classrooms*. Routledge.
- Canagarajah, S. (2018). Translingual Practice as Spatial Repertoires: Expanding the Paradigm beyond Structuralist Orientations. *Applied Linguistics*, 39(1), 31-54. doi:10.1093/applin/amx041
- Garcia, O. & Wei, L. (2014). *Translanguaging. Language, bilingualism and education*. Palgrave Pivot.
- Kjelaas, I. & Dagsland, S. (2023). Aisha trer fram som skriver. Kreativ, transspråklig skriving for nyankomne elever. I Kverndokken, K. (Red.), *101 skrivegrep. En teoretisk og praktisk skriveidaktikk*. Fagbokforlaget. (s. 177-194).

SESSION 5 A: Skrivande

Sal F3004, 26.10.2023, kl. 13:00 – 14:30

Elevers metasproglige repertoire i L1-skriveundervisning

Mette Vedsgaard Christensen², Kristine Kabel¹

¹Aarhus Universitet, Danmark, ²VIA University College, Danmark

I denne præsentation fremlægger vi de foreløbige resultater fra et større projekt (2022-2025) om de mere specifikke sammenhænge mellem elevers metasproglige repertoire og skrivning i danskfaget. Vi fokuserer i præsentationen særligt på elevers metasproglige repertoire, som det kommer til udtryk i elevinterviews om egne tekster.

Vores teoretiske ramme tager udgangspunkt i socialesemiotiske accentueringer af skriverens muligheder for skriftsproglige valg (fx Halliday, 1978, Kress 1997, Kress et al., 2005) og i den eksisterende forskning om metalinguistic understanding (fx Myhill et al., 2012) og reflection (Watson & Newman, 2017), samt i Liberg, af Geijerstam og Folkeryds (2011) begreb om text movability. I projektet fokuserer vi på elevers engagement i skrivning, som den kan komme til udtryk i deres beskrivelser og særligt begrundelser for egne sproglige valg, i et krydsfelt mellem det Smidt (2009) har betegnet henholdsvis interaktionelle og ideologiske dimensioner ved skrivningen.

Det større projekts empiri består foreløbigt (forår 2023) af kvalitative observationer og lydoptagelser og fotos af skriveundervisning i danskfaget, indsamlede elevtekster og elevinterview om egne tekster i forbindelse med undervisning i henholdsvis narrative og argumenterende tekster i to 5. og to 8. klasser. I præsentationen har vi fokus på analyser af elevinterview med 24 fokuselever fra de i alt fire klasser om deres tekster. Interviewene har taget udgangspunkt i hvilke passager de synes fungerer godt. I analyserne undersøger vi hvilke sproglige niveauer (form) i teksterne, eleverne taler om og med hvilket metasprog (eksempel/uformelt/formelt), hvilken betydning de tillægger deres valg og med hvilke begrundelser, samt hvilke stemmer (fra undervisningen, hjemmet, kulturprodukter) de trækker på i deres begrundelser. Resultaterne bidrager med empirisk viden om et i dansk uddannelsessammenhæng underbelyst forskningsområde og til en teoretisk kvalificering af, hvordan vi kan forstå og beskrive elevers metalingvistiske repertoire med afsæt i skrivervalg.

Keywords: Metasprogligt repertoire, skriveundervisning, grundskolen, sociolingvistik, interviews

Referencer

- Halliday, M. A. K. (1978). *Language as social semiotic: The social interpretation of language and meaning*. Edward Arnold.
- Kress, G. (1997). *Before writing: Rethinking the paths to literacy*. Routledge.
- Kress, G., Jewitt, C., Bourne, J., Franks, A., Hardcastle, J., Jones, K., & Reid, E. (2005). *English in Urban Classrooms: A Multimodal Perspective on Teaching and Learning*. Routledge.
- Liberg, C., af Geijerstam, Å., & Folkeryd, J. (2011). Scientific Literacy and Students' Movability in Science Texts. In Linder, C., Östman, L., Roberts, D.A., Wickman, P., Ericksen, G., & MacKinnon, A. (Eds.). *Exploring the landscape of scientific literacy*. Routledge.
- Love, K., & Sandiford, C. (2016). Teachers' and students' meta-reflections on writing choices: An Australian case study. *International Journal of Educational Research*, 80, 204-216.
- Myhill, D., Jones, S., Lines, H., & Watson, A. (2012). Re-thinking grammar: The impact of embedded grammar teaching on students writing and students' metalinguistic understanding. *Research Papers in Education*, 27, 139–166. <https://doi.org/10.1080/02671522.2011.637640>

Smidt, J. (2009). Developing Discourse Roles and Positionings. An Ecological Theory of Writing Development. I Beard, Myhill, Riley & Nystrand (red.). *The Sage handbook of Writing Development*. SAGE Publications Ltd.

Hvad kendetegner elevers forståelse af sig selv som skrivere i mellemtrinnets danskfag?

Pernille Hargbøl Madsen^{1,2}, **Bonnie Vittrup**^{1,3}

¹Nationalt Videncenter for Læsning, Denmark, ²Professionshøjskolen Absalon, Denmark,

³Københavns Professionshøjskole, Denmark

I et interviewstudie med ti elever på fire danske folkeskoler i tilknytning til projektet Lolland Skrivers (2021-2025) undersøges:

Hvordan forstår elever sig selv som skrivere i danskfaget? Hvilke ressourcer trækker de på, når de skriver? Hvornår investerer de aktivt i skrivningen?

Studiets empiriske grundlag er tre interviewrunder med i alt ti elever på fire danske folkeskoler i Lolland Kommune i perioden 2022-2023. Interviewene blev gennemført på 6. og 7. klassetrin som semistrukturerede interviews og som talk-around-text-samtaler med tekster valgt af eleverne selv (Lillis, 2009). Fokus er her ikke på teksternes eventuelle mangler eller kvaliteter, men på selve det at skrive i faget.

Materialet er analyseret ud fra Roz Ivanič's (Ivanič, 1998) fire aspekter af skriveridentitet: "the possibilities of self-hood", "the autobiographical self", "the discursal self" og "the authorial self".

Analyserne fokuserer på elevernes selvbillede og biografiske forståelse af sig selv som skrivere, dvs. tidligere skriveerfaringer, skrivning i fritiden, elevernes muligheder for faglig deltagelse i fagets skrivepraksisser samt deres aktive investering i identitetsarbejdet i skrivningen.

I materialet ser vi, at:

De interviewede har meget forskellige erfaringer med skrivning

De ikke er vant til at forholde sig til sig selv som skrivere eller tale om egne tekster, og få kan identificere sig med den medbragte tekst

Når de skriver i dansk, får de typisk ikke feedback eller bliver stilladseret i skriveprocessen

Skrivning i dansk opleves for flere af dem som en udfordring, og formålet med at skrive er ofte diffust/uklart for dem

De udtrykker ønske om at skrive om noget, som interesserer dem, eller noget, som de ved noget om

Alle skriver uden for skolen i digitale, sociale sammenhænge. Få skriver også dagbog og egne historier

Keywords: Elevperspektiv, skriveridentitet, skriveudvikling, talk-around-text-interviews

Referencer

Bazerman, C., Applebee, A.N., Berninger, V.W., Brandt, D., Graham, S., Matsuda, P.K., Murphy, S., Rowe, D.W. & Schleppegrell, M. (2017). Taking the long view on writing development. *Research in the Teaching of English*. Vol. 51.

Bazerman (2019). Lives of writing. In: *Writing and pedagogy*, WAP Vol. 10.3. 2018, p. 327-331. Equinox Publishing.

Christensen, T. S.; Elf, N. F. & Krogh, E. (2014). *Skrivekulturer i folkeskolens niende klasse*. Syddansk Universitetsforlag.

- Graham, S. & Perin, D. (2007). *Writing next. Effective strategies to improve writing of adolescents in middle and high schools*. A Report to Carnegie Corporation of New York.
- Ivanič, R. (1998). *Writing and identity: The discursal construction of identity in academic writing*. John Benjamins Publishing Company.
- Lillis, T. (2009). Bringing writers' voices to writing research: Talk around texts. I: Carter, A., Lillis, T., & Parkin, S. (red.). *Why Writing Matters: Issues of Access and Identity in Writing Research and Pedagogy* (s. 169 – 187). John Benjamins Publishing Company.
- Vittrup, B., & Lützen, P. H. (2021). "Jeg skriver faktisk overhovedet ikke" - om skriveudfordrede unge i uddannelse. *Dansk pædagogisk Tidsskrift*, 2021(2), 15-29.

SESSION 5 B: Litteratur

Sal F3005, 26.10.2023, kl. 13:00 – 14:30

Literary literacy in Finnish language and literature textbooks for lower secondary schools

Ulla Karvonen¹

¹University Of Helsinki, Finland

Literature education can serve several purposes such as developing analytic competences, contributing to personal development and growth, transmitting cultural heritage, or increasing interest in reading. In addition, literary texts can be read at school for the sake of developing reading comprehension or language awareness. (e.g., Gourvennec et al., 2020.) Recent comparative studies on school literature education in Nordic countries have shown that experience-based approaches that foreground students' personal experiences and analytic approaches that stress the development of literary competence exist in parallel, though their relative emphases differ between countries (e.g., Nissen et al., 2021). Kähkölä and Rättyä (2022) argue that in Finnish National Core Curriculum analytic approach is emphasized over experiential approach in upper and lower secondary schools.

In this study, I ask how literary literacy features in secondary school curriculum materials for Finnish language and literature education. More specifically, I focus on what kind of literary texts Finnish language and literature textbooks and workbooks offer for students to read and how they guide the students to interact with these texts. The data for the study consists of three recent textbook series for Finnish language and literature education for lower secondary education. All three series comprise of separate textbooks and workbooks for grades seven, eight and nine. Qualitative content analysis is used as the method for analyzing the data.

Preliminary findings indicate that literary texts in textbooks and workbooks represent mainly young adult fiction. Most task assignments guide students to pick information presented in the text or to make inferences based on that information. Task-assignments that ask students to make use of literary concepts for analyzing and interpreting the text seem to get increasingly common in the 9th grade textbooks which suggests the existence of pedagogical trajectory. Task-assignments that ask students to make connections between text and their own life seem to be rare in all textbooks.

Keywords: Literature education, Literary literacy, curriculum materials, textbooks

References

- Gourvennec, A.F.; Höglund, H.; Johansson, M.; Kabel, K. & Sonneland, M. (2020). Literature education in Nordic L1s. Cultural models of lower-secondary curricula in Denmark, Finland, Norway, and Sweden. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 20(1), 1–32.
- Kähkölä, S. & Rättyä, K. (2022). Kaunokirjallisia elämyksiä etsimässä: Analyysi perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmatekstistä [Searching for the literary experience: An analysis of the national core curriculum]. In: S. Routarinne, P. Heinonen, T. Kärki, A. Roiha, M.-L. Rönkkö & A. Korkeaniemi (Eds.) *Ainedidaktiikka ajassa: Laajenevat oppimisympäristöt. Ainedidaktisia tutkimuksia no. 22*, pp. 164–182.
- Nissen, A.; Tengberg, M.; Svanbjörnsdóttir, B. M. B.; Gabrielsen, I. L.; Blikstad-Balas, M. & Klette, K. (2021). Function and use of literary texts in Nordic schools. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 21(2), 1–22.

En mangfold av berättelser - om litteraturundervisning i det globala och digitala samhället

Stina-Karin Skillermark¹, Anette Svensson²

¹Högskolan För Lärande och Kommunikation, Ju, Sweden, ²Malmö universitet, Sweden

Globaliseringen i kombination med digitaliseringen och en ökad medietäthet har synliggjort en mangfold av berättelser, dels från olika kulturer, dels förmedlade genom olika medier. Denna mangfold kan leda till att gemensamma referensramar minskar (Sörlin, 2020, s. 45–57) och till att människan själv måste navigera och bringa klarhet i vad som är viktigt (Bauman, 2007). Dessa förändrade omständigheter inverkar även på svenskämnets litteraturundervisning (Gren & Erixon, 2020), då följande didaktiska frågor behöver ställas igen: Varför ska eleverna läsa litteratur?, Hur ska eleverna läsa litteratur? och Vilken litteratur ska eleverna läsa?.

Syftet med studien är att bidra med kunskap om hur en undervisningsdesign som utmärks av upplösta gränser mellan såväl litteratur och kultur som estetiska och mediala uttrycksformer, och som sätter berättelser i centrum, kan synliggöra och möjliggöra elevers meningsskapande och uppmuntra förståelse för andra och för andras berättelser. En av frågeställningarna lyder: Hur visar elever förståelse för berättelser genom egen produktion?

Tillsammans med sex gymnasielärare i svenska har en undervisningsdesign skapats och iscensatts i sju klasser som läser Svenska 1 och SVA1. Undervisningsdesignen består av ett förtest, en lektionsserie om sex lektioner och ett eftertest. Under dessa lektioner får eleverna möta och diskutera berättelser i olika uttrycksformer såsom musikvideo, kortfilm, sandkonst, dikt och bild, samt skapa egna berättelser utifrån de berättelser de mött och diskuterat. Av relevans för studien är dels elevernas förmåga att ta till sig berättelsen såväl receptivt som produktivt och koppla den till andra berättelser och till det omgivande samhället, det vill säga, att skapa mening om en berättelse utifrån sina litterära och allmänna repertoarer (McCormick, 1994), dels ta del av och respektera andras åsikter och tankar.

De tentativa resultaten gällande elevernas förmåga att visa sin förståelse för berättelser genom egen produktion visar att de på olika sätt knyter samman delar till en egen helhet, en egen berättelse.

Nyckelord: berättelser, mangfold, litteraturundervisning, gymnasiet

Referenser

- Bauman, Zygmunt (2007). *Liquid Times. Living in an Age of Uncertainty*. Polity Press.
- Gren, B. & Erixon, P.-O. (2020). Understanding the (Post-)National L1 Subjects: Three Problematics. I B. Green & P.-O. Erixon (Red.). *Rethinking L1 Education in a Global Era. Understanding the (Post-) National L1 Subjects in New and Difficult Times*. Springer. s. 259–285.
- McCormick, C. (1994). *The Culture of Reading and the Teaching of English*. Manchester University Press.
- Sörlin, S. (2020). *Till bildningens försvar. Den svåra konsten av att veta tillsammans*. Natur & Kultur.

Marginalisererte samfunnsgrupper i litteraturen – en litteraturredaktisk studie

Lea Reitel Høyer¹

¹Oslomet - Storbyuniversitetet, Norway

Skjønnlitteraturen kan presentere lesere for andre mennesker og samfunnsgrupper som de kanskje ellers ikke ville ha møtt. Skjønnlitteratur byr på muligheten for å leve seg inn i ulike menneskers situasjon, reflektere over deres levemåte og relevante samfunnsproblemer. I Ingvild Rishøis korte, men komplekse roman *Stargate* (2021) møter leseren en familie bestående av to søstre og deres

alkoholisert far på Tøyen i Oslo som må hutle seg gjennom tilværelsen. Den gripende romanen gir stemme til et sviktet barn i samfunnets lavstatusmiljø som ofte blir fortrenget og usynliggjort. Teksten utfordrer konvensjonelle sannheter og byr dermed på empatisk innlevelse og engasjement.

Gjennom et didaktisk opplegg planlagt for 10. trinn på en ungdomsskole, undersøker vi hvordan man kan lese komplekse, narrative tekster med en sosial dimensjon - hvordan arbeid med et tema om en marginalisert samfunnsgruppe kan operasjonaliseres gjennom konkret litteraturredidaktikk. Vi studerer hvordan analytiske og estetiske arbeidsformer med romanen Stargate i klasserommet kan utvikle elevers litterære kompetanse og samtidig utvikle deres etiske og samfunnsmessige tenkning knyttet til omsorgssvikt, barnefattigdom, svake grupper i samfunnet og deres muligheter i livet.

Vi støtter oss på Martha Nussbaums (2016) tanker om at etiske problemstillinger er knyttet til teksters tematikk så vel som i deres form / struktur. I tillegg peker hun på at lesning av skjønnlitteratur med innlevelse og kritisk refleksjon bidrar til å forme vår forståelse av menneskene rundt oss, deres levekår og spesifikke problemer, og dermed kan fremme vår samfunnsforståelse (2016). Vi vil også tolke data i lys av Martin Blok Johansens karakteristik av tekster med motstand (2018) - et sentralt utgangspunkt for at leseren må interagere med teksten og dermed lese kritisk.

Nøkkelord: litteraturredidaktikk, kritisk lesning, komplekse romaner, marginaliserte samfunnsgrupper

Litteratur

Høyen, L. R. og Moe, M. (2023). *En julefortelling på vrangen. - Romanen Stargates muligheter for kritisk lesing*. BLFT (Under utgivelse)

Johansen, M. B. (2018). Kunst som motstand. Ansatter til en uafgørlighetspædagogik. I M. B. Johansen (Red.). *Æstetik og pædagogik*. København: Akademisk Forlag, (s. 237-258)

Nussbaum, M. (2016). *Litteraturens etikk*. Oslo, Pax Forlag

SESSION 5 C: Litteratur

Sal F3010, 26.10.2023, kl. 13:00 – 14:30

Det öppna verket och den slutande läsningen – etik och estetik i texttolkande litteratursamtal

Michael Tengberg¹, Margrethe Sønneland², Maritha Johansson³

¹Karlstad University, Sweden, ²University of Stavanger, Norway, ³Linköping University, Sweden

Den här studien undersöker dynamiken mellan strukturerad öppenhet i litterära texter (Eco, 1989) och tonårsläsares "desire for closure" (McCormick, 1989), uttryckt genom inferenser och determinering (slutningsmekanismer) (Iser, 1978) i helklassdiskussioner. En kritisk fråga är hur lärare kan bidra till en utforskande attityd hos eleverna och uppmuntra till tolerans för öppenhet, tvetydighet och osäkerhet i litteraturen. Att "sluta texten" innebär att reducera dess meningspotential och dess legitimitet ifråga om att kunna representera komplexa, mänskliga frågeställningar. Det kan ske genom att läsaren formulerar förenklade svar och förment "ideala" lösningar på genuina dilemman (t.ex. konflikter, sorger, förluster etc.). Även om detta till en början kan framstå som ett estetiskt problem innebär föreställningar om ideala lösningar på komplexa mänskliga frågeställningar också ett etiskt problem, som bottenar i läsarens ansvar både inför texten som yttrande och inför andra läsare (Bakhtin, 1981). I den här studien analyseras videofilmade litteratursamtal för att identifiera vad det är som möjliggör eller uppmuntrar till ett sådant "slutande av texten". Samtalen har genomförts inom ramen för en pågående interventionsstudie i trettiosex olika klassrum. Några exempel på mekanismer av det här slaget är: 1) låta eleverna gå på magkänslan (lärare); producera kontext som inte impliceras av texten för att underbygga på förhand bestämda tolkningar (elever); fråga efter vad majoriteten tycker (lärarna); förstora perifera detaljer till stöd för valda tolkningar (elever). Dessa bidrar till att reducera det litterära verkets tolkningspotential, och begränsar samtidigt elevernas förmåga att uppfatta etiska dilemman som djupgående intressekonflikter (Choo, 2021). Baserat på exempel från de videofilmade litteratursamtalen diskuterar vi hur läraren kan få eleverna att tolerera ett visst inslag av osäkerhet och tvetydigt och skjuta upp slutandet av textens betydelsemöjligheter (Johansen, 2022). Vi argumenterar för att detta har både etisk och estetisk relevans i studiet av skolans litteraturundervisning.

Den minoriserades selvbiografi i litteraturundervisningen

Marianne Mosvold Leemhuis¹

¹Universitetet i Oslo, Norway

Flere nordmenn med minoritetsbakgrunn har i de siste årene utgitt selvbiografiske bøker hvor de deler erfaringer med å behandles som «annerledes» på grunn av deres hudfarge, religion eller etnisk bakgrunn. Mange av disse bøkene har vunnet priser og toppet salgslistene, og de har også funnet sin vei inn i lærebøker i norskfaget. Vi har imidlertid lite empirisk kunnskap om hvordan elevene arbeider med selvbiografiske fortellinger om minoriserings erfaringer. Hvordan skaper elever mening i møte med slike tekster? Hvordan de snakker om dem? Hvordan de skriver om dem? Hvordan knytter de egne erfaringer til tekstene? Og hva «lærer» de egentlig av dem?

I min doktoravhandling samler jeg inn videodata, lydopptak og elevtekster fra en 10. klasse som leser samfunnsdebattanten Sumaya Jirde Alis selvbiografiske bok Ikkje ver redd sånne som meg (2018). I konferanseinnlegget vil jeg presentere noen foreløpige funn fra dette datamaterialet. I analysen jeg presenterer på NNFF er jeg særlig interessert i hvordan elevene tilnærmer seg Alis skildringer i et

anerkjennelsesteoretisk perspektiv. Formålet med innlegget er å gi eksempler på hvordan det å legge vekt på anerkjennelsens psykologiske eller normative konsekvenser (Honneth, 2008; Ikäheimo, 2009; McQueen, 2022) åpner for ulike tolkninger av Alis minoriseringserfaringer, og ulike forståelser av hennes opplevelers politiske relevans. Som overordnet mål vil jeg illustrere hvordan litteraturredidaktikken har et behov for en mer kompleks forståelse av «opplevelseslesning» i møte med tekster som presenterer kritiske perspektiver på det skandinaviske samfunnet.

Nøkkelord: Litteraturredidaktikk, minoriseringserfaringer, anerkjennelse, demokrati

Gymnasieelevers oppfatninger om litteratur og lesning over tid

Anna Nordenstam¹, Maritha Johansson²

¹University Of Gothenburg, Sweden, ²Linköping University, Sweden

Syftet med studien är att öka förståelsen för litteraturläsningens och litteraturundervisningens betydelse genom att undersöka hur gymnasieelever reflekterar över sin läsning. Studien görs med elever på IB-programmet (International Baccalaureate Diploma Programme). Vi har vid två tillfällen – i början och slutet av programmet – inhämtat elevers skriftliga beskrivningar av sig själva som läsare, i form av läsarbiografier (Millard, 1997; Mossberg Schüllerqvist & Olin-Scheller, 2011, Golland, 2019). Materialet består av ca 60 texter från två insamlingsomgångar. Materialinsamlingen pågick från höstterminen 2020 till vårterminen 2023. Texterna är insamlade på två skolor i olika städer. Texterna har analyserats via tematisk analys (Robinson, 2022). I analysen används begreppet litterär identitet (Nordberg, 2017) för att beskriva hur eleverna positionerar sig själva och sin utveckling som läsare samt Bourdieus (1977) begrepp kulturellt kapital. Läsarbiografierna, eller reader autobiographies, som Golland (2019) benämner dem, visar tydligt betydelsen av läsning i hemmet under barndomen och att intresset för litteraturläsning går fram och tillbaka. Analysen visar att elevernas litterära identitet delvis förändras över tid och att litteraturundervisningen på IB-programmet har en stor betydelse för uppfattningen av litteratur både i skolan och på fritiden. Några elever ger uttryck för en stark litterär identitet, medan ett fåtal inte definierar sig som litteraturläsare alls. Litteraturläsning betraktas generellt vara ett värdefullt kulturellt kapital vilket förstärks under gymnasietiden. Även om detta delvis kan förklaras av undersökningskontexten verkar litteraturundervisningen ha en tydlig påverkan på elevernas syn på sig själva som läsare både inom skolan och på fritiden.

Keywords: läsarbiografier, IB-programmet, litterär identitet, litteraturläsning

References

- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge University Press.
- Golland, R. A. (2019). *Strong Readers' Beginnings: Identifying the Agencies and Individuals who Influence Reading Lives*. Columbia University.
- Millard, E. (1997). Differently Literate. Gender identity and the construction of the developing reading. *Gender and Education*, 9(1), 31–48. <https://doi.org/10.1080/09540259721439>
- Mossberg Schüllerqvist, I., & Olin-Scheller, C. (2011). *Fiktionsförståelse i skolan. Svensklärare omvandlar teori till praktik*. Studentlitteratur
- Nordberg, O. (2017). *Avkoppling och analys: Empiriska perspektiv på läsarattityder och litterär kompetens hos svenska 18-åringar*. [Doktorsavhandling] Uppsala universitet.
- Robinson, O. C. (2021, March 18). Conducting Thematic Analysis on Brief Texts: The Structured Tabular Approach. *Qualitative Psychology*. Advance online publication. <http://dx.doi.org/10.1037/qup0000189>

SESSION 5 D: Flerspråkighet, språkstärkande, minoriteter

Sal U3040, 26.10.2023, kl. 13:00 – 14:30

Begripligt och engagerande? Didaktiska stilgrepp i gymnasieläromedel för svenska som andraspråk

Pia Cederholm¹

¹Uppsala universitet, Sweden

De flesta svenska klassrum präglas idag av mångfald i bemärkelsen att elevernas språkliga bakgrund är långt ifrån förutsägbar. Lärarens uppgift att anpassa undervisningen efter varje elevs förkunskaper blir därmed en didaktisk utmaning. I gymnasiets tredje kurs i svenska förväntas undervisningen förbereda eleverna inför det nationella provets enda skrivuppgift: en utredande text av vetenskaplig karaktär, med mycket snäva ramar för uppbyggnad, innehåll, språk och referenshantering. Även om mötet med denna nya texttyp innebär svårigheter för alla elever kan sådan 'high literacy' vara särskilt krävande för flerspråkiga elever som ska skriva på sitt andraspråk (Langer, 2001).

För att kartlägga hur läromedel för gymnasiets svenska som andraspråk introducerar texttypen och förbereder eleven inför skrivandet av utredande text analyseras här de didaktiskt syftande stilgrepp som används i sex olika läroböcker. Syftet är att undersöka läromedlens meningserbudanden till eleven (Englund, 1997). Den systemisk-funktionella lingvistik används som teoretiskt ramverk i analysen av de lexikogrammatiska och multimodala val som ligger bakom läromedelssidans utformning (Halliday & Matthiessen, 2014; Kress & van Leeuwen, 2019).

Resultatet av analysen visar en bred palett av verkningsmedel med potential att begripliggöra texttypens krav och engagera eleven inför skrivuppgiften. Det sker genom både lexikal kohesion (repetition, synonymi etc.) och konjunktiv kohesion (expansioner via förklaringar, exempel etc.) men också genom språkliga metaforer, bilder och layout. Hur väl dessa didaktiska verkningsmedel kan väntas fungera när de möter det språkligt och kulturellt heterogena klassrummet är en fråga som kommer att belysas i presentationen.

Nyckelord: svenska som andraspråk, skriva utredande text, läromedelsanalys, SFL

Referenser

- Englund, T. (1997). Undervisning som meningserbudande. I Uljens, M. (red.) *Didaktik*. Studentlitteratur.
- Halliday, M. A. K. & Matthiessen, C. M. I. M. (2014). *Halliday's introduction to functional grammar*, 4th edition. Routledge.
- Kress, G. & van Leeuwen, T. (2019). *Reading images. The grammar of visual design*. 3rd ed. Routledge.
- Langer, J. A. (2001). Beating the Odds: Teaching Middle and High School Students to Read and Write Well. *American Educational Research Journal*, 38:4, 837-880.

SFI-elevers språkpraktik - Upplevelser och ordförrådsdiskussioner

Robert Walldén¹

¹Malmö universitet, Sweden

Under de senaste decennierna har utbildningen i svenska för invandrare (SFI) blivit allt starkare kopplad till arbetsmarknaden. Samtidigt tyder tidigare forskning på att SFI-undervisningens relevans för språkligt deltagande utanför klassrummets väggar behöver stärkas (t.ex. Ahlgren & Rydell, 2020; Wedin & Shaswar, 2022).

Denna presentation ger en praktisknära och kvalitativ belysning av en kommuns satsning på en SFI-kurs där klassrumsundervisningen integrerades med elevers praktik inom olika branscher. Undervisningen hade inspirerats av tidigare forskning om språkpraktik (Sandwall, 2013) som har visat behovet av att skapa meningsfull transfer mellan praktikplats och klassrum. Eleverna fick därför språktränande uppgifter som de genomförde under veckovisa praktikdagar som de sedan redovisade inför klasskamraterna.

Presentationen utgår från följande frågeställningar: Vilka erfarenheter beskriver SFI-eleverna av att använda och utveckla målspråket (svenska) under språkpraktiken och lektionsmomenten? Vad kännetecknar klassrumsinteraktionen under ett specifikt moment som sökte skapa transfer mellan praktikplats och klassrum, nämligen elevers presentationer av en ordförrådsuppgift?

Forskningen följde en praktisknära och etnografiskt inspirerad ansats där forskaren och den deltagande läraren samarbetade. 20 SFI-elever ingick i studien som studerade kurs C och D. Undervisningen dokumenterades genom observationer, ljudinspelningar och intervjuer under två kurstillfällen som varade totalt 20 veckor. Tematiseringen av elevernas upplevelser av språkpraktiken inspirerades av situationsvariabler för språk användning som har utvecklats inom systemisk-funktionell lingvistik. För analys av klassrumsdiskussioner om ord eleverna hade valt ut från praktikplatserna användes semantiska begrepp från Legitimation Code Theory (Maton, 2013; Walldén & Någord Larsson, 2021).

Resultatet visar att elever som praktiserade på äldreboenden och förskolor uppgav relativt rikliga språk användningsmöjligheter medan det motsatta fallet gällde för elever med branschval inom lager och kök. Under klassrumssamtalen kopplade till elevernas ordförrådsuppgift skedde en rik interaktion om situationsberoende betydelser av ord och uttryck som kan kopplas till olika språkliga domäner. Momentet öppnade upp för en kunskapsbyggande interaktion där både läraren och eleverna bidrog till att kontextualisera de olika betydelserna.

Referenser

- Ahlgren, K., & Rydell, M. (2020). Continuity and change: Migrants' experiences of adult language education in Sweden. *European journal for Research on the Education and Learning of Adults*, 11(3), 399–414. <https://doi.org/10.3384/rela.2000-7426.ojs1680>
- Maton, K. (2013). Making semantic waves: A key to cumulative knowledge-building. *Linguistics and education*, 24, 8–22. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2012.11.005>
- Sandwall, K. (2013). *Att hantera praktiken: Om sfi-studerandes möjligheter till interaktion och lärande på praktikplatser*. Doktorsavhandling. Göteborgs universitet.
- Walldén, R., & Nygård Larsson, P. (2021). Negotiating figurative language from literary texts: Second-language instruction as a dual literacy practice. *L1 Educational Studies in Language and Literature*, 21, 1–30. <https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2021.21.01.08>
- Wedin, Å., & Norlund Shaswar, A. (2022). Interaction and meaning making in basic adult education for immigrants the case of Swedish for immigrants in Sweden (SFI). *Studies in the Education of Adults*. <https://doi.org/10.1080/02660830.2022.2065786>

Flerspråkiga elever och digitala översättningsresurser i interaktion

Anna Slotte¹, Jenny Högström¹, **Katarina Rejman**², **Kirsi Wallinheimo**¹, Martina Aaltonen¹

¹University of Helsinki, Finland, ²Stockholm University, Sweden

I studien beskrivs och analyseras flerspråkiga elevers användning av online översättningsresurser under L1-lektioner där elever skriver texter digitalt.

Under de senaste åren har forskningen om digitala översättningsresurser i pedagogiska sammanhang ökat. Det är ändå endast ett fåtal studier som följer användningen av resurserna i själva skrivprocessen (se t.ex. Beiler & Dewilde, 2021; Musk, 2022). Forskningen om digitala översättningsresurser har främst utförts inom ramen för andraspråksundervisning.

Syftet är att bidra med ökad kunskap om flerspråkiga elevers digitala skrivprocesser med fokus på online översättningsresurser. I studien prövas ett sociomateriellt perspektiv där teknologin uppfattas ha en relationell agens (Leonardi, 2012). Intresset riktas sålunda mot interaktionen mellan elever och digitala översättningsresurser.

Det empiriska materialet består av videoinspelningar utförda under lektioner i ämnet svenska och litteratur i årskurs 7 i en svenskspråkig skola i Finland. Två fokuselevers skärmar har spelats in och därtill har helklasskamera använts. En stor andel av eleverna använder huvudsakligen finska utanför skolan och hittar ofta snabbare ett specifikt finskspråkigt ord framom ett svenskspråkigt. Skrivandet i skolan, som görs på svenska, verkar trigga ordsökningsprocesser hos elever (se också Slotte & Forsman, 2017).

De preliminära resultaten visar att det finns en variation och rörlighet i elevernas användning av digitala översättningsresurser: olika resurser används och sökningen görs på olika språk och med variation i fråga om enskilda ord och meningar. Elevernas val under skrivandet påverkas av de bidrag som teknologin erbjuder. Textproduktionen innehåller på så sätt moment av förhandlingar med de digitala resurserna där kompromisser görs, och där både digital och språklig kreativitet är synlig. Ur ett didaktiskt perspektiv uppmärksammar vi frågor om utrymme för undervisning i digitala resurser.

Referenser

- Beiler, I. R., & Dewilde, J. (2020). Translation as Translingual Writing Practice in English as an Additional Language. *The Modern Language Journal (Boulder, Colo.)*, 104(3), 533–549. <https://doi.org/10.1111/modl.12660>
- Leonardi, P. M. (2012). Materiality, Sociomateriality, and Socio-Technical Systems: What Do These Terms Mean? How Are They Different? Do We Need Them? In P. M. Leonardi, B. A. Nardi, & J. Kallinikos (Eds.), *Materiality and Organizing* (pp. 24–48). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199664054.003.0002>
- Musk, N. (2022). Using online translation tools in computer-assisted collaborative EFL writing. *Classroom Discourse*, 13(2), 119–144. <https://doi.org/10.1080/19463014.2021.2025119>
- Slotte, A. & Forsman, L. (2017). Skriva av och skriva eget – samtal om skrivande i den svenskspråkiga skolan i Finland. In M. Tandefelt (ed.), *Språk i skola och samhälle, Svenskan i Finland - i dag och i morgon. II:2*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland; no. 810. (p. 15-51)

SESSION 5 E: Språklärande och språkmedvetenhet

Sal U4062, 26.10.2023, kl. 13:00 – 14:30

Rolleleik og språklæring i ein norsk, fleirdialektal barnehagekontekst

Oda Steindal Romarheim¹

¹Høgskulen På Vestlandet, Norway

Eg vil presentere eit pågåande doktorgradsprosjekt som undersøker samanhengen mellom rolleleik og språklæring i ein norsk, fleirdialektal barnehagekontekst. Forsking på språkbruk i rolleleik syner at born som bur utanfor austlandsområdet, vekslar mellom eit bokmålsnært talemål og eiga, lokal dialekt (Kleemann, 2013; Strand, 2020), noko som indikerer at det bokmålsnære talemålet har ein særskild status i samfunnet (Strand, 2020). Målet med studien er å undersøkje kva for lingvistisk kompetanse borna som vekslar, har i det bokmålsnære talemålet. Borna som deltek i studien, har ei vestnorsk dialekt, og vil dessutan ha det mindre brukte skriftspråket, nynorsk, som opplæringsmål når dei byrjar på skulen. Det teoretiske rammeverket inkluderer teori om dialekttileigning (Siegel, 2010), i tillegg til teori om rolleleik og språkleg variasjon (Strand, 2020). Innsikter frå teori om språkideologi vil også vere relevante (Horner & Weber, 2018).

I denne presentasjonen vil eg leggje fram førebelse resultat frå longitudinelle observasjonar av borna som leikar rolleleik i barnehagen. Audiovisuelle opptak har blitt gjorde i ein tidsperiode på 10 månadar, og informert samtykke frå føresette og personell har blitt innhenta.

Førebelse funn viser at graden av austnorske trekk i borna sitt rolleleikspråk aukar over tid, og eg diskuterer korleis rolleleik og språklæring heng saman, og vidare korleis rolleleik kan bidra til å forme språkleg og kulturell identitet og sosialisere borna inn i språkideologi og diglossi i det norske samfunnet.

Nøkkelord: Rolleleik, språklæring, diglossi

Litteratur

Horner, K. & Weber, J. (2018). *Introducing Multilingualism. A Social Approach*. Routledge.

Kleemann, C. B. (2015). *Lek på to språk: En studie av språkalternering og kodeveksling i tospråklig rolleleik på nordsamsisk og norsk i en samisk barnehage* [doktorgradsavhandling, Universitetet i Tromsø]. Munin UiT. <https://hdl.handle.net/10037/8153>

Siegel, J. (2010). *Second dialect acquisition*. Cambridge University Press

Strand, B-M. S. (2020). Morphological variation and development in a Northern Norwegian role play register. *Nordic Journal of Linguistics*, 43(3), 289-321. <https://doi.org/10.1017/S0332586520000219>

Språkvetenskap i gymnasiet svenskämne

Fredrik Olsson¹

¹Linköping University, Sweden

De ämnesområden som fokuserar kunskaper om språk utgör en underbeforskad del av skolämnet svenska (Holmberg & Nordenstam, 2016), och studier visar att språkdelen av ämnet framstår som diffus samt att undervisning i t. ex. grammatik och språkhistoria vållar både lärare och elever svårigheter (Hansson, 2011; Bergman 2007; Ask & Lindgren 2014). I mitt avhandlingsprojekt undersöks

hur ämnesområden med fokus på kunskaper om språk (exempelvis grammatik, sociolingvistik och språkhistoria) legitimeras i styrdokument och offentligt förda diskussioner om gymnasieskolans svenskämne. I projektet anläggs ett diakront perspektiv, och det empiriska materialet består huvudsakligen av kursplaner och anvisningar från hela 1900-talet fram till idag samt texter publicerade i Svenskläraryrkeförbundet (tidigare Modersmållärares förening) årsskrift och tidskriften Svenskläraren (tidigare Vårt modersmål) under samma period. Undersökningen är diskurshistorisk (Reisigl & Wodak, 2016) och hämtar diskursanalytiska redskap bland annat från van Leeuwens (2008) legitimeringsanalys. Att det empiriska materialet spänner över drygt ett sekel gör det möjligt att visa på såväl synkron som diakron variation i diskursiva konstruktioner av skolämnet, liksom variation i relationen mellan skolämnet svenska och akademiska discipliner (framför allt svenska språket/nordiska språk). Studien visar att det förekommer diakron variation i fråga om vad som ska behandlas i undervisningen. Även vad gäller ämnesområden och stoff som under hela den undersökta perioden utgör en stabil del av ämnet (till exempel språkhistoria) förekommer dock såväl synkron som diakron variation i fråga om hur ämnesinnehållet legitimeras och delegitimeras.

Nyckelord: språkdidaktik, legitimering, diskursanalys

Referenser

- Ask, Sofia & Lindgren, Maria (2014). Undervisning i språkhistoria: En ämnesdidaktisk utmaning för lärarstudenter. *HumaNetten* 32, 5–12.
- Bergman, Lotta (2007). *Gymnasieskolans svenskämnen*. Diss., Malmö högskola.
- Hansson, Fredrik (2011). *På jakt efter språk*. Diss., Malmö högskola.
- Holmberg, Per & Nordenstam, Anna (2016). Svenska med didaktisk inriktning. Ett forskningsområde i rörelse. I: Heidi Höglund & Ria Heilä-Ylikallio (Red.). *Framtida berättelser. Perspektiv på nordisk modersmålsdidaktisk forskning och praktik* (s. 47–62). Åbo Akademi, Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier.
- Reisigl, Martin & Wodak, Ruth (2016). The discourse-historical approach (DHA). I: Ruth Wodak och Michael Meyer (Red.). *Methods of Critical Discourse Studies*. 3. uppl. London: Sage, 23–61.
- van Leeuwen, Theo (2008). *Discourse and practice: new tools for critical discourse analysis*. Oxford: Oxford University Press.

Ämneslärares erfarenheter och upplevelser av språkutvecklande arbetssätt i gymnasieskolan

Sara Hellman¹

¹Södertörns Högskola, Sweden

I takt med att antalet flerspråkiga elever ökar i svenska skolor och att lärares kompetens för språkutveckling blir allt viktigare, har kommuner runt om i landet alltmer börjat erbjuda fortbildning inom språk- och kunskapsutvecklande arbete (SKUA). Tidigare forskning (t.ex. Gibbons 2018; Hajer & Meestringa 2020) betonar vikten av att lärare medvetet arbetar med språkutveckling, men det är inte tydligt vad detta innebär för den enskilda läraren i klassrummet. Samtidigt ställs höga krav på elevernas språkkunskaper i senare skolår, krav som är mer eller mindre konkretiserade för både lärare och elever i olika ämnen (Macken-Horarik 1996).

I studien som presenteras här undersöks ämneslärares upplevelser och erfarenheter om SKUA i gymnasieskolan. Materialet består av en enkätundersökning som fokuserar på ämneslärares åsikter om SKUA i relation till deras egna ämnespraktiker. Genom att använda diskursanalytiska metoder (Fairclough 2013) undersöker jag lärarnas kommentarsvar om deras erfarenheter och uppfattningar om språk- och kunskapsutvecklande arbete inom deras egna ämnen, samt hur dessa förhåller sig till Skolverkets diskurs om SKUA och kravet att alla lärare behöver arbeta med språkutveckling. Studien

intresserar sig särskilt för hur språklärare och ämneslärare i andra ämnen förhåller sig till denna normativa diskurs i förhållande till deras ämnen och eventuella skillnaderna däremellan.

Preliminära resultat visar att alla lärare i studien orienterar sig efter Skolverkets normativa diskurs om SKUA, men att många uttrycker att det är otydligt vad språk- och kunskapsutvecklande arbete innebär inom deras ämnen. Samtidigt framkommer diskurser om flerspråkighet, skolmiljöns förutsättningar och lärarnas arbetsförhållanden i deras kommentarer. Eftersom det ställs höga krav på ämneslärares språkutvecklande kompetenser är det viktigt att undersöka hur lärarna resonerar vad ett språk- och kunskapsutvecklande arbete innebär i just deras ämnespraktiker och vilka språkliga krav deras ämnen ställer på eleverna.

Nyckelord: Språk- och kunskapsutvecklande arbete, flerspråkighet, diskursanalys

Referenser

Fairclough, N. (2013). *Critical discourse analysis: the critical study of language*. 2.ed. Harlow: Longman

Gibbons, P. (2018). *Lyft språket, lyft tänkandet: språk och lärande*. Tredje upplagan Lund: Studentlitteratur

Hajer, M. & Meestringa, T. (2020). *Språkinriktad undervisning: en handbok*. Tredje upplagan Lund: Studentlitteratur

Macken-Horarik, M. (1996). *Constructing the invisible: specialized literacy practices in junior secondary English*. University of Sydney

SESSION 5 F: Litteratur

Sal U3029, 26.10.2023, kl. 13:00 – 14:30

Mødet mellem læremiddel og klasserum i litteraturundervisningen

Maiken Norup¹

¹Aarhus Universitet, Denmark

I dette paper præsenterer jeg de foreløbige resultater fra delanalyser i mit ph.d.-projekt: En empirisk undersøgelse af litteraturanalyse og litteraturfortolkning fra læremiddel til undervisning i grundskolens ældste klasser. Formålet med projektet er at undersøge mødet mellem digitale læremidlers didaktiske intentioner og deres faktiske anvendelse i litteraturundervisningen i 8. klasser. Præsentationen indeholder projektets foreløbige resultater med afsæt i forskningsspørgsmålet: Hvordan prioriteres og praktiseres litteraturanalyse og -fortolkning i læremiddelprocessen fra lærerens valg af et digitalt læremiddel til elevernes afsluttede arbejde?

Mødet mellem læremiddel og læremiddelpraksis undersøges i en holistisk læremiddel-teoretisk teoriramme. Rammen bidrager med begreber, der adskiller intentioner i læremidler fra lærere og elevers realisering af læremidlerne i den didaktiske praksis. Analysen udføres ved brug af en analytisk induktiv kodning af dokumenter (det oprindelige læremiddel og lærernes redidaktiseringer af det oprindelige læremiddel) og videoobservationer (den gennemførte litteraturundervisning). Kodningen udføres i databehandlingsprogrammet NVivo ved brug af teoretisk forankrede almen- og fagdidaktiske begreber (f.eks. oplevelse, analyse, fortolkning, perspektivering, rammesætning). Analysen omfatter følgende nedslag i empirien

- 1) Didaktiske intentioner i et digitalt litteraturdidaktisk læremiddel, som lærerne selv vælger
- 2) Lærernes realisering af det litteraturdidaktiske læremidlets didaktiske intentioner og deres redidaktisering af læremidlet (fx skriftlig redidaktisering, spørgsmålstyper under klassesamtaler)
- 3) Elevernes realisering af lærerens og det digitale læremidlets litteraturdidaktiske intentioner (fx i svar på lærerens spørgsmål under klassesamtaler og arbejde med læremidlets opgaver)

De foreløbige resultater peger på to forhold i mødet mellem læremiddel og læremiddelpraksis. Dels prioriterer lærerne forståelse af litteraturen og andre æstetiske tekster højere end analyse og fortolkning. Dels praktiserer lærerne analyse og fortolkning i overensstemmelse med deres redidaktisering af læremidlerne i højere grad end forslagene i læremidlerne.

Søgeord: litteraturundervisning, litteraturanalyse og -fortolkning, digitale læremidler, grundskolen

Rethinking the focus of literature education – Model of narrative agency as a possible framework

Kaisu Rättyä¹

¹Tampere University, Finland

The curricular texts for L1 literature education include different orientations and various kind of guiding paradigms (Pieper 2020). The discussions of the future of L1 Education has brought up meta themes, like globalization, pluriculturalism, technological change, and educationalization has been presented. These, as well as the interpretative problems with umbrella terms multiliteracies and literacies, induce us to consider the fundamentals and framework for L1 education. (Krogh, 2020; Green

and Erixon, 2020). Concepts multiliteracy and text seem to be losing their explicit meaning, and they might be regarded as floating signifiers or even empty signifiers (Laclau 2005). Particularly in literature education, the concept of literacy has affected disturbance (e.g., Gourvennec et al., 2020). Instead of literacy, Krogh proposes the concept of Bildung as a general goal of L1 subjects. Conversely, Green, Molyneux and Schull (2022) suggest approaching language and literature education with rhetoric and agency. Instead of competences like literacy, I choose activist orientation, and explore the goals and contents of literature education with the concept of narrative agency.

This theoretical paper discusses how the model of narrative agency could work as a future framework for literature curricula. Narrative agency is a theoretical orientation presented in philosophy and then elaborated by narrative scholars. The concept refers to people's skills navigating in narrative environments and using, analyzing, and challenging the narratives alone or together. The model of narrative agency covers three different dimensions towards agency: narrative awareness, narrative imagination and narrative dialogicality (Meretoja 2018; 2022). My curricular framework presents how these three dimensions and perspective awareness can combine the aims, goals and contents usually linked to literature education.

Keywords: literature education, literary curricula, narrative agency, goals

References

- Gourvennec, A. F., Höglund, H., Johansson, M., Kabel, K., & Sønneland, M. (2020). Literature education in Nordic L1s: Cultural models of national lower-secondary curricula in Denmark, Finland, Norway and Sweden. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 20, 1–32. <https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2020.20.01.07>
- Green, B. & Erixon, P.-O. (2020). Understanding the (Post-)National L1 Subjects: Three problematics. In B. Green & P.O. Erixon (Eds.), *Rethinking L1 education in global era*, pp. 259–285. https://doi.org/10.1007/978-3-0303-55997-7_6
- Green, B., Molyneux, P., & Scull, J. (2022). Rhetoric, agency, pedagogy: a “new” perspective on language and literacy education. *The Australian Journal of Language and Literacy*. <https://doi.org/10.1007/s44020-022-00013-3>.
- Krogh, E. (2020). Bildung and Literacy in Subject Danish: Changing in L1 Education. In B. Green & P.O. Erixon (Eds.), *Rethinking L1 education in global era*, pp. 157–176. https://doi.org/10.1007/978-3-0303-55997-7_6
- Laclau, E. (2005). *On Populist Reason*. Verso.
- Meretoja, H. (2018). *The Ethics of Storytelling: Narrative Hermeneutics, History, and the Possible*. Oxford University Press.
- Pieper, I. (2020). L1 Education and the place of literature. In B. Green & P.O. Erixon (Eds.), *Rethinking L1 education in global era*, 115–132. https://doi.org/10.1007/978-3-0303-55997-7_6

Hvordan forstår L1-lærere i Sverige, Norge og Danmark strategier og didaktiske principper i undersøgende litteraturundervisning: et komparativt studie i QUALE

Nikolaj Elf¹

¹Syddansk Universitet, Denmark

Dette paper præsenterer fund fra det komparative projekt Quality Literature Education (QUALE), som bygger oven på storskalaprojektet Kvalitet i Dansk og Matematik (KiDM). KiDM udviklede en programteori for undersøgende litteraturundervisning med afsæt i en fænomenologisk tilgang (Hansen et al. 2019), som blev empirisk afprøvet i et mixed methods-interventionsstudie blandt danske grundskoleelever i mere end 150 skoler. QUALE er et multipelt casestudie, der med afsæt i KiDMs programteori og undervisningsmateriale – oversat til norsk og svensk – eksperimenterer med

undersøgende litteraturundervisning i norske, svenske og danske klasserum i tæt samarbejde med otte lærere.

De deltagende lærere – fra én norsk, én svensk og to danske skoler – mødtes efter gennemførte undervisningsforløb på et todages seminar med forskergruppen, hvor de reflekterede over erfaringer, forståelser og praktiseringer af den undersøgende tilgang ud fra en tematisk organisering relateret til programteorien. Hensigten var at etablere et 'kommunikativt space' (Kemmis et al, 2014), der afsøger og potentielt kan forandre den praksisarkitektur der gør sig gældende i litteraturundervisningen i L1-fag (Elf, 2021). I denne præsentation er der fokus på forskningsspørgsmålet: Hvordan forstår L1-lærere i Sverige, Norge og Danmark strategier og didaktiske principper i undersøgende litteraturundervisning? Samtalerne der adresserer dette spørgsmål, er blevet lydoptaget (i alt 190 minutter) og kodet med NVivo med brug af deduktiv og åben kodning, ligesom de er blevet intersubjektivt og økologisk valideret (Bryman 2004).

Analysen finder at lærerne på tværs af cases anerkender vigtigheden af undersøgende litteraturundervisnings betoning af den oplevelsesorienterede strategi, der tidligt i læseprocessen muliggør elevens udvikling af førsteordens-viden og kropslige erfaringer. Til gengæld varierer det på tværs af cases hvorvidt eksamensformer indvirker på undersøgende litteraturundervisning.

Samlet set validerer QUALE fund fra KiDM: undersøgende litteraturundervisning ser ud til at fremme engagerende deltagelse fra elever uanset socioøkonomisk og anden baggrund. QUALE-studiet peger imidlertid også på hvordan lokale, delvist nationale, praksisser medformer forståelsen og brugen af tilgangen. Som sådan bidrager studiet til en dybere forståelse på skandinavisk plan af hvad der karakteriserer kvalitet i litteraturundervisning i nordiske L1-klasserum – hvilket kunne åbne op for storskala-eksperimenter på nordisk plan.

Nøgleord: litteraturundervisning, forsker-lærer-samarbejde, komparative studier.

Referencer

- Bryman, A. (2004). *Social Research Methods (3rd ed.)*. Oxford University Press.
- Elf, N. (2021). The surplus of quality: How to study quality in teaching in three QUINT projects. In M. Blikstad-Balas, K. Klette, & M. Tengberg (Eds.), *Ways of Analysing Teaching Quality: Potentials and Pitfalls* (pp. 53-88). Scandinavian University Press.
<https://doi.org/https://doi/pdf/10.18261/9788215045054-2021-02>
- Hansen, T. I., Elf, N., Gissel, S. T., & Steffensen, T. (2019). Designing and testing a new concept for inquiry-based literature teaching: Design Principles, development and adaptation of a large-scale intervention study in Denmark. Contribution to a special issue Systematically Designed Literature Classroom Interventions: Design Principles, Development and Implementation, edited by Marloes Schrijvers, Karen Murphy, and Gert Rijlaarsdam. *L1 - Educational Studies in Language and Literature*, 19. <https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2019.19.04.03>
- Kemmis, S., Wilkinson, J., Edwards-Groves, C., Hardy, I., Grootenboer, P., & Bristol, L. (2014). Revitalising Education: Site Based Education Development. In *Changing practices, changing education* (pp. 202-222). Springer.

SESSION 5 G: Skrivande

Sal F3006, 26.10.2023, kl. 13:00 – 14:30

Negotiating norms of writing in comprehensive school collaborative writing

Riitta Juvonen¹, Sara Routarinne²

¹Helsingfors universitet, Finland, ²Åbo universitet, Finland

Writing practices in classrooms encompasses a wide range of contexts, aims and norms in language arts as well as in other subjects (Routarinne et al. 2023). On the other hand, research on classroom interaction has shown how the teacher's initial agenda often transforms when students are working on the given task (see Breen, 1989). In this study, we promote understanding about students' orientation towards the various norms of writing in classrooms.

The paper focuses on the literacy events of collaborative writing in the context of comprehensive school environmental studies and history. We explore how the students negotiate their understanding about the writing assignment and the given instructions in interaction between peers. More specifically, we focus on the expressions of deontic modality: What they think they should (not) or must (not) do when producing the text. Our study contributes to the line of research that has scrutinized deontic rights in different work life contexts (e.g., Stevanovic 2013) and expands it into school context.

The research data for the study consist of video-recordings of Finnish comprehensive school lessons from two schools. The language of instruction in these schools is Finnish. The students were fourth graders (approx. 10 years old) at the beginning and sixth graders at the end of the study. As a method, we draw on multimodal conversation analysis (Goodwin, 2000).

We describe how the students construct the guidelines of the writing assignment in their interaction. While the students regularly refer to teachers' instructions as authoritative norms that they must follow they also negotiate the boundaries and their understanding about those rules. It is, for example, undesirable to write too much. Our analysis sheds light to the students' understanding about the writing processes and genres they are producing. Moreover, we demonstrate how everyday classroom writing practices emerge in students' interaction.

Keywords: collaborative writing, classroom interaction, writing practices

References

- Breen, M. (1989). The evaluation cycle for language learning tasks. In R. K. Johnson (Ed.). *The second language curriculum* (pp. 187–206). Cambridge University Press.
- Goodwin, C. (2000). Action and embodiment within situated human interaction. *Journal of Pragmatics*, 32(10), 1489–1522.
- Routarinne, S., Juvonen, R., & Pentikäinen, J. (2023). Developing Writing across and in School Subjects: Introduction to Special Issue. *Journal of Writing Research*.
- Stevanovic, M. (2013). *Deontic rights in interaction: A conversation analytic study on authority and cooperation*. University of Helsinki.

L1 Writing Development in the 5th-9th Grade: A corpus-based study

Morten Tannert¹

¹VIA University College, Denmark

With the increasing digitization of schools, student texts are now by default available in digital formats which makes it easier to collect and annotate corpora of student texts. As a result, new digital methodological approaches for studying writing development in school are now emerging (Crossley, 2020; Moxley et al., 2017). In this paper presentation, I report from a recently conducted PhD study in which I studied linguistic trajectories of writing development in student texts from the 5th-9th grade by means of digital and automated tools from the field of Natural Language Processing (NLP) (Eisenstein, 2019). The research question was twofold. One, I aimed to examine how texts written by students from different grade levels differed from each other from a linguistic perspective. Two, I wanted to study the effect of extra-linguistic variables, such as student gender, writing attitude and social background, on syntactic and lexical features in the texts.

The study is based on a corpus of both narrative (n=228) and descriptive (n=236) student texts from grade levels 5-9. In order to answer the first research question, I designed a mixed methods study in which I combined quantitative analyses of five NLP variables with in-depth qualitative lexicogrammatical analyses of 15 student texts. The five NLP variables were text length, sentence length, mean dependency distance, word length and lexical variation (OVIX). To answer the second research question, I collected data on i.a. gender, writing attitude, social background and reading and writing habits through an administered survey to the participating student. I then employed multiple regression modelling to estimate the effect of the extra-linguistic on the five NLP variables in the texts. Beta-coefficients were included to compare effect between variables. The results of the study indicate that a linear conception of writing development across grade levels may not be valid and that variance within grade levels seems to increase over time. Also, the results show that student gender and social background are highly relevant extra-linguistic factors to include when accounting for linguistic differences in student writings. In the presentation, I will present the results of the analyses in more detail as well as elaborate on the background and methodological considerations related to the study.

Keywords: writing development, sociology of writing, corpus linguistics, natural language processing

References

- Crossley, S. A. (2020). Linguistic features in writing quality and development: An overview. *Journal of Writing Research*, 11(3), 415–443. <https://doi.org/10.17239/jowr-2020.11.03.01>
- Eisenstein, J. (2019). *Introduction to natural language processing*. The MIT Press.
- Moxley, J., Elliot, N., Eubanks, D., Vezzu, M., Elliot, S., & Allen, W. (2017). Writing Analytics: Conceptualization of a Multidisciplinary Field. *Journal of Writing Analytics*, 1, v–xvii. <https://doi.org/10.37514/jwa-j.2017.1.1.02>

Den starka objektivitetsnormen. En fallstudie om gymnasieelevers meningsskapande om vetenskaplig text.

Ann Ohlsson¹

¹Stockholms Universitet, Sweden

I svenskämnet på gymnasiet ska elever som läser högskoleförberedande program lära sig läsa och skriva texter av vetenskaplig karaktär (Skolverket 2011). Det vetenskapliga skrivandet uppfattas ofta som ett utmanande moment och en fråga som väcks är hur man ska omsätta det vetenskapliga skrivandet som hör hemma i ett akademiskt sammanhang i en gymnasiekontext.

Presentationen utgår från min licentiatavhandling "Får man synas i texten? En fallstudie om hur gymnasieelever skapar mening om vetenskaplig text" (Ohlsson 2023). Studien undersöker hur vetenskapligt skrivandet och vetenskaplig text introduceras för elever i svenskundervisningen på gymnasiet och hur eleverna uppfattar det och kan ta ett första steg in i en akademisk textpraktik. Fokus ligger på vilka texter och textsamtal som förekommer i undervisningen och hur eleverna använder dessa som resurser för sitt meningsskapande om vetenskaplig text. Datasamlingen bygger på etnografiska metoder, och materialet består av klassrumsobservationer av textsamtal, elevintervjuer, fokusgruppsamtal och insamlade texter. Teoretiskt utgår studien från ett sociokulturellt och dialogiskt perspektiv på språk, lärande och meningskapande (Wertsch 1998, Linell 2009).

I presentationen fokuserar jag på ett av studiens resultat – att elevernas meningskapande till stor del kännetecknas av idéer om objektivitet. Utifrån exempel från textsamtal, undervisningstexter och begreppet rekontextualisering (Linell 2009) diskuteras vad som händer när eleverna rekontextualiserar objektivitetsbegreppet. Resultatet visar att eleverna snävar in och förenklar begreppets innebörd, vilket bl.a. leder till utmaningar gällande den egna rösten och argumentationens roll i texter av vetenskaplig karaktär, men även att eleverna kommer in på grundläggande vetenskapsfrågor. Med utgångspunkt i analysen presenteras även didaktiska reflektioner kring potentialen i att explicitgöra objektivitetsbegreppet och olika betydelser av det i förhållande till vetenskaplig text.

Nyckelord: gymnasieskolan, svenskämnet, vetenskapligt skrivande, meningskapande, rekontextualisering

Referenser

- Linell, P. (2009). *Rethinking Language, Mind, and World Dialogically: Interactional and Contextual Theories of Human Sense-Making*. Charlotte, NC: Information Age Publishing.
- Ohlsson, A. (2023). *Får man synas i texten? En fallstudie om hur gymnasieelever skapar mening om vetenskaplig text*. Licentiatavhandling. Institutionen för svenska och flerspråkighet, Stockholmsuniversitet.
- Skolverket (2011). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Stockholm: Skolverket.
- Wertsch, J. (1998). *Mind as Action*. New York: Oxford University Press

SESSION 5 H: Symposium – Litteraturens ungdommer og komparativ litteraturhistorieundervisning

Sal F3020, 26.10.2023, kl. 13:00 – 14:30

Elin Stengrundet¹, Inga Henriette Undheim¹, Even Igland Diesen², Ola Harstad², Ingrid Nestås Mathisen¹, Malin Jenssen Bakken⁵, Synne Ytre Arne³, Lydia Wistisen⁴, John Brumo², Per Esben Svelstad²

¹Høgskulen på Vestlandet, Norway, ²NTNU, Norway, ³NLA Høgskolen, Norway, ⁴Stockholms universitet, Sverige, ⁵Høgskolen i Innlandet, Norway

Chair: Elin Stengrundet

Opponent: Per Esben Svelstad

Hvordan kan man skape en litteraturundervisning som gjør litteraturen interessant, relevant, faglig utviklende og dannende for ungdommer?

I dette symposiet foreslår vi at det å bruke litterære teksters framstilling av unges livserfaringer og livssituasjon kan være en fortjenstfull tematisk inngang til litteraturhistorien. Denne tematikken kan styrke opplevelsen av subjektiv relevans (Smidt 1989) i ungdommers møte med eldre tekster. Ved å løfte fram skjønnlitteraturens ungdommer, gir man også unge lesere tilgang til ungdomserfaringer som er annerledes enn deres egne, og dessuten innblikk i et motiv og et tema som litteraturen stadig behandler, men som foreløpig er lite utforsket.

Videre vil vi i dette symposiet argumentere for at det å jobbe sammenlignende med tekster, på tvers av språkområder, sjangre og medier, målgrupper og tidsepoker, kan bidra til å gjøre litteraturhistorieundervisningen interessant og fremme elevenes evne til å se tekster i lys av andre kontekster – det Sheridan Blau (2003) kaller intertekstuell literacy. De ulike innleggene i symposiet utforsker både hvilke kontekster det kan være relevant å knytte an til i arbeidet med historiske tekster, og hvordan disse kontekstene kan gjøres produktive i litteraturundervisningen (jf. Claudi 2019).

En grunnleggende påstand er dessuten at den komparative metoden er egnet for den tematiske innfallsvinkelen, fordi den bidrar til å sette dagens ungdomserfaringer og livssituasjon i relieff. Dette kan virke myndiggjørende. De lesende ungdommene kan få innsikt i at livsfasen ungdom er en sosial konstruksjon som har blitt definert og forstått ulikt til ulike tider og på ulike steder, og videre at disse forestillingene om ungdom og ungdomstid avgjør hvilke vilkår ungdom til enhver tid har (jf. Lesko 2012). Hvis ungdommene blir bevisste på dette, kan de i neste rekke påvirke sin egen livssituasjon.

Sist, men ikke minst vil bidragene vise at slike tekstmøter kan skape et større mangfold i skolens kanon.

Nøkkelord: Skjønnlitteratur, ungdom, litteraturhistorie, litteraturhistorieundervisning

Referanser

Blau, S. D. (2003). *The Literature Workshop. Teaching Texts and Their Readers*. Heinemann.

Claudi, M.B. (2019). I blindsonen? Om litteraturhistoriens hva, hvordan og hvorfor (ikke). *Norsklæreren*, 2019(2).

Lesko, N. (2012). *Act your age! A cultural construction of adolescence*. Routledge.

Smidt, J. (1989). *Seks lesere på skolen: Hva de søkte, hva de fant. En studie av litteraturarbeid i den videregående skolen*. Universitetsforlaget.

Intro: Litteraturens ungdommer og komparativ litteraturhistorieundervisning

Elin Stengrundet¹

¹Høgskulen på Vestlandet, Norway

I denne korte introduksjonen vil jeg gjøre rede for prosjektet «YoLit – Youth in Nordic Literature», som danner utgangspunkt for symposiet. Et grunnleggende spørsmål i prosjektet er hvorfor man bør bruke tid på å undersøke litteraturens ungdommer, og i dette symposiet diskuterer vi de didaktiske gevinstene ved å anlegge et slikt perspektiv på litteraturen. I introduksjonen vil jeg kommentere hvordan vi med dette plasserer oss inn i en pågående diskusjon om litteraturhistorieundervisning (jf. blant annet Claudi 2019, Claudi og Norendal 2022). Avslutningsvis presenterer jeg de overordnede linjene i de påfølgende innleggene.

Referanser

Claudi, M.B. (2019). I blindsonen? Om litteraturhistoriens hva, hvordan og hvorfor (ikke). *Norsklæreren*, 2019(2).

Claudi, M.B. & Norendal, A. (2022). *Litteraturhistoriske muligheter. I forskning og undervisning*. Universitetsforlaget.

Rotløs ungdom fra Tante Ulrikkes vei til Bjerget – studentskikkelser i norsk litteraturhistorie

Inga Henriette Undheim¹

¹Høgskulen på Vestlandet, Norway

Hvordan motiverer man lærerstudenter i morsmålsfaget til å fordype seg i flere hundre år gammel litteratur? En måte å gjøre dette på, kan være å introdusere dem for litterære verk og karakterer som kan sette deres egen erfaring som unge voksne i perspektiv.

Litteraturhistorien rommer et bredt repertoar ungdomsmotiv, som tar opp i seg og reflekterer den ofte turbulente overgangen mellom barndom og voksentilværelse. En tilbakevendende litterær skikkelse som tar opp i seg denne overgangen, og som også kan knyttes til ungdomsmotivet, er nettopp studenten.

I mitt innlegg vil jeg gjennom enkle nedslag i fire litterære verk vise hvordan studenter har blitt gestaltet i norsk litteratur fra 1700-tallet og fram til i dag. Verkene jeg har valgt er Ludvig Holbergs *Erasmus Montanus* (1731), Arne Garborgs *Bondestudentar* (1883), Hanne Ørstaviks *Like sant som jeg er virkelig* (1997) og Zeshan Shakars *Tante Ulrikkes vei* (2017). Ut over å tematisere studenttilværelsen har disse eksemplene det til felles at de på ulike vis også reflekterer studentens, og herunder ungdommers (midlertidige) outsider-tilværelse.

I innlegget vil jeg også trekke fram erfaringer fra egen litteraturundervisning for lærerstudenter i morsmålsfaget, der jeg blant annet har tatt utgangspunkt i litterære gestaltninger av studenter på tvers av litteraturhistorien.

Eldgammel ungdomsromatikk og ny norsk raplyrikk

Even Igland Diesen², Ola Harstad²

²NTNU, Norway

Selv om et relativt klart begrep om ungdom oppstår først på starten av 1900-tallet, finnes det – _ikke minst i dannelsesromantradisjonen – _klare forestillinger om ungdom (Stemman, 2019). I denne begynnende diskursivering av ungdom eksisterer det en svært romantisk forestilling, som får sitt konkrete litterære og kunstfilosofiske uttrykk i 1800-tallets Tyskland, og som har preget ungdomslitterære forestillinger frem til i dag.

I denne artikkelen tar vi utgangspunkt i denne romantiske forestillingen, slik den kommer til uttrykk hos A) Arthur Schopenhauer (1788-1860), og hans *Verden som vilje og forestilling* (2017 [1819]), og B) Johann Wolfgang von Goethe, og hans *Unge Werthers lidelser* (2010 [1774]). Med disse etableres forestillingen om ungdommen som en individualisert tilværelse preget av innsikt, lidelse og sensibilitet – _kort sagt, ungdom som tradisjonell romantiker. Og med dette utgangspunktet undersøker vi hvordan samtidig norsk raplyrikk står i en slik romantisk tradisjon.

Den tradisjonelle romantikeren har mye til felles med den tradisjonelle rapperen og hans sjølhevdende, autentisitetdrevne prosjekt. Både romantikeren og rapperen har et sterkt individualistisk utgangspunkt, og det er særlig i betoninga av dikterpersonligheten vi finner raplyrikkens romantiske trekk. I Lars Vaulars «Runaway deathcar» er rapper-jeget ambivalent. Det er både søkende og skråsikkert i sin nostalgiske framskrivning av et ungdommelig rømling-motiv hvor rapper-jegets suverene og profetiske posisjon knyttes sammen med ungdommens samtidige frihet og lidelse. Rapperen/ungdommen framstår som utvalgt og unik, men rapperens/ungdommens genialitet er også ei tung bær å bære.

Referanser

Goethe, J.W. 2010. *Unge Werthers lidelser*. Oslo: Gyldendal.

Schopenhauer, A. 2017. *Verden som vilje og forestilling*. København: Gyldendal.

Stemman, A. 2019. *Räume der Adoleszenz. Deutschsprachige Jugendliteratur der Gegenwart in topographischer Perspektive*. J.B. METZLER

Forteljingar om tenåringsgraviditetar, progressive eller konservative?

Ingrid Nestås Mathisen¹

¹Høgskulen på Vestlandet

På 1800- og 1900-talet skriv mellom andre Aleksander Kielland, Cora Sandel, Nini Roll Anker og Torborg Nedreaas romanar og noveller om unge kvinners røymsler med å verta gravid utanfor ekteskapet. Kvinnene var utsette og hamna fort i vanskar. Litteraturen kan lesast inn i ein diskusjon om kvinns situasjon og stilling i samfunnet både sosialt, moralsk og juridisk. Dei litterære undersøkingane kan lesast som progressive utforskingar av tematikken.

Kva kjenneteiknar litterære framstillingar av ungdomsgraviditet ut i vår samtid? I dag er det å verta gravid som ung kvinne ikkje ein problematikk som knyt seg til om ein er gift eller ikkje, det finst velferdsordningar som sikrar ein økonomisk stabilitet, i tillegg er abort er eit lovleg og legitimt val. Eg spør meg korleis den unge kvinna sitt handlingsrom vert framstilt i ungdomslitteratur som skildrar tenåringsgraviditet. I Bjørn Sortlands roman *Alle har et sultent hjerte* (2008), Aina Bassos historiske roman *Ingen må vite* (2008), Inga Sætres grafiske roman *Fallteknikk* (2011) og Randi Fuglehaug og Ann Gunn Halvorsens roman *Arvingen* (2020) erfarer tenåringsjenter at det finst håp og løysingar i

situasjonen dei har hamna. Vil det seia at litteraturen stadig bidreg til ein progressiv undersøking av kvinnas situasjon?

Ungdom og vitalisme i mellomkrigslitteraturen

Malin Jenssen Bakken⁵

⁵Høgskolen i Innlandet, Norway

Mellomkrigstiden i Norden er en periode hvor vitalistisk filosofi og estetikk har stor innflytelse. I kunst og litteratur er den sunne, levedyktige kroppen ofte fremstilt som et ideal, i tillegg til at livssykluser, reproduksjon og *nytt liv* er motiv som hyppig utforskes. Innenfor et vitalistisk paradigme får derfor også ungdom en fremhevet posisjon, og særlig den unge kroppen knyttes ofte til styrke og livskraft. Vitalistisk tenkning fører med seg en ungdomsdyrking som kan finnes igjen i en rekke litterære verk fra perioden, men til tross for dette er ungdom et overraskende lite utforsket motiv i studier av litterær vitalisme. Kanskje skyldes dette at forbindelsen mellom ungdom og helse, livskraft og skjønnhet i dag fremstår som så selvsagt – _den unge, veltrente kroppen må sies å være en vel så sterkt ideal i vår egen tid som for 100 år siden – _men det er likevel underlig at ikke flere har utforsket hva det vil si å være ung i en litterær periode så tydelig preget av ungdomsdyrking og ungdomserfaringer.

I dette innlegget retter jeg oppmerksomhet først og fremst mot den unge kroppen: hva utmerker seg i fremstillinger av ungdommers kroppslighet i vitalistisk litteratur, og hvilke egenskaper knyttes til den unge kroppen? Vitalismens kroppsideal er langt på vei estetisk, med en markant hyllest av den sterke, sunne og friske kroppen og ofte med en nedvurdering av kroppslig svakhet som sykdom eller fedme. Ved å løfte frem ungdom i litteraturen fra første del av 1900-tallet, kan man belyse hvilke egenskaper som har vært knyttet til den unge kroppen, og som også kan finnes igjen i kroppsideal i vår egen samtid. Ved å rette oppmerksomhet mot hvordan kroppslige ideal henger sammen med filosofi og helsediskurser i en gitt historisk tid, vil dette også kunne skape en bevissthet om at heller ikke vår tids kroppsideal er naturgitte eller endelige.

Intermedialitet og identitet i Pølsetjuven

Synne Ytre Arne³

³NLA Høgskolen, Norway

«Kvifor stel me eigentleg?», spør Kjell, hovedpersonen i Marianne Gretteberg Engedals prisbelønte debut, *Pølsetjuven* (2019). Tjuveri, og særlig kunsttjuveri, er et sentralt motiv i denne bildeboka, som med sine metarefleksjoner om kunst, allusjoner til kjente verk og andre medier (tegneserier og billedkunst) kan beskrives som et *intermedialt uttrykk* (Rajewsky 2005).

Bildebokas intermedialitet kommer blant annet til uttrykk gjennom det Rajewsky kaller *intermediale referanser* – _fra kitschmotivet «elg i solnedgang» til Rembrandts *Selvportrett* (1630), Munchs *Skrik* (1893), Klimts *Portrett av en kvinne* (1916-17), og Da Vincis *Mona Lisa* (1503). De fire sistnevnte er alle portretter, men de deler også et annet trekk: de har alle på et eller annet tidspunkt blitt stjålet.

I presentasjonen vil jeg, med utgangspunkt i en nærlesing av *Pølsetjuven*, drøfte hvordan elevers tekstforståelse og deres intertekstuelle literacy (Blau 2003) kan fremmes av det å lese bildeboka som et intermedialt uttrykk og i lys av ulike kunsthistoriske uttrykk og kontekster. Bokas intermediale referanser minner oss om at kunsthistorien på sett og vis er en historie om «kunsttjuverier» – _om repetisjon og variasjon over motiver, stil og teknikk. Samtidig utgjør disse referansene en fruktbar inngang til utforsking av en av bokas virkelige sentrale tematikker: identitetsutvikling og ungdommen

Kjells strev med å balansere familiens forventninger og egne framtidsdrømmer – _et dilemma mange unge lesere kan kjenne seg igjen i.

Identitet, illustrerer *Pølsetjuven*, oppstår ikke fra ingenting, men gjennom sitering og imitasjon (Butler 2020). Bildebokas identitetsbegrep trekker slik veksler på kunstens mekanismer. I sin «gjenskapning» (Bjørlo 2018) av klassiske visuelle kunstverk blir *Pølsetjuven* et møtested der historiske og nyere kunstuttrykk går i dialog med hverandre og blir formidlet til unge lesere på måter som kan fremme estetiske danning, men som også kan gi dem erfaring med at historiske tekster (i vid forstand) kan belyse deres egen livssituasjon.

Referanser

- Bjørlo, B. W. (2018). *Ord og bilder på vandring. Bildebøker som gjenskaper dikt og bildekunst* (doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen.
- Blau, S. D. (2003). *The Literature Workshop. Teaching Texts and Their Readers*. Heinemann.
- Butler, J. (2020). *Kjønn, performativitet og sårbarhet*. Cappelen Damm Akademisk.
- Engedal, M. G. (2019). *Pølsetjuven*. Samlaget.
- Rajewsky, I. O. (2005). Intermediality, intertextuality, and remediation: A literary perspective on intermediality. *Intermédialités*, 6 (2005), 43-64.

Outro: Paneldebatt

John Brumo², **Per Esben Svelstad**²

²NTNU, Norway

I paneldiskusjonen vil jeg innlede med å påpeke fordeler og utfordringer ved tematiske innganger i litteraturdidaktikken, slik som symposiet tar opp: Litterære teksters fremstilling av unges livssituasjon og livserfaringer.

Tematisk undervisning har jo lange tradisjoner og har blitt mer aktuelt i Norge etter innføringen av de tre tverrfaglige temaene i norsk skole. På den ene siden er det trolig lettere å engasjere elevene i problemstillinger som angår deres eget liv – _og det er jo ingen tvil om at engasjement er viktig for læringen. På den annen side er det ikke gitt at dette engasjementet fører til norskfaglig læring for elevene. Vil komparative lesninger omkring temaet ungdom virkelig gi innsikt i tekster og fremstillingsformer? Hvordan kan man utvikle elevens selvrefleksivitet gjennom tekster? Og i så fall: Hvilke tekster egner seg til en slik arbeidsform? Det vil jeg utfordre panelet på, mens jeg selv har en mer nysgjerrig og spørrende rolle.

SESSION 5 I: Symposium – Språkspor i lærarutdanning og grunnskule

Sal U4075, 26.10.2023, kl. 13:00 – 14:30

Trude Bukve^{1,2}, **Ingvil Budal**^{1,3}, **Samuele Mascetti**¹

¹Høgskulen på Vestlandet, Norway, ²Universitetet i Bergen, Norway, ³NLA Høgskolen, Norway

Ordstyrar: Trude Bukve

Staden er ei utøommeleg kjelde for å utforske, tileigne seg og formidle kunnskap om språklege fenomen, og i dette ligg grunnidéen for prosjektet Språkspor, som blei starta opp ved Høgskulen på Vestlandet i 2021. Det didaktiske potensialet knytt til staden som læringsarena er stort, sidan éin og same stad gjev varierte inngangar til språkleg kunnskap (Bukve, Budal og Mascetti, 2023). I omgjevnadane våre kan vi finne meir eller mindre synlege spor av etymologi, stadnamn, skriftsystem, talemålsvariasjon, fleispråklegheit, haldningar til språk, normering og skriftspråk, lånord og nabospråk. Å nytte staden som kjelde til læring i fag som historie, samfunnsfag og naturfag har det lenge vore tradisjon for. Staden har derimot vore ei lite utnytta kjelde til læring om språklege tema i norskfaget.

Dei tre innlegga i dette symposiet er tre blick på korleis staden kan nyttast for å kopla det konkrete til fagkunnskap om språk og utvikling av tilhøyrande kunnskap. Utgangspunktet for alle dei tre innlegga er prosjektet Språkspor på Høgskulen på Vestlandet (2021–2023). Prosjektet har ei todelt didaktisk tilnærming der føremålet er at 1) studentane møter faglærarar som innehar fire roller som språklærar: språkbrukar, språkanalytikar, kulturutdannar og språklæringsutdannar (Haukås, 2018; Søfteland, Jansson og Bjerke, 2021), – og slik modellerer desse rollane for studentane, som 2) skal kunna nyttiggjere seg av dette i eigen praksis.

I det første innlegget granskar Bukve lærarstudentane sine egne erfaringar med prosjektet med utgangspunkt i spørjeundersøkingar og tre gruppeintervju. I det andre innlegget nyttar Budal lingvistiske landskap som eit konkret utgangspunkt for korleis ein kan arbeida assosiativt med språkspor, både i lærarutdanning og grunnskulen. I det tredje og siste innlegget tek Mascetti føre seg den tverrfaglege disiplinen etymologi og konkretiserer korleis etymologisk utforsking kan nyttast som didaktisk inngang til ulike språkfaglege tema i grunnskulen og i høgare utdanning.

Referanser

- Bukve, T., Budal, I. B., & Mascetti, S. (red.) (2023). Forord. I Bukve, T., Budal, I. B. & Mascetti, S. (red.): *Språkspor. Språket, staden og læraren*. Fagbokforlaget.
- Haukås, Å. (2018). Metacognition in Language Learning and Teaching. An overview. I: Haukås, Å., Bjerke, C. & Dypedahl, M. (red.), *Metacognition in Language Learning and Teaching* (s. 11–30). New York: Routledge.
- Søfteland, Å., Kolberg Jansson, B., & Bjerke, C. (2021). Utforskande samtaler om talespråk i skolen: språklege metaperspektiv på barnetrinnet. I Jølle, L., Larsen, A. S., Otnes, H., og Aa, L. I.; *Morsmålsfaget som fag og forskningsfelt i Norden* (s. 66–85). Universitetsforlaget.

Språkspor: Lærarstudentars erfaringar med staden som kjelde til læring i norskfaget

Trude Bukve^{1,2}

¹Høgskulen på Vestlandet, Norway, ²Universitetet i Bergen, Norway

Prosjektet *Språkspor* (Bukve, Budal og Mascetti, 2022; 2023) har som mål å ta i bruk staden i læringa av språkfaglege tema i norskfaget i grunnskulen og lærarutdanninga. Som ein del av undervisninga i eit fordjupingsemne i norsk har studentar utvikla, testa og gjennomført studentaktive læringsformer i norskfaget der staden har blitt brukt som utgangspunkt for å lære meir om språkfaglege tema. Den lokalbaserte læringa har til no vore lite utforska i språkfaga, og å ta med seg språkundervisninga ut av klasserommet krev ei tilnærming der læraren ikkje alltid har ein fasit. Ei slik tilnærming legg i stor grad opp til elevmedverknad og utforskande samtalar om språket som omgjev oss i dei romma me beveger oss gjennom til dagen. Å legge til rette for både planlagde og ikkje-planlagde samtalar om språk krev at læraren ser kva staden kan fortelje oss om språket, og ikkje minst har brei kunnskap om dei språkfaglege tema i norskfaget som er tilpassa den aktuelle målgruppa. Utgangspunktet er den didaktiske tilnærminga som er skissert i læreboka *Språkspor* (Bukve, Budal og Mascetti, 2023), der Bukve og Budal (2023) skriv om ei *dobbeldidaktisk tilnærming* til språkundervisninga. Gjennom å modellere konkrete arbeidsmetodar for studentane, får dei utforske dei språklege spora og samtidig knyte teori til den aktuelle staden. Læringa er ikkje avgrensa til å lære for å lære, men inkluderer også å lære for å formidle. Samtidig som staden knyter band til fagstoffet, er dei sentrale kjerneelementa og kompetansemåla frå læreplanen (LK20) viktige for studentane sitt arbeid.

I dette innlegget skal me sjå nærare på korleis studentar på lærarutdanninga opplever møtet med mangfaldet av språklege spor på staden som ein del av undervisninga på fordjupingsemnet i norsk. Til saman har om lag 50 studentar delteke i undersøkinga, og datamaterialet er samla inn gjennom tre gruppeintervju og to spørjeundersøkingar sendt ut til alle studentar som har arbeidd med prosjektet i 2022-2023.

Nøkkelord: språkdidaktikk, lokalbasert læring, utforskande samtalar, studentaktive læringsformer

Litteraturliste

- Bukve, T., Budal, I. B., & Mascetti, S. (2022). Språkspor. Formidling av språk og stad som immateriell kulturarv. *Namn og nemne: Tidsskrift for norsk namnegransking* 39: 33–49.
- Bukve, T., & Budal, I. B. (2023). Språkspor, staden og språklæraren. I Bukve, T., Budal, I. B. & Mascetti, S. (red.): *Språkspor. Språket, staden og læraren*. Fagbokforlaget.
- LK20 = Kunnskapsdepartementet (2019). *Læreplan i norsk (NOR01-06). Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020*.

Språkspor i det lingvistiske landskapet

Ingvil Budal^{1,3}

¹Høgskulen på Vestlandet, Norway, ³NLA Høgskolen, Norway

Føredraget tek føre seg lingvistiske landskap som inngang til «möten och mångfald» i norsk førstespråksdidaktikk, og då retta mot både grunnskulen og lærarutdanningane. Landry og Bouhri definerer eit lingvistisk landskap som "(the) visibility and salience of languages on public and commercial signs in a given territory or region" (Landry og Bouhri, 1997, s. 23). Utgangspunktet er den didaktiske tilnærminga som er skissert i *Språkspor* (sjå Bukve, Budal og Mascetti, 2022; 2023), der staden vert nytta som inngang til å formidla kunnskap om språk. Tilnærminga kan kallast dobbeltdidaktisk (Bukve og Budal, 2023) ved at ho har som mål å 1) gjera studenten medviten om dei fire rollene til språklæraren: språkbrukar, språkanalytikar, kulturutdannar og språklæringsutdannar (Haukås, 2018; Søfteland, Jansson og Bjerke, 2021), 2) leggja til rette for at studenten skal tileigna seg og få eigarskap til kunnskapsstoffet gjennom å sjølv utforska det, og 3) modellera ein konkret arbeidsmåte for studentane som er direkte overførbar til skulen.

Der *Språkspor* femner om alle språklege spor i nærmiljøet, er det grunnleggjande forskingsspørsmålet i dette føredraget korleis ei assosiativ og utforskande tilnærming til lingvistiske landskap kan nyttast for å byggja bru mellom omgjevnader og kunnskap, erfaringar og teori (Gorter, Cenoz og der Worp, 2021). Fokus er dermed på ei utforskande og lokalbasert tilnærming til språklege spor i det heilt konkrete. Dei språklege spora i omgjevnadane til lærarstudentar og elevar kan nyttast i utforsking av sentrale kjerneelement og kompetansemål frå Kunnskapsløftet (LK20), mellom anna språkleg mangfald og variasjon, og ei slik utforsking kan vera både synkron og diakron. Med utgangspunkt i Stjernholm og Budal (2023) vil føredraget skissera ulike tematiske inngangar til dei lingvistiske landskapa (til dømes språk- og kulturhistorie, språkleg mangfald og variasjon, fleirspråklegheit, (u)synlegheit og representativitet) og drøfta kva mogelegheiter og avgrensingar denne didaktiske tilnærminga har i grunnskule og høgare utdanning.

Nøkkelord: lingvistiske landskap, språkspor, språkdidaktikk, lokalbasert læring, lærarroller

Litteraturliste

- Bukve, T., & Budal, I. B. (2023). Språkspor, staden og språklæraren. I Bukve, T., Budal, I. B. & Mascetti, S. (red.): *Språkspor. Språket, staden og læraren*. Fagbokforlaget.
- Bukve, T., Budal, I. B., & Mascetti, S. (2022). Språkspor. Formidling av språk og stad som immateriell kulturarv. *Namn og nemne: Tidsskrift for norsk namnegransking* 39: 33–49.
- Bukve, T., Budal, I. B., & Mascetti, S. (red.) (2023). *Språkspor. Språket, staden og læraren*. Fagbokforlaget.
- Gorter, D., Cenoz, J., & der Worp, K. V. (2021). The linguistic landscape as a resource for language learning and raising language awareness. *Journal of Spanish Language Teaching*, 8(2), 161–181.
- Haukås, Å. (2018). Metacognition in Language Learning and Teaching. An overview. I: Haukås, Å., Bjørke, C. & Dypedahl, M. (red.), *Metacognition in Language Learning and Teaching* (s. 11–30). New York: Routledge.
- Kunnskapsdepartementet (2019). *Læreplan i norsk (NOR01-06). Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.*
- Landry, R. & Bourhis, R.Y. (1997). Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality: An Empirical Study. *Journal of Language and Social Psychology*. 16 (1): 23–49. doi:10.1177/0261927X970161002. S2CID 146751133.
- LK20 = Kunnskapsdepartementet (2019). *Læreplan i norsk (NOR01-06). Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.*
- Stjernholm, K. & Budal, I. B. (2023). Lingvistiske landskap. I Bukve, T., Budal, I. B. & Mascetti, S. (red.): *Språkspor. Språket, staden og læraren*. Fagbokforlaget.
- Søfteland, Å., Kolberg Jansson, B., & Bjerke, C. (2021). Utforskande samtaler om talespråk i skolen: språklege metaperspektiv på barnetrinnet. I Jølle, L., Larsen, A. S., Otnes, H., og Aa, L. I.; *Morsmålsfaget som fag og forskningsfelt i Norden* (s. 66–85). Universitetsforlaget.

Etymologisk utforsking i klasserommet – kva, kvifor, korleis?

Samuele Mascetti¹

¹Høgskulen på Vestlandet, Norway

Dette innlegget vil fokusera på korleis etymologisk utforsking kan fungera som didaktisk inngang til ulike morsmålsfaglege tema i grunnskulen og i høgare utdanning.

Det overordna didaktiske perspektivet er knytt til induktiv språkdidaktikk, og då særskilt aktørskapet (*agency*) til elevar og studentar i læreprosessen (sjå Ahearn, 2001). Her tek ein utgangspunkt i den internaliserte kunnskapen til elevar og studentar, altså det dei allereie kan om språket dei heile tida brukar. Denne tilnærminga til morsmålsundervisning har synt seg å kunna fungera for å utforska språket som system (sjå Kverndokken et al., 2021; Nygård, 2021) og drøfta språkhistoriske tilhøve (sjå Hårstad, 2016; Lunde & Thingnes, 2022). Me vil knyta dette til stadbasert læring (Sørmo, Stoll & Kjelen, 2019) for å konkretisera korleis namngjevinga i rommet kring elevar og studentar kan takast inn i klasserommet, samstundes som me synleggjer det dobbeltdidaktiske potensialet ved slikt arbeid (Bukve og Budal, 2023).

Etymologi er ein tradisjonsrik disiplin innan språkvitskap som kombinerer mellom anna filologi, språkhistorie og dialektologi, men vert ofte redusert til meir eller mindre populærvitskaplege framstillingar av opphavet til ulike ord eller reint kontrastiv samanlikning av ordforrådet i ulike språk. Samstundes vert etymologiske strategiar ofte nytta i klasserommet for å forklara ulikskapar mellom nabospråk eller andre nærstående framandspråk. Det rår heller ikkje tvil om at etymologisk kunnskap er nyttig i metaspråklege samtalar om rettskriving og normering av skriftspråket, og for å gå i djupna på språklege fenomen i elevane sine eigne nærmiljø. Slik har dette samansette og tverrfaglege kunnskapsområdet høg relevans i utforskande tilnærmingar til språk og stad. Konkrete døme på slike aktivitetar som skal presenterast i dette innlegget er 1) etymologiske reiser: å utforska ukjende semantiske implikasjonar i kjent ordtilfang, 2) etymologisk myteknusing: å avsløra feilaktige folkeetymologiar til kjende ord, 3) etymologisk «smør på flesk»: å utforska kjende ord og namn som syner tydingsdobling.

Litteraturliste

- Ahearn, L. M. (2001). Language and agency. *Annual Review of Anthropology* (30), 109–137.
<https://doi.org/10.1146/annurev.anthro.30.1.109>
- Bukve, T. & Budal, I.B. (2023). Språkspor, staden og språklæraren. I *Språkspor – Språk, stad og didaktikk*. Under publisering hjå Fagbokforlaget.
- Hårstad, S. (2016). Læring om normering. Erfaringer fra et språkhistorie-didaktisk eksperiment i lærerutdanninga. I *Acta Didactica Norge*, 10(3), <https://doi.org/10.5617/adno.3870>
- Kverndokken, K., Bakke, J. O. & Budal, I. B. (2021). *101 grep om grammatikk – om språket som system og språket i bruk*. Fagbokforlaget.
- Lunde, K. & Thingnes, J. S. (2022). Podcast som undervisningsform: språkhistorisk aktørskap i møte med nynorsk. I S. J. Helset & E. Brunstad (red.), *Form og formidling knytt til nynorsken* (s. 157–187). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.175>
- Nygård, M. (2021). *Grammatikk og grammatikdidaktikk*. Samlaget.
- Sørmo, W., Stoll, K. & Kjelen, H. (2019). Stedsbasert læring. I *Kulturlandskapet som undervisningsarena*. 101–117. Västerbottens museum.